BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
6 G
57
C. 30. e
13-23, 6, 20

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM. II

ILLVSTRISSIMO
ET R^MO PRINCIPI
D. ALPHONSO PERESIO GVSMANIO
INDIARVM PATRIARCHÆ, TYRI ARCHIEPISCOPO, SVMMO AVLÆ HISPANÆ SACELLANO.

NAM cui potiùs (niſi ſi prævaricari libuiſſet) Sacellum Regiũ conſecraſſem, quàm Summo eiuſdẽ Moderatori? *Solvo quod debeo*, PRINCEPS ILLVSTRISSIME, & *adhuc debeo quod ſolvo.* Et ſi voluiſſem de more omnium Scriptorum in ſplendida quæque nomina involare, unde luculentiùs meis ſcriptis lucem & tutelam comparaſſem, quàm ab ſplendidiſsimo Stemmate GVSMANIO Ducũ Medinæ Sidoniæ; quorum ſobolem præclaram

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

te noſtræ ſodalitati Palatinæ Antiſtitem da-
tum plaudentes gratulamur? Ad hæc ut tra-
ctationem de re ſacra tibi nuncuparem ani-
mos fecêre religio, pietaſque tua, & cætera,
quæ in te congeſsêre Deus, hominesque or-
namenta: inter quæ Comitatē in primis, &
Bonitatem hæreditariam exoſculamur. His
motus PHILIPPVS IV. Regū MAXIMVS
ad Aulam te evocavit, ut in ea ſacrorū Prin-
ceps ſacra domeſtica procurares: Quâ ſacro-
rum procuratione nihil non ritè agitur Ca-
tholico & Romano inſtituto: omnia ſolem-
nia ſtatis cæremonijs ſervātur. Cùm aliquid
commendandum eſt *Precatione*: cùm *expoſ-
cendum Voto*: cùm *ſolvendum Gratulatione*.
Nullum erit in Republica Eccleſiaſtica vel
eminentiſsimum honoris culmen, quod tā
pervigil rei divinæ adminiſtratio (quā nos
Sodales Palatini ad exemplum & miracu-
lum intuemur) bonis plaudentibus non ac-
cēdat. Quamvis licèt ſi ipſa purpura tibi of-
ferretur, exciperes purpuram, ut doceres u-
ſum, non duceres faſtum: quod utinam ſit
tam proximum candidiſsimis meis votis,
quàm debitum tuis meritis ampliſsimis.

intereà meum Sacellum Regium tuere inchoatum tuis auſpicijs, & ijſdem abſolutū. cuius frontē *de titulo* tanti Præſulis *munivi* ex ſententia Auguſtini: *Vt cùm titulus lectus fuerit, conterritus quis potentia nominis, abſtineat ſe ab invaſione*. Vale ILLVSTRISSIME PRINCEPS. Madriti VI. Idus Septembris, die Natali VIRGINIS DEIPARÆ, & anno ſalutis reſtitutæ M.DC.XXX.

D. Auguſtinus in Pſal. 21. expoſ. 2.

Deditiſsimus D.T.

Illuſt^ma^

Vincentius Turturetus.

AD

HENRICVM FRATREM

OLIM

IN SVPREMA CVRIA SICILIENSI,

NVNC

IN SACRO CONSISTORIO

REGIS CONSILIARIVM.

CVM abſentiam tui, HENRICE FRATER, perquàm moleſtè feram (decennium ferme eſt cum Panormo felici urbe diſceſsi) ut hoc deſiderium ſi non tollere, mitigare ſaltem ex parte valeam, tranſmitto tibi meum Sacellum Regium: quod tu, ſcio tanquam ex me natum partum amplectêris. Illum mihi ipſe ſubſtituo aſſuto hoc quicquid eſt, epiſtolæ; ut mihi etiam ipſe blãdiar, teq; ſermone vicario compellem: nec tertius iſte otij mei fœtus debuit non ferre tuum nomen, Frater amantiſsime, qui mihi ad ſtudia excolenda auctor ſemper, hortatorque extitiſti; re, conſilioque iam inde à puero humaniter iuviſti: ego argumentum cui meam operam locarem feliciùs non inveni. Volui, ſi potui, Sacellum Regis noſtri Auguſtiſsimi hac ſcriptione demerere. Tibi promerere de bono publico datum eſt præclariùs, in hoc præſertim munere, quod ſuſtines cum maximo diſpendio rei privatæ. Cùm enim ſupremæ Curiæ Exiu-

dex(ita fert politia Sicilienſis) iterum in agendis cauſis verſareris;& advocationis ſtudium tibi eſſet palmarium(ſi te Iuriſprudentiæ alumnum appellavero,nō mihi ſuccenſuerit,qui noverit,à quo fonte largiter hauſeris)unde meſſem auream colligebas,ſed manu purâ,& putâ conſcientiâ:eaque vitæ eſſet integritas (domi etiā habuiſti unde diſſeres,& rectam honeſtæ vitæ formulam mutuareris;in * Avunculi clariſsimi modeſtiam & virtutem ſuccreviſti) quam viri graviſsimi iudicio cēſorio teſtantur, idque non lateret Ordinem Ampliſsimum Supremi Italici Conſilij,adhuc tamen auctor fuit Regi noſtro potentiſsimo, ut in Sacro Cōſiſtorio aſsideres. Voluêre Senatores integerrimi negotium publicum ageres, quod iuſti rerū æſtimatores magnifaciunt; ſciebant gentiſitium eſſe in noſtra familia potiora haberi publica privatis. Et planè hoc verè eſt Reipublicæ commoda procurare, ſi ex geſto Magiſtratu nulla utilitas redundet (quid ſi diſpendia emergant?) quam puſillus animus attendit. ad quod præſtandum ſi te vellem magis impellere,deſtitutus mēte eſſem. Ad ea enim quæ Regi & Reipublicæ conducunt, ardentem te, erectumq; ſcio. Vnde *eſto Innocentiæ templum, Temperantiæ ſacrarium, ara Iuſtitiæ, Pio Principi ſub quodam ſacerdotio ſerviatur*. Sed epiſtolam conſigno voto tuæ incolumitatis, quam à Deo ter Maximo tibi precor continenter. Matriti Kalendis Septembris anno cIɔ Iɔc xxx.

* D. Ioſeph de Neapoli in Supremo Italicarū rerū Senatu Siciliæ Regentis.

Caſſiodorus lib. 1. epiſt. 12.

V. T. Expli-

Explicatio figuræ æneæ.

QVI figuram æneam poſitam in fronte Libri penitus non inſpiciet, non Sacellum Regium illam dicet, ſed Caſtellum. Caſtellum eſt, non diffiteor, & Regium: ſed deſumptum ex clypeo Caſtellæ, quod volui eſſe Typus Monarchiæ Hiſpanæ-Auſtriacæ: quæ univerſa etiam quid eſt aliud quàm Sacellum, hoc eſt locus ſacer Deo conſecratus, cùm in tã lato dominatu VNA FIDES pura, & puta excolatur. Hinc Fidem ipſam in eminentiore Turri conſidentem Leones coronati, Legionis inſignia, RELIGIONIS ASSERTORES exertis gladijs circumſtant: parati ad tuitionem, obſequentes ad propagationem. Sed Duce & auſpice TVTELA HISPANIÆ Iacobo Apoſtolo: cuius vexilliferos eſſe Hiſpani Reges gloriantur. Clypeos quos hinc inde affixos vides, inſignia ſunt etiam aliquot ditionum, quæ in unam Monarchiam coaluere. Hinc MILLE CLYPEI PENDENT EX EA. Adamantina eſt hæc armatura fortium, tela vibrent adverſarij obtuſa, & plumbea experientur. Expreſsimus ad utrumque latus CAROLVM MAXIMVM ET PHILIPPVM MAGNVM, uterque Princeps fidem Catholicam, & quam manu geſtat Sacram Synaxim ſupplex reveretur: quòd ab eodem cultu & veneratione ſacrorum omnis ad familiam Auſtriacam emanat magnitudo, triumphi, Regna, ignoti orbes. Hoc denotant cæleſtes Genij, qui abs ſuperiori tabellæ parte coronas, ſceptra, palmas, laureas deijciunt.

¶ 2 Vides

Vides demum in Pronao & veſtibulo, ſive Sacelli ſeu Caſtelli Regij VIGILES CVSTODES, *Leones inquam alacres, vegetoſq. Quid expectas niſi ſacrorum curam adumbratam? Sive eam quam Reges Catholici in orbe univerſo ſubeunt, vel cum iactura aviti patrimonij: ſive aliam quam pervigilem obſervamus in D. Alphonſo Pereſio Guſmano ſacris domeſticis* PHILIPPI IV. *procurandis; cui Sacellum Regium Latinè factum dedicavimus: qui etiam Clypeum gentilitium gentis Guſmaniæ Leonibus & Caſtellis in orbem, & per oram habet incinctum? Porrò Leo vigilantiæ ſymbolū ſemper fuit, & ad hac uſque tempora uſitatum, & præſertim ad denotandam ſacrarum rerum religioſam curā. Idcirco Leones ad valvas templorum & ad ſacra clauſtra; nec infrequentes in Pronais, & Hyperthyris.*

Sed optavi peritiorem artificem, qui ad vivum mihi exprimeret Philippum Magnum, quod non efficit illius ſcalprum, ſuppleverit calamus Ennodij, qui in Panægyrico ad Theodoricum Italiæ Regem mihi viſus eſt præ oculis habuiſſe meū Principem. Statura eſt, *inquit*, quæ reſignet prolixitate regnantem. Nix genarū habet concordiam cum rubore, vernant lumina ſerenitate continua. Dignæ manus, quæ exitia rebellibus tribuāt, honorum vota ſubiectis. Nullus intempeſtivè poſitum iactet, quia quod agunt in alijs dominis diademata, hoc in Rege meo operata eſt, Deo fabricante, natura. Illos faciunt tot divitiarum adiumenta conſpicuos, ſed hunc edidit ſimplex, & indemutabilis figura meliorem. *Hæc Ennodius. Sed ego neceſſe habeo alia præfari.*

IVDI-

IVDICIVM
L^ti ALPHONSI CARRANZÆ
Viri Politiſsimi, & Maiorum Gentium Iuriſconſulti.

EX decreto D. Ioannis Velaſco & Azevedo Vicarij noſtri generalis perlegi huncce SACELLI REGI Librũ, RE & NOMINE *ſingularem*: & plura quidem avidâ relectione, ut quæ recondita pollent eruditione, novè in lucem ab Auctore revocatâ. Dicam uno verbo, omnia ſive iuridica, ſive hiſtorica, ſive philologa excelſa ſunt καὶ μετέωρα: inſigni nitore compoſita, aptâ collocatione adpoſita, eleganti eloquutione diſpoſita, ECCLESIÆ veræ & ROMANAE dogmatibus adcinctia, bonis moribus, & CAVSÆ deniq; PVBLICÆ accõmoda. Quæ in cauſa, ut præſo debeât demandari in magnam rei litterariæ utilitatem: ita ſentio Madridij 12. Octob. anni Salutaris 1629.

L^tus Alphonſus Carrança.

APPROBATIO
D. Ioannis Velaſci de Azevedo Vicarij Generalis.

LIBER iſte, quantum in me eſt, poteſt imprimi, nec ſine bono rei ſacræ & litterariæ. Matriti 24. Octobris 1629.

D. Ioannes Velaſcus de Azevedo.

IVDICIVM

Lti PETRI FERNANDEZ NAVARRETE Sanctæ Inquiſitionis Conſultoris, à Sacris & à Secretis Catholicorum Regum, & Sereniſsimi Ferdinandi Hiſpaniarum Infantis.

VINCENTII TVRTVRETI Sacellum Regium, ita ingenij mei exilitas miratur, ut non facilè trutinare audeat, quo in genere magis excellat Auctor; ita enim Iuriſprudentię fontes, Conciliorum decreta, ſacrarumque Hiſtoriarum recondita vetuſtate arcana Tulliano ſtylo in publicum profert, ut eum Æquimanum iure optimo vocare poſsimus. Dignus ergo meo iudicio eſt Liber, ut de Celſitudinis veſtræ licentia typis mandetur, quo fiet, ut quæ diſperſa in varijs Auctoribus vix reperiuntur, in hoc uno congeſta facilè inveniantur ac laudentur. Matriti die prima Decembris anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ac vigeſimo nono.

Ltus Petrus Fernandez Navarrete.

SVMMA PRIVILEGII.

CAVTVM eſt auctoritate Regia, ne quis intra decennium præter Auctorem Librum hunc imprimat, aut divendat: nec aliunde importet. Si quis ſecùs fecerit, mulctâ mulctabitur, quam continet Regium diploma datum Matriti pridie Kalendas Maias anno 1630. ſubſcriptum à Lazaro de los Rios Regis Secretario.

Errata

PAG.3.lin.1.B.num,cum. 5.13.A. metaphoricas, metaphoricãs. 8.20.A.dectos,dictos. ibid.2.B. Sunctorum,Sanctorum. 17.17.A.cærimonias,cæremonias. 27.10.B.quem,quam. 32.17.B.ipſa,ipſe. 36.l.4.A. exutam, exuctam. 41.23.A.Atylum,Aſylum.54.16.A.u, ut. ibid. 22.men,mens.23.Domeſtic. Domeſtici.59.6.B. inſulis, inſulis. 68.12.B.Breviarum,Breviarium. 74.6.A. cortinijs,cortinis.77.9.A.Capellano,Cardinali.89.18.B.itera,itinera. 96.23.B.ijſdem,ex ijſdem. 99.22.A. effutè, effusè.ibid.17.B.Agagas,Agapas.100.1.B. Gregorium, Georgium, 116.8.A.obedeant,obediant.124.16.B. cõſulam, conſulant.

Pag.73.lin.19.hæc mutanda,Iacobus Apoſtolus Hiſpaniæ Patronus, lege, Ioannes Baptiſta Præcurſor Domini.

Leviuſcula, & quæ noſtros oculos fugerunt, Lectoris humanitas condonabit.

Sic reſpondet Autographo. Datum Matriti die 12. Auguſti anno 1630.

Lic. Murcia de la Llana.

Suma de la Taſſa.

ESTà taſſado por los Señores del Conſejo à quatro maravedis cada pliego, como conſta del teſtimonio que Lazaro de los Rios Secretario de ſu Mageſtad dio en Madrid en 29. de Agoſto de 1630.

VIRI

VIRI CLARISSIMI
MARIANI VALGVARNERÆ
Philippo IV. à Domeſticis ſacris, ad Auctorem & Sodalem.

Χριστιαδῶν ἱεροῖο ἐνὶ μεγάροισιν ἀνάκτων
  Ἀμμιφέρεις ἀρχὴν θύματα καὶ προπόλους.
Νηοῦ σημάντωρ, κ' αὐτὸς βασιλήϊος ἱρεύς,
  Καὶ χρέος ἔνθεν ἐόν, καὶ δεδάηκε γέρας.
Τοὔνεκα καὶ μύσταις ἄλλοις κλέος ἐγγυαλίζει,
  Παρ δὲ σέθεν δέχεται ναὸς ἀνακτόρεος.

Idem Latinè redditum.

Chriſtiadum in tectis Regum, quæ cura Sacelli,
  Quæ ſacra, quis flamen, quæ ſit origo doces.
Delubri Antiſtes, ac Regius ipſe Sacerdos
  Hinc decora, hinc diſcit munera quiſque ſua.
Dant reliquis igitur nomen, famamq; Miniſtris,
  Accipiunt à te Regia Fana decus.

IN

IN PRONAO
SACELLI REGII,
AD LECTOREM ALLOCVTIO,
De occaſione & inſcriptione operis,

ET

TRIA MONITA.

BIENNIVM elabitur, candide Lector, cùm manum admovi Sacello Regio. Et planè operi inchoato, propè tamen abſoluto intra paucos menſes tanquam faſtigium imponere ſperabam. Sed dum alia atque alia occurrunt, vel nova, vel quæ ſtylum remorantur, atque adorno editionem, & ſubinde illud cogito *ſat citò ſi ſat benè*, hoc, quod dixi, tẽporis effluxit. Porrò cum percurrerem acta veteris Eccleſiæ, ſcita Pontificum, Concilia Orthodoxa; imò avidè legerem, interlegendum quædam nec obvia, nec vulgata de Capellis & Capellanis Regum, & magnorum Principum non inventa reperiebam. Quæ mihi Aulico Sacerdoti nõ minus grata occurrebant, quàm homini rura peragranti flores, qui in media ſegete αὐτοφυᾶς vulgò, ac varij internaſcuntur. Hæc

primùm in meis adverſarijs reponebam. Sed deinde cogitabam adhuc repertum eſſe neminem, qui de hoc argumento vel leviter egerit, nedum iuſtum commentarium confecerit. Intactam enim, quod ego ſciam, hanc tractationem reliquerunt ingenia noſtri temporis præclara; quorum nulla ætas fuit feracior. Hinc mihi meæ ſuſcepta vitæ ratio, hoc eſt, munus Sacellani Palatini facilè perſuaſit, ut huic ſcriptioni animum adijcerem, & ſimul congererem quicquid potuiſſem è vetuſtiſsimis Concilijs, & Auctoribus ſacris veſtigare, & faceret in ſplendorẽ huius argumenti (quod multis eruditiſsimis, quos meo conſilio participavi mirùm quantùm viſum eſt tenue, & ieiunum) ita enim fieret, ut & de mea ſodalitate benè mererer; & primus occaſione ſpicilegij de eodem argumento iuſtos manipulos colligerem.

Quæ tractatio proinde non ſolùm meæ, diverſæ etiam profeſsionis hominibus non ingrata accidet, ut ſpero. Quippè quæ vel profuerit, vel delectaverit: ſi non copiâ eruditionis & dictionis elegantiâ; certè novitate argumenti. Imò illis, ſi modò fuerint antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſi, ſacrorum Annalium memoriam refricabit. Et poterunt etiam ſi fuerint politicis addicti non pauca obſervare in Aulis geſta. Nec interea prætermiſi quicquid

quid vel iure communi, vel iure ſingulari de Capellis & Capellanis Regum invenitur conſtitutum. Sed pręcipuè duo illa intacta non reliqui: Exemptionem, inquam, Aulicorum Sacerdotum à iuriſdictione Epiſcopi Diœceſeos Principis: & veniam Aſsiduitatis, quam requirerent cætera, ſi quæ haberent, Sacerdotia. Quod attinet ad univerſam diſſertationẽ quicquid in ea legerint, erit hauſtum, ut innui, è ſacris Auctoribus (hiſce fontibus noſtrũ hortulũ irrigavimus) profani nihil, certè parum contulere. Nam in re ſacra quas ſymbolas cõferrent? Nihil etiam erit ἀμάρτυρον, id eſt, non teſtibus, ac fideiuſſoribus locupletiſsimis cõfirmatum: atque hæc de occaſione, utilitate & fide operis.

Quod ſpectat ad libri titulum, *Sacellum Regium*, illum inſcripſimus, ut Latinè loqueremur. *Regium* quidem; quia pertinet ad ædes & ſodalitates Palatinas Regum, & Magnorum Principum. *Sacellum* verò, quia è Latinis non habemus aliud nomen, quod propiùs accedat ad ædiculas, quas hodie conſenſu Scriptorum Eccleſiaſticorum *Capellas* dicere ſolemus. Sacellum enim & Capella maximè conveniũt, ſi ſpectemus quid de illo ſcripſerit Trebatius Iuriſconſultus libro II. de Religionibus: *Sacellum*, inquit, *eſt locus parvus Deo ſacratus cum ara*: additque de origine vocabuli: *Sacellum ex duobus verbis arbitror*

compoſitum, ſacri & cellæ, quaſi ſacra cella. Licet in hac notione Trebatius adverſarium habeat Aulum Gellium, qui contendit *Sacellum* & ſimplex verbum eſſe, & non ex ſacro & cella cõpoſitum, ſed ex *ſacro* diminutum. Ex alia verò parte *Sacellum* & *Capella* in eo differunt, quòd ex ſententia Pompeij Feſti lib. xvij. de verbor. ſignificat: *Sacella* antiquitus dicebantur loca dijs ſacrata, ſed ſine tecto. Hinc Ioannes Camers commentario in tabulam Cebetis Thebani rectè notat hanc differentiam, aitque his temporibus non omnino eadem eſſe, Sacellum & ædiculas, quas vulgò *Capellas* nominamus: quòd ratio & forma huius ædiculæ non poſtulet, ut ſine tecto conſtruatur. Sed idem Auctor videri poteſt parum conſtans, & ſibimetipſe adverſari. Nam oblitus differentiæ antedictæ docet confidenter; eos, qui noſtro ſæculo *Capellam* pro Sacello uſurpant, non indoctè facere: adeòque nedum non ineptè, ſed ne frivolè quidem loqui exiſtimandos eſſe; ut ſunt eius verba: dum in eo commentario communem, & vetuſtum Eccleſiæ Catholicæ uſum vocabula pro re nata innovandi ab ineptis, frigidiſque quorundam Grammaticorum profanorum calumnijs, verè ſimul, ut ipſe etiam loquitur, & piè vult vindicare. Verùm poteſt hic Auctor non difficilè excuſari. Cùm primùm quod dixit, ſit veriſsimũ; ſi ſpecte-

Aul. Gellius lib. 6. c. 12.

ctemus priſcum uſum & formam Sacelli; priſtinum etiam nitorem linguæ Romanæ: neque alterum cenſendum ſit abſurdum, cùm hac tẽpeſtate conſenſio ſacrorum Auctorum; imò & quorundam è profanis non indoctis *Capellæ* vocabulum paſsim & libenter uſurpet ad denotandas ædiculas ſacratas. Aliud in quo fœdè eſt lapſus ſuo loco oſtendemus.

Sed præterea ante ingreſſum Sacelli Regij tria Lectorem monitum volo.

I.

PRimùm digreſsiunculas quaſdam huic operi additas ab ipſomet diſſertationis argumẽto eſſe profectas, non adoptivas, & aliunde accerſitas: cuius generis digreſsiones ſeſe paſsim, & ultro offerebant à nobis arrogandæ & adoptandæ, tantùm abeſt, ut eſſent à ſinu parentum abſtrahendæ invitæ & nolentes. Sed nolui cõmittere quod in alijs nõ probo. Planè delectãdi gratiâ licet digredi parumper à cauſa; ſed multi neſcio quod argumentum ſcribere aggreſsi, dum luxuriantem ſtylum non coërcẽt, quàm longè, Deus bone! divertunt ab inſtituto: vel ſuſceptum opus rebus ad rem non facientibus ita infarciunt, & interpollant, ut tertio quoque verbo *exeat Vrceus*, dum expectas *Amphoram*. Ego cùm hæc ſcriberem, habui ob oculos præceptionem Plinij Iunioris: quâ cẽ-

ſuit primum officiũ Scriptoris eſſe; *Vt titulum ſuum legat, atque identidem interroget ſe quid cœpit ſcribere.*

II.

Alterum quod moneo Lectorem eſt, hanc ipſam tractationem à me Hiſpanè etiam eſſe ſcriptam, ut morem gererem viris primoribus, & Palatinis. Sed in ea quædam omiſiſſe, quæ quia notiſsima in hac Aula, Hiſpanè edita frigidiuſcula apparuiſſent: foris verò non ingrata accident, ut ſpero, quò Latina editio pervenerit. hoc igitur nec tibi neque mihi fraudi ſit.

III.

Tertium demum, quòd omnia ferè quæ in eadem tractatione adducuntur, ad Sacellum & Sacellanos Regis Catholici poſſunt attinere: licèt multa depromãtur ex Aula Imperij Germani, & veterum Francorum Regum. Etenim quæ in notis dicuntur. Sacelli noſtri Palatini ſunt propria extra controverſiam: Nec cætera ſunt exiſtimanda aliena, cùm in ſplendorẽ Monarchiæ Hiſpanæ, adeòque huius Aulæ conferant, quicquid decoris continent imperia antedicta. Nam ad Regem Catholicum ſua ornamenta tranſmittunt per canales utriuſve proſapiæ Burgundiæ, & Auſtriacæ; quæ tot annos rei Germanicæ eſt potita. Adhæc vetus Francorum Regnum nõ coarctabatur tam anguſtis li-

limitibus, quibus præſens Francicum dictum parum propriè. Illud enim præter Belgium, & Lotharingiam comprehēdebat etiam bonam Germaniæ partem: eam, inquam, quæ eſt inter Rhenum & Albim. Itidem Carolus M. è cuius rebus geſtis nonnulla hîc tranſcripſi, nepos fuit Caroli Martelli Brabantiæ Ducis, & natus in oppidulo *Ingelheim* dicto prope Moguntiam, adeòque Germanus, non Gallus, ut iure illum ſibi aſſerūt Theutonici Scriptores. Quid quòd Toletani Regis filiam uxorem duxiſſe teſtatur Iulianus, nec abnegat Cuſpinianus: quam iſte Galienam vocat, ille Gallianam; ex qua etiam ortum Ludovicum Pium, fuit quorundam opinio. Quamobrem ſive ſpectes Caſtellæ Regnum, ſive familiam Burgundicam, ſive Imperium Germanicum, ſive demum ipſum Francorum genus, a quo plerique docti Auſtriacam proſapiam derivant, omnia quæ ſcripſimus perbellè cadunt in Sacellum Aulæ Hiſpanæ, & Sacellanos Regis Catholici.

Iulianus in Chron. ann. 970. & ait: Fuiſſe ablutā ſacro fonte à Cixilano Archiepiſcopo Toletano.

Cuſpinian. in eiuſdem vita

(?·.·?)

SACELLI REGII,
&c.

DELINEATIO.

I.	NOMEN. *Capella & Capellani.*	1.
II.	ORIGO. *In Aulis Principũ.* (*Ethnicorũ* / *Hebraorũ* / *Catholicorũ*)	8
III.	ANTISTES. *Qui ſummus Capellanus.*	31.
IV.	DIGNITAS. *Aulica & Canonica.*	46.
V.	LECTIO. *Sive electio, & ingreſſus.*	79.
VI.	MVNVS. *Sive officium domi, militiaq́.*	89.
VII.	BENEFICIA REGIA.	104.

Aptantur iiſdem locis notæ perpetuæ pro Capella Regis Catholici.

DEINDE

Appenduntur tanquam in tholo Bullatæ tabulæ Pontificum, & Regum privilegia Aulicis Sacerdotibus favorabilia.

TVM

Eruuntur ex vetuſtis monumentis aliquot Capellani quorum memoria interierat.

FACIES EXPRESSIOR, EX PERIOCHA CAPITVM.

DE NOMINE

CAPVT I.

1 *CAPELLA & Capellanus Latinobarbara. 2. Cappa quale veſtis genus? 3. An capitis tegumentum? 4. Habitus maximè viri religioſi. 5. Veſtis fuit expedita. 6. Cultus D. Martini in veteri Francorum Regno. 7. Illius cappa Regium vexillum, Regni Palladium. 8. Capellanus. 9. Capella ab eadem dicta? 10. Heſychij* καπέλλα *vel* κάπελλα *quid ſignificet? Error Ioannis Camertis. 11. Notiones aliæ rejectæ. 12. Sacerdotes Aulici primū dicti Capellani. Sacellum Regium, Capella.* 1.

NOTAE.

13. *Lapſus Theſauri trilinguis. Capellæ & Capellani voce Palatina intelligenda. 14. Hæc nomina in Hiſpanijs vetuſtiſsima. 15. An in Concilijs Toletanis.* 7. Pro Capella Aulę Hiſpanæ.

DE ORIGINE CAPVT II.

1. *Aulicos Sacerdotes an Principes Ethnici habuerint?* 2. *An*

2. *An Reges Hebræorum? Iis Templum unicum. Aula Salomonis, & Templi vicinitas.* 3. *Quando primùm in Eccleſia poſt Chriſtum? uſque abs temporibus Conſtantini Magni.* 4. *Sacellum habuit portatile, Epiſcopos à Cõſilijs. Eiuſdem pietas.* 5. *Aulici Sacerdotes quando dicti Capellani? ita dictos Carolovingij, an Merovingij primum habuerint?* 6. *Origo, & uſus nominis in horum Regno adverſus Bulengerum.* 7. *Mentio frequẽtior illis imperantibus.* 8. *Regibus in bella euntibus Sanctorum reliquias geſtarunt.* 9. *De Capellanis meminêre Concilia (& quâ occaſione) Moguntinum, Aquiſgranenſe, Pariſienſe, Francfordienſe.* 8.

NOTAE.

Pro Capella Aulæ Hiſpanæ. 10. *In Hiſpanijs mentio Sacelli Regij quæ prima?* 11. *In Aulis Regum Suevorum, Gothorum, Caſtulonenſium. in Concilio Lucenſi quid ſit familia Regia?* 12. *Loaiſæ opinatio?* 13. *Reijcitur.* 14. *Sacerdotes Aulici adumbrati in Concilio Toletano VII.* 15. *Pietas Principũ Gothorum etiam in Ethniciſmo.* 16. *Theodorico an præſto fuerint Sacerdotes Palatini?* 17. *S. Eugenius III. an Sacellanus Aulæ Gothicæ antequã Monachus?* 18. *Sacellum Aulæ Gothicæ cui dicatum? D. Leocadiæ ſepulchrum.* 19. *Lex Hiſpana de Capellano.* 20. *Diſpoſita de maiori pertinent etiam ad minorem.* 22.

DE ANTISTITE CAPVT III.

1 S*Vmmus Capellanus variè dictus: Palatij cuſtos, Apocriſiarius* (2. *Error in Gretſero de D. Gregorio*) 3. *Munus Apocriſiarij.* 4. *Item Archicapellanus.* 5. *Proto-*

tocapellanus, & Capellanus per Antonomaſiam. 6. *An idem cum magno Sacellario?* 7. *Fuit apex dignitatum Palatinarum.* 8. *Olim in Synodis locum Principem obtinuit.* 9. *Cum Sirmondo diſceptatio. Iuvat Regem moribundum. Dignitates Aulicæ ægrè dimittuntur. Habent multos Procos.* 10. *Summus Capellanus præfertur Primati.* 11. *Subſcribit primus teſtamentum Caroli Magni.* 12. *Excipit Pontificem Romanum.* 13. *Negotia Eccleſiaſtica, Monaſtica, Canonica conficit.* 14. *Cancellarius, & Comes Palatij in Aula ſummi magiſtratus.* 15. *Vtrumque ſummus Sacellanus dignitate anteivit.* 31.

NOTAE.

16. *In Aula Hiſpana dignitas ſummi Sacellani.* 17. *Quis iure perpetuo?* 18. *Regum privilegia de ea re.* 19. *Innocentij Tertij auctoritas.* 20. *Lege Hiſpana Cancellario Prælatus.* 21. *Quis iure temporario? In eandem rem diplomata Pontificum.* 43. Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

DE DIGNITATE CAPVT IV.

SECTIO PRIMA.

1. *Sacellani Aulici in quo pretio?* 2. *Sacellum Regium quibus apertum? non vulgare beneficiū.* 3. *An filij Davidis fuerint paternæ Aulæ Sacerdotes?* 4. *Sacello Regio cognati Regum nomen dedêre.* 5. *Hiſtoria de Epiſcopo quodam, & Sacellano conſanguineo Caroli M.* 6. *Procerum filij in Sacellanos Aulæ Germanæ legi-*

am-

ambierunt. Quo tempore, & qua occaſione? 7. Capellani ſubſcribendo comitibus Prælati. 8. Is honor gradus ad ſumma Sacerdotia. Concilium Tullenſe in eam rē. 9. Capellanis quæ munera, & quàm honorifica in Republica obtigerint? Legati & Amici Principum. 10. Excipiunt Pōtificem Romanum. 11. Deducunt. 12. De Romana ſede optimè meriti. 13. Cancellarij & Conſiliarij Principum. 14. Duces copiarum. 15. Vindicati ab infamia adverſus Bulengerum. 16. Ranulphus Sacellanus Regis Angli illaudatus. 17. Otto Henrici IV. Imperatoris in Sanctorum numerum relatus. Eiuſdem vitæ Anacephaleoſis. 41.

SECTIO SECVNDA.

18. Clerus Græci Imperatoris eiuſdem diſtinctio. 19. Qui de eo meminerint. 20. Quid in Aula hodierna Bizātina olim in Aegyptiaca Sultanica? 21. Sacellani Aulæ Græcæ, Imperatoris quos dicunt privatos adiuvant. 22. Ipſi Græco Imperatori familiares. 23. Habitant in ipſa Aula Orientis, & qua occaſione. An item in Aula Occidentis? 24. Indumenta & color. 25. A quo legerentur. 26. Viri illuſtres Regum Sacellani. 27. Abbates, Epiſcopi, Archiepiſcopi Sacellis Regijs adſcripti. 28. Paulus Diaconus. 29. Franciſcus Petrarcha. 30. Item Aulici Pontificij: inter eos Benedictus Caietanus, qui Bonifacius VIII. 31. Ius Sigilli Capellanis condonatum. 32. De Capellanis Pontificijs. 33. Quo in pretio olim apud ſummum Præſulem. 34. Internunciorum munere functi, & quàm impigrè? 61.

NO-

35. *Deſcribitur Sacellum Aulæ Hiſpanæ.* 36. *Principalis apparatus cùm Rex Catholicus ſacris operatur.* 37. *Collegium Palatinū quibus viris conſtet?* 38. *Diſtinctio Capellanorum eius Aulæ.* 39. *Quo ſenſu Honorarij.* 40. *Capellani Regum quo loco cenſendi lege Pontificiâ.* 41. *Privilegium Capellæ Regis Burgundiæ* (cap. cùm Capella, de privilegijs) *ad locum, an ad perſonas pertineat?* 42. *Quæ Regum Capellæ Diœceſano Antiſtiti non ſubijciantur?* 43. *Huiuſmodi exemptio quàm vetuſta?* 44. *Quibus Concilijs probetur.* 45. *Capellæ Regum, & privatorum in quo differant?* 46. *Reges Catholici quāti faciant Aulæ Hiſpanæ Sacerdotes.* 47. *Laus Eccleſiæ Toletanæ.* 48. *Capellæ Hiſpanæ emulumenta, & prærogativæ.* 73. Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

DE LECTIONE CAPVT V.

1. AD *Sacellanos Aulicos legendos quanta cura adhibenda? monita Concilij Pariſienſis.* 2. *Meldenſis.* 3. *Aquiſgranenſis.* 4. *Laudantur in ea re Alphonſus in Hiſpania, Ludovicus in Gallia uterque Nonus.* 5. *Defenſi Carolus M. & Ludovicus Pius. Incommoda ex electione infimorum.* 6. *Carolus litterarū amantiſſimus.* 7. *Capellanorum Sacramentum cùm legebantur.* 79.

NOTAE.

8. *Præmia invitant ad bonas artes. Aula Regia quibus viris ſint ornandæ?* 9. *Lex Polonica de Sacerdotijs.* 10. *Canonici Lugdunenſes ſoli nobiles: omnes Comites. Nobiles an præferēdi? reſponſum Gregorij IX.* 11. *Caroli V. ad* Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

V. ad Siculos de Capellanis allegendis. 12. Sacellum Aulæ Hiſpanæ quibus apertum. 13. Hodiernus cooptationis modus. 14. Capellanum cooptandum qualem velit lex Hiſpana. 15. Capellanus olim Regum Confeſſarius. Huic legi ſecreti tenax. 16. Hiſtoria de Rege Aragoniæ & Cōfeſſario. Capellanus reus Maieſtatis à quo puniendus? 17. Dotes aliæ explanatæ. Iſabella Caſtellæ Regina corripit Sacellanos in ſyllaba peccantes. Lapſus linguæ Sacellani Regis Sueviæ. 18. Capellanus Aulæ Hiſpanæ puri ſanguinis. 19. Iusiurandum in ingreſſu honoris. 83.

DE MVNERE CAPVT VI.

1. Munus Aulici Sacellani ſacris operari domi & foris. Carolus M. qualem optaverit in bellis: de quo iucunda hiſtoria. 2. Regijs menſis benè precatur. 3. In Aula Bizantina id munus præcipuè Protopapæ. Ferculum è menſa Imperatoria accepit. 4. In magnis feſtis alij Clerici ferculo donati. Item Proceres & Magnus Domeſticus cum diſco. 5. In eadem Aula Græco Imperatori Sacellanus, à re Lampadarius prætulit lampadem, & quam ob cauſam. 6. In utroque Imperio Orientis & Occidentis ante pugnam Sacellani quid effecerint. 7. Capellani olim è ſecretis Regum. 8. Carolus Magnus cur Epiſcopatum uni ademerit, alteri dederit? 89.

NOTAE.

Pro Capella Aulę Hiſpanæ.

9. Antiquum munus Capellani Aulæ Hiſpanæ ad Dominicanam familiam delatum. 10. Horarias preces cum Rege recitabat. 11. Munera hodierna. 12. Rex ſui Capel-

pellani paræcianus. 13. *Regum privilegium eligendi ſibi Confeſſarium.* 14. *Rex Capellano debet decimas perſonales.* 15. *Rex ſecluſo privilegiis cui deberet peccata confiteri.* 16. *Sacellanum adiuvant Antiſtites ſacris operantes Pontificali apparatu: ab iis convivio excepti. Religioſa convivia in Eccleſia Catholica, quàm antiqua. Agapæ dicta. De iis Concilia Gangrenſe, & Laodicenum.* 17. *Cultus domus Auſtriacæ erga ſacram Synaxim.* 18. *Celebriores dies feſti, quos Rex Catholicus concelebrat. Item ſtatæ, & ſolemnes ceremoniæ.* 95.

DE BENEFICIIS REGIIS.

CAPUT VII.

1. REgum beneficia in ſuos Sacellanos. 2. *Proclamatio Caroli Calvi in eam rem. Mos iurandi in ingreſſu honoris.* 3. *Regum veterum Capellæ, Antiſtitum ſeminaria.* 4. *Concilium Valentinum quas adhibuerit reſtrictiones.* 5. *Puellæ nubiles, & Eccleſiæ viduæ adſimiles.* 6. *Regia nominatio in Hiſpaniis & Galliis quàm antiqua.* 7. *Aulicorum & Capellanorū potior ratio quatenus habēda.* 8. *Mos Principū evehendi Capellanos ad ſumma Sacerdotia quàm vetuſtus & diffuſus in Aula Germanica.* 9. *Bohemica.* 10. *Anglica.* 11. *Conſtantinopolitana veteri. Quâ induſtriâ Ioannes quidam in ea Sacellanus factus Patriarcha?* 12. *Contentio inter Carolum M. & uxorem pro alterius deſignatione.* 13. *Reges ægrè ferunt ſuos Sacellanos ipſis inſciis, vel nolentibus factos Epiſcopos.* 14. *Aviditas & ambitio Clericorum Aulæ à quibus notata.* 15. *Aerarium Sacelli Palatini.* 104.

NO-

SECTIO PRIMA.

Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

16. *De ſtipendio diurno.* 17. *Aulico Sacerdoti ob quã maximè neceſſarium.* 18. *An ſola ſpe beneficij liceat ſervire Magnatibus.* 19. *Stipendium neceſſarium etiam ad exemptionem.* 20. *Familiaris quis verè dicatur.* 21. *Beneficiũ quando vacet ob eiuſdem mortem.* 22. *Diploma Sacelli Aulæ Hiſpanæ & Luſitanæ.* 23. *Qui excuſentur Capellani Regum ab aſsiduitate in beneficijs?* 24. *Viduæ Eccleſiæ reditus ijſdem ubi attributi?* 25. *Itẽ aſsiduitatis venia conceſſa.* 26. *Collegia alia Eccleſiaſtica, & Senatores Regũ gaudent ſimili privilegio.* 27. *Capellani quoq; Aulæ Neapolitanæ & Luſitanæ.* 28. *Et familiares Cardinalium.* 29. *Ordo Eccleſiaſticus in Hiſpania & Gallia ſe oppoſuit antedicto privilegio.* 30. *Quas reſtrictiones ſint adhibitæ.* 114.

SECTIO SECVNDA.

31. *Principis aſpectus loco muneris.* 32. *Eiuſdem beneficia vel exigua magnifacienda.* 33. *Aulicorum ſeu Curialium privilegia.* 34. *Capellanis vacatura beneficia alicubi affecta.* 35. *Item Regum Conſiliarijs.* 36. *Regis Neapolitani Capellanis, quæ beneficia reſervata?* 37. *Sacellum Aulæ Hiſpanæ Antiſtitum Seminarium.* 38. *Quot dederit Reip. viros clariſsimos.* 39. *Supremus Italiæ Senatus eiuſdem fautor.* 40. *Teſtamentum Philippi II. & lex Hiſpana Regio Sacello favorabilis.* 41. *Rex & Capellani, quæ ſibi mutuò rependant.* 120.

SACELLVM REGIVM,

HOC EST,

DE CAPELLIS ET CAPELLANIS REGVM,

LIBER SINGVLARIS.

DE NOMINE,

CAPVT PRIMVM.

1 *CAPELLA & Capellanus Latinobarbara. 2. Cappa quale veſtis genus? 3. An capitis tegumentũ? 4. Habitus maximè viri religioſi. 5. Veſtis fuit expedita. 6. Cultus D. Martini in veteri Francorum Regno. 7. Illius cappa Regium vexillũ, Regni Palladium. 8 Capellanus. 9. Capella ab eadẽ dicta? 10. Heſychij* κανίλα *vel* κάπηλα *quid ſignificet? Error Ioannis Camertis. 11. Notiones aliæ reiectæ. 12. Sacerdo-*

tes aulici primùm dicti Capellani. Sacellum Regium, Capella.

1 DVO hæc vocabula *Capella* & *Capellanus*, quibus denotãtur myſtæ & Sacerdotes, qui in aulis Regũ rem divinam faciunt; & locus ipſe, in quo ſacris operantur, priſcis Latinis incognita fuêre, nedum uſitata. Vnde qui Latinè cum ſcrupulo loquuntur, iure illa tanquam ſpuria & Latino-barbara reijciunt, & in eorundem locum alia ſubſtituunt: nimirũ Sacellum, Sacellanos, Aedem Palatinam, Aulicos Sacerdotes, & alia huius generis. Nos in hac tota diſſertatione omnibus promiſcuè utemur, quod ſemel ſit dictum, & cum bona Latinorum venia; imò citra reprehenſionem uſurpabo ſæpius voce, *Capella*, & cognatam *Capellanus*, non modò quia vulgo notiora ſunt, & uſitatiora, quamvis parũ Latina; verùm quia pollciti ſumus afferre earundem notionem. Vnde yt fidem noſtram liberemus, neceſſe eſt in medium afferamus quicquid de ea re potuimus invenire.

2 Itaque hæc nomina *Capella* & *Capellanus* à voce *Cappa* deducunt plerique Scriptores extritã alterã P. (ut ſcribit bona pars eruditorũ, licèt meo iudicio meliùs facerent ſi P. geminarent; ita enim propiùs attingerent originationem

nem harum vocum. Sed utendum eſt ſermone, ut numiſmate; cui inſit publica forma, qui eſt conſenſus eruditorum) quę vox inelegānti etiā & barbaro ſeculo orta nunquam fuit iure Latio donata: quamvis ſint qui eandem è voce Latina *Capio* derivent. Cappa enim apud eos, qui illam primi excogitarunt, fuit genus quoddam veſtis ſupremæ, & non cuiuslibet, ſed eius præſertim, quæ & caput & totū corpus, & unà cæteras veſtes tegeret, & comprehenderet. Auctor [a] valdè bonus ſimilem putat antiquo uſui, & figuræ capparum veſtem quandam ruſticā, quā his temporibus ruſtici in Hiſpania utūtur; quippè qua, cùm uſus poſcit, & caput contegunt, & cæteras corporis partes. Præterea obſervat ex his iiſdem defluxiſſe in Belgium veſtes, quas vocant cappas, ex re & modo dictas itidem Hiſpanicas.

3 Hinc pleræq; nationes ſolent metaphoricōs *Cappam* dicere patrio ſermone, quod in rebus multis ſupremum eſt, & omnia contegit. Sic Baſilicarum & templorum ſummum tectū Cappam alicubi appellant: Communiùs etiā ipſi cœlo Cappæ nomen eſt tributum, quòd omnia contineat & comprehendat. Sunt etiā qui [b] putent Cappam, quā pro capitis tegumento, voce Græco-barbarā, vident à nonnullis [c] uſurpari, è voce *Caput* eſſe deductā. Quaſi verò aliquando à veſtimento ſeiuncta inſtar

a *Gorop. Becan. lib. 11. Hieroglyph.*

b *Iacob. Gretſer. lib. 2. comm. cap. 6 in Codin. c. 5. num. 48.*

c *Georg. Codin. de offic. mag. Eccl. & Aulæ Conſtantinopol. ind.*

A 2 fue-

fuerit communium pileorum, aliquando veſti aſſuta (quales fortè veſtes monaſticæ) toti veſti nomen dederit.

4 Verùm licèt hoc induměti genus fereè promiſcuũ antiquitus fuiſſet, eoque utpotè magis expedito viri etiã profani in tempore uterẽtur, ut poſſumus colligere ex Cæſario in hiſtoria illuſtrium miraculorum; cappã tamen Monachorũ hinc ego reor pręcipuã originẽ duxiſſe. Talis enim erat, ut unâ, eâdemque togâ caput tegeret, & cætera nõ modò hominis membra, ſed etiã reliquas veſtes. Hodie verò hæc diverſitas obſervatur, quòd multi cœnobitæ penulam ipſam à capitis cucullo geſtant diviſam: eatenus à vetuſto cappæ uſu eſt diſceſſum.

5 Sed ut annotavi, Cappa, habitus fuit peculiaris, viri religioſi & cœnobitæ. Ac planè fuit maſculus veſtitus non ad mollitiem & ornatum factus, ſed ad cœli iniurias tantũmodo arcendas: ijſque accõmodatus, qui parum urbanæ elegantiæ ſtudentes veſtem ſępius mutare nollent. Nã quod unicâ & expeditâ veſte ſibi præſtari poſſe cernerent, id fruſtrà pluribus fieri exiſtimarunt. Adeò ut animũ induxerim, cappam, quam hactenus deſcripſi, & pallium quo priſci Chriſtiani utebantur, ſimilia omnino extitiſſe. Pallium certè à Tertulliano [a] his exprimitur: *Quippè tota molitio eius* (Pallij) *operire eſt ſolutim, id eſt, unicũ circumiectu, licèt quidem nuſ-*

[a] *Tertul. lib. de Pall. c. 5.*

nuſquam inhumano: ita omnia hominis ſimul contegit. Quibus denotat, Pallio nullum veſtimentum expeditius, nulla ſui parte filijs compoſitum; appellatq; *nuſquam inhumanum* illius coniectum; quòd nullam hominis partem non cõtegeret, quæ omnia *cappa* planiſsimè quadrãt. Si quis demum rei veſtiariæ ſtudioſus vellet cappam comparare cum aliquo veſtis genere Romanæ antiquitatis, præter Bardocucullum veſtimentum aliud, quod propiùs cappæ accedat, non inveniet. Erat enim pallij quoddam genus habens cucullum adiectum, & è panno craſsiore: cuius uſus frequens eſt hodie apud nautas & aurigas.

6 Verùm his ita conſtitutis in eruditorum gratiam; recolere etiam hîc oportet ex ſacris monumentis venerationem, quâ in veteri Frãcorũ Regno eius regionis incolæ D. Martini memoriã & exuvias coluêre. Tanta enim perhibetur extitiſſe, ut ab anno mortis eius inſtrumenta publica ſignarẽtur: [a] adeò ut qui cum adverſario vellet experiri, atq; agere tabellis obſignatis, neceſſe erat, exhiberet ſyngraphas notatas anno, quo Divus ille inter mortales eſſe deſijt, ut enim multæ nationes aliã, atq; aliã Eram habuêre in uſu, ſic veteres Franci eã ſibi epochã invenêre. Reges verò ut cęteros ſibi ſubiectos maieſtate, ita etiã hoc cultu ſuperarunt.

a *Buleng. in appẽd. de offic. Reg. Gal. Planè Grig. Turonenſis inde eſt auſpicatus ſuam hiſtoriam.*

7 Nam in expeditionibus bellicis, & in ipſo

mum hoſtibus conflictu ſanctiſsimi Viri, & Divi tutelaris cappam circumferebant tanquã Palladium Imperij, & auxilio futurã adverſus hoſtes cum ſpe certiſsimæ victoriæ. Eam verò commendabant fidei Sacerdotum aulicorum, qui Regem quocunque iret comitantes caſtra ſequebantur, ſacra myſteria facturi.

8 Vnde tanquam cuſtodes cappæ *Capellani* ſunt vocati. Sacrarium etiam ipſum, ſive tabernaculum, in quo ſervabatur, *Capella* inde etiam eſt dicta: extrita in utroque vocabulo altera P. ut initiò dixi, & ſcribunt eruditiores: *Dicti ſunt primitus Capellani à Cappa S. Martini, quam Reges Francorum ob adiutoriũ victoriæ in prælijs ſolebant ſecum habere: quam ferentes & cuſtodientes cum cæteris ſanctorum reliquijs, Capellani cœperunt vocari.* Sunt verba & etymologia, quam dat Vvalafridus [a] Strabo Abbas Augienſis, cap. ult. lib. de exordijs & incrementis rerum Eccleſiaſtic. Conſentiunt alia Honorij [b] in laudem eiuſdẽ ſanctiſsimi Viri: imò comprobant quæ antè adnotavi de cultu Regum: *Huius* (S. Martini) *cappa Francorum Regibus ad bella euntibus pro ſigno anteferebatur, & per eam hoſtibus victis victoriã potiebantur. Vnde & cuſtodes illius cappæ, uſque hodie Capellani appellantur.* Obſerva hìc obiter Reges illos Divi Martini veſtem tanquam vexillum habuiſſe in prælijs, non induiſſe, ut non nemo eſt auguratus (an ſomniatus), neſcio

a *Vvalafri. Strab. lib. de exord. & increm. rer. Eccleſ. cap. ult.*
b *Honor. in ſerm. de S. Mart.*

ſcio quâ, imò nullâ ductus coniecturâ.

9. Capellæ etiam notionem ab eadem cappa affert Monachus Sangallēſis [a] in vita Caroli Magni; de quo verba faciens occaſione alibi referenda: *Ex pauperibus ſupra dictis, quendā*, inquit, *optimum dictatorem & ſcriptorem in Capellam ſuam aſſumpſit, quo nomine Francorum Reges propter cappam S. Martini, quam ſecum ob ſui tuitionem, & hoſtium oppreſſionem iugiter ad bellum portabant, ſancta ſua appellare ſolebant, vel patrocinia Sanctorum.* Hinc fortaſſe eſt factū, ut paucis poſt annis, qui obitum D. Martini ſunt cōſecuti, loculos etiam, & thecas aureis, argenteiſve cruſtis illigatas, in quibus religioſè aſſervabantur ſacra pignora Sanctorum, *Capellam* appellarent: nimirum petito vocabulo ab aula Regum Francorum. Evodius [b] licèt Epiſcopus Aphricanus in libro de miraculis S. Stephani: *Capella*, inquit, *argentea in qua erat reliquiarum portio.* Capellæ nomine arculam denotat, in qua illæ erant repoſitæ. Vereor tamen, ut ſit deceptus Auctor Gloſſarij adiecti in calce codicis legum antiquarum. Is quippè in verbo *Capella*, hanc Evodij auctoritatem adducit. Sed cùm ego Evodium ipſum conſuluiſſem, comperi eſſe uſum voce *Capſellæ*, quæ arculā eo loco, eâque occaſione ſignificantiùs denotabat: quam vocem potuit derivare è Latina voce, *Capſa*. Vnde facilè potuit is homo falli demptâ uni-

[a] *Monach. Sangall. lib. 1. c. 4. apud Henr. Caniſ. tom. 1. antiq. lection.*

[b] *Evod. lib. 1. de miracul. S. Steph. cap. 8.*

unicâ litterâ S. quâ extritâ remanet *Capella*, niſi tamẽ alium Evodij codicem ſit nactus, qui *Capellam* haberet, non *Capſellam*.

10 Eſt tamen Ioannes [a] Fileſacus Theologus Sorbonicus, eruditus Scriptor, & de re Eccleſiaſtica benemeritus, qui aſſerat nõ omnibus probari *Capellani* notionem, quam dedimus; eamque vocem malè derivari à verbo, *Cappa*, potius è *Capella* eſſe deductam; originẽ verò huius vocis dicit etiam eſſe Græcam ex Heſychio, idque demonſtrari à Iuriſconſulto, neſcio quo, quem ipſe tantùm appellat noſtri ſeculi facilè Principem. Hunc ego certè non vidi, nec admodum elaboravi in conquiſitione contentus adire fontem ipſum, unde hauſerat: dico Lexicon [b] Heſychij, in quo vox κάπηλα, vel καπέλη, tres potiſsimùm habet ſignificationes, ut prætermittam quandã aliam, quæ omnino ad rem non facit, & denotat forũ macellarium apud Tarentinos; verba ipſa Heſychij exſcribam: Καπέλη, ὅπου ὁ κυβερνήτης κάθηται· πάσσαλος, περὶ ὃν κατείλλονται τὰ σχοινία, καὶ τὸ ἐν τῇ πρύμνῃ κοίλωμα, ἔνθα οἱ ναῦται πάντα ἀποτίθενται: hoc eſt: *Capela ubi gubernator ſedet. Palus circa quem involvunt funes: & quæ in puppi eſt cõcavitas, ubi nautæ omnia recõdunt, ſeu reſervanda deponunt.* Tertius, hic & poſtremus ſenſus quoquomodo aptari poſſet Capellæ notioni. Nam in ea tanquam in ſacrario recondere & adſervare ſolemus ſacra utẽſilia, veſtes,

[a] *Ioan. Fileſ. in querela Eccl. Gallic. ſeu de ſacrileg. Laico.*

[b] *Heſychius in Lexico.*

veſtes, vaſa, & quicquid pertinet ad rem ſacrã. Nec procul diſtat notio, quam dedimus, cùm *Capella*, ita fuerit dicta ob cuſtoditam in eadẽ D. Martini veſtem, quam *cappam* appellabant. Suffragatur locus ex teſtamento Caroli M. quod de omni gaza regia, & rebus mobilibus confecit. Nam ubi ad ſacram ſupellectilem pervenit: *Capella* [a], inquit, *hoc eſt*, *Eccleſiaſticum miniſterium*. In quo etiam ſenſu Capellam uſurpat nõ ſemel S. Everardus [b] Comes in alio teſtamẽto, quod condidit, & qui uxorẽ habuit Ludovici Pij filiam. Primus etiã ſenſus ex tribus Heſychij metaphoricas accommodari huic rei poſſet, cùm in Capella maximè, & in Baſilicis ſacroſancti appareãt, ſedeantque qui in rebus ſacris ſummam obtinent poteſtatem.

Verùm ego nequaquam adduci poſſum, ut credam ſive Capellæ, ſive Capellani notionẽ è voce Græca καπίλλη eſſe derivatam. Cur enim metaphoricam requirere debemus, ſi habemus in promptu genuinam, quam Viri [c] graves, & Scriptores rei Eccleſiaſticæ periti tradiderũt? Neque eſt credibile à voce Græca eſſe deductã, cùm non perſuadeat iſtud eius tẽporis cõditio, quo primum tempore hac vox in Orbe Chriſtiano eſt invẽta. Incultiora fuerũt ea ſecula, quã quæ peterent è media Græcia voces inauditas, vix Latinas capiebãt. Quid [d] quod homo quidã dãnati nominis, qui voces Græcobar-

a *Eginhardi in eius vita.*

b *In codice donat. piarũ Auberti Mirei cap. 21. anno 937.*

c *Durãd. lib. 2. c. 10. n. 8. Baron. in notis ad Martyrolog. 11. Iunij.*

d *Ioã. Meurſ. in Lexic. Græcobarb. verbo* καπίλλα.

barbaras collegit, vocem καπελλᾶνος, Græcam non agnoſcit, & inter barbaras ſuccenturiat? Vnumque adducit Auctorem [a] Anonymum de bello ſacro, qui eo vocabulo ſit uſus, & ſemel in ea Græca hiſtoria: ad quem à voce Latino-barbara potius pervenerat, tantum abeſt, ut ab Heſychio, vel ab alio ex Græcis ſit mutuatus. Atque hoc illud eſt in quo offendit Ioãnes Camers [b], qui in eo graviter eſt lapſus bonus Theologus, neque indiſertus Philologus, ſed rudis Canonum, quod huius vocabuli (*Capella*) primum & antiquiſsimum Auctorem agnoverit Clementem Romanum, doctrinâ & ſanctitate conſpicuum, ut ſcimus; & qui tertius, ſive quartus Eccleſiæ Romanæ præfuit: quique ab Apoſtolo [c] Doctore Gentium laborum conſors nominatur. Addidit præterea, ut magis proderet ſuum errorem, eius Pontificis verba relata fuiſſe in librum tertium Decretalium, titulo de iure [d] Patronatus, capitulo (legem ipſe dicit) 25. cuius initium eſt, *Nobis fuit*. Sed peccat multifariam, & eſſet forte excuſatione non indignus, ſi error pertineret potius ad intelligentiam eius legis Pontificiæ (quod poteſt condonari Theologis, quoties Canones tractant) & non potius ad rationem & doctrinam temporũ. Neque enim Clemens I. [e] qui poſt Petrum & Linum, imò & Cletum, ſeu Anacletũ, ut ſentit Bellarminus, orthodoxam & Romanam Eccleſiam

ſiam

[a] Anonymus de bello ſacr.
[b] Ioan. Camers in Tabul. Cebet. Thebani.
[c] Ad Philip. cap. 4.
[d] Cap. nobis fuit, de iure patronat.
[e] Lib. 2. de Pont. Rom. cap. 5.

ſiam rexit anno Chriſtiano XCIII. fuit conditor eius legis Pontificiæ, ſed Clemens III. qui ſummum Pontificatum eſt adeptus poſt elapſos annos formè mille ſupra centum, nempè anno MCLXXXVIII. Atqui Ioanni Camerti, ne agnoſceret Clementem Romanũ vocabuli, *Capellæ*, primum Auctorem, ſi non ratio temporum; certè argumentum Canonis potuit perſuadere. Quædam enim in eo ſtatuuntur, quæ in Republica Eccleſiaſtica pertinent ad ius illud Patronatus; quod in locis quibuſdam ſacris, & Sacerdotijs poſſunt homines profani obtinere. Quod ius fuit inauditum, quo tempore Clemens I. geſsit Pontificatũ Eccleſiæ in cunis adhuc vagientis. Imò Patronatus huius generis prima mentio vix reperitur eâdem iam adultâ: ut poterit obſervare, qui velit apud [a] Theologum Pariſienſem diligentiſsimum inveſtigatorem antiquitatis Eccleſiaſticæ. Demum Clemens I. quicquid ſcripſit Græce ſcripſit. At nemo unquã in Græcis Scriptoribus *Capella* nomen repetiet. Solùm in incerto & Anonymo Auctore belli ſacri vox καπελλανος *Capellanus* invenitur. Qui etiam nonniſi poſt milleſimum ſupra centeſimum annum confecto bello ſacro vixiſſe potuit. Vnde eam vocem inter Geæco-barbaras receſet Neotericus Scriptor, ſed corruptæ Religionis.

a Ioann. Filleſ. de ſacr. Epiſc. auctorit. c. 4 §. 5.

II Ex hactenus dictis facilè ediſcimus, erraſſe multos in tradenda Capellæ notione; Gloſſographum.

a Gloſſ. in c. concedimus, de conſecrat. diſtinct. 2.

b Exod. cap. 36.

c Gloſſ. marginal. in cap. concedimus cit.

d Fab. lib. 1. cap. 5.

phum [a] in primis in decreto Gratiani: nam Capellam dictam putat, quòd caprarum pellibus tabernacula tegerentur, ſed abſque alia auctoritate, aut ratione. Licèt id in itinere effeciſſe viros Principes nonnulli autument. Videtur etiam ſuffragari Gloſſographo locus Exodi [b], quem tamen non adducit: nã de Moſe loquens ait: *Fecit & ſaga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi.* Minus ſatisfacit eruditorum genio altera notio [c] adiecta in margine eiuſdem Decreti. Nam Capellam effinxit ex dictione Græca λαὸν, quæ populum ſignificat, & è Latina *Capio*, quaſi verò locus ille ſacer capiat populum, dum ſacris intereſt. Quid eſt aliud effingere chymeras ſi hoc non eſt? quamvis non me lateat nõnullas eſſe voces compoſitas ex dictione Græca & Latina, ut Prudentij Protoparens, Primopſaltes, & alia Varronis [d] antiquiora, ſed albo corvo rariora: quaſi verò hac mixtura longè melius, & elegantius res indicanda exprimeretur. Hinc non poſſum non mirari Fungeri facilitatem, qui in ſuo Etymologico dum vult videri diligens ſcrutator notionum tam facilè, quàm ineptè acquieſcit originationi vocabuli *Capella*, quam adinvenit ſive Papias antiquus Grammaticus Longobardus, ſive qui ſcripſit Gloſſemata in Decretum Gratiani. Originatio verò eſt hæc eadem quam improbavimus.

Auctor

Auctor etiam,ſeu conſarcinator libri,qui Gẽma [a] inſcribitur,tres affert Capellę notiones, ſed præter ſecundam,quæ eſt eadẽ cum noſtra, prima & poſtrema ex dictis abſurdi convincũtur. Quamobrẽ præ cæteris illa notio arridet, quam ſcriptis ſuis conſignarunt Vvalafridus, Honorius,Sangallenſis, & locis ante adductis amplexi ſunt Durantus & Baronius.

a Liber qui inſcribitur Gẽma animæ, tom. 15. Bibliot. Sanct. Patr.

12 Obſervo hîc demum nomina *Capella* & *Capellanus* potiſsimùm convenire, & tanquam primario analogo,ut loquar Philoſophicè, Regum Sacellis & Sacellanis Palatinis. Nã qui primùm Capellani ſunt vocati, Sacerdotes ij fuêre, qui in Aulis & comitatu Regum ſacris operabantur: & Capella prima item eſt dicta locus ipſe,ſeu ſacrariũ, in quo Reges Sanctorũ reliquias adſervabant, & rem divinam audiebant. Vnde *Capella* nomine tantùm *Regia* veniret, & *Capellani* voce mera rectè Sacerdotẽ Aulicum ſubaudires abſque alio additamẽto. Liquet hęc obſervatio ex etymo utriuſque nominis.

NOTÆ.

13 *Lapſus Theſauri trilinguis Capellæ & Capellani voce. Palatina intelligenda.* 14. *Hæc nomina in Hiſpaniis vetuſtiſsima.* 15. *An in Conciliis Toletanis?*

Pro Capella Aulæ Hiſpanę.

13 Quam-

13 QVAMVIS quod attinet ad notionē nominis pauca ſuperſint dicenda, aut addenda, illud tantùm adnotabo; utrumque vocabulum *Capella* & *Capellanus* idiomate Hiſpano paucis immutatis iam uſque abs vetuſtis temporibus uſurpari: tametſi hodie nonnulli addant Regis nomen (quod omitti poſſet, ſi recolueris noſtram obſervationem) ad denotandos Regios Sacellanos, & Sacellum Palatinum: locum, inquam, in qua parte Aulæ fit res divina, & Sacerdotes qui ibidem peragunt myſteria ſacrata. Quod etiam Auctor Theſauri trilinguis voci Hiſpanæ, *Capilla*, parum probabilem notionem aſsignat, collige ex ijs, quæ diximus adverſum Gloſſographum Gratiani. Hic enim illi dedit errandi occaſionem, & non nemo ex [a] Iuriſconſultis doctioribus.

[a] *Rebuff. de pacif. poſſeſſ.*

14 Quod verò nomē Capellani (*Capellan*) ſit vetuſtiſsimum in Hiſpania, licèt ortū apud exteras gentes aliunde advenerit, tum docent Regum antiquiſsima [b] diplomata, cùm leges [c] ipſæ Hiſpanæ in opere ſeptipartito. In ijs fit mētio expreſsiſsima Capellani tū maioris, cùm inferioris. Quæ teſtimonia poſteriùs ex occaſione non ſemel adducemus.

[b] *Privileg. Alphonſi VI. anno* 1174.
[c] *Part.* 1. *tit.* 9. *l.* 3.

15 Poſſet etiam aliquis ex Gratiani decreto uſum nominis *Capellæ*, antiquiſsimum in Eccleſia Hiſpanienſi demonſtrare. Is quippè ad-

adduxit ex Concilio [a] Toletano Canonem pertinentem ad fines Paræciarum, in quo de Capellis etiam fieret mentio, Sed qui Gratianum ipſum emendarunt, Canonem quem laudat, in nulla Toletana Synodo inveniri adverterunt. Qui potius [b] à Burchardo, & Ivone ex [c] Concilio quodam Aquiſgranenſi eſt depromptus, & ab utroque in ſua commentaria Canonica relatus.

a *16. q. 1. Can. plures 54.*

b *Burchard. lib. 3 c. 22.*

c *Ivo par. 3. cap. 27.*

DE ORIGINE.

CAPVT II.

1. AVlicos Sacerdotes an Principes Ethnici habuerint? 2. An Reges Hebræorum? Iis templum unicum. Aulæ Salomonis, & Tēpli vicinitas. 3. Quādo primùm in Eccleſia poſt Chriſtum? uſque abs temporibus Conſtantini M. 4. Sacellum habuit portatile; Epiſcopos à conſiliis. Eiuſdem pietas. 5. Aulici Sacerdotes quando dicti Capellani? ita doctos Carolovingii, an Merovingii primum habuerint? 6. Origo, & uſus nominis in horum Regno adverſus Bulengerum. 7. Mentio frequentior illis im-

imperantibus. 8. Regibus in bella euntibus Sanctorum reliquias geſtarunt. 9. De Capellanis meminere Concilia (& qua occaſione) Moguntinū, Aquiſgranenſe, Pariſienſe, Francfordienſe.

PRIVSQVAM ediſſeram, quādo primùm Principes Orthodoxi in ſuis aulis Sacerdotes à domeſticis ſacris habuerunt, quos hodie vocamus *Capellanos*, quæſtiunculas duas volui præmittere quaſi prodromas, nec ingratas eruditis. Prima erit, num etiam priſci Cæſares Romani, Principes Ethnici, Palatinos ſacrificulos, & ædem Aulicā habuerint? Altera an Sacerdotes Aulicos huius generis aluerint Reges Iſraëlis in Republica Hebræorum?

QVÆSTIVNCVLA I.

An Imperatores veteris Romæ Palatinos ſacrificulos habuerint?

1 VT primam explicem, dico eſſe quamplura *Annalibus eruta priſcis*, quæ ſuadeant, in Aula Imperatoria veteris Romæ Sacellum, & Sacellanos Aulicos extitiſſe. Primùm templum Apollinis Palatini, fortaſſe ita dictum à Pa-

à Palátio, quod inhabitarunt priſci Cæſares. II. Sacerdotes Salij, itẽ dicti Palatini. III. Sacerdotes alij, ſeu Flamines, qui cognomenta deſumpſere ab Imperatoribus, quibus domi, ut eſt credibile, ſacra peregere: hi ſunt Flamines *Auguſtales*, *Flaviales*, *Traianales*, & alij plures. IV. Sacerdos *Palatualis* dictus, qui *Palatuæ* Deæ, in cuius cuſtodia erat Palatium, ſacrificavit: ſacrificium ipſum *Palatual.* dixere. V. Locus quidam Suetonij, quo loco enim loquitur de iurgio Liviæ cum Tiberio, ait; illam deprompſiſſe códicillos quoſdã Auguſti è Sacrario: quod interpretãtur Sacellum Aulicum, ſeu locum Aulæ conſecratum. VI. Auctoritas Poëtæ, qui in quadam domo Regia diſertis verbis viſus eſt aſtruere Templum Aulicum. quod non tam Poëticè videtur fictum, quàm cum alluſione ad Sacellum domeſticum ſui Cæſaris. carmina poſteriùs exſcribam.

Hæc tamen me non movent, quominus aſſeram, hæc eruditè quidem ex monumentis veterum collecta, non probare, extitiſſe in Aulis Cæſarum & Principum Ethnicorũ ædem Palatinam & ſacrificulos, qui in eadem ſacris operarentur: obiecta diluam quàm breviſsimè potero.

I. Quod legimus de Templo Apollinis Palatini, verum planè eſt fuiſſe ab Auguſto conſecratum poſt Actiacam victoriam, cum in-

ſtructiſsima Bibliotheca, in quo Lychnuchi pendebant inſtar arboris mala ferentis: non tamen facit in rem, quã de agimus, & quærimus. Ita enim fuit dictus ſive Deus, ſive Templum, non quòd in domo Imperatoria eſſet conſtructum, ſed in ea urbis parte, quæ Palatium, ſeu Mons Palatinus dicebatur; & erat Regio urbis decima. In qua proinde Templũ Apollinis Palatini collocarunt [a] P. Victor, & [b] Onuphrius, illud à domo Auguſtã apertè ſeparãtes.

a P. Victor. in Regione x.

b Onuph. Pã vi. in urbe Roma. Regione x.

II. Idem reſpõdeo de Salijs; nam Sacerdotes Palatini vocabantur, quòd à Numa Põpilio inſtituti ex ordine Patricio Martis ſacra in Palatio celebrarent; hoc eſt in monte Palatino. Vnde illis eodem loco Sacrariũ aſsignavit Pãvinus [c], & longè diſtans à domo Imperatoris.

c Idẽ Regione x.

III. Non diffiteor fuiſſe Romæ Flamines variè dictos Auguſtales, Traianales, aliosque. Verùm iſti ita ſunt nuncupati, nõ quòd eorundem Imperatorum, quibus erant attributi, Sacerdotes Aulici extiterint. Sed quòd ijſdem tãquam Dijs litabant, poſtquam per ſummam adulationem inter Deos erant relati antiquo ritu vulgatæ Apotheoſeos (horum numerum collegit [d] Panvinus in ſua civitate Romana): tunc enim ijs Principibus, ubi è vivis exceſſerant (& viventibus interdum, ut Iulio Cæſari) cæleſtes honores decernebãtur, ideſt Flamines, Templa, Aræ, Pulvinaria; Sodales præterea, &

d Onuph. Pã vin in civit. Roman. Sueton. in Caſ.

 Sa-

Satellites: ex illis effectas Sodalitates pias, ex iſtis ordines Equeſtres, ut hodie S. Iacobi, vel Theutonici, arbitratur Blondus[a] Flavius.

IV. Probè ſcio extitiſſe Romæ Flaminē *Palatualē*[b] dictum, qui ſacrificabat Deæ *Palatuæ*, in cuius tutela erat Palatiū; ſacrificiū verò ipſum *Palatual* vocatū. Sed hæc omnia pertinuēre ad montē ipſum, ſeu regionem Palatinā, quæ fuit decima, & Palatiū nuncupata. Nam Flamen, Dea, & ſacrificium iā extabant, & domus Auguſta nōdum Palatium appellabatur. Quæ ita eſt dicta ab Imperio Auguſti, qui primus è foro Romano in eam regionem migravit: unde Aulam Palatium vocarunt à monte ipſo. In quo quia deinceps Imperij ſedes ſemper ſtetit, & conſequentes Cæſares in Palatio habitarūt, hinc domum Auguſtam, & proceſſu temporis Principis cuiuslibet, hodie verò etiam ſplendidi hominis domum, Palatium dixere. Extitiſſe verò ante Auguſtum Palatualem Flaminē, & Palatuam Deam ſatis convincit auctoritas Varronis[c], qui vixit ante eundem Imperatorem; & fatetur in ſuis libris de lingua Latina, cognomina Flaminum quorundam (in primis recenſet *Palatualem*) obſcuram originem habere, de qua cùm loquatur, ut de re antiquiſsima, planum eſt originem, & uſum huius Sacerdotis anteceſsiſſe Imperium Auguſti, adeoque appellationem ipſius domus Auguſtæ.

a *Blondus Flav lib. 2. de Roma triumph.*

b *Varr. lib. 6. de ling. Latin. & Feſtus in verb. Palatual.*

c *Varro lib. 6. de ling. Latin.*

a Suidas in verb. παλλάτιον.

Non me latet eſſe [a] Suidam, & Scholiaſtẽ Iuvenalis, qui aſſerere videntur domum Romuli dictam etiam Palatium. Sed utriuſque fidem elevant tum Scriptores, qui deſcribunt Regiones urbis Romæ, tum qui de rebus geſtis eiuſdem Reipublicæ commentaria confecere. Apud quos nulla eſt mentio Palatij, qui denotaret domum, in qua vivebat, vel conſultabat, qui præerat Populo Romano. Tempore Regum, *Regiam*, tempore Conſulũ *Curiam* appellant. Potuere ij auctores domũ Romuli Palatiũ vocare, quòd in Palatio monte fuiſſet cõſtituta, quod evenit quotidie: in quo revera ſedes Imperij fuit re ipſa collocata. Maius negotiũ eruditis faceſſeret locus [b] Ennij, qui vixit longè ante Cæſares, dũ metaphoricè appellat cælum, *Cæli Palatium*: videtur deſumpſiſſe metaphoram è domo Regia, vel Prætorio, quod tempore eius Poëtæ, qui Auguſtum multum tempore anteivit, Palatium fortè vocabatur. Sed idem ferè reſpondemus: nam Ennius licèt nomine Palatij nõ Regiam, vel Curiam intellexerit, ſed regionem ipſam, ſeu montem, qui Palatiũ dicebatur, adhuc tamen bona eſt ulus tralatione. Siquidem benè potuit aſsimilare cælũ huic monti, in quo ſedes Imperij Romani ſemper extitit. Primò enim illum inhabitarũt Romulus, Ancus, Tullus, Hoſtilius Reges: liberâ Republicâ ibidem fixũ eſt Prætorium.

b Enni. apud Cicer. lib. 2. de nat. deor.

Curia vetus in eo deſignatur à P. [a] Victore. Imò quatuor veteres curias ibidem Onufrius agnovit: in ſumma vix alius locus ita ſcriptis eſt celebratus.

V. Reſtat locus [b] Suetonij, ex quo oſtendere quis poſſet in Palatio Imperatoris Sacellum, quod nos delineamus. Is Scriptor de Livia loquens: *At illa commota*, inquit, *veteres quoſdam ad ſe Auguſti codicillos de acerbitate, & intolerantia morũ eius* (Tiberij eum quo iurgabatur) *è Sacrario protulit, atq; recitavit.* Sed neq; ex hoc loco quod inquirimus, colligi poteſt. Primò enim ſunt interpretes, qui pro voce, *Sacrario*, legãt *Secretario*: qui erat locus, in quo res ſecretæ reponebantur: quã vocẽ in hoc ſenſu uſurparũt Latini aliquot. Sic [c] Apuleius *Secretaria* naturæ appellat occultiora, & ſecretiora ſub terrã loca: & [d] Ruffinus antiquus Ioſephi interpres, & Latinitatis optimè callẽs ait Philonẽ ex *Secretario* Caij excludi iuſſum. Duo etiã fuiſſe in veteri Eccleſia *Secretaria* huiuſcemodi obſervat eruditus [e] Scriptor, in quorũ uno adſervabant ſacrã Sinaxim; in altero ſacra Biblia, & ſacros Codices. *Secretariũ* etiam populi Romani, hoc eſt, Tabulariũ in regione 4. urbis Romæ, quæ Via ſacra, ſeu Templũ Pacis dicebatur, [f] Pãvinus collocavit. Sed nolo uti effugio huius variȩ lectionis, quã qui adinvenit, meritò ſugillatur; cũ Suetonio vocẽ attribuat ſeculo, quo ſcripſit

a *Victor. Regione x. Onuphri. Panv. in urbe Rom. Regione x.*

b *Sueton. in Tiber. c. 51.*

c *Apulei. de mundo.*

d *P. Ioſeph. lib. 18. antiquit.*

e *Ludov. la Cerd. in adverſ. ſacr. c. 133. n. 11.*

f *Onuph. Pãvi. in urbe Roma, Reg. 4.*

vix notam; imò non paucis poſt annis natam. Qui enim eâ utuntur Auctores, ſunt poſterioris ævi. Panvinus proculdubio eandem eſt mutuatus, ut multa alia loca & nomina ex ſtatu Imperij ad occaſum iam vergentis. Cùm præſertim nec P. Victor, nec S. Rufus in deſcriptione eiuſdem regionis quartæ *Secretarium* huiuſcemodi agnoſcant.

Hinc deinde, quamvis legeremus *è Sacrario*, quam lectionem retinent diſertiores Suetonij interpretes, adhuc dici poteſt *Sacrarium* non fuiſſe propriè locum ſacrum, ſed in quo ſacra reponete ſolebāt. Vnde ex ſententia [a] Vlpiani in ædificio privato eſſe potuit. Et quamvis ipſemet [b] Suetonius *Sacrarium* alibi uſurpet pro loco conſecrato, Sacelloque: & Caſaubonus loco, quem præ manibus habemus, *Sacrarium* interpretetur non tablinum, ſeu tabulariū, & armarium, ſed locum verè ſacrum, & Auguſto dedicatum: ubi ſcilicet eius imago haberetur, & coleretur ab uxore; magis tamen quadrat huic loco, & huic Aulæ interpretatio doctiſsimi Torrentij Præſulis Antuerpienſis, cui Suetonius *Sacrariū* pro *Larario* tantùm dixiſſe viſus eſt. Sed cùm Sacraria, ſeu Lararia huiuſcemodi privatarum ædium etiā fuiſſent, nihil peculiare videtur habuiſſe domus Auguſtana. Quod verò extiterint in ædibus privatis non modò Romæ, ſed etiā in provincijs apertè

a *l. ſacra, D. de rerum diviſ.*
b *In Auguſto cap. 1.*

apertè docet [a] Cicero primùm contra Verrem: *Erat*, inquit, *apud Seium ſacrarium cum magna dignitate in ædibus*, deinde in epiſtola ad Memmium: *Qui habitat in tuo Sacrario.*

[a] *Cic. 6. cōt. Verrem, & lib. 15. epiſt. ad Memm.*

Lararium verò erat locus ædium privatarũ, vel regiarum à profanis uſibus ſemotus, in quo effigies, & imagunculæ Deorum, & aliæ res ſacratæ reponebantur, prout cuique ſua religio dictabat. Celebre fuit illud Alexandri Severi, quod ex Sacrarijs Ethnicorum Principũ mihi videtur propiùs acceſsiſſe, ad Sacella, quæ Principes Orthodoxi in ſuis Aulis deinceps habuêre: in quo, ut refert Lampridius in eiuſdem vita, is Imperator rem divinam faciebat matutinis horis ante effigies Deorum: quibus etiã addidit CHRISTI & Abrahami ſimulachra. An adeſſent Imperatori ſacris operanti Aulici Sacerdotes nihil addit Lampridius. Vnde ſolùm fuit locus Palatij remotus, & accõmodatus rei divinæ privatim peragendæ: eoque modo quo privatus quiſque facere poterat.

VI. Supereſt illud [b] Poëticum, quod alicui probaverit in Aulis Principum Ethnicorũ extitiſſe Templa Palatina:

Præterea fuit in tectis de marmore Templum,
Coniugis antiqui, miro quod honore colebat
Velleribus niveis, & feſta fronde revinctum.

[b] *Virgil. lib. 4. Æneid.*

Quod licèt fictitium agnoſci poſſet, ut pleraque

que Poëtica, cùm tamen optimi Poëtæ (qualis cenſendus eſt eorundem Princeps carminum Auctor) decori memores nihil ferè loquantur, quod non quadret rei, de qua agunt, & mores maximè ſui temporis, ad quos ſæpè alludunt, repræſentet; aliud propterea reſpondebo. Non reſpexit hoc loco Virgilius ad morem aliquem Palatinum ſui Auguſti, aut alterius Principis; ſed eſt locutus ut optimi, & veteres Latini, qui poſuerunt *Templum* pro loco quovis, tractu, & habitatione. Ita non ſolùm illud uſurparunt ad denotanda loca dijs ſacra in terris, ſed etiam pro cœlo ipſo, & domo quavis hominum, loco quolibet etiam inferorum. Vnde Ennius, *Acheruſia Templa orci ſalvete infera*, quem [a] Lucretius bis eſt imitatus. Idem Ennius: *Contremuit Templum magnum Iovis altitonantis*; quem bis iterum Lucretius eſt ſecutus. Qui propterea egregia tralatione palatū, *Templum linguæ* appellavit. Id verò veteres Latini effecere occaſione etymologiæ. Nam *quaqua intuerant oculi*, ait [b] Varro, *à tuendo Templum primò dictum.* Quem recentiores ſunt ſecuti. E quibus duo [c] aſſerunt, hoc loco, Templum à Poëta pro ſepulchro uſurpari. Reſpexere ad coniugis amorem; quaſi verò Regina eo ſuccenſa, in Aula cineres mariti religioſè adſervaret. Addunt alij non modò viris principibus, ſed cuivis privato olim licuiſſe, quem vellet

[a] *Lucret. lib. 1. & 7. Idem lib. 2. & 5.*

[b] *Varr. lib. 6 de ling. Lat.*

[c] *Giſan. in Lucret. verb.* Templum. *Hortenſ. in l. 4. Virg.*

vellet vita defunctum ex ſuis conſecrare, & illi eligere domeſticum Templum. Eòque referunt alterius carmina, quibus mulier alia tres fratres mortuos, [a] *Tria numina* appellat. Sed prior interpretatio magis arridet; quam confirmat cultus, quo Regina Templum illud colere ſolebat. Nam velleribus niveis, & feſta frõde floribuſque ornare conſueverat, qui cultus & ornatus ad ſepulchra maximè pertinuit. Morem iſtum luculenter illuſtrat P. [b] Ludovicus de la Cerda, adductâ auctoritate pluriũ Auctorum; Varronis in primis, qui potuit eſſe inſtar omnium. Nam clariſsimè loquitur, & vixit ævo Poëtæ: cęteri ſubobſcurè, & quidam multum ab eiuſdem ſeculo diſtarunt. Porrò verba [c] Varronis hæc fuere: *Itaque nunc ad ſepulchrum frondes, & flores ferunt, lanas addunt.* Sed licèt ex Poëtæ interpretibus nemò Templum pro ſepulchro explicaſſet, non ſineret nos addubitare Poëta ingenioſus, qui proculdubio hunc Virgilij locum voluit exprimere, certè eſt imitatus, & in ſimili argumento, deq; iiſdem coniugibus, eâdemque Aulâ [d]:

Eſt mihi marmorea ſacratus in æde Sichæus,
Oppoſitæ frondes, velleraq; alba tegunt.

Vterque Poëta mutuò ſe illuſtrãt. Sed pluribus ſumus immorati in profanis: ad ſacra tranſeamus.

a Ovid. epiſt. Briſſ. ad Achill.

b Lib. 4. Æneid.

c Varr. lib. 5 de ling. Lat.

d Ovid. epiſt. Did. ad Æneam.

QVÆ

QVÆSTIVNCVLA II.

An Reges Iſraelis Sacerdotes Aulicos habuerint?

a SED quid de eodem more in Eccleſia ante Chriſtum? Planè ex ſacris Biblijs poſſet ambiguum videri, an Reges Hebræorum Sacerdotes Aulicos habuerint, qui pro Principe ſivè publicè, ſive privatim ſacra facerent? Salomon quidem ſtatim atque regnare occœpit officia domus Regiæ inter proceres diſtribuit, & viris benè de ſe, patreque meritis attribuit. Sed utrum inter illos Sacerdotes Palatini cēſerentur, res videtur ſuboſcura. In primis enim numeratur, *Azarias*[a] *filius Sadoci Sacerdotis.* Sed quo officio functus fuerit, ægrè dignoſcitur: & qui explicant ſacra Biblia difficilè conveniũt. Planè [b] Dionyſius exiſtimat, Azariam fuiſſe Aulicum, & peculiarem domus Regiæ Sacerdotem, & appellat, *Quaſi Regis Capellanum*, pro quo oraret & ſacrificaret. Vnde legit, *Sacerdos*, non *Sacerdotis*. Ne quis ſcilicet illi obijceret Azariam non fuiſſe Sacerdotem, ſeu non functum munere Sacerdotis; ſed denotari, tanquã filium (ideſt nepotem, ut annotãt [c] Vatablus, Sà & Pineda) Sacerdotis. Dionyſio ſuffragatur Frãciſcus [d] Lucas vir in ſacris litteris verſatiſsimus, qui aſſerit in octo manuſcriptis legiſſe,

a *Lib. 3 Reg, cap. 4.*

b *Dionyſius Carth. lib. 1.*

c *Vatabl. Sà, & Pined. lib. 5. de reb. Salom. cap. 13.*

d *Frãc. Luc.*

giſſe, *Sacerdos*, quomodo legunt etiam Regia, Aldina, Lyranus. Ex alia verò parte cum Hebræa ex fonte Hebræo aliter habeant, nempè *Sacerdotis*; & conſentiat Vulgata editio Latina cũ Paraphraſi Chaldæa, meritò diſſentiũt Pagninus,[a] Vatablus, Caietanus: quorum ſententiæ ſi non favent Septuaginta à Sixto emẽdati, certè aliorum interpretationi adverſantur, cùm Azariam inter Salomonis Aulicos ſolùm recenſeant, nec Sacerdotem, aut Sacerdotis filium appellent. Vnde [b] Salianus pronuntiat, & primam ſententiam arbitratur probabilem, ſecundam verò probabiliorem; quã ego etiam tueter: cùm præſertim [c] Abulenſis, & Caietanus aliud officium Azariæ attribuãt, nempè Regij Scribæ. Vnde illum aggregant duobus ſequentibus viris Palatinis Elioſeph, & Aliæ, qui eodem munere fungebantur.

a *Pagni. Vatabl. Caiet.*

b *Salian. to. 3. ann. mũdi 3022. n. 124*

c *Abulẽſ. & Caiet.*

Nec deinde in Aula Salomonis Sacerdotes Regij fuère duo, qui ut Aulici eodem loco numerantur ijs [d] verbis: *Sadoc autem, & Abiathar Sacerdotes.* Vterque enim erat ſacrorum Princeps, ideſt, Pontifex, qui erat in ea Republica apex ſacrarum dignitatum. Sadoc quidẽ Pontificatum gerebat, Abiathar illũ geſſerat: retinebat interea nomen & titulum, ut ſolent Epiſcopi, qui Epiſcopatu cedunt. Quod enim Pontificij omnes, hoc eſt qui Põtificatum geſſiſſent, Pontifices adhuc vocarentur, retinentes

d *Lib. 3. Regum.*

ad

ad mortem uſque nomen dignitatis ſemel ſuſceptæ probat [a] Sigonius ex non paucis Ioſephi locis. Vnde Sadoc, cùm tanquam ſummus Sacerdos publicè pro omni populo ſacrificaret, non benè diceretur Aulicus & Regius Sacerdos. Sed cur numeratur inter Palatinos? Reſponderi certè poteſt, eo loci recenſeri proceres Reipublicæ Hebræorum, & quòd eòdem recidit, domus Regiæ; qualis in primis Sadoc ut ſummus Pontifex cenſebatur. Quid quòd etiã ipſe primarius Sacerdos ſubditus fuit Regię iuriſdictioni; ſi vera autumat [b] Abulenſis, qui ſentit in veteri lege poteſtatẽ Eccleſiaſticam à profana non fuiſſe diſtinctam? Quod maximè aſſerit cũ dat cauſam, cur Salomon Abiathar Pontificẽ de ſummo Sacerdotio deiecerit? cuius doctrina tamen indiget aliquâ interpretatione; & dum omnem omnino iuriſdictionem viris ſacratis in lege veteri denegavit, meritò patitur adverſarios [c] Theodoretum ex antiquis, ex Neotericis [d] Pinedam & Salianum.

Neque demum Zabud filius Nathan, qui inter eoſdem Salomonis Aulicos Sacerdos & amicus Regis vocatur peculiaris, ſeu Palatini Sacerdotis officio fungebatur. Sacerdos enim illic vocatur non quòd ad Aaronis familiam, ſeu Tribum Leviticã pertineret; ſed Sacerdos dicitur quaſi vir Princeps, & Primarius in Aula Regia, ut de filijs Davidis ſubſequente ca-

a *Sigon. li. 5. de Rep. Hebr. c. 2. ubi cur S. Lucas duos ſummos Sacerdotes faciat Annam, & Caifam. Cui adhæret Salian. l. c. non probans ſententiã Abulenſis & Pinedæ.*

b *Abulenſ. q. 28. in lib. 3. Reg. cap. 2.*

c *Theodor. q. 9. l. c.*

d *Pined. lib. 5. de reb. Salom. cap. 15. num. 7. Salian. anno mundi 3022. num. 15.*

capite dicemus, & non abſimili occaſione. Verùm ego quòd attinet ad hanc diſquiſitionem, an Reges Iſraëlis Sacellum & Sacellanos Aulicos habuerint, duo adderem. Primò certum eſt non habuiſſe in domo Regia Templum Palatinum: unicum enim, & idem celeberrimum extitit in Republica Iudaica: nã in lege erat traditũ, ut uno tantùm in loco Deus coleretur: quod Templum Salomon primus magnificentiſſimè extruxit. imò cũ duo, licèt in diverſis regionibus proceſſu temporis extarent, & diſſentirent Hebræi, in quo eſſet ſacrificandum; neceſſe fuit, ut de ea controverſia ſuum iudicium interponeret Ptolemæus Philometor: cauſam & finem controverſiæ proſequitur [a] Ioſephus. ſed quod maximè facit in rẽ noſtram eſt illud, quod obſervant interpretes ſacrarum litterarũ, maximè [b] Pineda & Villalpandus [c] dum delineant Palatium Salomonis, & ſitum eius Regiæ dilaudant. Nam curaverat Salomon, ut inter cætera commoda hoc etiam haberet, ut nimirum Regi adeundi Tẽpli commoditatem præberet propter loci viciniitatem. Vnde illam iuxta Templum ædificavit, & ad latus eius meridianum. Et licet interponeretur vallis dicta *Tyropœon*, ſeu Vorago civitatis David, adhuc facilis fuit tranſitus, imò viâ compendiariâ per ædificium Mello dictum, quòd inſtar pontis erat pari

a *Ioſeph. lib. 13. antiquit. cap. 6.*

b *Pineda de reb. Salom. lib. 5. cap. 6. num. 2. & 3.*

c *Villalp. in Ezech. lib. 2. cap. 8. & lib. 3. cap. 20.*

ri

ri fere ſtructurâ excitatum, quâ Tẽpli ſubſtructiones. Hanc Aulæ, & Regiæ vicinitatem confirmant varia loca ſacrorum Bibliorum. Nam Athalia, ut obſervat [a] Salianus, ex Regia audivit vocem populi clamantis in Templo: *Vivat Rex*. Licet Sacer Codex magis indicet hoc auditum ab Athalia, dum clamaret plebs extra Templum. Nam ſubdit: *Quod cùm audiſſet Athalia vocem ſcilicet currentium, atque laudantium Regem*. Quæ acclamationes potius videntur factæ in compitis, & ante Templum à diſcurſantibus. Magis declarãt utriuſque loci vicinitatem milites diſpoſiti à Ioiada Pontifice ad Athaliam de ſolio Regni, quod occuparat, deijciendam; & locus in quo eandem peremerunt poſt extractam è Tẽplo, ad quod convolatat vociferãdo *Inſidiæ, Inſidiæ*: fuit enim occiſa illico extra ſepta Templi, & in porta equorum domus Regiæ. Non me latet proceſſu temporis in populo Hebræo extitiſſe, præter Templum, [b] Synagogas, quæ licet Templa nõ fuerint, aliquid tamẽ Templo ſimile habuerunt: quarum uſus fuit frequentiſsimus, maximè ubi Templum non extabat. Attamen Synagogæ iſtæ nonniſi poſt exilium Babylonicum ortum habuere, nec vetuſtior origo celebratur: cùm nullam illarũ memoriam in libris Iudicum & Regũ habeamus. Eſto Iudæi poſt reditũ ex Babylone earũdẽ uſum retinuerint.

a *Salian. to. 3. ann. mũdi 3030. n. 50. 52. 2. Paralip. cap. 23. verſ. 12. & 13.*

b *Sigo. de Repub. Hebra. lib. 2. c. 8.*

De-

Deinde quod ſpectat ad alteram dubitationis partem, an ſaltem Reges Iſraëlis habuerint peculiares Sacerdotes; qui publicè, & in Templo pro illis ſacra facerent: aio, Salomonem peractâ dedicatione Templi conſtituiſſe, ut Sacerdotes omnes, & Levitæ in xxiiij. claſſes diſtributi per vices, & in orbem ſacris operarentur, eo ordine, quo pater David edocuerat, quæ diſtributio ad omnes pertinuit: ſi qui fuiſſent ipſi Regi à ſacris domeſticis, non reticuiſſent ſacræ Litteræ, & qui enucleant ex iiſdem ritus omnes, & mores eius Reip. & minutiſſima quæque: qualis eſt Sigonius cum primis, qui ad ſua commentaria de Rep. Hebræorum conficienda octies ſacra Biblia relegit.

Si qui tamen Sacerdotes, & Levitæ in veteri lege & Regno Iudęorum Aulici, & Regij eſſent dicendi illi quoquomodo tales appellari poſſent, qui ea ſacra faciebant, quæ Salomō anniverſaria conſtituit, & ſumptibus, quos ex ſuo ærario attribuit ad peragenda [a] ſacrificia Paſchæ Pentecoſtes, & Scenopeghiæ, tum ad celebrandos dies Sabbathi, & Calendarum: unde dici poſſet, Salomonē fortaſſe regios, & peculiares Sacerdotes deſignaſſe, ſeu ſelegiſſe ad obeunda ſacra ante dicta item regia, quæ anniverſaria ipſe inſtituit. Sed hoc ſolâ coniecturâ poſſumus aſſerere. nam ſacræ Litterę de ſacrificijs, quæ Regia dici poſſent, meminêre de

[a] 2. Paral. c.8. verſ. 12. Caietan. Salian. ann. mūdi 3030. nu. 43.

de Sacerdotibus (qui tales etiam audirent) nihil addunt, ſed ad rem noſtram, hoc eſt ad Eccleſiam poſt Chriſtum.

QVÆSTIVNCVLA III.

De Origine in Aulis Principum Chriſtianorum.

3 QVæstio hæc duplicem ſtatum habere poteſt. Nã originem Regij Sacelli, & Aulicorum Sacerdotum in Aulis Principum Orthodoxorum poſſumus indagare, generatim; nimirum quando primùm in Aulis Regũ, & magnorum Principum incœperint peculiares Sacerdotes rem divinam facere? Secundò quãdo *Capellani* appellati eadem ſacra myſteria peregerint? Primam repetere poſſumus abſque controverſia uſque ab aureis Conſtantini M. temporibus. Nam Princeps ille ter maximus ſimul atque abiurata Gentilium ſuperſtitione Fidem Orthodoxam totis ulnis eſt amplexus, Sacerdotes peculiares habuit, qui rei divinæ faciendæ præſto eſſent; & quò iret comitarentur. Vnde Clericos Aulicos, & Palatinos, ſive etiam caſtrenſes, & militares, exigente occaſione, iam tum exprimũt nobis omnes ferè quotquot ex Græcis Eccleſiaſticam hiſtoriam ſcripſere. Etenim non iniucundum,

ne-

neque obſcurum veſtigium huius moris in Aula, & in caſtris Conſtantini obſervare poſſumus ex hiſtoria Tripartita: & qui eundem non leviter adumbrant Socrates, Sozomenus, Nicephorus, Euſebius recenſentur: qui omnes vel ex occaſione, vel ex inſtituto res geſtas Conſtantini ſuis ſcriptis conſignarunt.

4 Porrò tradunt Imperatorem illum ubicumque locorum eſſet portatile Sacellum habuiſſe: quod circũferebat, ne ipſe, neve qui ipſum comitabantur ſive in itinere, ſive in caſtris ſacrario carerent, ubi Deum colere, & Miſſæ ſacrificio poſſent intereſſe. Tabernaculum ipſum Sacerdotes peculiares ſequebantur, qui iuxta ſtatas Eccleſiæ cærimonias ſacra obibãt. Ijs præerat, opinor, vice ſummi Sacellani Antiſtes aliquis ex multis, qui neque abeſſe ſolebant è caſtris Conſtantini: & quos ipſe Imperator ſuis conſilijs participabat. Ita præſertim effecit moturus contra Perſas. Unde Epiſcopi de eo bello conſulti expeditionis conſilium laudarunt, fidemque ſuam obſtrinxerunt, ſeſe nunquam è latere ſui Principis diſceſſuros, & unà cum eo militaturos (ſed declarant bellandi genus, & quæ arma eſſent adhibituri) atque precibus ad Deum certaturos: hæc quippè adverſus hoſtes plus continent roboris, quàm quælibet pugnandi inſtrumenta. Ex Auctoribus laudatis fuſior hæc omnia

a Euſeb. lib. 4 de vit. Cõſtant. c. 56. b Idem ibid. lib. 4. cap. 17. c Idem ibid. lib. 2. c. 12. & 13. d Sozomen. lib. 1. cap. 8.

proſequitur [a] Euſebius in vita eiuſdem Conſtantini. Illud maximè, quòd ardua quæque facinora aggreſſurus Epiſcopos conſulere ſolebat. Ac de Sacello in ipſamet Regia cõſtructo hæc ſubiecit, poſtquam de Conſtãtino præclara & magnifica tradiderat [b]: *Sed his quidẽ multò magnificentiora contemplari potes, ſi animadvertas, quemadmodum in ipſis Regijs Eccleſiæ formam instituerit.* Atqui hoc domi: quòd verò etiam foris Sacellum portatile habuerit, alijs verbis expreſsit; è quibus habe hæc pauca: *Tabernaculum interim ad Eccleſiæ ſimilitudinem magnificentia faciendum curavit: in quo Deo victoriarum datori ipſe cum Epiſcopis ſupplicaret.* Quos autem fructus Princeps ille inde referret, alibi [c] declarat idẽ Scriptor, ſed in eâdem vita. Scribit enim, Cõſtantinum in eo Sacrario antequàm prælia iniret Deo vacaſſe: unde prodire ſolebat in hoſtes concitatior, cęterum naturâ ſuâ cunctabũdus. Quò etiam ſunt referenda loca duo Sozomeni & Socratis. Vtrumque exſcribam, quia rem noſtrã mirificè illuſtrant. Primus [d] enim tum ædem Palatinam, cùm Sacellum caſtrenſe non paucis deſcribit: *In Palatio*, inquit, *item extruxit Eccleſiam: & Tabernaculum Eccleſiæ figuram exprimens, cùm contra hoſtes prælio contenderet, ſecum circumferre conſuevit: ad eum finem, ut neque ſibi in ſolitudine vitam agenti, neque exercitui deeſſet ædes ſacra; in qua quidem deberent*

Deum

Deum laudibus efferre, precibus ſollicitare, & ſacra myſteria percipere. Nam Sacerdotes & Diaconi, qui ſecundum Eccleſiæ institutum iſta munera obirent, Tabernaculum aſsiduè ſecuti ſunt. Hactenus Sozomenus: qui prçterea narrat ex eo milites & legiones, qui vocabantur Numeri Sacerdotes etiam diſtinctis Tabernaculis habuiſſe. Alter[a] verò idē confirmat, verba faciens de Cōſtantino, aitque: *Porrò tanto deſiderio, ac ſtudio erga Religionem Chriſtianam inflāmatus erat, ut cùm eſſet bellum contra Perſas geſturus Tabernaculum, quod Eccleſiæ formam & effigiem exprimeret, ſicuti Moyſes in deſerto fecerat, ex velamine variato, confecerit; illudq́ ſecum portandum curavit; quò in locis etiam diſertiſsimis ædem ſacram ad orandum, decorè paratam haberet.* Atque hæc eſt prima origo Sacerdotum, quos Aulicos, Palatinos, Caſtrenſes etiā, & Militares dicere poſſumus, prout poſtulat occaſio, & paratos ſequi ſuum Principem:

Sive in extremos penetrabit Indos,
Sive trans altas gradietur Alpes.

Et in Imperio Romano nondum in partes diſtributo. Cōtigit autem anno Chriſtiano 320. circiter.

a Scorates lib. 4. cap. 14

5 Altera verò, quando ſcilicet Sacerdotes eius generis *Capellanos* appellarunt, longè inferioribus temporibus apparuit. Nempè, ut nonnulli autumant, ætate Caroli M. cùm primùm

iacta ſunt fundamenta Imperij in Occidente, & Carolovingij regnare occœperunt. Verùm ego paulò altiorem eam originem repeterem, ideſt, ante dominatum horum Regum, & ſtante adhuc rerum ſumma, licèt titulo tenus, apud Merovingios.

Hic mihi eam eruditionis copiam optarem, quâ tueri poſſem viri doctiſsimi ſentētiā de hac re, de qua agimus. Is eſt Iulius Cæſar a Bulengerus, qui in parva appēdice de officijs Regni Galliæ abſque ulla verborum ambage aſſerit, Reges Merovingios habuiſſe quidem in Aula, & comitatu peculiares Sacerdotes, qui rem divinam facerent, non autem dictos *Capellanos*: quaſi verò ſub Carolovingijs primùm ita fuerint dicti. Verùm hoc ægrè defendi poteſt; & qui contrarium aſtrueret, citra reprehenſionē Bulégero adverſaretur. Cuius ego nomini plurimum defero, tum ob variam, addo & ſolidam (quicquid alijs videatur) eruditionem; cùm ob vitæ inſtitutum, quod nuperis annis arripuit. Nam, ut audio, nomen dedit Societati IESV, de re litteraria, & Chriſtiana benemerentiſsimæ: ſed in hac re vir doctiſsimus parum videtur inſpexiſſe.

a *Buleng. in appēd. de off. Regni Gall.*

2 Nam Sacerdotes Aulici etiam in Imperio Merovingiorum, quæ fuit prima ſtirps Regum Francorum, *Capellani* ſunt vocati. Ac primùm meæ ſententiæ adſtipulatur notio ipſa, quam de-

dedimus Capellanorum. Si enim à cappa Divi Martini ita ſunt dicti, & Vir ille ſanctiſsimus ultimum diem clauſit quadrigentis ferè antè annis quàm Carolovingij Regnum ſunt adepti (quæ temporum ſeries Chronologos nõ latet, & quæſtio celeberrima de anno obitus D. Martini inter viros doctiſsimos vel addit, vel adimit perpaucos annos de hac ſumma) perdifficile eſt opinari Reges Francorum, qui à Meroveo deſcendentes (unde Merovingij ſunt dicti) interiecto tempore regnarunt, non habuiſſe in Aula Sacerdotes *Capellanos* etiã vocatos: ſi ipſi etiã, ut credere par eſt, imò tradunt Scriptores diſertis verbis, D. Martini *cappam* prætulere in prælijs quaſi vexillum: à qua Regum Sacerdotes & cuſtodes eiuſdem veſtis cognomentum accepere. Certè à Clodoveo, qui primus è Merovingijs fidem noſtrã eſt amplexus, ad Carolovingios trecẽti paulò minus anni effluxere. Deinde mihi ſuffragatur, quod refert non contemnendus [a] Auctor; nimirũ ſe legiſſe in veteri manuſcripto, cui erat titulus: *Geſta Pontificum & Comitum Angoliſmenſium*. Aptonicum Angoliſmenſis Eccleſiæ Epiſcopum anno ſalutis reſtitutæ 500. Capellanum fuiſſe Clodovei. Is verò erat è Merovingijs, qui præterea ducẽtos alios & quinquaginta annos in Gallijs regnarunt. Licèt is Auctor, linguæ Latinæ ſcrupuloſior quàm par eſt, verba

[a] *Rhenat. Chopp. lib.3 de ſacr. Polit.ti.4.n.11.*

manuſcripti ipſiſsima non afferat; ſed tantummodo vocet Aptonium Regis Sacellanum, an codex ille *Capellanum* haberet, ignoramus.

Illud etiam controverſum eſſe vidimus, utrũ vox *Capella*, apud Auctores Eccleſiaſticos fuerit in uſu, & paucis poſt annis ab obitu D. Martini; quâ, ut alibi diximus, eſt qui aſſerat, uſum fuiſſe Evodium, & in ſenſu ibidem explanato.

6. Sed licet hæc non ſine aliqua probabilitate dicantur, duo tamen ſuppetunt argumenta, quæ Bulengetum omnino arguant abſurdi, & erroris. Primùm locus eſt ex commentarijs Adelmi [a] Benedictini, quæ inſeruntur poſt librum quartum Aymonij de geſtis Francorum. Ex quo ediſcimus, adhuc regnante Childerico, qui fuit ultimus Merovingiorum, Capellanum neſcio quem Romam miſſum ad Pontificem Romanum, qui tunc erat Zacharias; qui cùm ageret de exauctorando eodem Rege, & Pipino ſufficiendo (ſuum locum hiſtoria hæc habet) id contigit anno 749. Pipinus verò non niſi conſequenti, habitâ Pontificis auctoritate Rex eſt ſalutatus, & primus numeratur inter Carolovingios: ante quos licet ex hoc loco obſervare non modò uſum, ſed etiam nomen *Capellanorum*.

Secundum argumentum eſt locus alter efficacior ad Bulengerum redarguendum, & eſt deſumptus ex ea [b] Synodo, in qua præfuit S. Bo-

[a] *Adelm. Bened. poſt lib. 4. Aym. de geſt. Franc.*

[b] *Concil. Ratisb. vel Auguſt. Vindelic. ann. 742. tom. 3. Concil. part. 2.*

Bonifacius Germaniæ Apoſtolus, & Carolomannus, is, qui poſteà in cœnobiũ ſeceſsit habitu, tonſuque Monachus, & frater fuit Pipini, qui poſt aliquot annos primus, ut modò dixi, regnavit poſt Merovingios. Habita fuit hæc Synodus Ratisbonæ, vel Auguſtæ Vindelicorũ anno 742. in qua habetur expreſſa mentio *Capellanorum*, id eſt, Sacerdotum, qui erant in comitatu Principum, ſeu Regum: at qui primus è Carolovingijs Regni eſt potitus, Pipinus fuit, & octo poſt annis, quàm ea Synodus celebrata fuerit. Si quis verò pro Bulengero contendat *Capellanos*, qui in ea Synodo memorantur, non Regis fuiſſe, ſed Carolomanni, qui ibidem Princeps vocatur: & *Capellani* ipſius Principis fuiſſe perhibentur; hoc ipſum adverſarijs repono. Nam cuiuſcunque illi fuerint, ex eo loco conſtat liquidò, nomen Capellanorum in uſu extitiſſe adhuc regnante prole Merovingiâ. at tales primùm ſunt dicti, ut abũdè probavimus, Sacerdotes Regum. Quòd ſi conſequenti tempore Reguli minores, & regni Dynaſtæ domeſticos Sacerdotes, *Capellanos* etiam vocarunt, id effecêre, ut in dies videmus, Regum æmulatione, & vocabulo ab Aula petito.

7 Verùm, ut Bulengerum excuſemus, eſto uſus, & nomen *Capellanorum* fuerit antiquior Regno Carolovingiorum; attamen qui primi de ijs meminere, ſunt duo eiuſdem familię Re-

ges Carolus M. & Ludovicus filius, qui in ſuas leges capitulares fragmentum Synodi citatæ retulere: & planè duobus in locis ea mentio habetur. Primus locus in inſcriptione legis laudat Synodum: alter verò eſt tanquam lex ab ipſiſmet Regibus lata ex collectione Anſegiſi Abbatis, & Benedicti Levitæ. In utroque iiſdē penè verbis militię vacationem ordini Eccleſiaſtico concedunt, vetantque bellica munera: *Servis Dei*, inquiunt [a], *per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & hoſtem pergere omnino prohibemus: niſi illi tantummodò, qui propter divinum myſterium Miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & Sanctorum patrocinia portanda ad hoc electi ſunt. Ideſt unum, vel duos Epiſcopos cum Capellanis Presbyteris Princeps ſecum habeat; & unuſquiſque præfectus Presbyterum.* Quæ verba ex ſecundo Capitulariū loco tranſcripſi: & ex ijs collige Presbyteros, qui dicebantur *Capellani*, Principi fuiſſe deſignatos; præfectis verò alijs minoribus, meros Presbyteros. Quod adiuvat aliam obſervationem de re eâdem; & occaſione nominis, ſi rectè memini.

a *Carol. & Ludov. lib. 5 Capitul. c. 2. & lib. 7. ca. 91.*

8. Item obſerva pium Principum morē geſtandi in bellicis expeditionibus ſacra pignora Sanctorum, id eſt reliquias, ut explicat [b] Fileſacus in querela Eccleſiæ Gallicanæ ex loco alio Capituliariū: ante quem idem adnotaverat Baronius [c] in notis ad Martyrologiū Romanum

b *Ioan. Fileſac. querela Eccleſ. Gall. ex capit.*

c *Baron. in notis ad Martyrolog. Roman. die 2. Iunij.*

num occaſione huius loci, quẽ præ manibus ha bemus, & auctoritatẽ Gregorij Turonẽſis, quo loco in ſua hiſtoria dixit de [a] Chilperico: *Reliquijs multorũ Sanctorũ præcedẽtibus urbẽ ingreſſus eſt*. Quod Reges illos effeciſſe in quibuſcũq; itineribus videtur Baronius ſentire loco laudato.

19 Præterea, ut in viã redeamus, Sacelli Regij crebram mentionẽ habemus apud Monachum Sangallenſem veterem Scriptorem vitæ Caroli M. quem Auctorẽ cum alijs debemus Henrico [b] Caniſio de antiquitate Eccleſiaſtica benemerenti, ut eum appellat idem [c] Baronius. Atq; de Capellanis Regũ meminit Cõciliũ [d] Moguntinũ: cùm enim clericos in tria genera diſtingueret; alios dixit ſub Epiſcopi cura degere, alios Abbatibus ſubijci, nonnullos eſſe *in ſervitio domini Regis*; ut loquitur. Cæteri verò qui Acephali, & vagi curſitabant illic damnãtur. Quos etiam cõdemnat Conciliũ [e] Aquiſgranenſe ſub Ludovico Pio celebratũ; & quidem ex Iſidoro [f] Hiſpalẽſi in libro de officijs. Demum de Aulicis & Palatinis Sacerdotibus expreſsiùs loquitur Concilium [g] Pariſienſe; atque eâ occaſione, quam ſuo loco aperiemus.

[20] Sub prælo ſudabant noſtra ſcripta, cùm incidi in Canonẽ tertium, & trigeſimum octavũ Concilij [h] Francofordienſis, antè citatis Synodis antiquioris: cuius Canones nunquam antea editos ſuperiori anno evulgavit Iacobus [i] Sir-

a *Greg. Turon. lib. 6. hiſt. Franc. cap. 27.*

b *Hẽric. Caniſ. to. 1. antiq. lect.*

c *Baron. in Append. x. tomi.*

d *Cõcil. Mogunt. cap. 22.*

e *Concil. Aquiſgr. ſub Ludov. Pio. cap. 101.*

f *Iſidor. lib. 3. de offic. c. 3.*

g *Concil. Pariſ. lib. 3. cap. 19.*

h *Celebratur ann 294. Caroli ann. 26.*

i *Iacob Sirmond. to. 2. Cõcil. Gall.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Sirmondus ex codice Rhemenſi. Ex utroque obſervamus *Capellam* & *Capellanos* in Regno Occidentis:nec ſunt occaſiones ticendæ. Nã tertius canon habet; Carolum Magnum poſt condonata delicta Thaſsiloni Duci Boiorum (quæ in eodem Concilio eſt conſeſſus habitu, tonſuque Monachi, quem ſexenniũ erat profeſſus) iuſsiſſe, ut eius veniæ triplex diploma conficeretur; atque ut ex ijs unum in Palatio ſervaretur, alterum ipſi Thaſsiloni daretur, tertium in *ſacri Palatij*, ut habet canon ipſe, *Capella deponeretur*. Quæ proinde videtur fuiſſe quaſi quoddam Tabularium Regiorum codicillorum. Sed alter canon, nempè trigeſimus octavus, Capellanos apertis verbis deſignat: arcet enim à convictu, & conſuetudine Aulicorum Sacerdotũ clericos refractarios, adeòque anathemate à ſuis Epiſcopis percuſſos, niſi fuerint Eccleſiæ vinculis ſoluti. Canon ipſe hæc eadem habet, licèt alijs verbis: *De presbyteris, qui contumaces fuerint contra Epiſcopos ſuos, ut nequaquam communicent cum Clericis, qui in Capella Regis habitant: niſi reconciliati fuerint ab Epiſcopo ſuo: ne fortè canonica excommunicatio ſuper eos exinde veniat*: ideſt, ſuper Capellanos, qui in Aula ſacra peragebant.

Atque hi fuère viri ſacrati, qui Principem tum tempore belli & negotij, quò pergeret, comitabantur, causâ rei divinæ faciendæ; cùm etiam

etiam tempore pacis, & otij in Aula ſacris operabantur. Porrò ijſdem, ne incurrerent in reprehenſionem Concilij Moguntini, & Acephali audirent, unus præerat cum ſumma poteſtate: quem in Imperio Occidentis Archicapellanum uſitatiore vocabulo appellarunt; licèt ibidem, & alibi aliter fuerit dictus. De quo primùm ſubtexemus quicquid ex ſacris præſertim monumentis colligere potuimus; ut ex capitis excellentia reliquæ huius corporis partes dignoſcantur.

NOTÆ.

10 *IN Hiſpania mentio Sacelli Regij quæ prima? 11. In Aulis Regum Sueuorum, Gothorum, Caſtulonenſium. In Concilio Lucenſi quid ſit familia Regia? 12. Loaiſæ opinatio? 13. Reijcitur. 14. Sacerdotes Aulici adumbrati in Concilio Toletano VII. 15. Pietas Principum Gothorum etiam in Ethniciſmo. 16. Theodorico an præſto fuerint Sacerdotes Palatini? 17. Sanctus Eugenius Tertius an Sacellanus Aulæ Gothicæ antequàm Monachus? 18. Sacellum Aulæ Gothicæ cui dicatum? D. Leo-* Pro Capella Aulæ Hiſpanę.

Leocadiæ ſepulchrum. 19. Lex Hiſpana de Capellano. 20. Diſpoſita de maiori pertinent etiam ad minorem.

10 SVBORITVR maior difficultas in indaganda origine Sacelli Regij in Hiſpania. Nimirum quando primùm in hac Chriſtiani orbis parte peculiares Sacerdotes rem divinam fecerint in Aula; & quis locus fuerit in ædibus Regijs ſacris functionibus attributus? Obſcura res eſt, quam difficilè vel coniecturâ aſſequi poſſumus.

11 Verùm ut hac difficultate impediti, quoquomodo extricemur, diviſione opus eſſe aio. Etenim in Hiſpania tres potiſsimum Regias familias diſtinguerem è vetuſtiſsimis. Prima eſt Regum Suevorum, altera Gothorum, tertia Legionenſium & Caſtulonenſium. Hac diſtinctione conſtituta audacter aſſero, Sacellum & Sacellanos Regum Hiſpanorum benè contendere cum reliquis Sacerdotibus Aulicis, & æde Palatina cæterorum Principum (ſi unum excipias Conſtantinum) illos enim vel vetuſtate anteit, vel certè æquat. Etenim uſq; abs temporibus Regum Suevorum effloruit in Hiſpania Regium Sacellum: qui Reges in ea potiſsimum Hiſpaniæ parte ſunt dominati, quæ Gallæcia antiquitùs dicebatur. Locus, qui rem noſtram probet, eſt inſignis in Concilio

lio [a] Lucenſi: planiſsimè favet noſtræ aſſertioni, quod Concilium anno Chriſti 567. Era Hiſpana 605. fuit coactum in ea regione, & regnante Theodmiro, ſeu Miro, ut alij vocant, Suevorum Rege Orthodoxo. Porrò dum Cõcilium ſuas ſingulis Epiſcopis Diœceſes attribuit, Epiſcopo Dumienſi Regiam familiã aſſignat. Hæc ſunt verba Concilij, & trãſcripta ex veteri Ovetẽſi manuſcripto, qui Itacius dicitur: *Ad ſedem Dumienſem familia Regia.* Quo teſtimonio doctè fecit, qui uſus eſt doctus vir ad aſſerendam Capellæ Regiæ exemptionem a iuriſdictione Epiſcopi diœceſani. Quamobrem non caret probabilitate tunc tẽporis Sacellum Regium effloruiſſe. Neq; eſt credibile Dumienſi Epiſcopo profanã tantùm Regis familiam attributam; nam ſacratos viros acceſſiſſe quis addubitet? Neque etiam adducere in diſceptationem debemus, an Theodmirus in Aula & comitatu Sacerdotes habuerit, qui rei divinæ faciẽdæ præſto eſſẽt. verè enim Orthodoxus fuit, atq; in Religione & pietate Chriſtiana abũdè inſtructus à viro doctiſsimo, & ſanctiſsimo Martino [b] Dumiẽſi (in divorũ numerũ is eſt relatus) qui primus fuit Cœnobij Dumienſis, quod ipſe ædificarat, Abbas, & eiuſdẽ urbis deinde Epiſcopus. Hoc duce & ſuaſore Theodmirus Conciliũ Lucẽſe cogendũ curavit, ita dictum à Luco urbe, in qua eſt habitũ.

[a] *Concil. Lucenſ. ex collect. Garciæ Loaiſæ, Concil. Hiſpan.*

[b] *Mariana lib. 5. de reb. Hiſpan. c. 12.*

Atque

Atque eò collimavit Regis pietas, & Antiſtitum conventus, ut res ſacra, & quæcunque ad religionem Catholicam pertinerent, ritè & ordine peragerentur. Vnde facilè animum inducere poſſumus, ut credamus, Martino Dumiēſi Epiſcopo & Regis amiciſsimo Regium Sacellum, & Sacellanos Aulicos ſubditos fuiſſe, & attributos. Huic enim & Rex & gens ſubiecta ſalutem ſpiritalem acceptam referebant: hunc venerabantur tanquam è cælo delapſum, & ſanè virtutum ſanctitate inſignem, cùm doctrinâ conſpicuum: cuius ad noſtra tēpora uſque opuſcula quædam ſunt circumlata nomine Senecæ ob ſtyli, & acuminis vicinitatem.

12 Nolo tamen ſilentio præterire hanc primam Capellæ Hiſpanæ originem, & prærogativam dubiam reddi variâ quâdam lectione eiuſdem loci, adducti è Concilio Lucēſi: nam loco verborum, *Ad Dumienſem familia Regia*, aliter habet, idest, *Ad Dumienſem familia ſervorum.* Denſiores tenebras offundit conciliatio viri doctiſsimi [a] Garciæ Loaiſæ (cæterùm de Capella noſtra optimè meriti, cui olim ipſe præfuit cum ſumma poteſtate maioris Capellani) dum ſuis notis Concilia Hiſpaniæ illuſtrat; idque præſtat egregiè. Etenim in notationibus Concilij Lucenſis: *Dumio*, inquit, *monaſterium prope Bracaram ſingularis obſervantiæ in Hiſ-*

[a] *Garc. Loaiſa in notis Concil. Lucenſis.*

Hiſpania à Martino ædificatum, & cuius ipſe primus fuit Abbas & Epiſcopus, & ob eius honorem in Epiſcopalem ſedem erectum. Hodie Templum extat miræ antiquitatis: de quo abundè ab hiſtoricis noſtris eſt ſcriptum. Attribuitur ei Familia Regia, hoc eſt regimen Sanctorum Monachorum: nam ipſi ſunt de Regia familia: & alibi dicitur familia ſervorum qui CHRISTO *Regi ſummo dicati ſtudium omne in cultu Religionis & pietatis collocant.*

13. Verùm cum bona venia viri doctiſsimi non tantividetur facienda hæc conciliatio, ut à noſtra coniectura recedamus: quæ nullo modo à Loaiſa labefactatur, ſi nullam addat efficaciorem rationem. Nam quod nomine Regiæ familiæ Monaſticam intelligat; quæ dum ſervit Deo ſummo Regi, regnare perhibetur, infirmior cōiectura eſt; quàm ut diſtorqueat ſenſum, & verba manuſcripti Ovetenſis, quæ diſertè habent *Familiam Regiam*. Advocare etiam poſſum adverſus Loaiſam præter manuſcriptum Eccleſiæ Toletanæ, quod ab Ovetenſi non diſſentit, nobiliſsimos quoſque Hiſpaniæ Scriptores, quos fortaſſe ille non legit, cùm à nobis omnes ſtent. In primis magnum Chronicon Hiſpaniæ, quæ nuncupatur [b] Hiſtoria generalis, collecta iuſſu Alphonſi Regis cognomento Sapientis: hæc enim verba habet Latinè facta. Epiſcopatus Dumiēſis, qui ſubditur Bracharenſi, ſubditam habeat ditionem Re-

[b] *Hiſt. generi p.2.c.49 fol. 252.*

Regis (Hiſpanè *La tierra del Rei*) neque aliud nomine ditionis Regiæ intelligere poſſumus, quàm Aulam ipſam, adeoque familiam Regiam. Certum enim eſt denotari particulam aliquam Regij dominatus ab cæteris ditionibus diſtinctam; quæ ſoli Epiſcopo Dumienſi anguſtis Diœceſeos limitibus ſubdebatur. Locupletius eſt teſtimonium [a] Ambroſij Morales Hiſpanorum Scriptorum diligentiſsimi (quâ laude à Baronio non ſemel cohoneſtatur) nam pluribus verbis eam diviſionẽ Diœceſeum Hiſpanarum (quæ fuit altera à prima facta tempore Conſtantini) pluribus verbis enarrat & dilaudat: approbat præſertim ſubiectionem familiæ Regiæ Epiſcopo ab alijs diſtincto, eumque morem optat ſuâ tempeſtate revocatum: de qua re non ſemel egiſſe ait cum D. Ludovico Manrico tunc ſummo Philippi II. Sacellano. Ad hæc ſubdit congruenter etiam familiam Palatinam fuiſſe attributã Epiſcopo Dumienſi; cùm huius Diœceſis anguſtiſsimis finibus includeretur: erat enim contermina Bracharæ; imò eiuſdẽ urbis Diœceſi circumdata. Sed ego ſuprà, id potius dacetum exiſtimavi Martini viri ſanctiſsimi reverentiæ. Ante Ambroſium Morales ferè idem tradiderat Lucas Tudenſis: & ex recentioribus prodidere etiam Freitas, [b] Padilla, alijq; qui Dumienſi Epiſcopo familiæ Regiæ, hoc eſt

[a] *Ambroſ. Moral. lib. 12. cap. 50.*

[b] *Padilla in Hiſt. Eccleſ. cent. 6. c. 47.*

eſt Aulicæ, non Monoſticæ, curam fuiſſe creditam, conſcribunt.

14 Sed ad Gothos trãſeamus, qui poſt Suevos debellatos in Hiſpania regnarunt. Quantũ legere potui in monumentis rerum Hiſpanicarum tam ſacris, quàm profanis, & ſub Gothorum dominatu nullam inveni expreſſam mentionem Sacelli Regij, & Sacellanorum, qui in Aulis eorum Regũ ſacra myſteria peregerint. Veſtigium tantùm huius rei obſervavi in Cõcilio [a] Toletano Septimo. Ex quo fortaſſe deprehẽdere poſſumus quod inquirimus. Meminit Concilium quorundam Sacerdotũ, quos ab Epiſcopis diſtinguit, aitque ſolitos aſtringi iureiurando, ſeſe Regi ſemper fidos affore; neque ſuam operam cuique accõmodaturos ad Regem ipſum de ſolio deturbandum (quæ fuit occaſio exhibiti ſacramenti.) Quamvis autem aſſerat Concilium omnes ferè Hiſpaniæ Sacerdotes iureiurando obſtrictos fuiſſe, illud tamen aliam ob cauſam præſtitere. Neque enim eſt veroſimile omnes omnino Sacerdotes Regis exauctorandi, & de ſolio deijciendi potentiam eſſe nactos. Quòd ſi qui per ſummam perfidiam id efficiebant, ſacris illic interdicuntur. Hâc coniecturâ adducti ſuſpicari poſſumus, Sacerdotes eius generis, qui iusiurandum Regi iurabant, Aulicos fuiſſe: cùm in Aulis aliorum Regum

a *Concil. Tolet. 7. cap. 1.*

Sacellani Palatini id præſtiterint, ut luculentis Scriptorum teſtimonijs ſuo loco comprobabo. Verùm hæc obſervatio coniecturæ fines nolo tranſiliat.

15 Sed ut Aulicos Sacerdotes Regum Gothorum dubitanter aſſero ex hoc loco Concilij Toletani, ita audacter aſtruo inſpectâ Religione & pietate eorum Regum, ſimul atq; reiectâ hæreſi Arrianâ verè Orthodoxi audietũt. Quis ambigat an habuerint in Aula & comitatu peculiares Sacerdotes, qui rem divinã ipſiſmet Regibus facerent, & ſtatas cæremonias obirent ritu Chriſtianæ Religionis, quã nimiũ quantum illi provexerunt? (argumento ſint tot Concilia Toletana curâ & ſtudio eorundem Regum celebrata) Quòd ſi memoria Sacelli Regij planè non extat, res eſt tribuenda vel tẽporum iniuriæ, vel Scriptorum incuriæ,

Sed omnem dubitationem, omnemq; ſcrupulum eximet quod ſubijciam. Quis addubitet, an Gothorum Regibus Orthodoxam fidẽ iam colentibus adfuerint domeſtici Sacellani, cùm eiuſdem gentis Principes vel Gentilitatis tenebris oppreſsi, vel ijs aliquãtiſper diſcuſsis, hæreſeos tamen labe infecti, viros ſacratos habuerint ſuperſtitionis, & religionis, quam profitebantur, adminiſtros?

Qui legerit Iornandem ſive Iordanũ Epiſcopum Ravennatẽ de rebus Geticis, is cõperiet

riet Gothorum gentem feram adhuc, atq; barbaram ope, & ſapientiâ Dicenæi Boroiſtæ traductam fuiſſe ad cultiorem & humaniorē vitam. Hic enim rem tum ſacram, cùm profanam optimis temperavit inſtitutis. Gothos edocuit liberales diſciplinas: ex ijſdē nonnullos ſacris initiavit; fecitq; Sacerdotes divinis miniſterijs addictos: domos etiam peculiares, atque à profanis uſibus diſcretas, ad habitandum dedit. Hos porrò vocavit Pileatos à tegumento capitis, quod geſtandum dedit. Subijciā pauca ex multis, quæ habet [a] Iornādes: *Elegit namque ex eis* (Gothis Dicenæus) *nobiliſſimos prudentiores viros, quos Theologiâ inſtruens, Numina quædam & Sacella venerari iuſſit, fecitq; Sacerdotes nomen illis Pileatorum contradens, ut reor, quia opertis capitibus tiaris, quos pileos alio nomine nuncupamus, litabant, &c.* Præterea ubi e vivis exceſsit Dicenæus, alius eſt ſuffectus in ea gente Princeps, qui pari curâ rem divinam procuraret. [b] Iornandes alijs verbis illum deſignat: *Decedente verò Dicenæo pene pari veneratione habuere* (Gothi) *Comoſicum, quia nec impar ſolertiâ. Hic etenim & Rex illis, & Pontifex ob ſuam peritiam habebatur, & in ſumma iuſtitia populos iudicabat.* Si eius Gentis Principes curā tam impenſam rebus ſacris adhibuere; ſi ſubditos ipſimet in Religione inſtruxerunt, non procul à veritate aberit, qui

a *Iornād. de reb. Gothic.*

b *Iornād. in ead. hiſt.*

ſibi,& alijs perſuaſerit eoſdem Principes domi habuiſſe Sacraria, Sacella, ædiculas, & qui in ijs rem divinã facerent, Myſtas & Sacerdotes; quos hoc tempore Capellanos diceremus.

16 Adhæc cùm eadem Gothorũ natio diſceſsit ab Ethniciſmo, & ad fidem Chriſtianam propius acceſsit; licèt ne ſe penitus orthodoxis immiſceret Arriana hæreſis tanquam laciniâ deprehenſam retineret; Theodoricus Aquitaniæ Rex habuit in Aula Sacerdotes ab alijs diſtinctos & diverſos. Rem exprimit Sidonius Apollinaris in ea epiſtola, quâ eiuſdem actiones quotidianas deſcripſit. Sed, ut innui, Theodoricum intellige, qui in Aquitania, non Romæ regnavit. Falluntur enim nonnulli, & fallunt dum hanc Sidonij epiſtolam Caſsiodori operibus aſſuunt. Iſte enim in Aula Theodorici Italiæ Regis vixit. Verùm Sidonius [a] ad amicum ſciſcitantem de altero, & Aquitaniæ Rege ſic reſpondet poſt multa: *Si actionem diurnam, quæ eſt forinſecus expoſita, requiris antelucanos Sacerdotum ſuorum cœtus minimo comitatu expetit, grandi ſedulitate veneratur: quamquam (ſi ſermo ſecretus) poſsis animadvertere, quòd ſervet iſtam pro conſuetudine potius, quàm pro religione reverentiam.* Hîc nomine ſuorum Sacerdotum non modò eos intelligas, qui in eadem hæreſi erant, verùmetiam Aulicos & domeſticos, quam conjecturam de Sa-

[a] Sidon. Apollin. lib. 1. epiſt. 2.

Sacello & Sacellanis Palatinis valdè firmat, quod ibidem legimus; ſcilicet Theodoricũ admodũ matutinum ſolitũ ſurgere, & ante exortum ſolem adire cœtus Sacerdotũ. Vnde colligi poteſt ea ſacra, quibus intererat, peracta fuiſſe in Aula, & ab Aulicis. quæ res certior eſt, quàm ut pluribus probetur; cùm Regem eâ noctis horâ foras egredi non deceret, neque expediret.

17 Quid quòd in Regno Gothorum anno ſexcẽteſimo quadrageſimo quarto circiter imperãte Receſuintho Capellæ Regiæ, & Sacerdotum Aulicorum veſtigiũ aliud cernimus in vita S. Eugenij III. Archiepiſcopi Toletani? de quo [a] Ildefonſus in libro de viris illuſtribus inter cætera hæc habet: *Qui eũ Eccleſiæ Regiæ Clericus eſſet egregius.* Si evinceremus nomine *Eccleſiæ Regiæ* Sacellum Regium intelligi, voti compotes eſſemus. imò duo efficeremus unicâ operâ. Primùm in Aula Gothica imperante Receſuintho Sacellum Regium tanquam digito oſtenderemus; deinde S. Eugenium tanquam eius ædis Palatinæ Sacellanum nobis aſſereremus. Certè noſtris eſſet accenſendus antequam Benedictinæ familiæ nomẽ dediſſet; ſcio enim è Clerico deinde factum Monachum, & Cæſarauguſtæ ad D. Engratiæ vixiſſe, unde fuit evectus ad ſummum Sacerdotium Toletanum. Adeòque de ſplendore illuſtriſ-

[a] *Ildefonſ. de vir. ill. c. 14.*

ſimæ Eccleſiæ Toletanæ nihil detraheremus. Cui ſi auferamus S. Eugenium merum Sacerdotem, concedimus Archiepiſcopum. Idem dico de Benedictinorum ſodalitio: aſſerat ſibi S. Eugenium cucullo indutũ, nobis relinquat Aulicis ſacrificulis adſcriptum.

Sed celeberrimi quique Hiſpaniæ Scriptores adverſus nos pugnabunt: qui quo loco agũt de Eugenio, illum agnoſcunt Sacerdotem Eccleſiæ Toletanæ, quem nomine *Eccleſia Regia* deſignari intellexerunt. Sic loquuntur Ambroſius[a] Morales, Ioannes Mariana, Vaſæus, Piſa. Qui eâ fortaſſe ſunt moti ratione; quòd ſicuti Toletana civitas urbs Regia, & ſedes Regia antiquitus paſsim audivit, ita nomen Regiæ Eccleſiæ, Templum maximum ejuſdẽ urbis ſibi meritò deſumpſit. Cùm præſertim Cõcilium VII. Toletanum id innuere videatur. Sed auctoritas horum Scriptorum tanquam aliquod præjudicium cauſæ noſtræ non officiet. Nam licèt demus eſſe ambiguum, quid veniat nomine Eccleſiæ Regiæ? Sacellum Regis, an Eccleſia Toletana? Si tamen eſſet iudicium ferendum eâ tempeſtate, Eccleſia Regia potius denotavit ædem Palatinam, id eſt, Capellam Regiam, quàm Templum Toletanum. Primùm enim in Regno Gothorum *Capellæ* nomen, vel aliud vocabulum Latinius non extitit in uſu ad deſignandum Palatij Sacellum: Nam

a *Ambroſ. Moral. lib. 12. cap. 34. Ioann. Marian. lib. 7. cap. 9. Vaſæus in Chronic. Piſa lib. 2. hiſtor. Tolet. cap. 22. Cõc. 7. Tolet. c. 5.*

Nam eius vocabuli origo, vel certè uſus inferioribus temporibus apparuit, ut vidimus capite præterito: unde non potuit alio nomine, quàm Eccleſiæ denotari (quod extitiſſe non eſt dubitandum, ut hactenus monui: ſolùm hoc alio indicio illud volui magis illuſtrare) Deinde habeo Auctores vetuſtiſsimos (quos potuit Ildephonſus imitari) qui Sacellum, ſeu Capellam Regiam initiò dixere Eccleſiam Regiam. id convinco auctoritate Euſebij [a] in vita Conſtantini, & Sozomeni in hiſtoria ſacra. uterque de eodem Imperatore apertis verbis tradunt in Palatio conſtruxiſſe Eccleſiam, & talem, vel in domo Imperatoria ſitam appellarunt. Retulimus loca utriuſque cum hac eadem diſquiſitione ageremus de origine Aulicorum Sacerdotum; ideò iterum non repetimus. Ij Auctores, vel Græcè loquentes, Sacellum Palatinum Conſtantini, *Eccleſiam appellarunt.* Vnde hiſtoricis ſuprà citatis reſpōdemus, eoſdem vel ulteriùs non inſpexiſſe, vel ut modeſtiùs agamus, non advertiſſe. Si quis enim ex illis de Sacello & Sacellanis Regum ſcripſiſſet, hanc coniecturam petitam ex vita S. Eugenij ſibi elabi non permiſiſſet: quâ & Sacellum ipſum in Aula Regia Gothica aſtruxiſſet, & S. Eugenium inter ſuos ſodales recenſuiſſet. Teſtimonium Concilij Toletani VII. iiſdem Auctoribus nihil ſuffragatur. Neque enim in

[a] *Euſeb. lib. 4. cap. 17. Sozom. lib. 1. cap. 8.*

eo legitur *Eccleſia Regia*, ſed *Regia ſedes*. Quo nomine urbs Toletum denotatur: ſiquidem Concilium ſeparatim meminit Principis ſeu Regis, Regiæ ſedis quæ eſt urbs, & Metropolitani, qui erat Eccleſiæ Antiſtes: *Id etiam placuit*, ait Sacer ille conventus, *ut pro reverentia Principis, & Regiæ ſedis honore, vel Metropolitani ſedis ipſius conſolatione cõvicini Toletanæ ſedis Epiſcopi, iuxta quod eiuſdem Pontificis admonitionem acceperint, ſingulis per annum menſibus in eadem urbe debeant commorari.* Arbitror enim Regis, urbis & Antiſtitis honori datum, ut ex finitimis Epiſcopis unus, & in orbem Toleti eſſet aſsiduus. Quòd ſi alicui hactenus dicta videntur in aliquo labare; is ſentiat à me ſcripta problematice, ne viderer non agnoviſſe ſanctum Eugenium Sacellanum Palatinum Aulæ Gothicæ. A qua ut diſcedamus, & ad oſtendendum in eadem Sacellum Regium, & Sacerdotes Aulicos, poſſumus inſiſtere eâdem viâ, quâ conati ſumus idem demonſtrare in Aula Suevorum Regum itidem in Hiſpania. Eam verò nobis patefecit Concilium Lucenſe, & diviſio Diœceſeum facta regnante Theodmiro, ſeu Miro, Suevo Rege; quæ, ut ſuprà vidimus, contigit anno Chriſti 567. Era Hiſpana 605. poſt primam tempore Conſtantini. etenim ſecutus eſt eandem Vvamba Rex Gothorũ Era Hiſpana 706. anno Chriſtiano 668. quâ ut habent

bent M. SS. Toletanū & Ovetenſe (qui liber dicitur Itacius) Epiſcopo Dumienſi familiam Regiam attribuit. *Ad ſedem Dumienſem familia Regia*, quæ ſi paruit huius urbis Antiſtiti illos in primis è domeſticis Regum habuit ſubiectos, qui in æde Palatina, ſacra obiere, vocandi ob tale munus in utraque Aula Suevica & Gothica Sacerdotes Aulici & Palatini: dicerentur hodie Capellani.

18 Verùm apud doctiſsimos nullam dubitationem relinquet Iulianus, quem editum ex Bibliotheca Olivarenſi operâ V. Cl. D. Laurentij Ramirez de Prado in Supremo Indiarum Senatu Conſiliarij, & ad Regem Gallum exlegati, eiuſdem viri clariſsimi dono accepi, & legi poſtquam ad umbilicum perduxeram hanc tractationem. Porrò Iulianus in ſuis Adverſarijs oſtendit diſertis verbis (ſi vera à maioribus accepit) in Aula Gothica Sacellum Palatinum, & in eo ſepulchrum S. Leocadiæ extitiſſe; cui proximus adſtabat Thronus Regius: atque celeberrimum miraculum (cùm è ſepulchro Virgo ſurrexit, & S. Ildefonſum eſt allocuta; qui in rei memoriam à Rege gladiolo accepto particulam veli Virginei diſſecuit, & retinuit) in eodē Sacello Regio contigiſſe: verba [a] Iuliani rē omnē oculis ſubijciēt. *Et accepi*, inquit, *ſimul à maioribus in S. Leocadia Sacello Regio corpus ſepultum fuiſſe in Aula* [a] *Iulian. in adverſar. nu. 289.*

Sa-

Sacello maiori, & prope ſepulchrum virginis in pariete locatum Thronum fuiſſe Regis Receſuinthi, Gothorum more purpurâ, auroq́; tectum; & tam propinquus ſedebat ſepulchro, ut ipſe per ſe Rex dederit gladiolum S. Ildephonſo, qui cum velo ſervatur in æde maiori. Hic obſervat extitiſſe in Aula Gothica Sacellum maius, quod publicum fuiſſe interpretor diſtinctũ ab aliquo privato; quam differentiam habemus in Aula Hiſpana hodierna. Ac publicum fuiſſe planè ex eo liquet, quòd miraculo enarrato præter Regem & Gothorum nobiliſsimos, interfuit Clerus, & Epiſcopi ſuffraganei undeviginti cũ Senatu, Populoque Toletano: ut atteſtatur idemmet Iulianus in Chronico anno 667.

Qui Auctor licèt eodẽ loco dicat hoc miraculum à S. Leocadia patratum in æde ſua *Prætorienſi ſuburbana Tago flumini contigua*, hoc tamen non efficit, quin cõtigerit in Regio Sacello. Concedamus enim Iulianum hoc loco ędem, ſeu EccleſiamLeocadiæ dicatam, *Prætorienſem* appellaſſe, non à Prætorio, quod denotat domum Regiam, ſed villam urbanam ex ſenſu Palladij [a] & Columellæ (ex eo maximè quod addit fuiſſe ſuburbanam, & ſitam in Tagi fluminis crepidine) hoc, inquã, demus; adhuc tamen poteſt Sacellum Regium ſignificare; nam teſte eodem Iuliano prope domum, in qua nata & educata fuit Leocadia, extitit olim

[a] *Pallad. lib. 1. Columell.*

Tem-

Templum ſacrum Minervæ Carpetanæ, quod deinde Reges Gothi eiectâ ſuperſtitione incoluerunt. Hoc idem Templum cum domo Leocadiæ Siſibertus Rex Gothorum eidem virgini dedicavit: unde apparet ex domo eiuſdem Divæ & Templo Minervæ Carpetanæ eam ædem, Prætorienſem ex parte dictam, fuiſſe conflatam: quæ cùm Aulæ adhæreret, Sacellũ maius domus Regiæ Iulianus appellavit, & eidem virgini conſecratum. Sed hæc hactenus de Aula Gothica: nec ſcio quid exploratius adduci poteſt in tanta caligine rerum, vetuſtate temporum, & ſilentio Scriptorum.

Quæ etiam libenter dixi, & fidenter ſum proſecutus, quòd ea vidi probari viro peritiſsimo cùm exterarum, tum Hiſpanicarum rerum D. Thomæ Tamaio de Vargas Regio Hiſtoriographo: quem qui tantùm eruditorum gradu dignum cenſet, & non recenſet inter eruditos altioris ordinis de amico noſtro (& nihil damus amicitiæ) pro dignitate non diiudicat.

19. Tertia Regũ familia, quæ poſt duas primas in Hiſpania regnavit, eſt ſtirps Legionenſium & Caſtulonenſium Regum. In quorum Aula vetus eſt nomen, & uſus *Capellanorum.* Etenim quingentis ante annis effloruit Regia Capella in his regionibus. Hoc elicimus ex uno & altero privilegio Alphonſi Sexti, qui primus fuit dictus Imperator in Hiſpania.

Pri-

Primum [a] eſt ſubſcriptũ anno ſalutis reſtitutæ 1140. Eræ Hiſpanæ 1178. alterum anno conſequenti. In utroque magnis honoribus auget ſummum Capellanum; quo munere voluit, fungeretur Archiepiſcopus Compoſtellanus; quem præterea Cancellarium Legionenſem creavit. De qua re mox ſermo recurret. De Capellanis Aulicis etiam loquitur lex Hiſpana operis Septipartiti Auctore, vel Cõpilatore [b] Alfonſo Nono: legis titulus inſcribitur: *Qual deve ſer el Capellan.* ex qua lege cùm multa poſsimus obſervare de munere, & officio Capellanorum, hîc exſcribam eiuſdem particulã uſui futuram in tota ſubſequenti diſſertatione. Alfonſus igitur Rex, & Legislator; cuius certè auctoritate & auſpicijs leges illæ ſunt latæ, præter cætera, in hæc eloquitur: *E porende como quier a que el Capellan mayor del Rei ha de ſer delos mas honrados, è mejores Perlados de ſu tierra, que por hora dèl i de ſu Corte debe uſar de ſuoficio en las grandes fieſtas, ò quando èl mandare, ſegun entiende que le conviene; con todo eſſo el Capellan que anda con èl quotidianamente, è les dixe las horas cada dia, debe ſer ome mui letrado, è de buen ſeſſo, è leal, è de buena vida, è ſabedor de uſo de Igleſia.* Hactenus Rex, ſive lex: quæ nõ contenta ſolis verbis, addit etiam rationes cur in Sacellano Regio ea requirit, quæ enumerat: ſed hæc poſterius.

20 Solùm addo, incertum videri quibuſdã, utrum

[a] *Ex Archiv. Eccleſ. Compoſtell.*

[b] *Part. 2. tit. 9. l. 3.*

utrum hæc poſtrema verba pertineant ad minores Aulæ Sacellanos: quæ difficultas ſuo loco ſolvetur. Obiter hîc dico, verba iſta licèt ſolùm de ſummo Sacellano eſſent prolata, adhuc tamen ſacros [a] Canones, quæ ſtatuunt de magnis, ad minora etiam volunt pertinere.

Atq; de prima origine Regiæ Capellæ, uſuque & nomine *Capellanorum* in Aula Hiſpana hęc habui quæ dicerem. alij addant eruditiora.

a *Argum. à maioribus extr. de præbend. 14. q. ult. cap. ult.*

DE ANTISTITE.

CAPVT III.

1 *SVMMVS Capellanus variè dictus: Palatij Cuſtos, Apocriſiarius. (2. Error in Gretſero de Divo Gregorio) 3. Munus Apocriſiarij. 4. Item Archicapellanus. 5. Protocapellanus, & Capellanus per antonomaſiam. 6. An idē cum magno Sacellario? 7. Fuit apex dignitatum Palatinarum. 8. Olim in Synodis locū principē obtinuit. 9. Cum Sirmondo diſceptatio. Iuvat Regem moribundum. Dignitates Aulicæ ægrè dimittuntur. Habet multos procos 10. Sūmus Capellanus præfertur Primati.*

11 *Sub-*

11. Subſcribit primus teſtamentum Caroli M. 12. Excipit Pontificem Romanum. 13. Negotia Eccleſiaſtica, Monaſtica, Canonica conficit. 14. Cãcellarius & Comes Palatij in Aula ſummi magiſtratus. 15. Vtrumque ſummus Sacellanus dignitate anteiuit.

1 QVEM nos in Aula Hiſpana ſummum, ſeu maiorem Capellanum appellamus, in Imperio Occidentis Apocriſiarium, ſeu Palatij Cuſtodẽ vocatũ eſſerit [a] Hincmarus. dum enim ſcribit ad cunctos Franciæ Epiſcopos, haſce duas voces notiores & frequentiores vult fuiſſe ad denotandum ſummũ Aulæ Regię Sacellanum. Apocriſiarius [b] verò is dictus fuit initiò, qui legatus, ſeu internũcius Eccleſię negotia tractabat. Cuius rei & nominis non unus Scriptor meminit. Ij præſertim, qui de Gregorio Magno vel leviter egerunt. Contractus [c] in Chronico: *Hoc tempore Gregorius tunc Apocriſiarius moralia Iob ſcripſit.* Nam quem hodie Nuncium, ſeu Legatum Apoſtolicum dicimus, tunc temporis Romanus Apocriſiarius dicebatur; ſolitus morari in Aula Bizantina, vel eorum Imperatorum, penes quos ſtabat ſumma rerum, & amor religionis.

a *Hincm. epiſt. 3. ad Epiſcop. Franc. cap. 16. 19. 20.*

b *Ludov la Cerd in adverſ. ſacr. c. 2*

c *Contractus in Chronico.*

Erat

Erat enim,ut innui,internũcius reſponſa ferẽs, vel accipiens; & brevi procurator alicuius negotij conficiendi causâ miſſus. Atqui D. Gregorium eo Apocriſiarij munere functum Conſtantinopoli præterea tradunt [a] Iſidorus, Ioãnes [b] Diaconus, Ado [c] Viennenſis, Honorius [d] Auguſtodunenſis, [e] Sigibertus, [f] Trithemius. in qua Aula cum Leandro Hiſpalenſi, qui Gothorum Regum negotia tractabat, inijt amicitiam: cuius efflagitatu in libros Iob commentaria confecit.

2 Hîc non poſſum, licèt obiter, non indicare errorem negligentis potius Exſcriptoris, vel imperiti Typographi, quàm [g] Iacobi Gretſeri. qui in commentarijs in Georgium Codinum expreſsè aſſerere videtur D. Gregorium fuiſſe Apocriſiarium in Aula Iuſtiniani. Reus eſſet manifeſti erroris: nam benè norunt Chronologi Gregorium miſſum à Pelagio II. P. R. Conſtantinopolim Tiberio imperante, & anno DLXXXIII. Iuſtiniano iam à vivis ſublato octodecim ante annos [h] nempè DLXV. puerilis fuiſſet lapſus. unde nullo modo adducor, ut credam, hunc errorem in tantum virum cadere potuiſſe. Nam licèt bonus quandoque ſtertat Homerus, Gretſerus tamen & non uno ſcientiarum genere fuit inſtructus, & maximè in ratione temporum fuit verſatus.

3 Apocriſiarij [i] etiam nomẽ obſervatur ad le-

[a] *Iſid. lib. de ill. Eccleſ. Scrip. cap. 27.*
[b] *Ioan. Diac. in eius vita, lib. 1. c. 17.*
[c] *Ado Vien. in Chron.*
[d] *Honor. Auguſt.*
[e] *Sigibert. in Chron.*
[f] *Trithem. de ill. Script.*
[g] *Iacob. Gretſer. lib. 1. cõment. cap. 6. n. 32. §. in eod. cap. 5.*
[h] *Sigonius, Gordonius, & alij.*
[i] *Nicetas in Manuele Cõmeno. Stylian. in epiſt. ad Stephan. Pap.*

legatos profanorum Principum derivatum.
Ex his ediſcimus, cur ſummũ Capellanum in Aula Occidentis Apocriſiarum appellarunt: quia nimirum, ut mox dicemus, pertinentia ad rem ſacram procuravit.

Licet enim ſi etymon ſpectemus, is propriè Apocriſiarius diceretur, qui legati munere fungebatur, cùm ab alieno Principe reſponſa acciperet, ſuoq; redderet; ἀπὸ τοῦ ἀποκρίνομαι quod eſt reſpondeo. Vnde ἀπόκρισις reſponſio: & hoc nomine legati Eccleſiaſtici denotarentur, illique ſuas legationes obeuntes Eccleſiaſtica & ſacra negotia tractarent & conficerent; hinc tamen eſt factum, ut in Aula Occidentis ad ſummum domus Regiæ Sacellanum nomen illud derivarent homines parum curantes genuinas vocum notiones; quia nimirum ſacra & ipſa in Aula procurabat. Qui etiam ut ex munere poſterius patebit, inter Regem & ſubditos legatus quodammodo intercedebat, ad quem vota ſubditorum in rebus ſacris deferebat, & iſtis reſponſa Regia reddebat.

4 Verùm Vvalafridus Strabo in libro poëmatum Archicapellanos vocat Hilduinũ, qui ſub Ludovico Pio Imperatore, & Grimaldũ, qui ſub Ludovico Rege Pij filio cum ſumma poteſtate Sacello Regio præfuerunt. Cui ſecundo ipſe Strabo [a] Hortulũ, ſeu de re Hortenſi poëma non illepidum dicavit. Reſcriptũ

a Vvalafrid. Strabo lib. poëmat.

Epiſ-

Epiſcoporum præfixum Concilio[a] Ticinēſi initiò meminit Ioſephi Archicapellani. Quod nomen non ſemel uſurpat Ekkerardus [b] Iunior Monachus Sangallenſis in libro de rebus ſui Monaſterij: præſertim capite primo Grimaldum vocat Archicapellanum. [c] Incertus etiam Auctor vitæ Ludovici Pij eodem nomine Drogonē appellat. Vnde ex his & alijs auctoritatibus, quas infrà, & ex occaſione adducemus, planiſsimè conſtat fuiſſe conſequentibus temporibus in Aula Occidentis uſitatius, & frequentiùs uſurpatum nomen *Archicapellani*. Quod cognomentum diu retinuiſſe Archiepiſcopos Electores ſub poſterioribus Cæſaribus obſervat Rhenanus. Abbas Fuldenſis habet hodie hoc nomen, & titulo tenus eſt Auguſtæ Archicapellanus. Et hoc vocabulum ad Imperium Latinum proculdubio pervenit a more [d] Græcorum; qui ad denotandam alicuius rei, & ordinis dignitatem, atque locum principē, vel initiò vocis, vel in fine vocabula ἄρχι, & ἄρχοι addiderūt. Sic in republica Eccleſiaſtica & profana multa eius generis vocabula vidimus uſitata; ut *Patriarcha*, *Monarcha*, *Archidux*, *Archipresbyter*, & ſimilia. Ac præſertim vocem, *Archiepiſcopus*, in Eccleſia Latina non eſſe vetuſtiſsimam, eamque appellationem ſerò receptam, eſt qui [e] obſervet non ſine eruditione.

a *Concil. Ticin. ſub Ludov. 2.*

b *EKKer. lib. de caſib. Monaſt. Sāgall. cap. 1.*

c *Incert. Auctor. vitæ Ludov. poſt ſymonium.*

d *Greſ. lib. 1. comment. cap. 15. n. 6. in Cod. c. 1.*

e *Ioā. Fileſ. de ſacr. Epiſcop. auct. c. 6. §. 4.*

5 Demum in Aula Parthenopæa Regum Neapolitanorum ſummum Sacellanum video appellatum, *Protocapellanum*: cuius mentio admodum vetuſta ex tabularijs eorundem Regum [a] obſervatur. Eius quoque vocis initium Græci dedere. denotat verò primum Capellanū. Abſolutè etiam fuiſſe dictū Capellanū per quandam antonomaſiam, ex ijs patebit, quæ trademus initiò capitis ſubſequentis.

a Petr. Vincent. in M. S. de Eccleſ. Regn. Sicil.

6 Nolo etiam alicui fraudi ſit nomen *Magni Sacellarij*, quod munus recenſetur à Gregorio [b] Codino inter officia non Aulæ, ſed magnæ Eccleſię Bizantinæ. nam perperam faceret, qui illum confunderet cum magno Sacellano. diverſa eſt utriuſque vocis notio, diverſum munus. Sacellarius non à Sacello (unde Sacellanus) ſed a Sacco, Sacculo, Saccelo extritâ alterâ, c, fuit dictus; & quòd pecunias Eccleſiæ curaret, aſſervaret, expenderet, Eccleſiæ ærario præeſſet.

b Greg. Codin. cap. 1. de off. magn. Eccleſ. Constātino. & ibid. cōm. Gretſer.

Sed hactenus dicta de nomine ſummi Capellani inania fortaſſe nō nemini apparebunt, & umbratilis perquiſitio, adeòque parum proficua. Vnde hæc miſſa faciamus, & de munere & dignitate ſummi eiuſdē Capellani, quæ potiſsimū obſervare potuimus ex non obvia, nec vulgata Auctorum & Conciliorum lectione hîc ſubijciamus.

7 Summus, ſeu maior Capellanus apex fuit, at-

atque culmen dignitatũ Palatinarum. Advertit hoc P.[a] Sirmondus in notationibus ad capitula Caroli Calvi. Atque illius obſervationem benè firmant quæ ſcribit [b] Hincmarus in epiſtola ad Epiſcopos Franciæ ex commentarijs Adhelardi, ſeu Abailardi Abbatis (quam epiſtolam contineri inter novem codicis Spirenſis, & Adhelardum fuiſſe Abbatem Corbienſem, propinquum & Conſiliarium Caroli M. obſervat [c] Baronius). adſtipulatur etiam diploma [d] quoddã Ludovici Pij de Eccleſia Hamaburgenſi; cùm primũ eã erexit, & Epiſcopum eidẽ dedit: *Cui*, inquit, *& primum praeſſe atq; ſolẽniter conſecrari per manus Drogonis Metenſis, & ſummæ ſanctæ dignitatis Palatinæ Præſulis Anſchariũ fecimus Archiepiſcopũ.* Quibus Drogo Archicapellanus, ut dicebãt, denotatur in altiſſima Aulæ dignitate cõſtitutus, qui Anſchariũ primum eius Eccleſiæ Antiſtitẽ inauguravit.

8 Tanta erat in Aulis Regum & Imperatorum ſummi Capellani dignitas, ut olim in Cõcilio, quod in Verno Palatio eſt habitũ, nulla alia potior ratio apparuerit, quàm hæc deſumpta ex dignitate Palatina, cur Ebroinus Pictavorũ Epiſcopus prælatus fuerit Veniloni Senonũ Archiepiſcopo: erat ille ſummus Sacellanus Caroli Calvi Regis, quo nomine principẽ locũ in ea Synodo obtinuit: ita notat Sirmondus in notis ante [e] citatis. Ebroinũ verò primũ lo-

a P. Sirmondus in notis ad Concil. in Verno Palatio.

b Hincm. epiſtol. 3. citata.

c Baron. anno 877.

d Diploma Ludovic. apud Sirmon. l. c.

e Concilium in Verno Palatio inter capitula Caroli Calvi anno 845.

locum obtinuiſſe liquet ex inſcriptione eiuſdẽ Concilij: idque factum quòd Sacello Regio præeſſet, inter cæteras ea coniectura eſt, quòd in orâ codicis Laudunẽſis annotatur: *Ebroimus ſummus Capellanus Regis Caroli Calvi*: ut intelligeremus principẽ locũ hoc nomine ei tributũ.

[a] Synod. ad Theodonis villam anno 845. Sirmõdus ibidem.

9 Atq; miror cur [a] Sirmondus (à quo ingenuè cauſam fuiſſe ſciſcitatus, ſi huc ad nos Matritũ veniſſet doctuius politiores litteras de ſuperiori loco in nova & regia Academia Societatis IESV, ut fama increbuit) non etiã aſſerat ob hanc eandem rationem prędediſſe Drogonẽ in Synodo ad Theodonis villã paucis ante menſibus habitâ. Cùm potius alias adducat rationes, & det illas. Primùm quòd eſſet patruus triũ Regum Lotharij, Ludovici, Caroli; qui eò cõvenerant. deinde quia Vicarius, ſeu Legatus Romanæ ſedis: quæ ſecunda ratio, ut Drogoni locus princeps in eo ſacro Conventu tribueretur, habuiſſet plus efficacitatis, neque ullũ dubitationi locum reliquiſſet. Sed planè liquet Drogonem hac auctoritate uti noluiſſe, cùm refragarẽtur univerſi Germaniæ, Galliçq; Epiſcopi: ex Hincmaro hoc etiã ediſcimus: *Drogo*, ait [b] ille, *Metenſium Epiſcopus faſtu Regiæ proſapiæ ſubvectus prælationẽ in Ciſalpinis regionibus tẽpore Lotharij Imperatoris apud Sergium Papã obtinuit. Sed quòd affectu ambijt, effectu non habuit: & quòd efficaciæ uſu nõ conſentientibus quibus intererat* ob-

[a] Hincm. epiſtol. 6. c. 30.

obtinere non potuit, patientiſsimè, ut cum decuit, toleravit, ne ſcandalum fratribus conſacerdotibus generans, ſchiſma in Eccleſiam introduceret. Hæc Hincmatus. vnde inferas neque ob Regiam cognationem Drogoni primum locum in Synodo tributum; cùm hæc nõ potuerit efficere, ut conceſsâ legatione uteretur. Verùm ille tametſi nec Regũ patruus, nec Pontificis legatus extitiſſet, potuit in ea Synodo eo titulo, quo Ebroinus, locũ principem obtinere; quia ſcilicet ſummus Capellanus. vnũ eſt quod Sirmõdũ poſſet excuſare: nimirũ liquidò non conſtare, utrum Drogo in ea dignitate Aulica eſſet conſtitutus, eoq; munere Archicapellani, ut vocabant, fungeretur, quo tẽpore Conciliũ in verno Palatio eſt habitũ, & cui ipſe præfuit. verùm hoc effugiũ Sirmondo etiã præcluditur: nam planiſsime probavero Drogonẽ tunc tẽporis munus ſummi Capellani obijſſe; imò ad eam dignitatẽ nõ paucis antè annis iã evectũ. Functus enim erat eo munere in Aula fratris, Ludovici, inquã, Pij, & qui pater fuit triũ Regum Lotharij, Ludovici, Caroli Calvi. Huius rei teſtimoniũ primò poteſt peti ex diplomate ſuprà laudato Eccleſiæ Hãmaburgẽſis, in quo Drogo eſt deſcriptus tãquã ſũmus Aulę prę ſul: illud verò à Ludovico Pio, ut vidimus, fuit cõceſsũ. Deinde hoc etiã munere functũ eſſe Drogonẽ in morte eiuſdẽ Imperatoris planè docet

a *Auctor incert. vita Ludovici poſt Aymon.*
b *Baron. an. 840.*

Auctor [a] incertus, ſed eiuſdem Aulæ, ut vult Baronius [b], qui Ludovici vitam ſcripſit. iuvit enim Drogo Imperatorem fratrem moribundum: cui utpote cognatione propinquiſsimo pectoris arcana, & ſollicitudines in eo diſcrimine communicabat. Sic habet laudatus & incertus auctor Antiſtites enumerans, qui præſentes aderant lectulo Imperatoris animam agentis: *Sed & Drogo frater domini Imperatoris, & Metenſis Epiſcopus, necnon ſacri Palatij Archicapellanus, quem quantò ſibi propinquiorem noverat, tantò ei familiariùs ſua omnia, & ſemet credebat.* Præterea ſubdit: *In craſtinum, quæ erat, Dominica iuſſit miniſterium altaris præparari, & per officium Drogonis Miſſarum ſolemnia celebrari, necnon per manus eius, iuxta morem communionem ſacram ſibi dari, & poſt hæc cuiuſdam potiunculæ calidulæ hauſtum præberi. Quo perpaululum prælibato, precatus eſt fratrem, & ſimul aſtantes, ut curandis corporibus operam darent, ſe tamdiu præſtolaturum, quamdiu illi refici poſſunt.* Quamobrem è vivis ſublato Ludovico fratre, non ſit qui revocet in dubium Drogonem egiſſe ſummum Capellanum in Aula nepotum, qui patri mortuo ſucceſſerant. Neque enim temporaria ea dignitas erat, ſed perpetua: vel de qua nemo libens deſcendebat, cùm fuerit apex, atque culmen dignitatum Palatinarum.

Vbi quis ſemel Aulicis dignitatibus copulatur,

latur, difficile ab ijs divertit: de qua re vir in Aula admodũ verſatus dixit. Vt hedera proceriſsimam quamq; arborem complexa non ante eam dimittit, quàm ſenſim exutam, & vivido humore exhauſtam ad tabem perduxit nexu tenaciſsimo. Sic ingenia præclariſsima, quæ ſeſe prorſus ambitioni dederunt, non ante quàm aliquid eis ſecus accidit ab eius contuberniolento, tenaciq; explicantur. Hæc Gullelmus Budęus; [a] quibus deridet voces quorundam, qui vitæ publicæ pertæſi ſeceſſum, & miſsionem *Dicis cauſa* meditantur. Sed interea, ut proſequitur, mordicus poſtes Aulæ, fibulaſque Prætorij omni ope retentant. Vnde quoties laribus vota nuncupant in reditum, quaſi verò vitæ publicæ labores ultra ferre nequeāt, illud inſuſurrat: *Quare Peregrinum*: nec illepidè.

[a] *Lib. 5. de aſſe. p. 1. q. 8.*

Ita Hildebaldus, qui fuit Archicapellanus Caroli M. idem munus in Aula Ludovici filij continuavit: qui tamen Regio ſanguine non erat prognatus ut Drogo. ſed hæc poſteriùs.

At obijciet hîc aliquis. Synodus hæc ad Theodonis villam, cui Drogo præfuiſſe dicitur tanquam ſummus Sacellanus, celebrata fuit anno 845. menſe Octobri. Altera verò in verno Palatio, cui Ebroinus præfuit ut ſummus etiam Sacellanus Caroli Calvi, habita fuit eodem anno 845. & menſe Decembri, ut habent Capitula eiuſdem Regis collecta, &

edita à Sirmondo. Sed ex hac ratione temporũ alterutrum abſurdum conſequatur, neceſſe eſt: vel in eadem Aula, & eodẽ tempore duos ſummos Sacellanos extitiſſe; vel paucis poſt menſibus, imò diebus, Drogonem aut vitâ functum aut caſu aliquo dignitate exutum, & Ebroinũ ei ſuffectum. quæ ignoramus an ita fuerint, & ſi hoc nõ eſt, neſcimus quid ſit, ariolari. Imò Drogonem longiùs vitam produxiſſe poſſumus aſſerere ex litteris quibuſdam Caroli Calvi, quas mox adducemus.

Sed huic nodo præſtò eſt ſuus cuneus. Ad ſecundam obiectionis partem pauca reſpondeo. Drogonem obijſſe, Ebroinum è veſtigio in munere ſucceſsiſſe non poſſet aliquis cum probabilitate reſpondere? Nonne vita, ut fortuna eſt vitrea? cùm ſplendet frãgitur. Dignitates ipſas Aulicas quotus quiſq; eſt qui nõ ambiat? Quot procos habent hæ Penelopes? Qui in contẽtione honorum huius generis eâ lege ſtadiũ intrarent, quâ lege proci Hippodamiæ decurrebãt. Quod ad rem facit aio, Drogonem potuiſſe in Synodo ad Theodonis villam locum principem obtinere tanquam ſummum Capellanũ, ſed non Caroli Calvi (cuius eſto eo tẽpore eſſet Ebroinus) verùm Lotharij. Etenim eò convenere, ut ante innui, tres fratres & Reges Lotharius, Ludovicus, Carolus Calvus. Sed in Synodo verni Palatij hic poſtremus tantùm, unde

ad-

adiuvatur noſtra ratiocinatio. Nã par eſt credere in altera Synodo ad Theodonis villã præſediſſe ſummum Capellanũ illius Regis ex tribus, qui cęteros duos prærogativâ aliquâ anteiret. Talis erat Lotharius, qui Ludovicũ & Carolũ ętate & dignitate antecedebat. Erat enim natu maior, & præterea Imperator. At Drogonem fuiſſe functũ munere ſummi Capellani in Aula Lotharij quis addubitet? etenim poſt mortẽ Ludovici Lothario adhæſit, non modò quia cõſequens erat, ut cùm munus illud in Aula fratris & Imperatoris exercuiſſet, eodẽ fungeretur in Aula nepotis natu maioris & Imperatoris; verùm etiã quia Metẽſis Eccleſia, cuius Drogo erat Epiſcopus, in partitione Regnorum inter tres Reges fratres, in Lotharij Regno fuit cõſtituta. Cuius rei extat luculentũ teſtimonium Caroli [a] Calvi Regis in epiſt. ad Nicolaũ Papam, & in Audẽtij commendationẽ, ijs verbis: *Vnde quoniã venerandus, & amantiſſimus patruus noſter Drogo, qui licèt in Regno fratris noſtri Lotharij quondã Imperatoris poſt obitũ domni, & patris noſtri degiſſet, eò quòd ſedes in parte Regni ipſius devenerat. Nobis tamen unicè dulciſſimâ dilectione & obnixâ fidelitate coniunctus fuit.* Deinde Lotharius uſus eſt Drogonis operâ in rebus arduis & honorificis, & quidẽ initiò dominatus. Illũ enim Romã miſit ad Ludovicum filium Italiæ Regẽ Romam uſque deducẽdum, ut Imperatoris nomẽ

a *Ex M. S. Treuirenſi.*

à Pontifice Romano ſortiretur: non ut eiuſdem Pontificis, qui erat Sergius, electionem confirmaret: ut impudēter dixit Schiſmaticus Sigibertus, quem meritò reprehendit [a] Baronius auctoritate [b] Adonis Vienneñſis.

a *Baron. anno 843.*
b *Ado Viennenſis anno 841.*

Demum quod legitur in Hiſtoria Rhemenſi, quam ſcripſit Floroardus [c] hactenus dicta egregiè confirmant. Nam in reſtitutione Ebonis ad Rhemenſem ſedē, à qua fuerat deiectus, ſubſcripta à quamplurimis Præſulibus Drogo licet Epiſcopus ſubſcribit primo loco, deinde ſubſequuntur quinque Archiepiſcopi. Quæ reſtitutio contigit (annuente Lothario, ad quem Ebo confugerat) anno 840. circiter; qui etiam fuit annus, quo Ludovicus pater è vivis exceſſerat. quod eſt argumento Drogonem à morte patris Lotharij Aulam eſſe ſequutum, atq; primùm ſubſcripſiſſe tanquam ſummum Aulæ Sacellanum.

c *Floroard. lib. 2. hiſtor. Rhem.*

Itaque in eo conventu trium Regum, & ſacrorum Antiſtitum præſedit Drogo tanquam ſummus Capellanus Lotharij Imperatoris. Neque enim alia ratio potior apparet. cùm illum Legatum ſedis Apoſtolicæ noluerint agnoſcere Galliæ & Germaniæ Epiſcopi. De qua re & legatione præter Hincmarum ſupra adductum loquuntur Epiſcopi in [d] verno Palatio coacti: & modeſtè refragantur, dum fatentur; vices Apoſtolicas, ſi cui deberentur, Dro-

d *Concil. in verno Palatio, can. 11.*

goni in primis deberi ob Regiam cognationẽ: *De prælatione*, inquiũt, *reverentiſsimi Drogonis definire aliud non audemus, niſi expectandum, quàm maximus cogi poteſt, Galliæ, Germaniæq; conventũ, & in eo Metropolitanorum aliorumq; Antiſtitũ inquirendum eſſe conſenſum. Cui reſiſtere nec volumus, nec valemus. Nobis tamen, ſi quid tale alicui committi poteſt, & non alia quàm quæ prætenditur, latet cauſa; illi potiſsimum convenire videtur, qui & communione Sacerdotij nobis, & excellentiæ veſtræ propinquitatis privilegio ſociatur.* Synodus iſta nõmine prælationis vices Apoſtolicas intelligit: quas Sergius [a] II. Drogoni delegarat, atque codicillis Pontificijs in eam rem exaratis hæc dixerat: *Se ad humilitatis ſuæ vice cunctis Provincijs trans Alpes conſtitutis Drogonem Archiepiſcopũ Metenſem glorioſi quondam Caroli Imperatoris filium ſanctitate, doctrinâq; conſpicuum præfeciſſe.* Sed ut ſuprà dixi, cùm Regia cognatio Drogoni nequaquam profuiſſet, ne illius legationi obſiſterent Epiſcopi; neque eſt credendum in Synodo ad Theodonis villã eoſdem loco anteiſſe, quia patruus Regum. Locum principem obtinuit, quia ſummus Capellanus Lotharij: quo nomine in Synodo paulò pòſt ſubſecuta, & habita in verno Palatio præſedit Ebroinus ſummus item Capellanus, ſed Caroli Calvi: licèt nec Regiâ cognatione, nec legatione Apoſtolicâ eſſet innixus.

a *Baron. an. no 844.*

10 Adhæc cùm legimus in præfatione Cõcilij [a] Moguntini tempore Caroli M. celebrati, adeóque paulò antiquioris, inter præcipuos Antiſtites, qui illuc convenere, præcipuo etiam loco numerari Hildebaldum ſacri Palatij Archiepiſcopum; nõ eſt quòd quis exiſtimet Moguntinum fortè Præſulem deſignari, quòd Moguntiæ in urbe Metropoli ea Synodus haberetur. Nullus enim eius nominis Archiepiſcopus inter Moguntinos adnumeratur. Imò qui tunc vivebat Ricolphus dicebatur, cuius etiam in eadem præfatione fit mentio, & Concilio interfuit. Verùm ex erudita obſervatione [b] Ioannis Fileſaci pro voce Archiepiſcopi, alia Archicapellani eſt reponenda. Cùm enim Hildebaldus hoc munere in Aula fungeretur, primus ſedit in eo Concilio ob rationem, quã hactenus attulimus pro Ebroino, & Drogone. Neque alia efficacior reddi poteſt. nam cætero qui locus Princeps Ricolpho debebatur Antiſtiti Moguntino, & Germaniæ primati. Hildebaldus verò Archiepiſcopus Colonienſis erat, ut docent alia Concilia, & aliæ ſubſcriptiones, quas paulò pòſt ſubijciã, adeòq; altero ſi nõ dignitate, certè prærogativâ inferior. Hanc ſuam coniecturam Fileſacus magis eſt amplexus, quòd eam probari vidit clariſsimo viro Nicolao Fabro. Aſt huius auctoris obſervationem magis illuſtravero ijs,

quæ

a Concil. Mogunt. in præfat.

b Ioã. Fileſ. de ſacr. Epiſcop. auctor. c. 9. §. 15.

quæ ſubijciã,& annotavi de eodẽ Hildebaldo.

11 In gratiam Doctiorum contrahã in pauca teſtamentum Caroli M. quod de omni ſupellectile, & rebus mobilibus condidit,& plenum quidem pietatis & prudẽtiæ. legitur apud Eginhardum [a], qui illius vitam ſcripſit,& qui Cancellarius,& gener fuit eiuſdem Imperatoris,& demum Monachus Benedictinus: ex eo tranſcripſit Baronius [b] in ſuos Annales.

Eginhardum fuiſſe etiam in Aula Caroli M. (quod obiter dixerim) Archicapellanũ teſtatur fragmentũ pervetuſti libri in collectione Scriptorum Germanorum ex Bibliotheca Iuſti Rouberi. Licèt hiſtoria quę ibidẽ extat, quomodo ſit effectus gener Imperatorius: cùm ſcilicet Imma Caroli filia iam deſponſata Græcorum Imperatori Eginhardum deperijt, & iſte mutuò exarſit; & alia à Carolo patre oculis hauſta,& impunè conceſſa dubitare nos faciunt, an Eginhardus Archicapellani munere fungeretur. Eandem hiſtoriam, licèt ridiculã, Lipſius [c] retulit in exẽplã & monita politica: quam nos reticemus,quia extra orbitam.

Ad ſummam Princeps religioſiſsimus gazã omnem Regiam,vaſa cælati auri & argẽti, veſtes,tapetia,utẽſilia in tres partes iubet dividi. Has iterum ſubdividit,& duas primas in XXI. portiones ſecat,quas totidem Metropolitanis Eccleſijs, quot in ſuo Imperio enumerabantur,

a *Eginhard. in vita Caroli Magni.*

b *Baron. anno 811.*

c *Lipſius lib. 2.c. 12.n. 12*

tur,attribuit. hac tamen lege, ut unuſquiſque Metropolitanus ſuam cum ſuffraganeis partiretur, retentâ ſibi & ſuæ Eccleſiæ parte ad minus tertiâ. Partem verò aliam ex tribus primis Carolus ſibimetipſe, & uſui quotidiano ſepoſuit:quam etiam,ſi moreretur, aut eâ amplius uti nollet, in alias quatuor partes diſſectã voluit. E quibus unam addi iuſsi XXI. partibus, quas attribuit Metropolitanis, alteram dividi inter filios & nepotes,tertiam pauperibus erogari;poſtremam diſtribui ſervis & ancillis,quę verſabantur in Aulæ miniſterio. Qui igitur primus hoc teſtamentum ſubſcripſit fuit Hildebaldus ſummus Aulæ Sacellanus, licèt in eo legatur Hildeboldus. id coniectabat mutatione unius li teræ; cùm idem comperi notaſſe Binium [a] in notis Cõcilij ſuprà laudati:& ſuadebant ratio [b] temporum,& aliæ ſubſcriptiones. In eodem teſtamẽto poſt Hildebaldũ ſubſcribit Ricolphus, qui Primatis prærogativâ debuerat primus ſubſcripſiſſe. Verùm ut in Cõcilio Moguntino, hîc etiam Archicapellano primas conceſsit. Credibile eſt etiã eiuſdẽ Hildebaldi fidei commiſſa fuiſſe hæc, quæ Carolus legavit. Siquidem in morte Ludovici Pij obſervâvi, Drogoni Archicapellano iniunctã fuiſſe curam non abſimilem. Nã incertus Auctor eius vitæ hæc habet: *Iuſsit autem* (Ludovicus) *eidẽ venerabili fratri ſuo Drogoni, ut miniſtros*

a *Binius in notis ad Cõcil. Mogunt.*
b *Baron. anno 813.*

Ca-

Cameræ ſuæ ante ſe venire faceret, & rem familiarem, quæ conſtabat in ornamentis Regalibus, ſcilicet coronis & armis, vaſis, libris, Sacerdotalibuſq; veſtibus per ſingula deſcribi iuberet. Cui prout ſibi viſum fuit, quid Eccleſijs, quid pauperibus, poſtremò quid filijs elargiri deberet, edixerat. Videmus hîc adumbratum munus teſtamentarium ſummo Aulæ Capellano demandatum.

12 Præterea cùm Stephanus Pontifex Romanus, & eius nominis quintus regnante Ludovico Pio in Gallias contendit occaſione pacis ſtabiliendæ, & quam tradunt eius ſeculi, rerumque in eo geſtarum Scriptores. Is religioſiſsimus Imperator præterquàm quòd Pontifici comitem addidit Benhardum Italiæ Regem, Hildebaldum etiam ſummum Capellanum, ut Pontificem exciperet, obviam miſit. Sic habet [a] Auctor incertus vitæ Ludovici: *Imperator Stephani Papæ advẽtu præcognito, Bẽhardũ quidẽ nepotẽ, Regem Italiæ, Pipini filiũ eũ comitari iuſsit. Sed eo appropinquante alios miſſos, qui eum cum debito honore perducerent, direxit. Ipſe autẽ adventũ eius Rhemis ſuſtinere ſtatuit. Cui etiam obviã Hildebaldum Archicapellanum ſacri Palatij, Theodulphum Epiſcopum Aurelianenſem, Ioannẽ Atrebatenſem aliorumq; miniſtrorum Eccleſiæ copiã procedere iuſsit infulis indutos Sacerdotalibus.* Deniq; Archicapellani cẽſuræ acta & diplomata ſua ſubijci voluere Imperatores: quę præſertim locis ſa-

[a] *Incertus Auctor vitæ Ludov. Pij cap. 38. 39.*

ſacris concedebant. ita in privilegio Eccleſiæ Bremenſis [a], quam Carolus M. ædificavit, & erexit, legitur hæc ſubſcriptio: *Hildebaldus Archiepiſcopus Colonienſis, & ſacri Palatij Capellanus recognovit*. Ex his tandem obſervo, quod ſuprà innui, Hildebaldum in Aula Caroli M. egiſſe ſummum Capellanum, idemque munus continuaſſe in Aula Ludovici filij.

a *Apud Baronium. anno 788.*

12 Verùm hactenus dicta de ſummo Capellano, quæque illi obtigerũt, licèt plena ſint honorificentiæ; eiuſdem tamen dignitas magis apparuerit, ſi ex vetuſtis & ſacris rerum monumentis magis, atque magis eruamus munera, quæ in Aula exercebat, & negotia, quæ procurabat. Planè erant omnia Eccleſiaſtica, Canonica, Monaſtica. quæ res eſt paulò altiùs repetenda. In Aulis Regum, & Imperatorum in Occidente duo erant ſummi Magiſtratus Cancellarius, & Comes Palatij: quicquid hi duo in re profana efficiebant diſtinctis, & diverſis muneribus, id in re ſacra ſolus præſtabat ſummus Sacellanus. Cancellarius omnes magiſtratus Palatinos dignitate anteivit: adeò ut vir doctiſsimus Gulielmus Budæus Cancellarij dignitatem meritò appellaverit: *Honorum Solſtitium*: ſignificanter dixit, in Aula Regum nullum munus fuiſſe ſublimius, & ultra quod progredi quiſquam poſſet. Huic enim arcana Imperij erant aperta. Anulum Regium ſervabat:

bat per Cancellariũ beneficia, & munera Regia emanabant ad ſubditos. Eiuſdem partes erant videre, ne qua Principis conſtitutio, ne qua ſanctio, nè quod diploma, vel reſcriptum, ne qui codicilli Regij non è Republ. atque etiã è dignitate Reipublicæ, vel Principis extarent. Huius cenſuræ, aut ſtylo Principum Maieſtas acta ſua eximi nunquam voluit. Vnde in vita [a] Ansberti de Cancellario legimus: *Cæpit eſſe Aulicus ſcriba doctus, conditorq́ Regalium privilegiorum, & gerulus annuli Regalis, quo eadem ſignabantur privilegia.* Atq; in epiſtola [b] Hincmari ad Epiſcopos Franciæ hæc habentur: *Cui* (Apocriſiario) *ſociabatur ſummus Cãcellarius, qui à ſecretis olim appellabatur. Erantq́ illi ſubiecti prudentes & intelligẽtes, ac fideles viri, qui præcepta Regia abſque immoderata cupiditatis venalitate ſcriberẽt, & ſecreta illis fideliter cuſtodirent.* Comes verò Palatij in alia Reipub. parte, & in alio negotiorũ genere nõ fuit prędıtus minori prærogativâ. nã præter multa, quę ad Reip. adminiſtrationẽ attinentia procurabat, legum erat præſidium, iuris Aſylum, morum, & inſtitutorum veterum ara, æqui, boniq; columen, Antiſtes æquitatis. De quo hæc fuſior Hincmarus epiſtolâ modò laudatâ: *Comitis Palatij inter cætera penè innumerabilia in hoc maximè ſollicitudo erat, ut omnes contẽtiones legales, quæ alibi ortæ, propter æquitatis iudicium Palatiũ aggrediebantur iuſtè, ac rationabiliter*

[a] *Auctor vitæ B. Anſberti.*

[b] *Hincm. epiſt. 3. c. 19. 20.*

determinaret; ſeu perverſè iudicata ad æquitatis tramitem reduceret. Si quid verò eſſet tale, quod leges mundanæ hoc in ſuis definitionibus ſtatutum non haberent, aut ſecundùm Gentilium conſuetudinem crudelius ſancitum eſſet, quàm Chriſtianitatis rectitudo, vel ſancta auctoritas meritò non conſentiret, hoc ad Regis moderationem produceretur, &c. De eodem magiſtratu ſimilia habet [a] Eginhardus.

a *Eginhard. in vita Caroli Magni.*

14 Quicquid igitur, ut ſuprà annotavi, efficiebant diſtinctis muneribus Cancellarius, & Comes Palatij in gubernatione profana, id præſtabat in Eccleſiaſtica ſummus AulæCapellanus: omnia enim ſacrata negotia, vel conficiebat ipſe, vel cum Rege tractabat. Vnde ſummã illius in re ſacra poteſtatem benè [b] expreſſit Hincmarus, & nõ brevi gyro verborũ, quæ hîc ſubijcio: *Apocriſiarius autem, quẽ noſtrates Capellanum, vel Palatij cuſtodẽ appellant, omnem Clerum Palatij ſub cura & diſpoſitione ſua regebat:* & infrà: *E quibus præcipuè duo, id eſt Apocriſiarius, qui vocatur apud nos Capellanus, vel Palatij cuſtos de omnibus negotijs Eccleſiaſticis, & miniſtris Eccleſiæ, & Comes Palatij de omnibus ſecularibus cauſis, vel iudicijs ſuſcipiendis curam inſtantem habebant: ut nec Eccleſiaſtici, nec ſeculares prius dominum Regẽ abſq; eorum conſultu inquietare neceſſe haberent; ut cauſa ante Regem meritò venire deberet: ſi verò ſecreta eſſet cauſa, quam prius congrueret Regi, ut hoc iuxta modum perſonæ, vel honorabiliter, vel patiẽter, vel*

b *Hincm. epiſt. cit. cap. 16. 19. 20.*

etiam miſericorditer ſuſciperet. Apocriſiarius quidem de omni Eccleſiaſtica Religione, vel Ordine, necnon etiam de Canonica, vel Monaſtica altercatione, ſeu quacunque Palatium adibant pro Eccleſiaſticis neceſsitatibus, ſolicitudinem haberet: & ea tantummodo de externis Regem adirent, quæ ſine illo plenius definire non potuiſſent. Hactenus Hincmarus: quibus etiam Comitem Palatij deſignat, & cum eodē comparat ſummum Capellanum. Qui certè cùm negotia omnia ſacrata, vel, ut dixi, ſolus perageret, vel cum Rege conferret, hinc factū exiſtimo, ut Eccleſia Senonenſis epiſtolā quandam pro electione Ieremiæ, eius ſedis Archiepiſcopi (agens, ut opinor, gratias) his verbis inſcripſerit ad Hilduinum[a] Archicapellanum: *Eximio domino & verè ſanctiſsimo Hilduino ſacris negotijs à Deo prælato Senonicæ urbis abiecta Eccleſia.* Paucis deſcripſit munus & officium ſummi Capellani.

a Sirmōd. in notis ad Cōcil. in Verno Palatio inter capitula Caroli Calvi.

15 Sed quod magis eſt annotandum aliud eſſe cenſeo: Archicapellanus tunc temporis nō modò cum Cancellario æquabatur, verùm etiam eundem dignitate longè anteivit. Quod demonſtrant antiquiſsima diplomata Regum & Imperatorum, in primis Ludovici Imperatoris, & Germaniæ Regis, & qui Caroli M. nepos fuit. Nam in quodam privilegio, quod dedit, ſubſcriptio hæc legitur: *Erneſtus Cācellarius ad vicē Theodmari Archicapellani recognovit.*

determinaret; ſeu perverſè iudicata ad æquitatis tramitem reduceret. Si quid verò eſſet tale, quod leges mundanæ hoc in ſuis definitionibus ſtatutum non haberent, aut ſecundùm Gentilium conſuetudinem crudelius ſancitum eſſet, quàm Chriſtianitatis rectitudo, vel ſancta auctoritas meritò non conſentiret, hoc ad Regis moderationem produceretur, &c. De eodem magiſtratu ſimilia habet [a] Eginhardus.

a Eginhard. in vita Caroli Magni.

14 Quicquid igitur, ut ſuprà annotavi, efficiebant diſtinctis muneribus Cancellarius, & Comes Palatij in gubernatione profana, id præſtabat in Eccleſiaſtica ſummus Aulæ Capellanus: omnia enim ſacrata negotia, vel conficiebat ipſe, vel cum Rege tractabat. Vnde ſummã illius in re ſacra poteſtatem benè [b] expreſsit Hincmarus, & nõ brevi gyro verborũ, quæ hîc ſubijcio: *Apocriſiarius autem, quẽ noſtrates Capellanum, vel Palatij cuſtodẽ appellant, omnem Clerum Palatij ſub cura & diſpoſitione ſua regebat:* & infrà: *E quibus præcipuè duo, id eſt Apocriſiarius, qui vocatur apud nos Capellanus, vel Palatij cuſtos de omnibus negotijs Eccleſiaſticis, & miniſtris Eccleſiæ, & Comes Palatij de omnibus ſecularibus cauſis, vel iudicijs ſuſcipiendis curam inſtantem habebant: ut nec Eccleſiaſtici, nec ſeculares priùs dominum Regẽ abſq; eorum conſultu inquietare neceſſe haberent; ut cauſa ante Regem meritò venire deberet: ſi verò ſecreta eſſet cauſa, quam prius congrueret Regi, ut hoc iuxta modum perſonæ, vel honorabiliter, vel patiẽter, vel*

b Hincm. epiſt. cit. cap. 16. 19. 20.

etiam

etiam miſericorditer ſuſciperet. Apocriſiarius quidem de omni Eccleſiaſtica Religione, vel Ordine, necnon etiam de Canonica, vel Monaſtica altercatione, ſeu quacunque Palatium adibant pro Eccleſiaſticis neceſsitatibus, ſolicitudinem haberet: & ea tãtummodo de exteris Regem adirent, quæ ſine illo plenius definire non potuiſſent. Hactenus Hincmarus: quibus etiam Comitem Palatij deſignat, & cum eodẽ comparat ſummum Capellanum. Qui certè cùm negotia omnia ſacrata, vel, ut dixi, ſolus perageret, vel cum Rege conferret, hinc factũ exiſtimo, ut Eccleſia Senonenſis epiſtolã quandam pro electione Ieremiæ, eius ſedis Archiepiſcopi (agens, ut opinor, gratias) his verbis inſcripſerit ad Hilduinum [a] Archicapellanum: *Eximio domino & verè ſanctiſsimo Hilduino ſacris negotijs à Deo prælato Senonica urbis abiecta Eccleſia.* Paucis deſcripſit munus & officium ſummi Capellani.

a Sirmõd. in notis ad Cõcil. in Verno Palatio inter capitula Caroli Calvi.

15 Sed quod magis eſt annotandum aliud eſſe cenſeo: Archicapellanus tunc temporis nõ modò cum Cancellario æquabatur, verùm etiam eundem dignitate longè anteivit. Quod demonſtrant antiquiſsima diplomata Regum & Imperatorum, in primis Ludovici Imperatoris, & Germaniæ Regis, & qui Caroli M. nepos fuit. Nam in quodam privilegio, quod dedit, ſubſcriptio hæc legitur: *Erneſtus Cãcellarius ad vicẽ Theodmari Archicapellani recognovit.*

Extant aliæ Othonis Imperatoris litteræ, & ſubſcriptione ſimili munitæ: *Vuiligiſus Cācellarius vice Roberti Archicapellani recognovi.* In utroq; diplomate Cancellarius vices gerit ſummi Sacellani. quod eſſe indicio, fuiſſe illum dignitate inferiorem, vacat cōtroverſiâ. Etenim vicariâ operâ abſentis partes ſupplebat. Quā plures huiuſcemodi ſubſcriptiones leguntur in Chronico Epiſcoporum Mindenſium, & quidem in privilegijs, quæ eorundem Eccleſiæ dedere vetuſtiſsimi Imperatores: quas, quia multæ, conſultò prætereo, & qui velit, legere poteſt poſt ſex Scriptores rerum Germanicarum editos ex Bibliotheca Ioānis Piſtorij. Quamvis autem ex dignitate & prærogativa ſummi ipſius Sacellani benè poſſumus dignoſcere cæteros illi ſubditos in Regio Sacello Sacerdotes Aulicos (neceſſe enim erat debita proportione & ſymmetriâ capiti reſponderent) de ijs tamen nonnulla neque obvia, neque vulgata ſeorſim ſubnectamus.

NOTÆ.

Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

16 *IN Aulâ Hiſpana dignitas ſummi Sacellani. 17. Quis iure perpetuo? 18. Regum privilegia de ea re. 19. Innocentij Tertij auctoritas. 20. Lege Hiſpana Cancellario prælatus. 21. Quis iure tem-*

temporario? in eandem rem diplomata Pontificum.

16 QVEMADMODVM in Aula Occidentis, qui Sacello Palatino cum ſumma poteſtate præerat, Apocriſiarius fuit appellatus, Cuſtos Palatij, & communiùs Archicapellanus, & in Imperio Orientis, qui Clero Imperatoris erat præfectus, Protopſaltes fuit dictus; qui Imperatricis, Domeſticus: ita in Aula Hiſpana ſummum Regij Sacelli moderatorem, ſummum etiam ſeu maiorem Capellanum, uſque abs vetuſtis temporibus dicere ſolemus, nominis vetuſtas cum dignitate contendit: adeò ut iure meritoque poſsimus illum appellare, culmen & apicem cæterarum dignitatum Palatinarum. vt in aliorum Regum Aulis dictum obſervavi. Reges ipſi Caſtulonenſes hoc iudicium protulere de ſummo Aulæ Capellano: quâ proinde dignitate non quoslibet Antiſtites exornarunt, ſed ad eam inſigniores evexerunt. Sic lege [a] alibi citatâ definiere in ea verba: *El Capellan mayor del Rei ha de ſer de los mas honrados i mejores Perlados de ſu tierra.*

[a] *L. 3. tit. 2. part. 9.*

17 Hinc factum exiſtimo ante hanc legem, ut Reges ijdem (cum ſingulari obſervantia colerent D. Iacobum Hiſpaniæ tutelarem, imò

Hiſpanorum ducem, cuius eſſe vexilliferos ipſimet Reges gloriantur) loco non vulgaris beneficij Archiepiſcopum Compoſtellanum dignitate ſummi Capellani, & quidem iure perpetuo, condecoraverint. Quemadmodum etiã in Gallijs Epiſcopus Engoliſmẽſis Regũ Gallorum ſummum Capellanum ſe aſſerit, quoties Reges in Aquitania verſantur: & quidem à vetuſtiſsimis temporibus, cùm [a] Laudunus eius Eccleſiæ Epiſcopus perhibeatur ſummus Capellanus Pipini cognomento Brevis. Hic fortè eſt Launus ille, de quo Monachus Engoliſmenſis in vita Caroli Magni, ex editione Petri Pithæi, ſcribit à Pipino eiuſdem Imperatoris patre à Capellano factum Epiſcopum eiuſdẽ urbis.

Buleng. de offic. Regni Galliæ.

18. Archiepiſcopus Compoſtellanus duo exhibet huius Regij beneficij [b] privilegia. Vtrũque irrogavit & ſubſcripſit Alfonſus Sextus, qui primus in Hiſpania fuit dictus Imperator. Primũ. II. Idus Auguſti anno Chriſtiano 1140. Eræ Hiſpanæ 1178. Alterum VIII. Idus Iunij anni ſubſequẽtis 1141. Eræ Hiſpanę 1179. Porrò in ijs præter dignitatem ſummi Capellani iure perpetuo collatam, Cancellarij Legionenſis munere ornatur. Hanc eandem prærogativam illi confirmavit Ferdinandus Rex, & eius nominis ſecundus duobus etiam privilegijs, quæ ſunt ſubſcripta ab eodem. Primum

b Ex Archi. Eccleſ. Compoſtell.

VII. Kalendas Auguſti anno 1176. Eræ Hiſpanæ 1214. & alterum duobus interiectis annis nempe 1178. Eræ Hiſpanæ 1216. XI. kalendas Octobris. Adſervantur hæc privilegia in Archivio Eccleſiæ Compoſtellanæ. Hic eſt Rex ille qui laudi ſibi vertit, & honori non mediocri D. Iacobi *Vexilliferum* vocari: nimirum ut intelligerent Hiſpani ſeſe Apoſtolo duce & auſpice bella feliciter conficere; cuius vexillum Reges ipſi anteferunt.

19 Hæc privilegia vera eſſe & non fictitia comprobatur luculento teſtimonio Innocentij III. Pontificis Romani. Is enim in epiſtola non brevi ad Petrum Archiepiſcopum Compoſtellanum, præter multa alia, has etiam dignitates Palatinas, ſummi ſcilicet Capellani & Cancellarij Legionenſis auctoritate Apoſtolicâ confirmat. *Præterea*, inquit [a], *Regalem Capellaniam & Cancellariam, quam bonæ memoriæ Alfonſus illuſtriſsimus Hiſpaniæ Rex Eccleſiæ veſtræ conceſsit, & ſcripti ſui paginâ roboravit.* Magna certè beneficia liberalitatis Regiæ, & indicia non obſcura ſingularis cultus, quo Reges Hiſpani Apoſtolum Hiſpaniæ Patronum ſunt venerati.

[a] *Innoc. III. lib. 3. epiſtol. pag. 496. editionis Venetæ ann. 1578*

20 Imò cùm Archiepiſcopus Compoſtellanus eâ duplici dignitate ſummi Capellani, & Cancellarij eſſet inſignitus, viſus eſt mihi in hac parte ſuperaſſe Archicapellanum Aulæ

Occidentis. Hic enim rei tantùm ſacræ fuit ſummus moderator. At Compoſtellanus Antiſtes non modò ſacra omnia tractavit; verùm etiam negotia pertinentia ad Rempublicam ob Cancellarij munus procuravit. Quamvis hæc duo officia naturâ ſuâ fuiſſe diſtincta liceat obſervare ex diſcriptione officiorum domus Regiæ, quæ habetur in legibus Hiſpanis: item ſummum Capellanum Cancellario antelatũ. Cùm enim Rex primo loco illum collocaſſet, huic attribuit ſecundum: *Chanceler*, ſunt verba [a] legis, *es el ſegundo oficial de caſa del Rei* (de ſummo Capellano ſermo præceſſerat) *de aquellos que tienen oficio de poridad. Cà bien aſsi como el Capellan entre Dios, è el Rei en fecho de ſu anima: Otro ſi lo es el Chanceler entre èl, è los omes, quãto en las coſas temporales.* Hæc ratio, quæ additur, rem magis confirmat.

a *L. 3. tit. 2. part. 9.*

21 Sed neceſsitas aſsiduitatis, quam reſidentiam appellamus, nõ patitur Archiepiſcopum Compoſtellanum diutius abeſſe à caula ſui gregis, & adeſſe in Aula Regis. In qua ſi continenter degat, oves illius fidei commiſſæ non mediocre patientur detrimentum. His enim temporibus Regum domicilium longè diſtat à diœceſi Compoſtellana: in qua etiam ſi ſit aſsiduus, ut par eſt, Sacellum Regium capite caruerit, & Antiſtite. Vnde ad hæc incommoda vitanda prudenter fecit Philippus Pru-

dens, dum auctoritate Pontificiâ [a] alium deſignavit ſummum Capellanum, qui abſente Archiepiſcopo Compoſtellano id munus obiret. Is igitur præterquàm quòd Sacello, & Sacellanis Aulicis præeſt cum ſumma poteſtate, cæteros etiam Aulicos, qui domus Regiæ miniſterijs addicuntur, necnon omnes, qui Aulam ſequuntur negotijs agẽdis, ſubditos habet, ſubiectoſque.

a *Bulla Pij V. ann. 1567*

Quâ in re dignum duco animadverſione, ſummum Capellanum, qui hac tempeſtate præficitur Sacello Regis noſtri, à quo deſignatur & eligitur, præter Pontificem Romanum non agnoſcere alium ſupra ſe. Vnde ut ſuo munere iure fungatur, nullâ aliâ indiget nominationis ſchedulâ (quod non ſine cauſa dico, licèt ſuboſcurè) etenim Philippus II. ut iterum repetã codicillis Pontificijs Pij V. facultatem obtinuit deſignandi & eligendi ſummum Capellanum quem vellet, dignum cæteroqui & idoneum. Quod nuperis annis confirmavit alio diplomate Paulus V. [b] petẽte Philippo III. Quamobrem, qui hodie præeſt Regio Sacello cum erogет in pauperes ſtipẽ Regiæ liberalitatis, tum Capellanus major, cùm Eleemoſynarius major dici, & inſcribi poteſt ſine invidia.

b *Ann. 1614*

Qui hodie Regiâ nominatione, & facultate Pontificia antedicta præeſt Sacello Au-

læ

læ Hiſpanæ eſt Illvst. et Reverend. D. Alphonsvs Peresivs Gvzmanivs, Indiarvm Patriarcha. De quo Capella Regis Catholici meritò gloriatur, cũ in optimo Antiſtite præter ſplendidiſsimam proſapiam Gvzmaniam Dvcvm Medinæ Sidoniæ, tot animi ornamenta exaggerata intueatur, ut abſq; metu adulationis ſibi plaudat, & gratuletur ob dignitatem ſibi auctam, & amplificatam tanto ſacrorum Principe. Soſpitet illum Deus noſtro bono: iiſque donis cumulet, & honoribus adaugeat, quos augurantur rei divinæ Religioſa cura, & pervigil adminiſtratio; atque egregiæ animi dotes, quarum agmen ducit Bonitas hæreditaria.

DE DIGNITATE.

CAPVT. IV.

SECTIO PRIMA.

1 *Sacellani Aulici in quo pretio?* 2. *Sacellum Regium quibus apertum? non vulgare beneficiũ.* 3. *An filij Davidis fuerint paternæ Aulæ Sacerdotes?* 4. *Sacello Regio cognati Re-*

Regum nomen dedere. 5. Hiſtoria de Epiſcopo quodam, & Sacellano conſanguineo Caroli M. 6. Procerum filÿ in Sacellanos Aulæ Germanæ legi ambierunt. Quo tempore, & qua occaſione? 7. Capellani ſubſcribẽdo Comitibus prælati. 8. Is honor gradus ad ſumma Sacerdotia. Concilium Tullenſe in eam rẽ 9. Capellanis quæ munera, & quàm honorifica in Republica obtigerint? Legati, & amici Principũ. 10. Excipiunt Põtificem Romanum. 11. Deducunt. 12. De Romana ſede optimè meriti. 13. Cancellarÿ, & Conſiliarÿ Principũ. 14. Duces copiarum. 15. Vindicati ab infamia adverſus Bulengerum. 16. Ranulphus Sacellanus Regis Angli illaudatus. 17. Otto Henrici IV. Imperatoris in Sanctorum numerum relatus. Eiuſdem vitæ Anacephaleoſis.

1 PROSEQVAMVR noſtram diſſertationem, & oſtendamus quo in pretio & æſtimatione extiterint antiquitus in Aulis Regum & magnorum Principum Aulici Sacerdotes, quos vocamus Capellanos, &

qui

qui illorum ordini conſueverint adſcribi? Planè comperi ex vetuſtiſsimis Auctoribus præcipuo loco in Aula extitiſſe, & non quoslibet allectos. Licet carptim hæc collegerim, cùm nullus de hoc argumento, quòd ego ſciam, anteà ſcripſerit ex inſtituto. Vnde initiò auſus ſum dicere, me primùm occaſione ſpicilegij, de hac re iuſtos manipulos colligere.

2 Sacelli Regij expreſsiorem mentionem habemus apud Monachum [a] Sangallenſem (occaſione temporum, & vitæ Caroli M. ut alibi annotavimus) & planè honorificam. Ex qua, & ex [b] Concilio Tullenſi poſteriùs laudando, alijſque eius ætatis ſcriptoribus nō nemo [c] elicit Sacellanos Regios ijs tēporibus, *pene pari cum Epiſcopis honore fuiſſe habitos*. Licèt enim ad ſumma Sacerdotia nondum eſſent evecti, ad ea tamen Aulæ miniſterium, cui addicebantur, eaque dignitas Palatina gradum faciebat. Hinc factum eſt, ut Reges & Imperatores in ea Chriſtiani Orbis parte non obvios quoslibet in Sacellum ſuum allegerent. Cuius aditum loco nō vulgaris beneficij ſibi aperuit nobilitas, & litteratura interdum, ſed cum probitate coniuncta: id liquet recolenti quid effecerit Carolus M. cū eo qui & graphicè, celeriterque ſcribere, & plurimas litteras dictare ſciebat, licèt nō admodum ſplendido loco natus. dotes verò illę, ut ferebat temporum condi-

a *Monachus Sāgall. in vita Caroli M. extat in tom. 1. antiq. lect. Henr. Caniſ.*
b *Conc. Tullenſe in proclamat. Caroli Calvi.*
c *Ioan Filesſ. in querela Eccl. Gallic.*

ditio diſciplinis patrum imbuta non parvi fiebant. Carolus cooptavit hominem inter Aulicos Sacerdotes: factũ ipſum habemus delineatũ in Capellę notione. Verùm, ut adnotavi, patebant fores Regij Sacelli viris ut plurimũ virtute & genere pręſtantibus. Quod bene poſſumus aſſerere ducti non levi coiecturâ, imò exēplis probatiſsimis demonſtrare. Scimus enim Capellanorum ſodalitati non modò nomē dediſſe viros primariæ nobilitatis, florem populi illibatum; ſed etiam *illuſtres animas* Regum volui dicere cōſanguineos, qui Reges ipſos & Imperatores arctiſsimâ cognatione attingebant.

13 Ad fidē aſtruendā meis dictis uterer teſtimonio ſacrorũ Bibliorũ; in quibus legitur, David filios (quo [a] loco officia domus Regiæ deſcribuntur) in Aula patris Sacerdotio eſſe functos: *Filij autē David erant Sacerdotes Dei.* Sed ab eo abſtineo, quòd me non lateat ſacrorũ Annaliũ triumviros, [b] Tornielũ, [c] Serariũ, [d] Salianũ ex Pagnini ſententia, & aliorũ aliter ſentire. Nimirũ David filios rẽ verâ Sacerdotes non fuiſſe, neq; Sacerdotũ claſsi adſcribi potuiſſe; cùm non fuerint orti ex tribu Levitica, ſed ex ea, quæ dicebatur Iudæ, in qua David pater cēſebatur: quod neq; potuit Regis indulgentia cōcedere, cũ fuerit iure divino conſtitutũ, quod nulla humana poteſtas poterat infringere. Vnde Pagninus, Septuaginta Interpr. & alij nō Sa-

a *Reg. 2. c. 8.*

b *Torniel. in Annal. ſacris quarta mũdi ætate anno 2993.*

c *Serar. in lib. 2. Regum cap. 8.*

d *Salian. to. 3. Annal. anno 2993.*

cer-

cerdotes vertũt,ſed Principes, Magnates, Primores, Aularchas, viros honorabiles. Quâ verò analogiâ dicantur Sacerdotes ex vulgata editione Latina eſt negotium hominis, qui ex inſtituto interpretatur Sacra Biblia.

Neque etiam exempla adducam ex profana hiſtoria,& Helleniſmo petita (id initiò ſum profeſſus) quamvis Romæ ſacra facerent orti de gente Patricia;& primus a Romulus, licèt parum deditus rei ſacræ, Sacerdotes eos elegerit, qui virtute & genere cæteros antecelleret: in qua etiam Republica Principum filij ſunt traditi populis b Hetruriæ diſciplinâ ſacrorum imbuendi; atque etiam Athenis Atticis Pritanea ſacra ab ijs fiebant, qui maiori erant poteſtate præditi.

a *Dionyſ. Halic. lib. 2.*

b *Roſin. lib. 3. antiq Roman. c. 2. & 11. Valer. Max. lib. 1. cap. 1.*

4 Aliquantulum hæc facerent ad rem; ſed alia occurrunt, quæ acu tangunt quod aſſeruimus. In Aula & Imperio Caroli M. & poſterorum viri Regio ſanguine prognati Capellæ Regiæ miniſterio addicebantur. Sic Drogo, ſeu Druſius ipſiuſmet Caroli nothus, natus ex pellice non re, ſed nomine Regina, fuit in Aula Sacellanus; qui deinde Sacello præfuit factus ſummus Capellanus Ludovici Pij fratris, & Lotharij nepotis, non Caroli Calvi, ut ſupra dixi, licèt hoc ſit contra c Bulengerum. Item ex eiuſdem Aulæ, & Regni proceribus Hilduinus inter Capellanos recenſetur: cognatus

c *Buleng. de off. Reg. Gal.*

gnatus enim fuit Lotharij Regis Lotharingiæ, in cuius Sacello id munus exercuit. Hûc deinde idem Rex mortuo Theodorico Cameracēſi & Attrebatenſi Epiſcopo in defuncti locum ſuffecit, licèt irrita fuerit electio, utpote facta contra Canones Pontificios: quæ omnia colligimus ex epiſtolis Nicolai [a] Papæ ad Hincmarum [b], & Hincmari ad Nicolaū, & Scriptoribus [c] eius ævi, & earum rerum. Hilduini etiam meminit incertus [d] Auctor vitæ Ludovici Pij, & Capellanum diſertè vocat. Licèt interdum hoc nomine appellaret ipſum etiam Archicapellanum: quo munere eſſe functum in Aula Hilduinum non abſque probabilitate nonnulli [e] aſſerunt, licèt de Aula poſſet dubium exoriri.

15 Quod verò Regum cognati inter minores etiam Sacellanos connumerarentur, declarat non illepida hiſtoria, quam refert Monachus [f] Sangallenſis de Epiſcopo neſcio quo, ſed dicaciſsimo, & de Carolo Magno dum ſacris operabatur. Eam ego referam verbis hiſtorici, & alijs difficilè poſſet enarrari: *Poſt tempus verò non longum*, ait Sangallenſis, *cùm quidam iuvenis cognatus Regis optimè in quadam feſtivitate cantaret Alleluia, dixit Imperator ad eūdem Epiſcopum: Benè modò cātavit ille Clericus noſter. Qui iuxta conſuetudinem ſuam iocular iter illa verba ſuſcipiens, & illum Imperatoris cognatum* ne-

a *Nicol. Papa epiſt. 63. 64. 65. to. 3. Concil. p. 1.*
b *Hincm. epiſt. extat in Cod. piar. donat. Auberti Miræi c. 17.*
c *Balder. in Chronico Cameraſ. lib. 1. cap. 48. Floroard. lib. 7. cap. 17.*
d *Incert. Auctor vitæ Ludov. Pij.*
e *Buleng. de offic. Regni Galliæ.*
f *Monachus Sangall. in vita Caroli M. lib. 1. cap. 21.*

neſciens, reſpondit: Sic ſic omnes perriptarij poſſunt bubus agriculantibus vocrentur. Ad quod improbiſſimum reſponſum fulmineas in eum acies Imperator intorquens, attonitum terræ proſtravit.

Metum, & examinationem Epiſcopi confirmarem teſtimonio ſcriptoris Carolo ipſi ab Hiſtorijs, & à Secretis, niſi illius fidem ſuſpectam feciſſet livor inimicorum; quorum malignitate eſt effectum, ut in commentaria viri pij, & eruditi anilia, [b] & puerilia irrepſerint: quod prodidit Iulianus in Chronico anno DCCCXXXVIII. qui auctor anno ſuperiori lucem aſpexit erutus ex Bibliotheca Olivarenſi operâ V. C. D. Laurentij Ramirez de Prado Regij Conſiliarij in ſupremo Senatu Indiarum: quem meritò Iulianus ſuum AEſculapium agnoſcit, & in magna ſui parte ſentiet propediem Luitprâdus. Scriptor verò, qui Sangallenſi ſuffragaretur, eſſet [a] Turpinus Rhemenſis præſul, qui Caroli geſta poſteritati commendavit. Nam inter cætera penè antidoxa, quæ de eiuſdem Imperatoris aſpectu, & totius corporis ſymmetria conſcribit, tribuit oculos *Leoninos ſcintillantes, ut carbunculi*, & *ſtatim* (ſunt etiam eiuſdem verba) *perterritus erat, quem ipſe irâ commotus apertis oculis reſpiciebat.* Quod ſi verba hæc Turpini, vel alterius cuiuſpiã doloſè appoſita, Sãgallenſi auctoritatẽ non addunt, eius certè fidem non elevant.

a *Turpin. in vita Caroli cap.4.*

6 Sed

6 Sed demus raros, aut perpaucos è ſtirpe Regum in Sacellanorum Aulicorum numerũ eſſe relatos; at innumerabiles comperimus minorum Regulorũ, & virorum Principum filios, cognatoſque eo munere in Aula eſſe functos. Quod facilè ijs perſuaſero, qui velint in memoriam revocare ea tempora, quibus Imperatores Occidentis ius inſtituendi, ſeu inveſtiẽdi Epiſcopos per baculum & anulum ſibi aſſeruerunt. Quæ res in Eccleſia Catholica tot, tantaſque turbas per quinquaginta annos excitavit, quot quantaſque referunt eius ſeculi Scriptores, & ex ijs Sigonius, Baronius, Gretſerus. Donec Gregorius VII. duobus Concilijs Romanis, Victor III. Synodo Beneventanâ, Vrbanus II. Concilio Melphitano rei modum impoſuere.

Quamvis enim ſummi Pontificis permiſſu, conceſſu & privilegio poſſet laicus per anulum & baculum conferre inveſtituras; nunquã tamẽ politico Magiſtratui, ex ipſo officio quo fungitur, potuit competere ius iſtud inveſtiendi ad functiones, & dignitates Eccleſiaſticas. Eâ igitur tempeſtate quamplurimi Procerum filij, & cognati Sacelli Regij miniſterio addicebantur. Hoc luculentis verbis tradit priſcus & Anonymus Auctor vitæ ſancti [a] Ottonis Epiſcopi Bambergenſis, & Pomeranorum Apoſtoli: *Per id tempus*, inquit, *Imperatoris*

a *Incert. Auctor vitæ Sãcti Ottonis cap. 3.*

Ec-

Eccleſiarum inveſtituras conferebant: & quoties Epiſcopus aliquis deceſſiſſet è vita, Eccleſia cui præfuerat pedum, & anulum ad Imperatorem tranſmittebat; ab eius Aula petens ſibi dari Epiſcopum. Itaq; multi nobiles, & præſtantes viri cognati & filij Principum Imperatoris Aulam ſequebantur, Capellanorum ei miniſterium exhibentes ſpe alicuius Epiſcopatus obtinendi. Quibus poſtremis verbis habes cauſam. Vnde eſt credibile in Aulis aliorum Regum, qui non ſibi arrogarunt ius Litui, & anuli, ideſt, inveſtiendi; ſed ius aliud habuere offerendi Sacerdotes, & deſignandi ad ſacras præfecturas; idem in more poſitum fuiſſe, ut ſcilicet magnatum filij Aulicorum Sacerdotum Collegio nomen darent.

7 Cùm igitur, ut initiò dixi ex bonis Auctoribus, Capellani Regum eâ tempeſtate penè pari cum Epiſcopis honore haberentur, nihil miror ſubſcriptionem quandam, licèt ſubſequentibus temporibus; quam notavi in [a] diplomate Idæ Comitis Bolonienſis, eius quæ fuit mater Godefredi Bullionij primi Ieroſolymorum Regis: in eo ſubſcribendo Capellani Comitibus præferuntur, ſubſcriptio ſic habet.

b *Auber. Miræus in Cod. donat. piar. cap. 58. ann. 1096.*

Signum Lamberti Capellani.
S. Ruberti Capellani.
S. Gerardi Comitis de Gelre, & fratris eius Henrici.

Tanta ratio Capellanorum habebatur vel in

Aulis Regulorum, qui tamen ab origine Regum erant deducti.

8 Atqui præcipuo loco Sacellanos Regum in Aula extitiſſe, idque munus loco non vulgaris beneficij fuiſſe datum, tanquam digito cōmoſtrat locus quidam, quem non inventum reperi in Concilio a Tulleſi, illius acta fortè percurrens. Cùm Rex Francorũ Carolus Calvus inveheretur ibi vehementiùs in Venilonẽ Archiepiſcopum Senonẽſem porrecto manu propriâ libello accuſatorio ad Epiſcopos tredecim, qui illuc convenerãt ad Venilonis cauſã diiudicandã, eundemque; ſi res ita ferret, ut tulit, exauctorãdum; ut hominem ingrati animi argueret inter cætera collata beneficia Regiâ liberalitate, Capellani conceſſam dignitatem potiſsimùm obiectat: *Clerico meo in Capella mea mihi ſervienti*, ait præter cætera: quibus voluit declarare Sacellum Regium patefeciſſe aditũ Veniloni ad Eccleſiã Senonẽſem. Sed hęc poſteriùs dicemus acturi de beneficijs Regijs, & honoribus, quibus Sacerdotes Aulici ornabãtur.

a *Cõcil. Tullenſe celebratũ ann. 859. ſub Nicolao I. tom. 3. Cõcil. part. 1.*

9 Ad dignoſcendam etiã Capellanorũ dignitatem & æſtimationem, nõ abs re facturum puto, ſi indagavero an illi aliquãdo præter miniſteria ſacrata, Regum & Reip. commodo operam aliquam præſtiterint, eamque egregiã? Planè comperio Regum Sacellanos aliquam Reipublicæ partem attigiſſe. Vetuſtiſsimis

temporibus, nempe anno 751. neſcio an in orbe Chriſtiano aliud negotium maioris momēti fuerit actum, quàm abdicatio Childerici & electio Pipini in Regem Francorum. Cùm nimirū Rex ille ultimus Merovingiorum væcors, & ſocors, deſidiæq; deditus, nulla Regni cōmoda procurabat. Vnde omnis Regni ordo legationē ad Zachariam Pontificē Romanū decrevit, quâ illius iudiciū exquireret, quiſnam eſſet habendus, & nominandus Rex? Is ne qui nulla Reipublicæ negotia ſuſtineret, an alter qui curarū mole premeretur? ut nimirum Zacharia ita cēſente Chilpericus è ſolio deijceretur, qui cognomento ſtupidus titulo tenus Rex erat, Pipinus diademate potiretur, penes quem ſtabat ſumma rerū. Ad hæc verò conficienda opus erat viris, quibus dexteritas ingenij ineſſet. Vnde miſsi ſunt ad eam legationem obeundam è Sacello Regio Fulradus Capellanus, ex Epiſcopis Antiſtes Vvirzeburgenſis. Qui Pontificē adeuntes ſuſceptum negotium tranſigêre, rebuſque ex ſententia peractis, ad ſuos illud reſponſum retulêre: Pōtificiâ auctoritate illum Regno, & Imperio dignum videri, qui Reip. commodis ſerviret. Quamobrem Franci detonſo, & detruſo in Monaſterium Childerico Pipinū Regē elegerunt. a Aymonius, ſeu Adelmus alterius annalibus inſertus ſic rem enarrat: *Burchardus Vvirzeburgenſis*

a Aymon. ſive Adelm. lib. 4. de geſt. Franc.

Epiſ-

Epiſcopus, & Fulradus Capellanus miſſi ſunt à Pipino Romam ad Zachariā Papā, ut conſuleret Pontificē de cauſa Regum, qui in illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, ſed nullā poteſtatem Regiā habebant. Per quos dictus Pontifex mandavit melius eſſe illū vocari Regem apud quē ſumma poteſtas contingeret. Dataq; auctoritate ſua iuſſit Pipinu Francorum Regem inſtitui. Et cætera quæ ſequũtur, & aliò ſpectant. Quæ cùm ita ſe habuerint, & partes eius negotij Fulrado Capellano fuerint datę, mirū nō videri debet, ſi Pipinus conſcēſo Regni ſolio Fulradū ipsū carū in paucis habuerit, & ſummis honoribus ornaverit.

10 Hinc inquam factum exiſtimo, & in pretium novatæ operæ, ut apud Pipinum Regni iam potitum gratioſus ſemper vixerit (privatum Hiſpani dicerent) aſcitus inter Conſiliarios, & amicos. Cuius operâ proinde Pipinus uſus fuit in rebus arduis & honorificis. Cùm enim, ut temporum ſeriem ſequamur, annis cōſequentibus [a] Stephanus II. P. R. in Galliam petrexerit, auxilia petiturus à Pipino (quē Zacharias deceſſor Regni beneficio ſibi obſtrinxerat) adverſus Aiſtulphum Longobardorum Regē; qui D. Petri patrimonio inhiabat (imò quod non modò ſpe devoraverat, ſed re ipſa latum Romanæ ſedis dominatum occupaverat) Pontificē Gallias ingredientem Fulradus Capellanus (alij vocant Floradum Abbatem)

[a] *Baronius anno 754. Sigonius lib. 3. de Reg. Ital.*

 evi-

è viris ſacratis, & Rhotardus Dux è profanis exceperunt. Progredienti deinde ad Pontigonem Pipinus Carolum filiũ, qui poſtea à magnitudine rerũ geſtarum Magnus eſt appellatus, obviam miſit cum non modica optimatũ manu, ipſe verò ad tertium lapidem ſe obtulit cum uxore & filijs, atque ad Pontificis cõſpectum de equo deſcendens, ſeque ad terram inclinans reverenter eum excepit. Et cum aliquo etiam ſpatio ſtratoris operam exhibuiſſet cunctorum canticis & laudibus, concurrente populo in Pontigonis Regiam perduxit.

11 Præterea Fulradus Regis Capellanus non modò Pontificem Regni limites intrantem excepit; Romam uſque deinde deduxit: quod ita accidit. Sequenti anno [a] Pipinus trãs Alpes traiecit ſuppetias Pontifici laturus adverſus Aiſtulphum; quẽ Papiæ mœnibus incluſum arctè obſedit. Cui cùm omnia in dies fierent arctiora extremum excidij periculũ pertimeſcens legatos cum liberis mãdatis ad Pipinum miſit, qui de pace agerẽt. Quâ perfectâ ex Pontificis dignitate Aiſtulphus obſidione liberatur: pollicitus interea ſe Ravennæ Exarchatum, & Pentapolim Romanæ ſedi redditurum. Quæ duæ Dynaſtiæ vigintiquinque urbes cõtinebant. Rex igitur rebus ex ſententia perfectis Franciam repetit, Põtificem verò ipſum Romam à Fulrado Capellano, à quo fuerat ex-

[a] *Sigon lib. 3. de Regn. Ital. anno 755.*

exceptus, deducendum honorificè curavit, addito etiam nobilium Francorũ comitatu: *Ipſe quidem Pipinus in Regnum ſuũ regreſſus eſt, & Stephanum Papam cum Fulrado presbytero Capellano, & non minimâ Francorũ manu Romã remiſit.* Sũt verba [a] Aymonij, ſeu Adelmi, quæ poſtea deſcripſit in ſuo Chronico [b] Abbas Vrſpergẽſis.

12 Alijs etiam nominibus de Romana ſede benè promeruit Fulradus iſte Regis Sacellanus. nam præter quàm quòd Pontificẽ excepit, & deinde per urbes parũ amicas tutè Romã deduxit; eiuſdẽ diligentiâ eſt affectum, ut Aiſtulphus pactis & conventis ſtaret, cæterà ſolitus promiſſa parum adimplere. [c] Fulradus enim, quãocyſsimè Aiſtulphi procuratoribus comitantibus civitates Exarchatus & Pentapolis in fidem iterũ & dominatum Pontificis recepit. Quæ ſimul ac perfecit, Romã feſtinus redijt in modum triumphantis. Etenim claves omnes omnium urbium deditarum ſecum detulit; eaſque quaſi in modum faſcium alligatas cum novis tabulis donationis Pipini (quâ nititur D. Petri patrimonium, poſt eam quam fecerat Conſtantinus) in cõfeſsione S. Petri depoſuit. erat confeſsio S. Petri locus in Baſilica eiuſdem, in quo corpus Apoſtoli religioſè adſervabant, & ante quẽ Pontifices Romani res maioris momenti perficere ſolebant: *Ad recipiendas verò civitates miſit ipſe Chriſtianiſsimus*

[a] *Aym. ſeu Adelm. lib. 4 de geſt. Frãcor.*

[b] *Abb. Vrſpergenſ. in Chron. ann.* 751.

[c] *Sigon lib.* 3. *de Reg. Ital. an.* 755.

Rex Francorum Conſiliarium, id eſt Fulradum venerabilem Abbatem (fuit Abbas S. Dionyſij) ſunt verba [a] Anaſtaſij in vita Stephani II. Atqui ille hanc operam, eamque egregiã navare Põtifici Romano ſatagebat, de quo antea optimè meruerat. Etenim inter Regem Francorum, & eundem Stephanum internuncius extiterat, de ijs quæ agenda erant ferens, & accipiens reſponſa. Adeò ut ipſe Pontifex dum vellet inſinuare ea, quæ à Regibus Longobardis patiebatur, ſuas deplorans calamitates Fulradum ipſum teſtem invocaret: *Tamen*, inquit [b], *omnia veſter Conſiliarius Vvolradus (Fulcadus) preſbyter & Abbas unà cum ſuis ſocijs, ſi Deum præ oculis habent, vobis enarrare poſſunt.* Hic obſerva Fulradum ab Anaſtaſio, & Stephano Conſiliarium appellari.

13 Et planè fuiſſe aliquando Capellanos Regibus à Conſilijs nõ ambiget, qui poſteriùs obſervabit, aſcendiſſe eoſdem in Republica profana etiam ad culmen dignitatũ Palatinarum. Ita dicemus ſuo loco ſanctum Ottonem Capellanum Henrici IV. Imperatoris functũ fuiſſe in eiuſdem Aula munere Cancellarij, qui erat honorum apex.

14 Quoniam verò deinde deinceps eſt effectum, ut ijdem Longobardorum Reges, qui nolebant Romanam Eccleſiam quidquam in Italia poſsidere, ſupplices ab ipſa Regnum pe-

a *Anaſtaſ. in vita Steph. II.*

b *Baron. anno 755. ex Biblioth. Vaticana.*

terent: quod accidit, cũ ſine prole mortuo Aiſtulpho Rachis eiuſdem frater, qui vitam Monaſticam profeſſus Regno ſe ſpoliârat, iterum amore Regni captus adverſus Deſideriũ arma ſumpſit; Deſiderius Regni potitus non fuiſſet, niſi Stephani Pontificis auctoritas acceſsiſſet. Eam enim reveritus, Rachis relictâ militiâ iterum ſe Deo reddidit. Sed cùm ipſe vir cœnobita adverſus Deſiderium exercitum cõparabat, alius vir ſacratus iuſſu Põtificis copias ductabat. Is erat [a] Fulradus noſter Pipini Conſiliarius & Capellanus. Venit enim Stephano petente ſuppetias laturus Deſiderio, Francorũ turmas agẽs ductor ipſe copiarũ. Cuius manu, & conſilio uſus eſt Pontifex ad eas turbas ſedãdas. De quo cùm plura dixerimus, annotare ſolùm volumus; Fulradum Regis Capellanũ; vocari interdum ab Hiſtoricis Presbyterum, Abbatem. Non alius fuit à primo: licèt iiſdem titulis non ſemper cohoneſtetur, uni tamẽ ſunt hæc omnia tribuenda. Abbas [b] Vrſpergenſis Archicapellanum etiam vocavit, licèt fateatur dici ab alijs tum Abbatem, cùm Presbyterum. Neque à vero longè abeſſet, qui cenſeret Fulradum ipſum tot honoribus auctum, Capellanum interdum fuiſſe dictum per Antonomaſiam: quo ſimplici nomine abſque aliâ compoſitione ſummum Aulæ Sacellanum aliquando denotarunt. Id enim capite præ-

a Anaſtaſ. in vita Stephani II.

b *Abbas Vrſpergenſ. in Chron. anno 755.*

tetito innuimus. Sed parum eſt in his apinis & tricis immorandum. Drogo etiam Archicapellanus cum [a] Adelberto Comite miſſus olim legitur à Ludovico Pio fratre, & Imperatore ad tuendum littus Rheni Orientale adverſus motus Ludovici filij.

a Incert. Auctor ex editione P. Pithei. Anno 839.

15 Poſſet fortaſſe quiſpiam Capellanorum dignitatem in Aulis, & cum Regibus familiaritatem in domeſtico convictu ex eo etiam oſtendere, quod nonnulli tradũt Auctore Gregorio Turonenſi. Olim nimirum à Fredegundi duos Clericos Palatij in Auſtraſiam ſubmiſſos cum mandatis, ut Childebertum & Brunichildem, quam impotenter oderat, interimerent. Vnde autumant fidos fuiſſe, & arcanorum cõſcios. Sed nolo ego meis ſodalibus inde laudẽ quærere, unde potius infamiam paratem. Imò mihi iure iraſcerentur, niſi hoc loco modeſtè & amicè conquerer de [b] Bulengero, qui dum minuta quædam de Clero Regis Galliæ colligit, hanc fabulam etiam aſſuit: & dum vult de Sacellanis Regum fortaſſe benemeritus videri, non levem notam eorundem nomini, & ordini inurit. & immeritò, cùm in [c] Turonenſi, quem laudat, non legatur Clericos illos Palatinos fuiſſe. Ego non oſcitanter illum legi; & verba ipſa hîc fideliter exſcribam. Inter cætera hæc habet: *Quos cultros* (veneno imbutos) *duobus Clericis cum his mandatis credidit* (Fredegun-

b Buleng. de Cler. Regis Galliæ.

c Greg. Turon. lib. 8. cap. 29.

gundis) *dicens: Accipe hos gladios & quātocyùs pergite ad Childebertum Regem adſimulantes vos eſſe mendicos: cùmq́ pedibus eius fueritis ſtrati, quaſi ſtipem poſtulantes, latera eius utraque perfodite; ut tādem Brunichildis, qui ab illo adrogantiam ſumit, eo cadente corruat, mihiq́ ſubdatur. Quod ſi tanta cuſtodia eſt circa puerum, ut accedere nequeatis, vel ipſam interimite inimicam. merces quoque operis veſtri hæc erit, ut ſi mortui in hoc opere fueritis, parētibus veſtris bona tribuam; ipſoſq́ muneribus ditans primos in Regno meo conſtituā.* Et poſteriùs: *Cùmq́ hæc mulier loqueretur, Clerici tremere cœperunt.* Et cætera quæ ſubduntur, quæ tantummodo declarant à Fridegundi additos animos Clericis fuiſſe, ampullam datam liquoris plenam; quam, ante facinus patrandum, ebiberent, ut vegeti, alacreſque irent: iviſſe, deprehēſos fuiſſe non perfecto ſcelere, pœnam luiſſe: Palatinos autem fuiſſe nec verbum habet Turonenſis. Hæc fuſior retuli, ut oſtenderem nullâ probabili coniecturâ ductum Bulengerum ad Aulicos Sacerdotes ſugillandos, licèt eius mens non hæc fuerit. indicium verò illud domeſtici famulitij, cùm neq; appareat, levius eſt quàm quòd Sacellanis Regum tantum crimen appingat.

16 Non auſus ſum arguere Bulengerum, quòd de Regum Sacellanis ſceleſti aliquid, & nefarij prodiderit. Non me puduiſſet eadem re-

referre ſi modò vera. Quę enim unquam ſocietas tam ſancta extitit, quæ ſodalitas tam religioſa effloruit, quæ interdum vel bipedum nequiſsimos non aluerit & expuerit? Si incipias à Collegio Apoſtolico, & ad noſtra uſque tépora deſcendas, multaq; Deo dicatas familias perecenſeas in ijs exempla improbatiſsima invenies. Sed ſuccenſui viro doctiſsimo quòd Clericis Palatinis incautè attribuerit functos eſſe munere ſicariorũ. Hîc me nõ piget ſubijcere Sacellani cuiuſdam Regij illaudatas actiones. Sed quia malæ ad eaſdem evitandas, quemadmodum ſolent proponi bonæ ad imitationem. Quæ referam præcipuè, ut advertãt viri Principes quibus hominibus deferant ſummas dignitates, vel è quibus pervenitur ad ſumma. Improbè ſe geſsit in aula Vvilielmi II. Anglorum Regis Ranulphus eiuſdem Capellanus, & cuius gratiam promeruit; ſed malis artibus in Regiam amicitiam ſe inſinuavit. Sic hominem depinxit [a] Vvilielmus Malmesburienſis in cõmentarijs de rebus geſtis Regum Anglorum, dum deſcribit Regis aviditatem: *Acceſsit avidæ menti fomes cupiditatum Ranulphus Clericus ex infimo genere hominũ linguâ, & calliditate provectus ad ſummum.* Idem auctor in rebus geſtis Pontificum Anglorum: *Is eſt*, inquit [b], *Ranulphus quondam Regis Vvilielmi Capellanus. Ex quo ambiguum genere linguâ & calliditate provectus*

[a] *Vvil. Malmesburienſis lib. 4. de geſt. Reg. Angl.*

[b] *Idem lib. 1. de geſtis Pontif. Anglor.*

ctus ad ſummum, & totius Regni procurator effectus: & mox ſubdit: *Quibus artibus fretus Epiſcopatum Dunelmenſem meruit*. Sed malæ fuerunt illæ artes, ut antè innui, fuit enim auri undique corraſor, lucrum Regis ærario inferebat ex re qualibet, inſtar Gryphi & Harpyiæ; nova ſubinde compendia excogitabat canis venaticus, & accipiter pecuniæ. neque à ſacro abſtinuit redigens in ærarium vacui Epiſcopatus redditus cætera ſolitos ſervari ſucceſſori. Legat hæc, & alia qui velit vænales animos deteſtari apud eundem Malmesburienſem in geſtis Regum, & Pontificum Anglorum, & Rogerium [a] Hovedenum in Vvilielmo Iuniore. Sed mortuo Vvilielmo cùm fratri Henricus ſucceſsit, pœnas vitæ pares Ranulphus exſolviſſet, niſi carceri addictus cuſtodias corrupiſſet; & Robertum [b] Northmanniæ Ducem, ad quem confugit, in Henricum fratrem commoviſſet. Ad hunc etiam Ranulphum apud Pontificem Romanum Paſchalem Secundum accuſatum referunt nonnulli verba Anſelmi [c] Archiepiſcopi Cantuarienſis. de eodem certiſsimè loquuntur Epiſtolæ aliquot Ivonis [d] Carnotenſis.

Si qua verò labes noſtro ordini à Ranulpho eſſet inuſta, illam abſtergeret Otto vir ſanctiſſimus Henrici IV. Imperatoris Sacellanus.

a *Roger. Hoveden. Ann. par. 1. in Vvil. II.*

b *Matth. Paris. in vita Henric. I.*

c *Anſelm. in epiſt. M.SS.*

d *Ivo epiſtol.* 153. 154. 157. 181.

In cuius Aula præterquàm quòd rem divinam fecit, Cancellarij munus etiam geſsit, deinde Epiſcopus Bambergenſis, & in Sanctorum numerum relatus. Qui quoniã primus citra controverſiã ſanctitate illuſtravit ſodalitates Palatinas hæc excerpta ex eiuſdem vita ſubijcere decrevi, nec video locum opportuniorem. An noſter fuerit S. Eugenius III. Archiepiſcopus Toletanus rem nõ tam ſub iudice reliquimus quàm eius vitæ actiones, quandiu in Aula degit, nobis non innotuere.

EX:

EXCERPTA EX VITA SANCTI OTTONIS, CAPELLANI HENRICI. IV. GERMANIAE IMPERATORIS, EPISCOPI BAMBERGENSIS. EXTAT APVD SVRIVM TOMO 4. DIE 2. IVLII: VIXIT ANNO M. C.

17 IN VTRAQVE Republica ſacra & profana ad omnes dignitatum gradus aſcendêre Regum Sacellani, id liquidò conſtat noſtram diſſertationẽ percurrenti. Mortalia & caduca abũdè habuêre. Nunc ſupereſt videndum, an aliquis ex eorũdem ordine meruerit cœleſtes honores? id eſt, fuerit ſanctorũ virorum ordinibus adſcriptus. Planè nos Sacellani Aulici habemus etiam noſtræ profeſsionis Divum Tutelarem, quem imitemur, ſi velimus. Is eſt SANCTVS OTTO, Henrici IV. Germaniæ Imperatoris Sacellanus, poſteà Epiſcopus Bambergenſis, & Pomeranorum Apoſtolus. Vnde non abs re, de qua hactenus egi, fore arbitror, ſi in ſolatium, & bonam ſpem Aulicorum, Sacerdo-

tum maximè, ſubijciam nonnulla excerpta ex eiuſdem vita, quam ſcripſit incertus Auctor, & Surius expolivit. Ac planè optavi ſemper aliquem è cœlitum numero in Sanctorum faſtis reperire, qui in Sacerdotum Aulicorum ordinem relatus ſanctitate floruiſſet. Ita enim fieret, ut Aulici (præſertim Sacerdotes) de ſua vivendi ratione benè ſperarent, neque pertimeſcerent ſententiam Poëtæ non poſtremi, qui quaſi de tribunali pronuntiat:

Lucanus.

——— *Exeat Aulâ*

Qui vult eſſe pius.

Vnde poſteà integrum & vulgatum verſiculū conflarunt recentiores:

Qui vult eſſe pius, Regalibus exeat Aulis.

Habebunt Aulici exemplar, quod ſibi proponant imitandum. Porrò S. OTTO *Parentes habuit* (ait Paraphraſtes eius vitæ) *nobilitate magis, quàm rerum opulentiâ inſignes.* Bertholdus enim Comes fuit pater, Sophia illuſtris fœmina mater, uterque viros Principes cognatione attingebant. Sed ut ijſdem natalibus erant pares, ita opibus impares cenſebantur. Qui cùm filium OTTONEM litteris erudiri curaſſent, inter vivos eſſe deſierunt. OTTO verò ne eſſet oneri familiæ parum opulentæ, in Poloniam peregrè eſt profectus. ubi non erubuit litteris alios imbuere, ut accipiens Minerval ſtipendio honorario vitā ſuſtentaret. *Brevi* (ait laudatus Scriptor)

ctor: *Sibi & rem auxit familiarem, & honori habitus eſt*. Sed quod illi muni vitviam ad omnẽ beatitatem tum humanam, cùm cæleſtẽ fuit hoc, quod ſubdit: *Parſimoniæ, frugalitatis, & continẽtiæ ſtudijs eruditionem ſuã illuſtravit*. Cùm etiã pulchro, & liberali eſſet aſpectu; ea corporis concinnitas gratiã illi conciliabat. Sed maximè ſe inſinuavit in amicitiam, & familiaritatem Magnatum; quòd videretur natus rebus agendis, opportunus & aptus legationibus obeundis, & ferendis reſponſis ad viros Principes ultro, citroque. Hjs artibus & dotibus fuit aſcitus in Aulã Ducis Poloniæ, qui ob cauſam, quã antè dixi, Ottonẽ utpotè induſtrium legatũ miſit ad Henricũ Germaniæ Imperatorem, & eius nominis Quartum. Siquidẽ obierat Ducis coniux, & deſponſata eidem fuerat Iuditha Henrici ſoror. Ad cuius Cæſaris Aulam non ſine numine Otto pervenit ad eam legationem obeundam. Nam beneficio Imperatoris allectus fuit inter Aulicos Sacerdotes; in cuius Sacello cum cæteris, quos Capellanos vocabãt, diutius permanſit. Id verò contigit eo tempore; quo, ut alibi dixi, Magnatum, & Procerum filij loco nõ vulgaris beneficij inter Sacellanos Palatinos allegebantur. Cauſam etiam dedimus verbis eiuſdem Auctoris, qui vitam S. Ottonis conſcripſit. quia nimirũ Germaniæ Imperatores nõ contenti iure offerẽdi Antiſtites,

ſeu deſignandi, ius ipſum ſummi litui, anulique dandi ſibi arrogarunt (iure an iniuriâ Pontifices Romani definiere) unde fiebat, ut nobiliſſimi quique Capellanorum munere in Aula Cæſarum fungerentur ob ſpem aſcendendi ad ſacras quaſque Præfecturas.

Verum Otto inter Sacellanos Imperatorios cooptatus ſe gerebat modeſtiſsimè. Vitabat enim contẽtiones, rixas oderat. Ita ſe, ſuaſque actiones moderabatur, ut cùm nobilis eſſet in primis, & omni ſcientiarum genere inſtructus, apud Imperatorẽ verò in gratia præcipuâ, nec ſupra cæteros elato ſupercilio ſe extolleret, nec infra eoſdem nimis humiliter ſe deprimeret: *Inter quos* (Capellanos) *eâ ſe moderatione & æquabilitate comparabat Otto, ut neque ex ſublimitate invidiam, neque ex abiectione & vilitate contemptum ſibi conflaret.* In ſumma ijs virtutibus S. Otto fuit ornatus, ijſque dotibus à natura locupletatus, ut Imperatoris iudiciũ in omni Reipublicæ parte promeruerit. Nõ modò enim in Aula rem divinam fecit, gravia etiã politicæ adminiſtrationis negotia procuravit. Siquidẽ proceſſu temporis fuit à Cæſare Cãcellarius electus: quod munus qui fuerat in Aula aſſecutus, ad ſumma perveniſſe cenſebatur. Vnde Cancellarij dignitatem meritò cũ alijs, & non ſemel appellavimus: *Solſtitium honoris.* Proferamus Scriptoris verba: *Accidit tum, ut*

Imperatoris Cancellario in Epiſcopatum promoto in eius loco Otto ſubrogaretur. Et alijs declarat quēadmodum Spartam ſuam ornaverit,& ſe geſſerit in provincia ſibi demandata: *Quo ſane*(proſequitur) *eâ dexteritate, induſtriâ, & comitate perfunctus eſt; ut Aulici omnes multâ eum benevolentia, & ſtudio complecterentur, eiq; deferrent.* Sed dum Otto benè promeret de Republica profana, ad procurandam Eccleſiaſticam evocatur. Cùm enim anno ſalutis reſtitutæ MCII. è vivis exceſſiſſet Rupertus Epiſcopus Bambergenſis, allataque fuiſſent Epiſcopatus inſignia ad Imperatorem, anulum ſcilicet & baculum (ita ferebant tempora & mores, ſed corrupti) & Legati viduæ Eccleſiæ Imperatori offerrent preces pro Paſtore deligendo, Henricus Cæſar ſemeſtre ſpatium ſibi permiſit ad deliberandum. Non ceſſabat interea plebs, & clerus Bābergenſis continenter effundere ad Deum preces, ut longè optimum paſtorem ſuo gregi deſponderet. Sed utinam Henricus eius nominis Quartus, & Germaniæ Imperator tam morigerus Romanæ Eccleſiæ fuiſſet, quàm fuit ſollicitus de Bambergenſi. Etenim ſex mēſibus elapſis, Legatos ad ſe accerſit; qui ubi adfuere, bono animo eſſe iubet, iam futuros voti cōpotes dicit, Antiſtitem qualem optarēt ab Aula habituros. Ad hæc cùm addidiſſet Imperator, ſeſe ſolitum non mediocrem diligentiam

Epiſcoporum electioni adhibere, eã accuratiorem eſt profeſſus ad Bambergenſis Eccleſiæ ſpõſum ſeligendum. Quippe quæ fuerit ab avis, ataviſque locupletata opimis prædijs, & magnis vectigalibus, adeòq; in paucis dilecta. Vnde legatis fidẽ ſuam obſtrinxit, fore ut Præſulem, quem illi daret, reperiant, *Providum, ſagacem, & qui eius facultates tueri norit: non vanũ & ſuperbia tumidum.* Rei eventus ſuſpenſos tenebat Legatos Bambergenſes; ecquisnam eſſet, quem his coloribus hactenus depinxerat Imperator? Cùm Cæſar: *En, inquit, præſto eſt, & manu apprehendens Ottonem (erat autem ille formâ corporis egregiâ, bonis indutus veſtibus, tõſurâ & toto habitu intus, & foris Clericum repræſentãs) hic eſt veſter dominus, & Bambergenſis Eccleſiæ Antiſtes.* Verùm Legati nõnullorum ambitioſorum intemperijs adacti eâ electione ſe parum contẽtos profitentur. Aulici enim potentiores qui ſibi, vel cognatis inſignem Epiſcopatum exoptabant, cuniculos effodiebant, ne Ottoni deferretur; neve eundem Legati probarent, omnẽ lapidem movebant (quamvis Otto nobiliſsimis parẽtibus eſſet prognatus, quod ante ediximus) flos enim Germanæ nobilitatis, & principum virorũ filij in Aula Cæſarea inter Sacellanos cenſebantur, ut cùm occaſio ſe offerret Antiſtites fierent beneficio Imperatoris; cui rẽ divinam peragebant. Quamobrem Legati ad

 Hen-

Henricum: *Sperabamus*, inquiunt, *aliquẽ ex Aula veſtræ Maieſtatis proceribus, vel principibus nobis notum Præſulem, & dominum nos accepturos. Hic autem quiſnã ſit, aut unde incompertũ habemus.* Sed hæc Imperatorem de ſententia non movere: *Vultisne*, reſpondit, *ſcire quiſnam, & cuias ſit ille?* Legatis ſe velle reſpondentibus: *Equidem*, ſubdidit Cæſar, *pater eius ego ſum, & Bamberga mater eius erit. A qua ſentẽtia nos nõ diſcedemus.* Ad hæc aſſeruit non temerè, ſed maturè, & cũ cõſilio in eam deliberationẽ iviſſe: *Neque enim*, eſt ſermonem proſecutus, *vel levitate animi, vel privatis commodis ducimur. Sed quod honeſtũ in primis, & illi Eccleſiæ vel maximè neceſſarium viſum nobis eſt, id ſimplici animo hac in re ſecuti ſumus. De compertis, ut dici ſolet, non eſt incertum iudiciũ. Longâ experientiâ, & probatione totum hunc hominem perſpectum, & cognitum habemus. Eius fides, patiẽtia, longanimitas, prudentia, ſagacitas, in rebus parvis diligentia, in arduis ſtrenuitas minimè nos latent. Neque ambigere debetis eius abſentiam noſtræ domui non parũ detrimenti allaturã, utpotè qui negotia eius omnia ſtrenuè, ac fideliter exequi, & expedire hactenus conſueverit.* Quibus dictis Legati Bambergenſes Imperatoris ſententiæ acquieſcebant. Sed prius fuerat exploranda volũtas Ottonis. Ecquid in hac re ipſe vellet, erat inquirendum. Dũ enim Legati electioni contradicebãt, lætabatur animo. Vnde ſimulatque ſedatam cõ-

controverſiã perſenſit non ſe potuit continere, quin apertè repugnaret: *Hæc ut Otto audivit, ad pedes Imperatoris advolutus, ubertim lacrymas fudit. Accurrunt Legati, proſtratum erigunt.*

Atqui vir ſanctiſsimus benè ſciebat quot ab inſulis curæ pendeât, quot gemitus anuli gemma tegat, quid moleſtiarum ſub argentea Pedi bractea tinniat. Vnde non contentus fletu, ad humeros ſubtrahendos ab onere imponendo depromit rationes: hiſque ſe excuſat: *Ille contrà humiliter recuſat, dicit ſe inopem, & tantâ dignitate indignum: iuſtiùs eſſe confirmat viros ingenuos, claros, nobiles, potentes, & divites Capellanos Cæſareæ Maieſtatis eum honoris gradum obtinere.* Alia habet Auctor vitæ; quibus refert Imperatorem Ottonis rationibus fuiſſe parũ, imò nihil motum: utpotè quas profectas ſciebat à ſumma animi diſpicientia, quibus etiam ſæpè aliàs evaſerat. Cùm enim Henricus Ottonem ijs virtutibus, quas ſuprà enarravi, efflorere comperiſſet, cæteris Sacellanis, licèt in Aulę miniſterio antiquioribus, non rarò voluit præferre (pluris faciens in homine bonitatem, quàm antiquitatem) unoque & altero Epiſcopatu decorare; adeòque ad Legatos converſus dixit: *Cernitis quæ ſit huius hominis ambitio? iam tertiò recuſat. Duos anteà ipſi oblatos Epiſcopatus ad ſocios reiecit. iam tertiò recuſat. Ecquid vobis videtur? Auguſtanam ſedem ei tradere voluimus, ſed ille ſciens ha-*

reditatem, ad quam feſtinatur in principio in noviſſimo benedictione carere: eos qui ante ipſum in Aulæ noſtræ laboribus, & exercitio verſati eſſent æquum eſſe dicebat priores quiete potiri. Idem fecit cùm ei à nobis oblata eſt Halberſtadienſis Eccleſiæ ſedes. Itaq; bonâ ſpe ducor Bambergenſi Eccleſiæ illum divinitus reſervatum. Atque ubi hæc dixit, anulum Epiſcopi eius digito appoſuit, pedum tradidit, & deſignatum Præſulē Legatis attribuit. mox à tota Aula eſt acclamatum. Legati rem divinitùs agi cernētes, Ottonem ſuſcipiunt, & amplectuntur, Dominum vocant, Patrem appellant.

Quod difficilem Otto ſe præbuerit in uno, & altero Epiſcopatu accipiendo nōnullis rem ſiniſtrè interpretantibus haud magnâ laude dignum apparuerit. quaſi verò dignitas Cancellarij, quâ fortaſſe eodem tempore (id enim nō conſtat) in Aula fungebatur, ægrè commutaretur cum Epiſcopatu Auguſtano, & Halberſtadienſi. Erat quippè ſumma, & ultra quàm nemo progredi poterat. Sed cavillatores obmuteſcent, ſi conſideraverint, quòd Otto neque Bambergenſem Eccleſiam ambiverit, imò ad illam invitus ſit evectus. De cuius opibus, ac ſplendore, quia meminimus paulò antè, eademque illuſtriſsimos quoſque Germaniæ Proceres competitores habuit, nihil præterea addimus.

Quoniam verò eâ tempeſtate Imperatores, alijque Orbis Chriſtiani Principes, cum Pontifice Romano de inveſtituris Epiſcoporum contendebãt (ut alibi annotavi) eaſque ſibi aſſerebant non bono iure, ſed ſuâ potentiâ innixi: hæc controverſia Ottoni difficile negotium exhibuit. Etenim ſummi Præſulis diras verebatur, ſi eo inconſulto in Bambergenſem Eccleſiam tanquã per pſeudothyrum ingrederetur. Ex alia verò parte pertimeſcebat indignationẽ Cæſaris; qui omnes Imperij Epiſcopatus ſui iuris, & muneris effecerat. Vicit tamen honeſtas, vicit religio, & Romanæ ſedis reverentia. Nã voto ſe adſtrinxit Bambergenſis Eccleſiæ præfecturam non ſuſcepturum nolente, & non iubente Pontifice Romano. Quamobrem è Germania diſceſsit Romam aditurus, ut cuncta Hierarchæ arbitrio permitteret. Paſchalis eius nominis II. Eccleſiam tunc tẽporis regebat. Sed cùm Pontificem Romæ nõ inveniſſet, in Campaniã, ubi degebat, Otto contendit. Atque extemplò Anagniæ ſummum ipſum Preſulem adit, & ad eiuſdem pedes provolutus Pedum & Anulum (hæc electionis inſignia illi dederat Henricus Cæſar) ante pedes itidẽ deponit: quæ deinde annuente, imò cogente Pontifice coactus recepit. Hoc factum Ottonis latuit [a] Bzoviũ, quo luculentiùs, quàm auctoritate Gulielmi Tyrij poterat cõfirmare Ponti-

[a] *Bzovius in Põtifice Romano c. 33.*

fi-

ficem Romanum fuiſſe ſemper fontem Sacerdotij: ſed quid erat quod Ottonem adhuc evocabat à præſulatu, licèt accederet Põtificis auctoritas? nimirũ animo volvebat quàm grave onus humeris impone ret: *Animo volvebat*, ait Scriptor vitę, *accuratè malitiã temporũ, anguſtias, curas, pericula paſtorũ, inobedientiã, protervtã, inſolentiã ſubditorũ*. Occurrebant exẽpla Gregorij, qui latitavit in ſylvis; Chryſoſtomi, qui in ſpelũca, Fulgẽtij, qui in Inſula; Cęſarij, qui in ſepulchro. Noverat etiã opinor [a] Cypriani ſeceſsũ, Athanaſij [b] fugam, Ephremi [c] Ediſſeni ſimulatam inſaniam, Ammonij [d] abſciſſam aurẽ, ubi fuga non profecit. Nec ignorabat à [e] Syneſio ad Epiſcopatum declinandum mortem ſæpius optatam: quam à Deo item eſt precatus [f] Nilamon, & impetravit ante inaugurationem: legerat demum [g] Paulinum pene ſtrãgulatum, Pauliniano [h] vocem interclusam, oſque obturatum; dum uterque raptus ad ſummum Sacerdotiũ, & inviti ibant & reluctãtes. Vnde incõſulto Romano ipſo Pontifice, necdum Epiſcopus inauguratus domum repetere ſtatuit, & quod deſtinarat animo cupidus perficere itineri ſe dedit intẽpeſtâ nocte. Quod ubi reſcivit Romanus Pontifex, vel invitũ ab itinere retrahi curavit; iuſsitq; ſubire onus, quod tantopere formidabat. Atque ita demũ ſummi Præſulis præcepto obtemperavit: ſacro etiam

Epiſ-

a *Põt. Diac. in eius vita.*
b *Sozomen. lib. 2. c. 16.*
c *Nicephor. lib. 4. c. 16.*
d *Socrat. lib. 4. cap. 18. Sozom. lib. 6 cap. 70.*
e *Syneſ. epiſt. 11. 47. 49.*
f *Sozom. lib. 8 cap. 19.*
g *Paulin. epiſt. 23.*
h *S. Epiph. epiſt. ad Ioã. Ieroſolym.*

Epiſcopatus ordine eſt initiatus ipſius Pontificis manu eo die, quo Spiritus ſanctus ſuo numine Apoſtolos afflavit. Sed hæc hactenus de vita S. Ottonis Capellani Henrici IV. Germaniæ Imperatoris, poſtea Epiſcopi Bambergenſis. Solùm volumus paucis referre quomodo ſe geſſerit in Aula, & quæ ibidem dederit ſanctitatis inditia certiſsima. Cùm præſertim duas ſibi oblatas ſacras præfecturas omnino reiecerit, tertiam invitus ſuſceperit, & cautione antedictâ, hoc eſt auctoritate Pontificiâ, non prorſus beneficio Cæſareo. Cætera, quæ geſſit in Epiſcopatu, quæque etiam confecit, ut pareret fidei Chriſtianæ, & ſubijceret Romanæ ſedi Pomeranos adhuc Gentilium tenebris oppreſſos, latè proſequitur qui illius vitã primò ſcripſit, & alter qui deinde expolivit. Sed hæc hactenus & in Aulis, Imperioq; Occidentis.

SECTIO SECVNDA.

18 *CLerus Græci Imperatoris: eiuſdem diſtinctio. 19. Qui de eò meminerint. 20. Quid in Aula hodierna Bizantina, olim in Ægyptia Sultanica? 21. Sacellani Aulæ Græcæ, Imperatoris, quos dicunt privatos, adiuvant. 22. Ipſi Græ-*

co Imperatori familiares. 23. Habitant in ipſa Aula Orientis, & qua occaſione? An item in Aula Occidentis? 24. Indumenta, & color. 25. A quo legerentur. 26 Viri illuſtres Regũ Sacellani 27. Abbates, Epiſcopi, Archiepiſcopi Sacellis Regijs adſcripti 28. Paulus Diaconus. 29. Franciſcus Petrarcha. 30. Item Aulici Pontificij: inter eos Benedictus Caietanus, qui Bonifacius VIII. 31. Ius ſigilli Capellanis condonatum. 32. De Capellanis Pontificijs. 33. Quo in pretio olim apud ſummũ Præſulem. 34. Internunciorum munere functi, & quàm impigrè?

28 AD Aulam Orientis, id eſt Conſtantinopolitanam, tranſeamus. In ea Imperij parte Clerus Imperatorius (ita vocabant Capellanos; & vox iſta illic fuit inaudita) in non minori pretio, & æſtimatione eſt habitus. Fuit quidẽ in Græca Eccleſia ordo Eccleſiaſticus univerſus in quatuor claſſes diſtributus. Prima, ut dignitate præſtantior, ita ordine prior continuit Clericos, ſeu Sacellanos Imperatoris, qui illi rem divinam in Aula faciebant, imò habitabant, ut paulò poſt dicemus.

mus. Secũda, Clericos Imperatricis, qui à primis fuêre diſtincti. Tertia, Clerum Patriarchæ, ſeu magnæ Eccleſiæ. Quarta, Exocatacælorum, qui Eccleſijs, & Eccleſiaſticis quibuſdam Collegijs præfuere tanquam Parochi, & Curiones. Ex Clericis Aulæ nominatim enumerat [a] Georgius Codinus Protopſalten, quem etiam ait, eſſe Imperatorij Cleri Exarchum. II. Domeſticum, quem etiam perhibet eſſe Exarchum Cleri Auguſtæ, & qui aliquãdo ſimul eſſet Domeſticus Eccleſiæ. III. Protopapam, qui aliquando diverſus, aliquando unus & idem in Eccleſia, & in Aula. IV. Magiſtrum. V. Canonarchas. VI. Lampadarium. VII. Archidiaconum. Qui verò de ijs Eccleſiaſticis miniſterijs in Aula, & Sacello Imperatorio plura ſcire cupit, legat Codinũ in tractatione de officijs, & officialibus eiuſdẽ Aulæ, & magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & in eundem Iacobi Gretſeri commentaria.

[a] *Georg. Codin. de offic. magnæ Eccl. & Aulæ Cõſtantin. cap. 17. n. 40.*

Quantâ verò auctoritate (quod alibi oportuerat annotare) polleret apud Græcum Imperatorem Protopſaltes, qui apud nos eſt ſummus Capellanus, declarat quod refert Zonaras in vita Leonis Armenij. Huic enim ille in re graviſsima, & ſpectante ad negotium religioſi cultus imaginum ſanctarum perſuaſit quod voluit. Sed utinam ſaniori conſilio, & in meliori cauſa.

19 Præ-

19 Præterea Græcæ hiſtoriæ Scriptores, qui de Clero & Sacello Imperatorio meminerint (ſepono alios, & maximè ex Eccleſiaſticis, quos antè laudavi, cùm Sacellum Conſtantini Magni delinearem) non paucos offendi; licèt nemo ex inſtituto, omnes ex occaſione loquatur. ij verò ſunt Nicephorus Gregoras, Nicetas Paphlago in vita Ignatij, Cantacuzenus, Zonaras in vita Leonis Armenij, Ioannes Curopalata in vita Michaëlis Ranchabe, denique Cedrenus. Ex quibus quantum ego colligere potui Sacellani Imperatoris in Aula Bizantina gradum quendam honorificentiæ plenum obtinuêre.

20 Neſcio an æmulatione eiuſdem veteris Aulæ Bizantinæ, anne ex inſtituto falſæ religionis Turcarum dominus, qui eam Imperij partem occupavit, Sacerdotes ſuæ ſuperſtitionis habeat in Aula peculiares. Oportet hîc veniam præfari, cùm nemo ſit, qui non indignum arbitretur permiſceri hoc loco ſacra cum profanis. Quod mihi hîc tribuo, ut accendantur Principes orthodoxi ad accuratam rei divinæ diligentiam, cùm eam præferant hoſtes iurati noſtræ Religionis. Refert Philippus Lonicerus[a] in Aula Bizantina Turcica quadraginta Sacerdotes Palatinos, quos vocant Encanſiler, quotidie domum, & arcem Regiã intrare: quorum ſtipendium in ſingulos dies ſit.

a *Philip. Lonic. lib. 2. hiſtor. Turc. ex Ant. Monavino Genuenſi.*

ſit quatuor Aſprorum. Qui Templum, ſeu Sacellum Aulæ ingreſsi circulo humi picto ſe includunt. Singuli librum manu tenent: ex quo in genua ſe inclinantes diſtincta & clara voce Pſalmū legant, quem vocant, Encam, eius prolixitatis, ut integrâ horâ duret lectio. Adſunt qui obſervēt ne quis Pſalmi particulam omittat. Perſuaſum enim ex ſuperſtitione ſua habent; ſi quis Pſalmum eius generis quadragies legat, eum voti ſui in omnibus, quæ à Deo petat, compotem futurum, & ab omnibus ijs, quę animum excruciet immunem fore. Quę cauſa eſt, quòd ſingulis diebus quadragies recitari curet Turcarum Imperator, dum quadraginta Sacerdotes eum ſimul recitant. Quòd ſi diem obeat, nihilominus ad ſepulchrum eius convenientes lectionem continuant: nimirū ad noxas mortui expiandas, integrum interea ſtipendium percipiētes. Vnde eſt factū, ut quotquot ex Ottomani ſanguine regnarunt, totidē collegia Sacerdotum eius generis inſtituerint, qui memoriam eiuſdem à quo fuerunt inſtituti, & fuit præmium decretum quotidiano miniſterio concelebrent. Hæc ex hiſtoria eius gētis, & cum bona legentium venia, ut ſum præfatus. Quam faciliùs extorſero à legentibus, ſi aſſeruero, Ægypti Sultanum, Aulicos paris religionis & ſuperſtitionis Sacerdotes habuiſſe: hunc enim morem Aulæ Muſulmanicæ de-

pre-

prehendi, cùm Divi Franciſci vitam ſedulò perlegerem. Qui cùm ad Sultanum antedictũ eſſet profectus in Egyptum causâ fidei Chriſtianæ propagandæ, aut ob eandem mortis obeundæ; in concertatione quadam vir cęleſtis ignis amore ſuccenſus optionem dabat ad deliberandum, quæ fides eſſet capeſſenda? Chriſtiana an Mahumetana? Vt ſcilicet pyra accenderetur, quam ipſe & Muſulmanici Sacerdotes ingrederentur; eo conſilio, ut qui ex ea incombuſtus exiret, is ſuam fidem comprobaret. Diſplicuit Sultano hæc deliberatio; nam viderat è conſpectu ſe proripuiſſe hoc audito Sacerdotem primarium ex Aulicis. *Viderat enim ſtatim quendam de presbyteris ſuis virum authenticum, & longævum hoc audito verbo de ſuis conſpectibus aufugiſſe*. Sunt verba [a] Auctoris, qui vitam D. Franciſci ſuis ſcriptis conſignavit. Cæterùm vetus Aula Bizantina eò me revocat, unde abij.

21. In primis didici ex [b] Nicephoro Gregora Sacellum Imperatoris ijs viris interdum floruiſſe, qui idonei haberentur ad Imperij curas ſubeundas; & Imperatorum amicos, quos privatos Hiſpanè dicimus, adiuvandos, ſic res ſe habuit. Olim Conſtantinopoli vir quidam litteris inſigniter clarus, alijſque dotibus ornatus, Becus nomine, Patriarcha fuit creatus à Michaele Paleologo; propterea quòd is licèt

[a] *Ex D. Bonavent. & Chronic. eiuſdem Ordin. Auctor vitæ PP. Occid. lib. 5.*

[b] *Niceph. Gregor. lib. 5. hiſtor. Bizant. c. 6.*

pro ea quâ pollebat facundiâ, & doctrinâ concordiam novæ & veteris Romæ initio interturbaret (quam optabat Imperator) deinde ex adverſario fautor effectus, mirum quantum rē provexit. Non modò Becus ſummā Eccleſiæ Græcæ dignitatem Imperatoris beneficio eſt adeptus; verùm eiuſdem amicitiam meruit, aſcitus in Imperij conſortium brevi amicus fuit Michaelis, & familiaris. Quemadmodū verò amicus dicitur à Xenophōte [a] eſſe alteri amico vice manuum, oculorum, aurium; ita planè Becus, ut à Nicephoro deſcribitur, hæc eadem officia Imperatori præſtitit: *Quamobrem*, ait Hiſtoricus [b] iſte, *Patriarcha* (Becus) *ſede conſcenſa Imperatori unus fuit omnia: & lingua, & manus, & acuti ſcriptoris calamus, & dicendo, & ſcribendo, & dogmata ſtatuendo.* Cùm verò non modò Reges peculiaribus adiutoribus indigeant; ſed ipſi etiam Regum amici alios neceſſe eſt habeant amicos, & Regiæ amicitiæ conſortes, qui ſcilicet curarū molē & negotiorum ſarcinam ex parte allevent ſintq; etiam vice manuū, oculorū, auriū, & pedum; Becus ipſe Imperatori ab intimis conſilijs, Imperijq; conſors in curarū partem duos, treſvè ſelegit è Clero Imperatorio. Sic refert Nicephorus, ubi deſcripſerat, quâ mole negotiorū Becus premeretur, ne eā victus ſuccūberet: *Eius certaminis*, inquit, *adiutoribus Meliteniote, & Metachite Imperatorij*

a *Xenoph. lib. 2. memorab.*

b *Nicephor. loc. cit.*

Cleri

Cleri Archidiaconus & Georgio Cyprio. Qui poſtremus fuit etiam Aulicus Sacerdos;& Beco ſucceſsit in ea ſede. Sed iſta poſterius. At priores duos fidiſsimos Becus eſt expertus in ærumnis. Cùm enim mortuo Michaële Andronicus Imperium tenuiſſet, tum Imperatoris gratiâ excidit,cùm etiã è ſua ſede eſt eiectus. In exilium demũ ab inimicis actus ſocios ærumnarũ in ea calamitate habuit Meliteniotem,& Metochitem Sacellanos Aulicos;quos,cùm Imperatoris amicitiâ floreret, habuit adiutores, cùm fortunâ non ſunt mutati.

22 In vita [a] Ignatij Patriarchæ Conſtantinopolitani aliud obſervavi, unde elicerẽ Sacellanos Palatinos in Aula Bizantina polluiſſe interdum gratiâ Græci Imperatoris,eiſque quos Principes familiariter eſſe uſos. Benè nõrunt in Eccleſiaſtica hiſtoria verſati, quos labores exantlaverit Ignatius vir ſanctiſsimus Imperatorum filius & nepos;& quas eidẽ inſidias ſtruxerit,& technas paraverit Photius ambitionis ſtimulis adactus, qui occaſionem dedit octavæ Synodo œcumenicæ. Cuius decreto Ignatius Bizantinæ ſedi tanquam poſtliminio eſt reditus, Photius verò cum ignominia expulſus. Sed in exilio agentis nõ quievit ambitioſus animus. Lapidem omnem movit, ut iterum in Aulam rediret, ſeque in gratiam, & amicitiam Baſilij Imperatoris hominis credu-

[a] *Nicet. Paphlag. in vita eiuſd. extat tom. 3. Conci. par. 2.*

I duli

-duli, & facilis inſinuaret, omnes vias tentaſſe, præſertim excitando in viris primarijs ſui miſerationem declarant nobis ipſiuſmet epiſtolæ erutæ ex Bibliotheca Laurentina operâ Don Franciſci Bravi adoleſcentis ſupra ætatem eruditi: illas mihi contigit legere eiuſdem beneficio; & iam lucem aſpexiſſent, niſi adoleſcentem de re litteraria optime meretem mors immatura in Belgio rapuiſſet. Sed Photio ubi omnia parum proſpere ceſſerunt, tandem eſt aſſecutus quod optabat, ope & conſilio Theophanis Clerici Palatini, quem Baſilius vehementer diligebat. Hac verò illuſtri Sycophantia Photius Imperatorem faſcinavit. Hiſtoriam quandam de maioribus Baſilij conſcripſit, fictitiam illam quidē, in qua docebat Baſilium poſſe, ſi vellet, ſuum genus repetere abs Tyridate illo magno Armeniæ Rege: ijſque impoſturis conſarcinavit, quas produnt Conſtantinus a Manaſſes, & ex eo Baronius, præter alia quæ habet Nicetas. Siquidem librum ipſum, in quo hæc mendacia concenturiavit litteris Ægyptijs pro virili imitatus exarat; thecâ, ſeu tegumento veſtit detracto ex codice vetuſtiſsimo; demum in Palatina Baſilij Bibliotheca deponendum curat: *Adminiſter*, ait Nicetas loco antedicto, *& fidus in hac ſcena, & fabula Theophanes erat Palatinus eâ tempeſtate Clericus; magnaq; apud Imperatorem propter eruditionis exi-*

a *Conſtant. Manaſſ. ap. Baron. anno* 878.

ſtima-

ſtimationem auctoritatis, ac poſteà in improbæ operæ præmium Epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ creatus. Theophanes enim commentitium Photij libellum opportuno tempore è Bibliotheca extraxit; & Imperatori velutì cæteris omnibus admirabiliorem, & ob arcana reconditiorem exhibuit. Simulatque neque ſe, neque mortalium quemque præter unum Photium, eius myſteria aſſequi poſſe. Ergo extemplò ad Photium mittitur: prætexit ille, nulli poſſe arcana in libro comprehenſa, niſi ſoli Imperatori cõmitti. Quid igitur? capitur Imperatoris facilitas hac fabula, & cùm Photio in gratiam redit: *Solent enim fauſtæ, quamvis vaniſsimæ prædicationes excelſam, & gloriæ appetentiorem indolem eludere, penituſq; in ſuam poteſtatem redigere.* Hæc inter Baſilium & Photium origo familiaritatis. Hinc enata nova turbarum ſeges. ſed non hæc retuli, ut oſtenderem benè Theophanem feciſſe, licèt nonnullus eius facto excuſationis locus videatur relictus, ſed ut ſolùm comprobarem quo in pretio apud Imperatorem extitiſſet.

23 Ad dignitatem etiam Imperatorij Cleri pertinuiſſe credo locum ipſum, quẽ Conſtãtinopolitanæ Aulæ Sacellani ad habitandũ habuere. In ipſomet Palatio Imperatoris domus hoſpitales illis patuerunt. Verùm mos iſte hãd habuit originẽ. Habitabat primùm in ædibus

 quiſ-

quiſque ſuis, & tertiâ noctis vigiliâ ad eburneã Palatij portam convenire in more habebant: per eam verò in ædem Palatinã intromiſsi vota Deo matutina nuncupabant; cùm verò accidiſſet, ut ijs permiſti percuſſores Leonem Armenium interemerint; ex eo tempore, eaque de cauſa fuit conſtitutum, ut in Aula ipſa habitarent; & planè non procul à cubiculo Imperatorio. Priora omnia apertè docet [a] Cedrenus, poſtremum hoc ex Zonara colligimus. cuius verba malè Volphius intellexit, ut notat Auctor [b] Gloſſarij Græco-barbari, & in Latina verſione inſigniter eſt lapſus dum Clericos Aulicos, quòd circa cubiculum Imperatoris habitarent, deceptus vi Græci vocabuli cubicularios vocavit: perperam. hoc enim munere non ſunt functi; in Aula tantùm habitarunt, licèt proximi cubiculo Imperatoris.

Sed, quod obiter ſit dictum, percuſſores illi Leonẽ interemere ab ipſomet Imperatore quaſi ſublato ſigno. Cùm enim benè cãtare, & præclarum ſe eſſe muſicum arbitraretur; adeòq; eſſet ſolitus hymnum aliquẽ auſpicari; convenerat inter ſicarios, ut cùm primùm Leo canere incœpiſſet factoglobo ad percuſsionẽ irruerẽt. At vix incœperat hymnũ, cuius initiũ erat: *Regis ſupremi cũcta deſiderio*, cùm ex angulo, in quo latebãt, cõiurati irrupere. Sed quid accidit? feruntur primo impetu in Phonaſcum, ſeu Cleri ma-

[a] *Cedren. & Zonaras in Leon. Armenio.*

[b] *Ioã. Meurſius in Gloſſ. Greco-barb.* verb. Κληρ.

magiſtrũ; qui Imperatori proximus aſtabat, & cui ſimilis erat tũ facie & ſtaturâ, cùm etiã capitis tegumẽto (*Propter ingẽs frigus*, ait [a] Cedrenus, *omnes caput operiebant*) At territus magiſter repentinâ vi caput detegit, & ex calvitio diverſus ab Imperatore dignoſcitur: unde ad hunc ſicarij converſi, quamvis in Sacrarium confugeret, & arreptâ cruce ſe defenderet, repetitis ictibus interemerunt. fruſtra ad Crucis auxiliũ confugit hoſtis acerrimus imaginum ſacrarũ.

In Imperio Occidentis Capellanos habitaſſe etiã in Aula argumento eſt Canon 38. Concilij Francofordienſis. In calce capitis ſecundi verba ipſa dedimus, licèt aliâ occaſione. Eundem morem adumbrat hiſtoria Sacellani Aulici Antiſtitis deſignati; qui profecturus ad ſuã diœceſim in Palatio Imperatorio equum conſcendit. quæ hiſtoria ſuum etiam locum habet.

24 Indumẽta Clericorũ eiuſdẽ Aulę deſignat Codinus [b] ijs verbis: *Poſteà ingrediuntur etiã Cantores cũ ſuis epirriptarijs & camiſijs.* Quod verbũ Iunius [c] malè vertit, *induſium*. Nã hoc ſignificat apud Latinos intimã tunicam, & carni proximam. Cùm tamen Codinus nomine Græcobarbaro, *Camiſia*, velit denotare veſtes lineas, quas vulgò ſuperpelliceas vocamus, cæteris veſtibus ſuperimponi ſolitas, ut patet ex eodẽ.

Ita perſtringit Iunium Gretſerus: quem tamen poterat apertiùs convincere ex alio loco eiuſ-

[a] *Cedrenus pag. 407.*

[b] *Georg. Codin. de offic. magn. Eccl. & Aulæ, c. 7 num. 27.*

[c] *Gretſ in eũdem lib. 1. comm. c. 14. num. 3.*

eiuſdem [a] Codini, in quo deſcribit feſtū Natalis Dominici. quo ſcilicet ritu celebraretur in Aula Græci Imperatoris? ſubdit enim poſt nonnulla: *Et Sacerdotes quidem ſtant prope ſanctas imagines cum ſacerdotalibus ſuis ſtolis, & Lectores ſtant in medio Triclinij è conſpectu Imperatoris, cum ſuis tunicis, & his quæ illis ſuperinijci ſolent* (epirrhiptaria denotātur ex vi Græci vocabuli. nā ἀπὸ τοῦ ἐπιῤῥίπτειν dicta ſunt quòd ſuperinijcere, vel ſuperinſternere ſignificat) *ferentes quoque camiſia ſuper veſtes* (quid clarius dici poteſt) *Protopſaltes quidem, & Domeſticus candida. Lampadarius autem tenens auream duplicem ampullam, Magiſter & omnes Cātores purpurea.* Apertè denotantur camiſia, & epirrhiptaria cæteris veſtibus ſuperinijci ſolere. Atque ex eodem loco, ijſdemque verbis deprehendimus colorem eorundem indumentorum. Nam Protopſaltes & Domeſticus candidis camiſijs, id eſt, ſuperpelliceis utebantur; Lampadarius verò, Magiſter & Cantores eidem ſubditi purpurea induebant.

a Codin cap. 6. n. 3. & 4.

25 Demùm ut diſcedā ab Aula Bizātina ſubijcio quod annotavi in hiſtoria [b] Cātacuzeni. Magnus Domeſticus, qui apud nos eſſet ſummus Aulæ Præfectus, licèt ibi eſſet etiam Dux peditūm, Sacellanos Aulicos allegebat. Auctor enim eius hiſtoriæ refert à Magno Domeſtico (& hic fuit Scriptor) cooptatum fuiſſe in

b Cantacuz. lib. 2. cap. 21

Cle-

Clerum Imperatoris Ioannem quendam, quẽ ſibi antea voluerat, ut eſſet à ſacris.

26 Hoc caput conſignabo commemoratione illuſtrium Virorum, & dignitate antecedentiũ; qui loco magni muneris in Regios Sacellanos ſunt allecti: mitto vetuſtiſsima, quæ initiò adduximus, cùm ſcilicet aſſeruimus Regia ſtirpe genitos, Regumque cognatos Sacello Regio nomen dediſſe. Exẽplum etiam ſuppeteret eiuſdem ævi, quo probaremus inter Capellanos cooptatum Abbatem non poſtremi nominis, & Regio beneficio ob operam egregiè navatam Regi Gallorum. Sic [a] ſcribunt Vvulradum, ſeu Foraldum propter detectam Pipini coniurationem Abbatem primò factũ, deinde Capellanũ, tum ſummũ Capellanũ, licèt qui hoc tradunt in tẽpore diſsẽtiant.

27 Vt ut res habuerit; recentiora ſuppetunt, & magis honorifica. Epiſcopos, & Archiepiſcopos cõperio Regũ Sacellis adſcriptos. Magiſtri [b] Capellæ Regiæ Regũ Neapolitanorũ (erat officiũ diſtinctũ à munere Protocapellani) fuere Epiſcopus Marſicanus anno 1342. & Vbertus Pactenſis, & Liparẽſis Epiſcopus anno 1392. In eadem Aula, & proceſſu tẽporis Ladislaus [c] Rex inter meros Capellanos aſcivit Epiſcopũ Troianũ, & Robertus Rex ſapiẽtiſsimus, cui litteræ Regno fuere dulciores multò anteà Archiepiſcopũ Piſanũ Odonẽ de Sala.

a *Buleng. de offic. Regn. Gall. Aymo. ſeu Adelm. lib. 5. de geſt. Franc. Sigo. lib. 3. de Reg. Ital. an. 794. Scafnaburg. in Chron. anno. 792.*

b *Petrus Vincen. in M.S. de Eccleſ. Sicil. ex regiſtr. ann. 1342 & 1392.*

c *Ex regiſtr. anni 1407. & an. 1313. 1314.*

28 Non eſt ſilentio involvendus Paulus Diaconus Vvarnafridus, qui primùm Cancellarius Deſiderij Lõgobardorum Regis, deinde hoc debellato fuit Carolo M. à ſacris domeſticis. Reprehenditur quidem à nonnullis, quòd præclara, & prolixa Pompeij Feſti volumina viginti de verborũ ſignificatione in cõpendiũ redegerit, quod vænale circumfertur. Vnde ab ijſdẽ miſerè vapulát; qui Paulum deferunt, tanquã peſsimè meritũ de re litteraria. licenter loquitur de tãto viro Auctor [a] Annaliũ Boiorũ; quem Breviarũ antedictum feciſſe autumat actũ malo genio. Licentiùs alter eiuſdẽ farinæ homo [b] Paulũ confidẽtiſsimũ appellat, & ineptiſsimũ, alijſq; contumelijs onerat. Hoc unum excipit, quòd Feſtus ipſe, qui Verrij Flacci libros breviavit æquo animo debet ferre, ſi quo modo ipſe Verrium tractavit, ſimiliter à Paulo Diacono fuit acceptus. Sed hoc iterum deplorat (& maledicè ut ſolet) ſi Feſto hoc modò pereundũ fuit, digniorem arborẽ, ut eſt in proverbio, deligendã fuiſſe. quæ & ſimilia cõgerit ſuo more canino adlatrandi optimum quemquam. Verùm quis ſcit an prolixa Feſti cõmentaria intercidiſſent, ut præclara quæque illuſtrium ingeniorum monumenta, niſi noſter Paulus ea redegiſſet in breve cõpendium, quod faciliùs exſcribi, & ſpargi potuit per plures, atque plures Bibliothecas: eo

a Avent. lib. 4. Annal. Boior.

b Ioſeph. Scalig. præfat. in Feſtum.

præ-

præſertim tẽpore, quo Ars Typographica nõdum erat inventa. Sed Paulũ non omnino omni culpâ liberemus ob hoc factũ. at quis neget quin laudes alias non uno nomine mereatur, quæ multũ præponderent? Primò quòd Hiſtoriam miſcellam nuncupatã continuarit ad ſua uſq; tempora ab eo, in quo Eutropius defierat. Deinde quòd multas Sanctorũ vitas cõſcripſerit; necnõ cantiones, Hymnóſq; ſacros (ut alia præteream) illum in primis tam pium, quàm vulgatum D. Ioanni Baptiſtæ ſacrum: *Vt queãt laxis reſonare fibris*. Tertiò, quòd ad preces horarias recitandas, unicuique diei totius anni aptas & congruentes ſacras lectiones accommodavit: quàm diſpoſitionem paucis pro tẽpore immutatis ad hæc noſtra uſque tempora Eccleſia Catholica retinuit. quod effecit iuſſu Caroli, ut eiuſdem Imperatoris epiſtola præfixa Homiliario Alcuini conteſtatur. Nam ubi Paulum noſtrum Clientem, & familiarem appellavit munus antedictum eidem iniunxiſſe apertè dixit in hæc verba: *Idq; opus Paulo Diacono familiari, Clientulo noſtro elimandum iniunximus*. Apud hunc Principem verè Magnum [a] Paulus in gratia diu vixit; donec gliſcente invidiâ (quæ in Aulis regnat partita imperium cum fraude) aliò eſt ablegatus. Quamobrem quis neget de re Eccleſiaſtica multum promeruiſſe, & dignum

[a] *De Paulo Diac. Chro. Caſſ. lib. 1. c. 17. Pet. Diacon. de mõte Caſſ. cap. 24. & deſcrip. eiuſdem cap. 8. Thrit. de vira ill. ord. S. Bened. lib. 2. c. 30. V. vion. in ligno vitæ lib. 5. c. 113.*

pro-

propterea, qui inter primos noſtrę profeſsionis viros cēſeatur; & cuius nomen quotidianâ memoriâ uſurpetur ob quotidianum de Eccleſiaſtica prece beneficium?

29 Sed ſit inſtar omnium Franciſcus Petrarcha muſarum Italicarum pater, Poëtarum Coriphæus; licèt in eo hoc, quod videtur vulgò maximum, fuerit minimum. Luſit ille quidem elegantiſsimè verſibus & numeris Italicis amores ſuos erga Lauram ſive veros, ſive fictos ex ſententia [a] Bellarmini, ut haberet materiē exercendæ muſæ. Sed ubi ad ſeria animum cōvertit, & tempus malè locatum in cantiunculis deflevit; gravia & utilia opera conſcripſit, adeò ut vir Eccleſiaſticus Archidiaconus Parmenſis, & Canonicus Patavinus inter Eccleſiaſticos Scriptores meruerit cenſeri. Qui ſanè in quo diſciplinarum genere non fuit inſtructus, quos proceſſus in omni philologiæ parte non effecit? Expreſſa reliquit ſui ingenij monumenta duobus Tomis comprehenſa. In remedijs utrique fortunæ dandis ſe ipſo maior vicit ſe ipſum. Quod more maiorū laureâ inſignitus Romæ triumpharit; quod Latina lingua illi debeat ſuum priſtinum nitorem (certè pro virili parte primus illam expolivit) ut minutiora omittimus. Vir igitur tot tantiſque titulis illuſtris in Aula Parthenopæa beneficio Ioannæ [b] primæ Neapolitanorum Reginæ, Ca-

[a] *Bellar. de ſcript. Eccleſiaſt.*

[b] *Sammotius lib. 3. hiſtor. Neapol. & Pet. Vincēt. in M. S. de Eccleſ. Reg. Sicil. ex regiſtr. anno 1343. 1344.*

Capellanorum numerum, nomen & decus adauxit. Id contigit anno 1344. ætatis ſuæ 40. obijt enim piè ſanctèque in ſolitudine ſeptuagenarius anno 1374.

30 Quid quòd hunc gradum & dignitatem domus Regiæ illi etiam non reſpuerunt, qui in Aula Pontificia alijs Eccleſiaſticis nominibus cenſebantur? Sic [a] Carolus Andegavẽſis Primus Rex Neapolitanorum dum Romæ degit quamplures è Pontificio famulitio Sacellanos domus Regiæ creavit: in primis Raimundum Rufum, Andream Spillato, Petrum Thianenſem, Gulielmum de Securoto; & ut claudat agmen, Benedictum Caietanum, qui poſteà Romanum Pontificatum eſt adeptus, & Bonifacius Octavus eſt vocatus. Hos omnes Clericos ſuos, & Conſiliarios appellat Carolus anno 1275. ut obſervatur ex tabularijs eorundẽ Regum.

a *Idem ex regiſtro Caroli I. ann. 1275.*

31 Eiuſdem [b] Aulæ Sacellanis iuris ſigilli immunitas eſt conceſſa beneficio Roberti Regis, ne quid ſcilicet ſolverent pro quibuslibet Regijs litteris & codicillis.

b *Idem ex regiſt. Robert. ann. 1338. 1339.*

32 Quamvis verò hæc noſtra diſſertatio potiſsimùm pertineat ad Capellanos Regum, & magnorum Principum, pauca tamen ſubijciam de Capellanis Aulæ Põtificiæ; cùm præſertim mihi videar nequaquam digredi ab inſtituto, & ipſum Pontificem Romanum poſſimus

-mus abſq; dubio recenſere inter Principes potẽtiſsimos, tametſi à ſuprema illa, & abſoluta in re ſpirituali poteſtate ſeiũgamus politicũ, & profanum dominatũ; quẽ obtinet ampliſsimum & florẽtiſsimũ. Itaq; in Vrbe ęterna, & rerũ domina Capellani ſummi Præſulis diverſi generis, & privilegij recẽſentur. Alij nãq; ſunt eiuſdẽ Hierarchæ domeſtici, familiares (cõmẽſales dicũt) alij honoris huius titulo tantũmodo donati, alij cũ ſtipendijs, alij ſine illis: quæ diviſio eòdẽ recidit. Sed antiquitus Romani Pontificis Capellani erant Iuriſperiti quidã, qui ipſi ſummo rei Chriſtianæ moderatori toties præſtò erant, imò adiuvabãt, quoties rẽ divinã in Capella faciebat. In qua etiã audiebat tunc temporis cauſas, & controverſias è diverſis Chriſtiani Orbis partibus ad Romanam ſedẽ & Curiã delatas. Sepono negotia fidei, & quæ ſeorſum à ſacro Senatu nolebat diiudicare ex re, & conſeſſu dicta deinde Cõſiſtoralia. Dũ igitur cauſæ agitabãtur, adhibebat iuris illos peritiſsimos, quorũ operã uſus etiã fuerat, dũ ſacris operaretur. Sed cũ Põtifices gravioribus curis diſtẽti ab eo munere, ſeu cognitione paulatim ſe avocaſsẽt relationẽ cõtroverſia rũ eius generis ſuis Capellanis iuris etiã, ut diximus, cõſultis permiſere. Vt quã primũ iſti referrẽt ipſi iudicarẽt. unde eſt factũ, ut qui prius Capellani Papæ dicebãtur, proceſſu temporis Auditores ſacri Palatij ex munere

Ioann. Gall. quæſt. 31.

au-

audiendi conttoverſias dicerentur. Quibus deinde ſummi Pontifices eatũdem cauſarum cõgnitionem quoque ſuis codicillis conceſſere. Imò aſſerunt [a]. fuiſſe ſubinde ex more uſurpatum, ut ijſdem uniuſcuiuſque litis, & controverſiæ cognitio peculiari reſcripto demãdaretur. Hodie hunc ordinem conſtituunt duodecim viri (ex reſtrictione Sixti IV. ante quem plures) Iuriſprudẽtium conſultiſsimi, qui æqui bonique Magiſtri, æquitatis Antiſtites: quicquid cẽſuerint pro Senatuſconſulto, quicquid decreverint tanquam è tripode, & cortina accipi ſolet. Sed licèt his temporibus duodecim illi viri tam Legum & Canonum, quàm Iuſtitiæ Conſulti manu putâ, putâ conſcientiâ involuta litium volumina evolvant, inextricabiles negotiorum laberynthos extricent, non tamẽ ceſſant fungi ſuo priſtino munere adiuvãdi ſummum Præſulem, cùm in publico Sacello ſacris operatur Pontificali apparatu. At de ijſdem plura [b] Veſtrius, Gomeſius, Tholoſanus, Boerius: qui ultimus addit; Capellanos qui honoris cauſa huiuſmodi titulo ornantur, verè tales non cenſeri, licèt dicantur: dat cauſam ex iure Cæſareo [c] Tholoſanus, quia nimirũ Princeps aliquibus honorem ſolùm cõmunicat non autem utilitatem; aliquibus utrumque. [d] Iuſtinianus hoc lege lata decrevit; quam Gloſſographus accommodat ipſiſmet

a Octav. Veſtr. lib. 2. introd. in acta Aulæ Rom. cap. 17.

b Octav. Veſtr. loc. citat. Gom in proœm reg. Canc. cell. Thol. in lib. 15. Syntagm. c. 4. & 42. Boer. q. 17. n. 9.

c Tholoſ. loco citato.

d Auth. col. 8. tit. 23. c. 1.

Capellanis domini Papæ, ut ſunt eiuſdem verba. Innuere ſcilicet voluit diſtinctionē quam dedimus ſuprà, & quam hodie audimus obſervari in Aula Pontificia Romana.

33 Quanti verò fecerint Pontifices Romani dignitatem Capellanorum ſuæ Aulæ, ſit argumēto, quòd eo honore viros lectiſsimos exornaverint; quòd eoſdē arduis negotijs præfecerint. Gregorius IX. antequā decretaliū cōpilationem iniungeret Raymundo Pegnafortio divini & humani iuris ſcientiſsimo prius eūdē honeſtarat dignitate Pōtificij Capellani, & Pœnitentiarij [a]; anno Chriſtiano 1234. eodē honore ornatus fuit ab Innocentio IV. alter eiuſdē Ordinis vir illuſtris, Ioānes, inquā, Vvuldehuſenius Saxo ex Epiſcopo Boſnēſi Præfectus Ordinis Dominicani Capellanus, & Pœnitētiarius eiuſdē Sūmi [b] Præſulis. Qui Ioannes anno 1249. ad extirpandā hæreſim Circūcelliorum maximos labores exantlavit.

Præterea cōperio, Capellanos Aulę Pontificiæ iiſdē temporibus negotia alia, & quidem graviſsima confeciſſe [c] legationibus obeundis, hoc eſt functos eſſe munere Internunciorum. Plane cùm Alphonſus Comes Pictaviēſis Regis Galliæ patruus Comitatum Venaiſinum Eccleſiæ Romanæ abſtuliſſet nullo bono iure innixus, ac moriens Philippo Regi ex fratre nepoti teſtamēto reliquiſſet; Gregorius X. ad

a *Bzovius anno* 1234. *num.* 15.

b *Idem anno* 1249. *n.* 6.

c *Ex epiſt.* 23. *Greg. X. Lugd.* 1 *Kal. Decembr. Bzovius anno* 1273. *num.* 9.

X. ad Eccleſiæ iura aſſerenda miſit Gulielmũ Matiſconenſem Apoſtolicũ Capellanũ, & cau ſarũ ſacri Palatij Auditorẽ generalem. Qui nõ modò hoc negotiũ confecit è ſententiâ Pontificis, & dignitate ſedis Apoſtolicæ, ſed etiam à Philippo Rege antedicto auxilia impetravit ad terram Sanctam è ſervitute aſſerendam.

34 Capellanorum etiã operâ uſus eſt in rebus arduis Nicolaus III. Nam cùm Ravenna & finitimę civitates Pontificio dominatui ſubeſſe recuſarẽt, eo allegavit Gulielmũ Durãtẽ (orbi ſatis notũ ſuã Eccleſiaſticã eruditione) Canonicum Narboneſẽm, & Põtifici à ſacris. Anteà verò miſerat Giffredũ de Anagnia Eccleſiæ ſancti Eudomari Decanũ, & Põtificiũ Sacellanũ. Vterq; quàm impigrè ſe geſſerit, & fuerit tutatus iura atq; dignitatẽ Eccleſiæ Romanæ refert [a] Rubeus in hiſtoria Ravennati, à quo alius ſcriptor eſt mutuatus quicquid de ea re dixit. Idẽ Pontifex Guidonẽ Novavillanũ Canonicũ Nicoſienſẽ, & Capellanũ Apoſtolicũ itẽ miſit ad Carolũ Siciliæ Regẽ à quo im petraret auxiliũ ad Bononienſiũ inteſtinas diſcordias ſedãdas. Quę ſedis Apoſtolicę negotia quã benè gererent Capellani [b] Põtificij nũquã obliti dignitatẽ ſacroſãctę ſedis, neq; veriti offẽſionẽ Principũ, quibus cũ agere oportuerat; abſq; dubiò declarãt carcer, & vincula Almerici Montfortij Capellani Apoſtolici, in quæ con-

a Rubeus in hiſt. Raven. lib. 6. Bzov. anno 1278. n. 15. idem ex epiſt. 13. Nicol. III. Romæ vi. Non. Martij anno 1280. n. 1.

b Idem ex Nicol. epiſt. 13. Kalend. Martij 1280 num. 3.

coniectus fuit ab Edovardo Angliæ Rege. Quam iniuriam ſui Capellani non paſſus Nicolaus III. vindex libertatis Eccleſiaſticæ Regi ſeriò præcepit, ut Almericum è veſtigio carcere liberaret: iuſsitque Archiepiſcopo Cantuarienſi, & ſuffraganeis, ut ad hoc Regem, ſi negligeret Apoſtolica mandata, compellerent anathemate propoſito.

NOTÆ.

Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

35 D*Eſcribitur Sacellum Aulæ Hiſpanæ.* 36. *Principalis apparatus cùm Rex Catholicus ſacris operatur.* 37. *Collegium Palatinum quibus viris conſtet?* 38. *Diſtinctio Capellanorum eius Aulæ.* 39. *Quo ſenſu Honorarij?* 40. *Capellani Regum quo loco cenſendi lege Pontificia.* 41. *Privilegium Capellæ Regis Burgundiæ* (c. cùm Capella de privilegijs) *ad locum, an ad perſonas pertineat?* 42. *Quæ Regũ Capellæ Diœceſano Antiſtiti non ſubijciantur?* 43. *Huiuſmodi exemptio quàm vetuſta?* 44. *Quibus Concilijs probetur.* 45. *Capellæ Regum, & privatorum in quo differant?* 46. *Reges Catholici quanti faciãt*

ciāt Aulæ Hiſpanæ Sacerdotes. 47. *Laus Eccleſiæ Toletanæ.* 48. *Capellæ Hiſpanæ emolumenta, & prærogativæ.*

35 PRiuſquàm exequar hanc partem Regij Sacelli deſcriptionem hîc initiò ſubijciā. Publicū Sacellum ſitū eſt in Aulæ Hiſpanæ umbilico: imminet Regijs ſcalis, & cōprehenſum eſt inter ſuperiores deambulationes, ŭnde eſt proſpectus in utrūq; periſtylium. Hîc Rex ſacris publicè operatur. Facies interior hæc eſt. Sacellum quà Septētrionem ſpectat Aram habet, ſupra quam tabula viſitur, in qua ſunt depictæ octo Beatitates; ſed in inferiori parte cū figura Agni Paſchalis. Superior auguſtiore formâ exprimit effigiem Servatoris (cui Sacellum ipſum eſt dicatum) conſpicui in primis Pedo, & Regno Pōtificio. Ad dexterā Virgo ſanctiſsima, ad lævā Iacobus Apoſtolus Hiſpaniæ Patronus eſt depictus. Hinc inde ſubſequuntur Chori Angelorum modis muſicis decantantium. Demum claudunt utrumque latus primi parentes Adamus & Eva in habitu innocentiæ. Delineata in parte fuit è Sacello Bruxellenſi. Quà verò Sacellum porrigitur verſus Meridiem in imo ſolo cancelli inſunt lignei: in ijs fœminæ Regiæ (Rex ipſe interdum, & proles Regia) divinis myſterijs interſunt. Paulò ſupra quàm viſitur

Odæum locus eſt Puellis Ginæcei deſtinatus. Sacellum univerſum Arcus medium ſecat; parietes opere albario obducti, hiemis tantum tempore aulaeis veſtiuntur.

36 Cùm Rex ſacris operatur, principali apparatu hæc eſt Sacelli facies. Prope aram, & iuxta cornu Evangelij eriguntur Regiæ cortinæ, ad quas per nullos gradus eſt aſcenſus, ſed contingunt imum pavimentum. Sub ijs Rex moratur, & conſidet in ſella. Proximus ſequitur Præfectus Regijs cortinis deducendis, & reducendis, qui ſemper adſtat. Primus Magiſter, ſeu Maiordomus Regiæ iuxtà ſedet in ſella humiliori, quam vocamus Hiſpanicè *Silla raſa*. Subſequuntur cæteri, qui adſunt Hiſpaniæ Magnates capite operto, & aſsidentes in prẹlongo ſcamno, quod tantùm veſtit nō inelegans tapetum. Aſtant è regione cortinæ Regiæ, & prope alterum aræ cornu cæteri Maiores domus Regiæ, ſuis baculis innixi, ſed capitibus nudi. Hos excipiunt, ſed ſedentes in ſuo ſcamno, quod eſt veſtitum ſerico villoſo, & operti capita Legati Principum hoc ordine: Pontificius, Cæſareus, Gallus, Venetus. Cæteris Legatis ius ſedendi coram Rege non eſt datum; unde in Sacello Regio non ſolent adeſſe. Legatis Principum ſunt proximi Aulæ Capellani in ſuo etiam ſcamno ſoliti aſsidere (vulgò dicuntur *de Honbr.*, & è re & ſeſsione *de*

Banco)

Banco) ſuperinduti ſupparo lineo, & tecti capita tegumento illo nigro, & quadrato, quod birrettum appellatur. inter quos, ut etiam inter Magnates, nulla in ſeſsione habetur ratio antiquitatis: modò Receptor & Iuridicus præceſſerint, quem quiſque invenerit locum, eum occupat in ſedendo. Capellanis etiam cum Concionatoribus Regijs ita convenit, ut ſibi præferri patiantur ex Capellanis, unum ſaltem præter Receptorem & Iuridicum; qui deinde venerint, alternatim ſedeant, adeò ut Capellani, & Concionatores ſibi mutuò ſuccedant. Idem ordo in publicis ſupplicationibus eſt ſervandus. Quoties in Sacello concio habetur portatile ſuggeſtum erigitur inter Legatos Principum & Capellanos, adeò ut Cõcionator Regem alloquatur. Summus Capellanus, & ſi quis Antiſtes fortè adeſt; ſedent proximi altari, & in cornu Evangelij, capitibus opertis. Cùm verò cõtingit adeſſe in Sacello ſanctæ Romanæ Eccleſiæ purpuratum aliquem Patrem penè æquatur in ſeſsione cum ipſomet Rege, è cuius conſpectu ſedere ſolet, & habere præter ſellam, Regiæ haud multùm abſimilem, pulvinar ſubſtrato pedibus tapete.

37 Sacelli verò Collegiũ his viris ſacratis conſtat: Præeſt cũ ſumma poteſtate Sacellanus maior, qui maior itẽ eſt Eleemoſ. Huic ſubſũt

Præfecti Regijs cortinijs(magnum ÆditUum non recenſeo, nam hæc dignitas Aulica olim in pretio, hodie omnino eſſe deſijt) Sacelli Receptor, Iuridicus,& omnes Capellani, vulgò *de Honor*, qui ex omni regio dominatu alleguntur. Ex quo enim nec minor, nec deterior Italiæ pars Hiſpano Imperio acceſsit præter Caſtellanos, Aragonios, Valentinos, Catalaunos, adnumerantur etiam Siculi, Neapolitani, Mediolanenſes. Præterea ex Hiſpanis Sacello Regio dant nomen Sacerdotes nonnulli ordinum Militarium: neque ſubditi alieno Principi à Sacello excluduntur, ſi hoc Regium beneficium promeruerint. In primis etiã ſacræ huius ſodalitatis Palatinæ pars cenſentur Regij Concionatores, qui ſedẽdi ius habent in ſcãno Capellanorum. Atque omnium ferè Religioſorum ordinum lumina agunt in Sacello Aulæ Hiſpanæ Chriſtianos verè, & egregios Oratores. Demum Capellani, quos Cantores dicimus & altaris, Muſici omnes, & Symphoniaci ſubſunt maiori Capellano.

38 Hic etiã præmittere oportet diſtinctionẽ Capellanorũ, qui in Aula Hiſpana peragũt myſteria ſacrata. Alij enim Capellani *de Honor*, ſeu *de Banco*, ut modò innui, vocãtur. de his eſt ſermo præcipuus, qui in publico Sacello quoties Rex ſacris operatur principali apparatu, locum obtinent dignitatis plenũ, ut deſcripſimus.

Hi tantummodo rē divinam faciunt in privatis Aulæ ſacrarijs, ubi Rex vel Regina adſint, vel qui ſunt de cognatione Regia. Alij verò Capellani *de Altar*, ſeu Cantores nuncupantur: qui elatâ voce, & in publico Sacello celebrant divina myſteria.

39 Qua in re oportet etiam adnotare Capellanos primi generis, quos *de Honor*, ſeu honorarios appellamus abſimiles eſſe ijs, quos tales etiam appellant legum & [a] canonum periti. Eos enim verè non agnoſcunt familiares Principum, ſeu Pontificum, quorũ Capellani perhibentur; cùm nullo ſtipendio donati, tales ſint titulo tenus. At in Aula Regis Hiſpani, qui Capellani *de Honor*, ſeu honorarij dicuntur, verè Regis familiares & domeſtici habentur. Neque enim ſolum nomen inane dignitatis iactant, ſed præterea ſua ſtipendia percipiunt (de quibus ſuo loco ſermo fuſior redibit) & in Aula præcipuo loco recenſentur. Nec ſilentio eſt involvendũ, Sacerdotes nõ paucos in Imperio Regis noſtri Auguſtiſsimi verè dici, & haberi Capellanos Regios. hi ſcilicet vel ſunt adſcripti Collegijs quibuſdã Eccleſiaſticis, quæ in primarijs urbibus, & tẽplis Imperij Hiſpani ſunt inſtituta ad defunctorũ Principũ noxas expiandas quotidianis & anniverſarijs ſacris; vel numerantur inter ſacros Sodales cuiuſpiã Regij Sacelli, quod adhuc extet in ijs urbibus,

[a] *l. Ioã. Gall. q. 28. & 31. Capellania beneris quomodo probetur. Maſcardo de probat. par. 1. concl. 264.*

in quibus Reges peculiares dominabantur, antequàm tot Regna in unum coaleſcerent. Sed utriuſvis generis Sacellani inter Aulicos Sacerdotes, de quibus agimus, nõ cenſentur. Neque enim ſi ad Aulam Hiſpanam accedant, cũ eiuſdem Sacellanis annumerantur, niſi fortè in illorum album fuiſſent anteà relati.

40 Sed ut ad rem noſtram deveniamus, videndum eſt, quid ſentiant de dignitate Capellæ Regiæ, & Capellanorum Doctores iuris Pontificij. Quâ etiam in re opus eſt diſtinctione: nam ſi Capella Regia, & Capellani nullo Põtificum diplomate muniantur, Epiſcopi diœceſani iuriſdictioni ſubduntur: & eam adducũt huius aſſertionis rationem. Nam cùm Reges ipſi, atque [a] Principes, in quorũ Aulis faciunt, & quibus inſerviunt, ſint Epiſcopo itidem ſubiecti, potiori iure eorundem Capellani diœceſani Antiſtitis legem accipiẽt: ita Abbas [b] Panormitanus.

41 Quæ deſumi poſſunt ex reſcripto Innocentij III. ad Regem Burgundiæ, cap. *cùm Capella, de privilegijs*. Ex qua doctrina ſunt etiã qui colligunt, Capellanos Regum eſſe Clericos ſecundi ordinis, non minus quàm qui adſcribuntur alijs [c] Eccleſiaſticis Collegijs, ſed inferioribus. Si verò Capellani Regũ lege diœceſanâ exſolvantur, caret ſuâ firmitate ſuperior ſententia. nam eodem reſcripto Innocẽtij III. non

[a] *Cap. cùm omnes Principes, de maior. & obed.*

[b] *Abbas Panorm. in cap. cùm Capella, de privileg. num. 2.*

[c] *Salgad. de Reg. protect. par. 2. cap. 9 ex Abb. cap. cùm nõ licet 2. not. Fel. col. 1. de praeſcript.*

non improbatur ea conſuetudo, ſeu privilegiũ, quæ Capellas & Capellanos Regum alij ſubijcit, quàm Epiſcopo Principi diœceſeos: In quo ſenſu [a] Concilium Tridentinum addit album calculum. Capella verò Regis Hiſpani nec novâ conſuetudine, neque uno [b] privilegio Pontificio Epiſcopi diœceſani iuriſdictioni eſt exempta: adeòque præter ſummum Capellanum, & Legatos ſedis Apoſtolicæ Antiſtitem alium non agnoſcit, & ius dicenti non patet impunè.

Et licèt reſcriptum antedictum [c] Innocentij III. ſeu privilegium Capellæ Regis Burgũdiæ interpretes iuris Canonici, Panormitanus noſter in primis, & Ioannes Andreas anguſtè reſtringant; adeò ut velint eo tantummodo muniri locum, non perſonas. Hoc eſt eximi ab iuriſdictione Antiſtitis diœceſani Capellanos Regios: *Qua in parte*, ait [d] Covartuvias, *miniſterio Capellæ operam dederint*; adeòque in eo deliquerint: & ipſe latius nõ extendat exemptionem Aulicorum Sacerdotum vi illius canonis Pontificij: quod etiam ſentit provenire generatim ex vi & natura privilegij, nedum ex eo peculiari Pontificis reſcripto; Capellani tamen Regis Hiſpani, dum Aulæ miniſterio addicũtur, ſacris obeũdis & cõſueta ſtipendia emerẽt, non tam innituntur hoc communi indulto, quàm, ut ſuprà dixi, non uno peculiari privile-

a Cõcil. Trident ſeſſ 24. cap. 11.

b Bullis Sixti IV. Innoc. VIII. Alex. VI. Iul. II. Clemẽt. VII. Paul. III. Greg. XIV. Pauli V.

c Cap. cùm Capella; de privileg. ubi Panor. n. 2. & Ioã. And. num. 5.

d Covar. cap. 11. pract. n. 5

gio,& more vetuſtiſsimo. Quibus ſuffulti (maximè noviſsimis codicillis Pauli V.) ſubtrahũtur ab iuriſdictione diœceſana; & non modò in ijs, quæ pertinent ad ipſum Capellę miniſteriũ, verùmetiam in quacunque diſceptatione agnoſcunt litium diſceptatorem, & criminũ cognitorem ſummum Aulæ Sacellanum, & iuridicum, cui ipſe ſuas vices delegarit; præter Legatos ſedis ſacroſanctæ.

Sunt [a] etiam qui annotẽt nõ ſolùm locũ, ſed etiam Capellanos cenſeri exemptos, ſi exẽptio Capellæ concedatur; ſecus verò accidere ſi exemptio ſit conceſſa Capellanis. Nam locus Capellæ neutiquam exemptus eſt cenſendus.

42 Pontifices Romani hac eâdem prærogativa exornarunt alias aliorum Regum Capellas & Capellanos. Aulici Sacerdotes Regũ Siculorum, & Neapolitanorum, [b] poſtquam hæc Regna in duo abiere, adverſus Epiſcopi auctoritatẽ ijſdem privilegijs ſunt muniti. Reges [c] Luſitani pro ſuis Sacellanis ſimiles codicillos Pontificios impetrarunt. Sacerdotes etiam Palatini Regum Gallorum Abbatem S. Genovefæ habent ſuarum controverſiarum iuridicum diſceptatorem. Hic Antiſtes in Aula Gallica moderatur in re ſacra, & litibus tollẽdis omnes Regis domeſticos: quo nomine non modò comprehenduntur Sacellani, ſed & Clerici Senatores Regis Conſiliarij.

a Ex c. per exẽptionem de privileg. in 6. ubi Ioã. Andr. Anchar. Franc. & DD. in c. cùm Capella cit. Fulv. Conſtant. ad lib. xj. Cod. de Palat. & Dom. Domini, l. unica.

b Petr. Vincent. in M. S. de Eccleſ. Regalib. Regni Siciliæ.

c Cabed. de patronatu Reg. Coron.

43 Sed

43 Sed exemptionē Capellæ Regiæ Pariſiēſis antiquiſsimam fuiſſe oſtendunt, quę ſcribit Gulielmus de Nangis in geſtis Philippi Tertij. Nam ubi dixit Mariam Ducis Barbantiæ filiam apud Pariſios fuiſſe coronatam, & in Sacello Regio ab Archiepiſcopo Remenſi: *Gillo*, ſubdit, *Senonenſis Archiepiſcopus coram Legato Romanæ Curiæ domino Simone ſanctæ Cæciliæ Presbytero Capellano, qui præſens aderat, querimoniam detulit, dicens, quòd in præiudicium Eccleſiæ ſuæ fuerat Regina eodem loco à Remēſi Archiepiſcopo coronata. Quia ſicut legitur in quadam epiſtola Ivonis quondam Epiſcopi Carnotenſis, ad Epiſcopum ſedis Belgicæ, quæ eſt Rhemis, non pertinet extra provinciam ſuam inunctio Regum, vel etiam Reginarum. Sed ex parte Regis ſic allegatum fuit; quòd non erat, unde poſſet conqueri Senonenſis Archiepiſcopus, quoniam Capella Regis Pariſijs exempta erat, & ideò ratione loci ad ipſum inunctio non ſpectabat.*

44 Adhæc Capellanorum exemptio poſſet generatim confirmari ex Concilijs alibi laudatis, hoc eſt Moguntino, & Aquiſgranenſi, quæ adduximus in calce capitis ſecundi: cùm enim ea Concilia vellet diſtinguere univerſum ordinem Eccleſiaſticum, adeoque viris ſacratis peculiares Antiſtites aſsignarent; è Clericis alios Epiſcopis, alios Abbatibus attribuere; neutris tamen commiſerunt curam Sacerdotū

Au-

Aulicorũ, non quòd eſſent Acephali, ſed quòd ſummum Aulæ Capellanum ſuum Antiſtitem agnſcerent.

45 Demum hoc loco dabimus differentiã inter Capellas Regum, & Privatorum. Nam quamvis omnibus liceret habere domi privata Sacella, ſi modò accedebat a Epiſcopi voluntas (aliud vult hodie ſummus Pontifex) imò beneficia b Eccleſiaſtica cenſerentur, ſi item Epiſcopi conſenſu eſſent cõſtructa; in hoc tamen fuit à cæteris diverſum Regium Sacellũ, quòd in eo potuerit proles Regia c ablui aquâ luſtrali, quod in alijs nunquam licuit; niſi aliud ſuaſiſſet neceſsitas.

46 Verùm, ut à legibus ad mores deveniamus, Aula Hiſpana præcipuo ſemper loco cẽſuit Sacellanos Aulicos. Atque quantùm diſcere potui ſciſcitãdo è quamplurimis, qui nõvere mores aliarum Aularum, nullũ hodie extat in Orbe Chriſtiano Sacellum Regium, & Collegium Aulicorum Sacerdotum, quod tãti fiat à quolibet vel magno Principe, quanti Reges Catholici faciunt ſuos Sacellanos Palatinos. Quibus quantum deferant, poteſt quilibet cognoſcere, ex ſedendi loco, quem illis in Sacello publico deſignarunt. Sedẽt, ut diximus (præſente Rege, & ſacris operãte ſub Regijs cortinis) è Magnatum regione: & capita operiũt, licet ſemper induti veſtes lineas, quas vul-

a *Auth. ut nulli fabric. orat. domi collat. 5. Ioã. Fab. inſt. de rer. diviſ. §. nullus, & §. religioſ. Alexand. in l. 1. D. de Relig. & ſumpt. funer. c. miſſarum de conſecrat. Suarez in 3. p. diſput. 81. ſectio. 3 § 2.*

b *Gloſſ. in Clem. ſi beneficiũ de decim.*

c *Text. in Clem. unica §. 1. de Bapt. & eius effect. quem ad hoc probantiũ adducit Carol. de Graſſal. lib. 1. de regal. Franc. iure ultimo.*

vulgò ſuperpelliceas vocamus. Locus æquè honorificus iiſdem obtingit in publicis ſupplicationibus; quoties Rex adeſt (nam ſi abeſſet, neque ipſi adeſſent) Capellani medij incedunt inter Regios Senatores. Arias Montanus Hiſpaniæ decus hoc potiſsimùm honore à Philippo II. Regum ſapientiſsimo fuit affectus, ut Sacerdos Aulicus inter Capellanos cẽſeretur.

47 Hodie in Orbe Chriſtiano omniũ Eccleſiarum illuſtriſsima poſt Romanã Toletana habetur, de qua grave in primis protulit iudicium Pius [a] V. nimirum defectu ſedis Romanę Pontifices Petri ſucceſſores in Toletanã ſacra trãslaturos. De qua etiam magnificè ſenſerat Leo X: ab orthodoxa religione non minùs deberi Toletanæ Eccleſiæ, quàm Romanæ. Huius Templi Sodales fuere Vitalianus Papa, & Conſtãs Imperator: in quo etiam Caſtellæ Reges ſolemnibus quibuſdam anni feſtis præſentes adfore promiſerũt. quod quoties non præſtant, toties mulctâ mulctantur. In eiuſdem Eccleſiæ ſplendorem (ut taceam alia, & innumera [b] illius encomia) ſtatuerunt olim univerſi Hiſpaniæ [c] Antiſtites, ut ſingulis quibuſque menſibus Epiſcopi in Orbem illic adeſſent. In hoc igitur auguſtiſsimo & ſplendidiſſimo Templo Canonicorum Collegium (verè Seminarium virorum omni dignitatis genere antecedentium) Capellanos Regios, ſi contin-

a Pius V. & Leo X. in Bullis ex Arch. Eccl. Tolet.

b Sepulved. in hiſt. Card. Alborn. Alvar. Gomez de Archiepiſcop. Tolet.

c Concil. Tolet. 7. cap. 7.

tingat illuc Regem ſequi, inter ſuos ſodales ſedendi locum abſque controverſia attribuit. Id præcipuè evenit Philippo II. vivente, qui ſuorum Capellanorum ad miraculum fautor non paſſus eſt in eodem Templo, & ſe præſente Miſſæ privatæ ſacrum ab alio celebrari, quàm ab Aulico Sacellano: licèt deinde fuerit invẽtus in Canonicorum Collegio, qui Canonicus eſſet, & ſimul Capellanus Regius: unde ipſe fecit præſente Rege. Imò interrogatus Rex idem Prudentiſsimus, quem locum tribui vellet in eo Templo Capellanis? reſpõdit, ſemper eos æſtimaſſe tanquam in dignitate conſtitutos. Reſpondit Rex ſapientiſsimus ex ſententia Divi a Ambroſij, qui alicubi: *Dignitas*, inquit, *eſt ſervum eſſe potentis*. Hæc mihi enarravit vir ætate effœtâ, ſed fide incorruptâ, qui ijs tẽporibus vixit. In Luſitania audio hoc ſervatum, vt Capella Regia, & Collegium Templi Cathedralis Vlyſsiponenſis alternis vicibus præcederet.

a *D. Ambro. comment. in 1. Timoth. 1.*

48 Pertinet etiam ad dignitatem Capellæ Hiſpanæ, quod in vniverſa Caſtellæ ditione nemo natalibus reſtituatur, ſi prius non inferat in Capellæ ærarium ſummam pecuniæ conſtitutam, & diploma ipſum non fuerit á duobus Capellanis ſubſcriptum.

Adhæc qui in Hiſpania conſequitur ea beneficia Regia, quæ viros nobiles condecorant:

cog-

cognomento Ducis, Comitis, Marchionis, neceſſe eſt etiam reponat in eodem ærario pecuniæ certam ſummam, quam præterea, & ad auctiorem exſolvunt Comes Stabuli, & Architalaſſus (Hiſpanicè *Condeſtable*, *Almirante*) quoties parentibus emortuis hæ dignitates, licèt novo beneficio Regis, iure tamen quaſi hæreditario ad natos deferuntur.

Demum Rex, Regina, & omnis cognatio Regia quotannis in ſuo quiſque die natali tot numos aureos ſericâ inſtitâ circumligatos Capellano privatim ſacris operanti offerre ſolet (ſed reponendos in ærario Sacelli) quot annos peregerit; addito præterea uno quaſi ſubſequentis anni arrhabone. Infertur etiam in ærarium quicquid auri, argentivè ſignati in Paraſceve offerunt poſt infixa oſcula ligno ſanctiſsimæ Crucis primùm Legatus Pontificius, qui eo die ſacris operatur Pontificali apparatu, & Capellani quotquot adſunt; deinde Rex, Magnates, Maiores domus Regiæ. Hæc omnis pecunia coacta dividi ſolet in diurnas ſportulas (quotidianas diſtributiones) Capellanis, qui adſunt, cùm bis quolibet menſe in publico Sacello ſanctiſsimũ Euchariſtiæ Sacramentum adorandum exponitur.

Sed hæc poſteriùs.

[*]

DE

DE LECTIONE.

CAPVT. V.

1 *AD Sacellanos Aulicos legendos quanta cura adhibenda? monita Concilia Pariſienſis. 2. Meldenſis. 3. Aquiſgranenſis. 4. Laudantur in ea re Alphonſus in Hiſpania, Ludovicus in Gallia uterque Nonus. 5. Defenſi Carolus M. & Ludovicus Pius. Incōmoda ex electione infimorum. 6. Carolus litterarum amantiſsimus. 7. Capellanorum ſacramentum cùm legebantur.*

1 SED NVNC inſpiciamus quam curam, & diligentiam Reges optimi, & religioſi Imperatores adhibuere ad ſuos Sacellanos allegendos. Certè a Concilium Pariſienſe celebratū ſub Gregorio IV, & Ludovico Pio hoc orat, & obteſtatur ſuum Regem; ut omnem in hac re habeat rationem & diligentiam, eamque accuratam: quod ſi ſecus faxit, magno rei ſacræ detrimento id fore autumat. Vnde non abs re factuꝛum credo, ſi brevibus etiam tradidero, quo pacto in Regiū Sa-

a Cōcil. Pariſienſe ſub Greg. 4. lib. 3. c. 19. celebratū, anno 829.

Sacellum cooptarentur, qui ad eam dignitatẽ aſpirabant:quæ dignitas non ſolùm fuit ambita,quòd qui eam aſſequebantur, pari penè honore cum ijs cenſerentur, qui ad ſumma Sacerdotia erant evecti,ſed etiam quod ad ſummas,eaſdemque ſacras præfecturas(quod conſequens erat) hunc quaſi gradum quendam,atque aditum iactum intelligebant.

2. Hinc neceſsè fuit modum rei imponere, & obvios quoſque non cooptare, ſed eos tantũ allegere, qui ijſdem dotibus eſſent inſtructi, quas ſacri Canones delineant, & reputant neceſſarias ad ſummos Eccleſiæ honores adipiſcendos. Multa novere incommoda, ſi contrà fieret, Antiſtites illi,qui [a] Concilio Meldenſi interfuere:uſuque experti quot, quantaq; mala ex hac parum conſiderata Capellanorũ lectione ordini Eccleſiaſtico crearentur, ſapienter petiere, ne Principes ipſis inſcijs, & inconſultis ſinerent Sacello Regio aliquem adſcribi. Quiſquis enim inter Sacerdotes Aulicos lectus eò gradum faciebat, unde ad ſumma perveniret. Sed audiamus Epiſcopos ipſos, præter cætera,hæc loquentes: *Cùm quilibet Canonicorum ad Regiam venerit Maieſtatem, & ſuo ſe voluerit mancipare ſervitio conſenſu Epiſcopi, ad cuius diœceſim pertinere dignoſcitur, eum recipiat.* Nomine Canonicorum denotari Clericos, qui nondum eſſent ſacris ordinibus initiati advertit

[a] *Concil. Meldenſe celebratũ ann. 845. cap. 58.*

vertit [a] vir in re Eccleſiaſtica verſatiſsimus. Atq; alibi obſervat [b] ſignificatos eâdem voce quoslibet Clericos, qui alicuius Eccleſiæ opibus ſuſtentarentur. Sed hîc intelligas Epiſcopi conſenſum eò collimaſſe; ut referret, & edoceret Regem quibus dotibus eſſet inſtructus, qui ad Sacellani gradum, & dignitatem contendebat. An aliquo crimine eſſet obſtrictus? Vita quàm integra? Mores quàm incorrupti? Quibus diſciplinis excultus? in hoc ſenſu Epiſcopi conſenſus, ſive iudicium verè debuit accedere: utpotè cui mores & eruditio candidati Clerici debuerunt innoteſcere, ſi modò noſcebat ſuas oves. Itaque fiebat ut nemo temerè involaret in Regium Sacellum: ij præſertim qui vagi & advenæ Regum Aulas frequentabant; dum in patria nequibant honeſtè, vel tutè degere.

a Ioã. Filiſ. de ſacr. Epiſcop. auct. c. 9. §. 15.

b Idem ibid. cap. 13. §. 5.

3 Vix eſt credibile quam lætitiam perceperim, cùm vidi hanc meam ratiocinationem confirmatam decreto non abſimili, in quod incidi percurrens conſtitutiones Concilij [c] Aquiſgranenſis II. celebrati ſub Gregorio IV. & Ludovico Pio; qui Princeps ob ſacrarum rerum curam hoc cognomentum eſt adeptus. Idem enim, & eâdem cauſâ impulſi ab Imperatore petierunt ſacrati Antiſtites in ea Synodo congregati, ne ſcilicet in ſuos Sacellanos adſciſceret obvios quoſque; eandemque, ut di-

c Concil. Aquiſgr. ſub Ludov. Pio, p. 2. cap. 22.

xi, reddunt cauſam, quam nos dedimus: *Similiter*, inquiunt, *eſt poſtulandũ de Presbyteris, qui hinc inde de diverſis Parochijs veniunt, & in Palatio morantur: ut ſine proprij Epiſcopi conſenſu ibi locum conſiſtendi non habeant. quia fieri poteſt ut intra Parochiam metu perpetrati criminis, ne id palàm iuxta canonicas ſanctiones ulciſcatur, ædes Palatinas frequentent.* Antevertebant animo Epiſcopi illi, imò uſu compertum habebant, qui aditus pateſieret Sacellanis Regum ad ſummos & Eccleſiaſticos honores; quos qui aſſequũtur rei Chriſtianæ clavum tenent.

4. Ab his Concilijs edocti Reges ſapientiſſimi & ſanctiſsimi in allegendis Aulę Sacellanis hanc, quam hactenus deſcripſimus, diligentiam adhibuerunt. in Hiſpania Alphonſus Nonus ad vivum expreſsit dotes, quas in Sacellano Aulico cooptando inſpicere ij debeant, quibus hęc cura incumbit: atque in opere Septipartito [a] legum Hiſpanarum, iſtud repoſuit tanquam legis particulam, & in ea verba: *Quę debe ſer ome mui Letrado, è de buen ſeſſo, è leal, è de buena vida, è ſabedor de uſo de Igleſia.* Quæ verba eſto pertinerent potiſsimum ad ſummum Aulæ Sacellanum, nihil tamen prohibet, imò intereſt, cæteris Clericis Palatinis accommodari, ſi volumus membra ſuo capiti reſpondere: ſed hæc aliàs. In Gallia Ludovicus etiam Nonus, & in Divos iam

a *l. 3. tit. 9. Part. 2.*

relatus te ipſa iſtud præſtitit: is enim verè principum cynoſura neminem, ſi credimus [a] Paulo Aemilio in eiuſdem vita, allegit in ſuum Sacellum, qui non fuiſſet & litteris benè imbutus, & virtute optimè inſtructus.

[a] *Paul. Æmilius in vita Ludov. IX.*

5 Quoniam verò eſt non nemo, qui Carolum Magnum & Ludovicum filium non leviter perſtringat; quòd obſcuros, & nullius nominis homines ad ſummos quoſq; Eccleſiaſticos honores evehebant; ſunt hæ maculæ ab illorũ nomine (& occaſio hìc ſe offert) abſtergendæ. In primis Theganus Chorepiſcopus Triverẽſis in vita Ludovici Pij: *Iam dudum*, [b] inquit, *peſſima conſuetudo erat, ut ex vilißimis ſervis ſummi Pontifices fierent; & hoc non prohibuit Ludovicus, quod tamen maximũ eſt malum in populo Chriſtiano.* Quam conſuetudinem [c] alij interpretantur & repetunt uſque ab Imperio Caroli patris; qui etiam humilis & abiectæ conditionis homines ad dignitates ſacratas evehebat teſtimonio [d] Monachi Sangallenſis in hac diſſertatione non ſemel laudati. Incommoda quę inde ſequebantur proſequitur Theganus ibidem, ſed alijs verbis: *Siquidem*, inſit, *poſtquàm tales culmen accepiſſent, nunquam erant ſicut antea tam manſueti, & ſic domeſtici, ut non inciperent eſſe iracundi, rixoſi, maliloqui, obſtinati, iniurioſi, & minas omnibus ſubiectis promittentes, & per huiuſmodi negotia cuperent ab omnibus timeri & laudari.*

[b] *Thegan. in vita Ludov. Pij cap. 20.*

[c] *Ioan. Fileſ. in querel. Eccleſ. Gallic.*

[d] *Monachus Sangall. lib. 1. vita Caroli M. cap. 4.*

tur-

turpiſsimam agnationem ſuam à iugo debitæ ſervitutis nitebâtur eripere, & libertatem imponere. Tunc aliquos ſuorum liberalioribus ſtudijs inſtruebant, alios nobilibus fœminis coniungebant, & propinquas ſuas filios nobilium cogebant accipere. Sed uterque Imperator Carolus pater & Ludovicus filius, licèt in tempore hoc fecerint, excuſatione tamen ſunt digni. Ita enim ferebat temporũ cõditio: cùm planè conſtet eâ tempeſtate nobilitatem à ſtudijs litterarum abhorruiſſe. Nullus eius ordinis vel leviter erat doctrinâ excultus, nemo ferè ſacris initiabatur. Vnde è Republica Eccleſiaſtica fuit, cuiuslibet cõditionis homines cæterà probos & eruditos, evehere ad ſumma Sacerdotia. Quòd ſi nonnulli ſuo muneri parum deinde reſpondebant, res eſt tribuenda vitio conditionis humanæ.

Præterea Ludovicum Pium ipſius Thegani verbis poſſumus excuſare. Qui prius quàm dixiſſet, quæ retulimus ex eodem, hæc, quæ etiã ſubijcimus, præmiſerat: *Omnia prudenter & cautè agens* (Ludovicus) *nihil indiſcretè faciebat, præterquàm quod Conſiliarijs ſuis magis credidit quàm opus eſſet. quod ei fecit Pſalmodiæ occupatio, & lectionũ aſſiduitas, & aliud, quod ille non incipiebat.* Poſt quę Theganus meminit eius pravæ cõſuetudinis, quampluribus deſcripſit, & quâ vereor ne ſugillet Carolum M. Ludovici patrẽ: quod ſi efficere voluit, immeritò illum perſtringit.

6 Etenim Carolus in hac etiam re fuit magnus. ſcilicet amavit litteras, & viros litteratos, & cultus iſte vel in Aula effloruit. De quo Imperatore ait Abbas [a] Vrſpergenſis: *Liberos ſuos ita cenſuit inſtituendos, ut tam filij, quàm filiæ primò liberalibus ſtudijs, quibus & ipſe operam dabat, cenſuit inſtituendos.* & poſteriùs: *Artes liberales ſtudioſiſsimè coluit, earumq́ Doctores plurimùm veneratus magnis extulit honoribus.* Ad hæc præceptiones Grammaticas ipſemet compoſuit ut narrant Annales [b] Boiorum; imò Palatinos pueros idemmet Grammaticam edocuit Imperator, & Ludimagiſter: quod prodit in epiſtolis [c] Alcuinus. Prӕterea elaboravit ut adoleſcentes tum nobiles, cùm plebeij litteris erudirẽtur, quorũ inſtitutioni virum quendã Clementem nomine litteris inſignem, ut ferebant tẽpora, præfecit. Vnde aliquando è bello reverſus voluit experiri quos proceſſus in ſcientijs fecilſent: cõperit adoleſcẽtes nobiles deſides & ignavos, plebeios doctos & induſtrios. Vnde illis maledicta cõgerit, iſtis laudes; & laborũ pręmia promittit: *Dabo vobis*, inquit [d], *Epiſcopia, & Monaſteria magnifica*: quod quia revera effecit, ut alibi dixi, occaſionẽ fortè malignus aliquis arripuit Imperatori obloquẽdi. Neq; verũ prorſus exiſtimo inluſtri proſapia ortos omnes omninò à Sacerdotio abſtinuiſſe. Exẽplũ peti poteſt ab eadẽ Aula, in quâ Ludovicus Pius Caroli

a *Abbas Vrſperg. in Chronic. anno 750.*

b *Annal. Boior. lib. 4.*

c *Alcuin. epiſt. 15.*

d *Monach. Sangal. lib. 1 vita Caroli Magni c. 4.*

filios

filius tres fratres nothos Drogonem, Hugonẽ, Theodoricum ſacris miniſterijs mancipavit: (de Drogone ex occaſione multa diximus, quem fuiſſe inſignem doctrinâ & probitate aſſeruimus teſtimonio Sergij II.) quamvis qui Politici audiunt, & omnia ſiniſtrè interpretantur, dicant à Ludovico hoc effectum, ut germani extra Rempublicam conſiſterent, nullamque eius partem attingerent. De Aulæ etiam Sacellano, & Abailardo Abbate Corbienſi, cognatis Caroli Magni, & de Hilduino Lotharij conſanguineo aliqua tetigimus. Qui ſint argumento nobiles interdum ſacris initiari ſolitos, & deinde evectos ad ſacras Præfecturas.

7 Sed ut redeamus è ſemita in viam, pertineret ad hanc noſtræ diſſertationis partem ea obſervatio, quam promiſimus: nimirum Regũ Sacellanos in ipſo honoris aditu, & cùm primùm in Sacellum Regium allegebâtur iuraſſe iuſiurandum, quo ſeſe obſtringebat fidos Regi ſemper futuros, ſuique officij nunquam oblitos omnia præſtituros, quæ ad munus Aulici Sacerdotis pertinerent. Verùm hanc obſervationem reijcimus etiã in alium locum, & opportuniorem.

(. * .)

NOTÆ.

Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

8 PRæmia invitant ad bonas artes: Aulæ Regiæ quibus viris ſint ornandæ? 9. Lex Polonica de Sacerdotijs. 10. Canonici Lugdunenſes ſoli nobiles: omnes Comites. Nobiles an præferendi? reſponſum Gregorij IX. 11. Caroli V. ad Siculos de Capellanis allegendis. 12. Sacellum Aulæ Hiſpanæ quibus apertum. 13 Hodiernus cooptationis modus. 14 Capellanum cooptandum qualem velit lex Hiſpana. 15. Capellanus olim Regum Confeſſarius. Hinc legi ſecreti tenax. 16. Hiſtoria de Rege Aragoniæ, & Confeſſario. Capellanus reus Maieſtatis à quo puniendus? 17. Dotes aliæ explanatæ. Iſabella Caſtellæ Regina corripit Sacellanos in ſyllabis peccantes. Lapſus linguæ Sacellani Regis Sueviæ. 18. Capellanus Aulæ Hiſpanæ puri ſanguinis. 19. Iuſiurandum in ingreſſu honoris.

8 QVI alijs præſunt ſubditos accendere debent ad virtutis adquiſitionẽ præmijs, & honoribus; quæ ſi demas è vita mortalium

vir-

virtus ſe ipſa interdum non cõtenta (licèt immeritò, & vitio mentis an gentis humanæ?) iniucunda eſt, & parum ſuavis, unde qui publica moderantur, ſi non extollant viros dote aliquâ inſignes, licèt humili conditione ortos, iſti quidem humi uſque ſerpent, nullo adiumẽto Reipublicæ futuri, dum in obſcuro loco ſeponuntur, vel maximè ad deferenda beneficia Eccleſiaſtica, & ſumma Sacerdotia non tam origo natalium, quàm reliquæ candidati partes ſunt inſpiciendæ. Hinc ſacræ ſodalitates, & Regum etiam Sacella interdum ſuas reſerant fores, aditumque pateſaciunt litteris, & ſcientijs præſertim coniunctis cum probitate, nam virtus abſque litteris ſibi tantùm arat, ſibi occat, ſibi ſeminat; litteræ verò ſi virtute deſtituantur, & habenti & alijs ſolent parere ruinam. Quod ſi ad probitatem, & ſcientias nobilitas accedat & ſplendor natalium, huiuſcemodi hominibus Regum palatia exornentur. Hanc enim ornatus partem non deſpexere in ſuis Aulis optimi Principes, imò potiſsimum decus reputarunt. *Ad ornatum Palatij credimus attinere, aptas dignitatibus eligere perſonas, quia de claritate ſervientium creſcit fama dominorum*, ait a Theodoricus.

9. Dura aliquibus fortaſſe videatur lex Polonica, edita anno 1496. in ea verba: b *Plebeij ad maiorum Eccleſiarum Dignitates, Perſonatus,*

a *Caſsiod. li. 4. epiſt. 3.*

b *Renatus Choppin. li. 3. de dom. in fin. lig. 75.*

Canonicatus & Prabendas non admittantur. Ioãnes Albertus Petricoviæ. Dura, inquã, meritò cenſeatur: cùm Auctores huius legis virtuti exangui, & famelicæ lac, & alimẽta ſubtrahãt. quod quoties honores denegantur, toties uſu venit. Quis ad bonas artes ſe accinget ſi nulla manẽt præmia laborantem? Vnde Poloni eam legem tanquam parum favorabilem honeſtis diſciplinis iure, meritoq; aliâ temperarunt, quæ nobilibus & plebeijs Sacerdotia antedicta æquâ lãce diſtribuit [a]: *De pari numero plebeiorũ, & nobiliũ in Eccleſias Cathedrales ſuſcipiendorũ.* Alex. Rex in Radom. anno 1505. Scio quid cenſuerit Gregorius IX. de conſuetudine Eccleſiæ Argentinenſis, quæ ſolis nobilibus Sacerdotia permittebat. Verùm de eo Pontificis [b] reſponſo præter Iuris Pontificij Interpretes eſſent [c] alij cõſulendi, & diſquiſitio non eſt huius loci.

10 Neque etiam eo inficias ingens decus, & ornamentum acceſſurum ad nõnulla Collegia, & ſodalitates Eccleſiaſticas (inter quas primo loco cenſeri deberet Sacellum Palatinum Regis Hiſpani) ſi in ijs mos ille teneretur, ut nõ niſi nobiles in ſodalium numerum allegerẽtur. Non video improbatum morem non abſimilẽ Eccleſiæ & Collegij Lugdunenſis, cuius Canonici recenſentur ſolùm orti parẽtibus nobilibus: imò [d] ſinguli Comites dicuntur, quo illuſtri honore licet profanæ dignitatis exornati

[a] Rhenat. Chopp. loco citato, l. 76.

[b] In cap. venerab. de prabẽd. ubi DD.

[c] Chaſſan. in Catal. glor. mũd. par. 8. conſid. 5. & ſeqq. Paul. de Caſtr. conſil. 108. & 209. Ferdin. Vazquez lib. 1. controv. illuſtr. c. 21.

[d] Rhenat. Chopp. lib. 1. de ſacr. polit. tit. 1. n. 17.

nati ſunt beneficio Philippi IV. Galloru Regis. Quem more uno, & altero diplomate Pōtificio firmarūt [a] Martinus V. & Clemēs VII. Pontifices Romani. Quibus deinde acceſſere Regum Gallorum Regij codicilli: ut nimirum mos ille, & privilegia irrogata Collegio Canonicorum Lugdunenſium, vicē legis obtinerent, quoties de ea re neceſſe foret diſceptare in Regio Senatu. In multis Germaniæ urbibus licet ignobiles admittantur ad Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium, quoties tamen ob Antiſtitis electionem itur in ſuffragia, haud poſſunt ad ſummum eius Eccleſiæ, cui ſunt adſcripti, Sacerdotium aſpirare: ſoli nobiles Canonici ſummę dignitatis ſunt capaces. Qui etiā in primo aditu honoris, & cùm Collegio adſcribuntur nón ſolùm avos, atavos etiā oſtendunt nobiles, atq; ſplendidos. Cùm [b] novos in Belgij nobiliſsimis urbibus Epiſcopatus Catholicus noſter Hiſpaniarum Rex excitaſſet, novē primos Collegij cuiuslibet Cathedralis Canonicatus ita diſtribui mādavit, ut ternos terni Theologi, cæteros ſacrarū legum cōſulti, viriq; nobiles acciperent. Licèt dubitatione poſtmodū ortā an viros iſtos nobiles Academicos etiā gradus aſcendiſſe oporteret? decrevit Pōtifex Maximus, oportere. Quod etiā Ethnici è nobilitatis ordine ſelegerint, quos divinis miniſterijs addixerunt, ſuprà memini dixiſſe.

a *Idem. lib. 1. tit. 4. n. 20.*

b *Molan. lib. 2. de Canon. cap. 29. Sepraui. orat. ad Lutherotum. eica.*

11 Carolus V, Imperator ter maximus, & Reges (ut ex eiuſdem reſponſo licet conijcere) qui illi anteceſſerunt ad decus, & dignitatem Regij Sacelli cenſuerunt pertinere, ſi Aulicorum Sacerdotum ſodalitati nomen darent viri nobiles & ſplendidi. Cum enim Siciliæ Regnũ in publico omnium ordinum Conventu ab eo peteret, ut inter Regios Sacellanos ſex Siculos allegeret; Imperator [a] reſpondit, libenter id præſtiturum; ſed more maiorum, qui hoc Regium beneficium Siculis nobilibus indulſerãt.

a *Capitula Regni Sicil. Caroli, cap. 140.*

12 Quamobrem Reges noſtri Auguſtiſsimi tametſi Sacellani munere, & titulo interdum ornent nonnullos, quibus virtus & litteræ Regij Sacelli fores aperiunt, omni tamen tẽpeſtate viros primariæ nobilitatis inter ſuos Sacellanos cooptarunt. Non multum temporis effluxit, ex quo viſus eſt in Regio Sacello quiſpiam è Sacellanis ad Magnates Hiſpaniæ tranſijſſe, utpote cui fratre Magnate mortuo Dynaſtia obvenerat iure hæreditario. Planè lex Hiſpanica licet ad cooptãdos Sacellanos de origine nataliũ, & nobilitate nihil ſtatuat, attamen Gregorius [b] Lupus eiuſdem Gloſſographus diſertis verbis aſſerit, debere Sacellanum Aulæ Regiæ inter nobiles cenſeri.

D. Henricus Henriquez Comes Alvæ de Liſtà.

b *Iol. 3. tit. 9. par. 2.*

13 Sed inſpiciamus lectionis modum, qui ſervatur his temporibus in Aula Hiſpana. Cum hodie allegantur Capellani multarum nationum,

num, quę ſubduntur Hiſpano Imperio; ſummus Capellanus refert ad Regem de cooptandis Capellanis Caſtellanis, & domus Burgundicæ; necnō Ieroſolymitanæ Religionis, quos tamen illa proponit. Senatus Aragonius, & Italicus de alijs, qui in his Regnis ſunt orti, quæ uterq; ſupremus Senatus moderatur. Cōſilium verò Ordinum Equeſtrium referre ſolet de Capellanis in Sacellum Regium allegendis è Militaribus Ordinibus ſancti Iacobi, Calatravæ, Alcantaræ.

14 Quibus verò dotibus debent eſſe ornati, qui Regi proponuntur, ut eos in ſuum Sacellum adſciſcat, apertè definit lex Hiſpana Alphonſi Regis, & in opere Septipartito, ad quā ut opinor, ſe conformant quibus ea cura incūbit: quas hîc referam, licèt alia adnotaverim de re eadem, & quidem ex Concilijs orthodoxis: verùm quæ requirit hæc ſunt ſuo ordine: litteraturam non mediocrem, prudentiam, vitam incorruptam, fidam Regibus operam, uſum & peritiam rituum Eccleſiaſticorum. Neſcio an alia præterea requirantur ad hominē ſummis, & ſacratis dignitatibus exornandum. Sed præſtat audire a legem, ſive Regem ſuā linguā iterum loquentem: *El Capellan deve ſer mucho Letrado, è de buen ſeſſo, è leal, è de buena vida, è ſabidor de uſo de Igleſia.* Neque contentus Rex meris verbis addit etiam rationes. Vult Capellanum

a l. 3. tit. 9. par. 2.

in-

inſtructum ſciẽtijs præſertim, ut poſsit ſuo muneri facere ſatis; præterquã quòd ſæpè ad ſumma Sacerdotia evehendus eſt: ad quæ ſi accedat, non benè litteris imbutus, jam ſedebit lapis ſupra lapidem. Imò lapis eſſet ante ſtatuam Mercurij proiectus. quæ res quoties evenit, toties ridet [a] Sapiens Hebræus. Verùm lex prærequirit in Aulico Sacerdote non mediocrem litteraturam; ut adhuc degens in domo Regia poſsit reſpondere viris Palatinis, imò Regi ipſi interroganti aliquando de myſterijs, quæ ad fidem Chriſtianam, & ſacra Biblia intelligenda pertinent: [b] *E Letrado es meneſter ſea para que entienda bien las horas, è las eſcrituras, è las ſaga entender al Rei, è le ſepa dar conſejo de ſu anima quando ſe le confeſſare.*

a Proverb. 26. num. 8.

b l. 3. tit. 9. par. 2.

15 Quæ poſtrema ratio Regem etiã movit, ut Capellanum fidum optaret, & ſecreti tenacem. Nam inter cætera munera, quæ tunc tẽporis obibat, Regis confeſſariũ agere ſolebat; ut lege laudatâ denotatur. Quod munus is Aulæ Sacellanus exercebat, vel qui in orbe ſacra faciebat, vel qui huic muneri, ut credere par eſt, deſignabatur. Certè non videtur id effeciſſe ſummus Capellanus, ut ex lege ipſa colligi poteſt nõ obſcurè. Quamobrem cũ Principis arcana exciperet in ſacra exomologeſi, ne ea per ſummam levitatem, & perfidiam aliquãdo detegeret, meritò quàm fidiſsimum deſiderat.

Lex

Lex planiùs eloquitur: *E otro ſi debe ſer* (el Capellan) *de buen ſeſſo, è leal, porque entiende bien como le debe tener poridad de lo què dixere en ſu confeſsion.*

16 Non fuit ſupervacaneum monere de ea re Capellanum, ſeu Confeſſariũ; neque enim defuit olim, & in Hiſpania vir ſacratus & Antiſtes, Regiſq; Aragonij Confeſſarius, qui rẽ arcanã (quam exceperat dum Regẽ noxis expiabat) detegeret, ductus, ut ſibi videbatur, Reginę caritate, cui Rex repudiũ remiſerat. Sed Antiſtitis, & Confeſſarij iniuriam maiori ſcelere ille vindicavit. Adduci enim ad ſe iuſsit, & linguam coram abſcindi imperavit. turpe facinus, & verè fœda carnificina. Licèt dolor retecti arcani, & religionis violatæ ab Epiſcopo Regem impotentem ſtimulare potuerunt. Qui deinde pœnitentiâ ductus agnovit crimen, & in publico Epiſcoporum Conventu publicâque exomologeſi eſt confeſſus humi iacens pœnitentis habitu, penaſque è Legatis Pontificijs impoſitas meritò ſubijt, libens exſolvit. Rex [a] fuit Iacobus I. Epiſcopus, qui egit Confeſſariũ malè cautum, fuit Gerundenſis. cauſa memoratur, Theraſiæ Reginæ non ſervata fides matrimonij, & Violantæ ſpes facta Regij connubij. Particula huius legis dedit etiam occaſionem inquirẽdi Gregorio Lupo [b] in ſuo Gloſſemate, à quo iudice eſſet puni-

[a] A Ioã. Marian. lib. 13. de reb. Hiſp. cap. 6. Gom. de reb. Iacob. l. 1. 14.

[b] Greg. Lup. l. 3 tit. 9. p. 2.

niendus Capellanus, ſi crimen illud patraret, id eſt arcana ſibi commiſſa divulgaret. Læderet enim Regis Maieſtatem præter iniuriam irrogatam ſacramento Pœnitentiæ. Sed tanquam Clericum, licèt læſæ Maieſtatis reum, ad ſuum iudicem remittit. Qua in re favorabilior eſt ordini Eccleſiaſtico quàm Iuriſconſulti quidam Gallici.

17 Quod verò pertinet ad vitam incorruptam hæc ſubdit lex, dum reddit rationem cur in Capellano mores integros ineſſe velit: *E de buena vida es meneſter que ſea, que aquel que ha de hazer tan ſanta, i tan noble coſa, conſagrar el cuerpo de N.S. Ieſu Chriſto, è debe aver en guarda el anima del Rei: mucho conviene que ſea limpio, è bien acoſtumbrado: de guiſa que el Rei, i los de ſu Caſa puedan tomar dèl bueno exemplo, è lo que ha de caſtigar en los otros, no lo aya en ſi.* Sed hæc ſint communia cum omnibus Sacerdotibus.

Demum eadem lex alias recenſet rationes, ob quas Regis Sacellanus peritus eſſe debeat rituum Eccleſiaſticorum: ſic proſequitur: *Debè ſer ſabidor de uſo de la Igleſia, como de ſuſo diximos, de guiſa que las horas que dixere al Rei, è a los otros que le ayudaren, que las diga bien, è apreſtadamente, ſegun conviene, cà quando aſsi ſon dichas, con mejor coraçon, è mejor devocion las oyen los omes, mas que lo fazen ſe yerran en el ſon, ò en las palabras.* Huius præceptionis obſervantiſsimos voluit ſuos Sacel-

cel-

cellanos [a] Iſabella Caſtellæ Regina, & virilis animi fœmina: cùm enim artibus ingenuis, & litteris adeò dedita fuiſſet, ut memorent ætate iam provectâ ſermonem Latinum didiciſſe; nec modò Latina ipſam cœpiſſe, verùm etiam in ſermonem patrium vertiſſe; quoties ſacris operabatur, ſi Capellani lapſantes in ſyllaba peccabant, illicò advertebat, imò & ſæpe admonebat. Neſcio etiam accuſem ne oſcitantiã an imperitiam [b] Sacellani cuiuſdam, qui in Aula & Sacello Regis Sueviæ divinas preces recitabat (Sueno erat nomen) Cùm enim pro Rege ipſo publicas legeret preces, legendumque eſſet ex formulæ præſcripto, *Vt Regem noſtrum famulum tuum conſervare digneris, &c.* incautè, opinor, legit alio modo. Vnde riſus adſtantium ingens fuit ſubſecutus. Sed ego fuiſſe lapſum linguæ omnino interpretor, licèt ille contrà ſentiendi cauſam dederit. perhibent enim ob eam rem tanto pudore ſuffuſum, & tãtâ pertinaciâ ad litteras animum adieciſſe, ut evaſerit vir doctiſsimus, electuſque fuerit Epiſcopus de Roſcheld.

[a] *Lipſ. in monit. Polit. c. 7. & 8. lib. 1.*

[b] *Chavaſ. de perfect. Prudent. lib. 1. cap. 7. §. 5.*

18 Viget etiam in Capella Aulæ Hiſpanæ ſtatutum illuſtriſsimis quibuſve Eccleſiaſticis Hiſpaniæ Collegijs commune. Ne quis ſcilicet in illam coopretur, niſi prius probaverit ex bono & puro genere ſe natum, non ex avis, atavisve Iudæis, Mahumetanis, vel Hæreticis

pro-

progenitum: eodem planè modo, quo neceſſe eſt etiam oſtendant proſapiam paternam, maternamque puram ab omni Maurica, Iudaicaque colluvione, qui in celeberrimis Hiſpaniæ itidem Academijs Collegiorum Epomide optant decorari. Secus verò hoc noſtro Aulico honore nemo cenſetur. Sed quoniam de hoc argumento multi ſcripſere, & in primis habemus defenſionem ſtatuti Toletani, ut breviſſimam ſic doctiſsimam, conſcriptam à Didaco Vaſquio, qui Theologum quendam Gallum in Archiepiſcopum Toletanum, alioſque inſurgentem in ſynagogę ſterquilinium benè abigit, ideò ſuperſedendum duxi de hac re pluribus agere.

Henricus de Mauroy Theologus Pariſienſis.

19. Subijciam hîc ultimo loco formulam iuriſiurandi quod iurant, qui primùm alleguntur in ſodalitatem Palatinam Aulæ Hiſpanæ: licèt antea adnotaverim, Sũmo Sacellano deferri iuſiurandum à primo Maiore domus Regiæ; Præfecto Regiarum cortinarum ab ipſomet ſummo Aulæ Antiſtite, cæteris Sacellanis à Receptore, qui in hæc verba iurant.

EGO. N. *ab hac hora in antea fidelis ero ſancto Petro, ſanctæq; Romanæ Eccleſiæ, Dominoq; noſtro Papæ, eiuſq; ſucceſſoribus canonicè intrantibus: ſimiliq; modo fidelis ero Regi.* N. *Domino noſtro, Reginæ & Principi, pro tempore exiſten-*

ſtentibus, eiſq; fideliter inſervire curabo: Regis noſtri Maieſtatem, auctoritatem, praeminentias & regalias, eiuſq; Regiæ Capellæ, & domus, & quæ utilia erunt pro viribus defendam, tuaborq;, & his contraria removebo, & ſi per me id præſtare non potero, Capellano meo Maiori Regio pandam, cui tanquam ſuperiori meo Ordinario, pro tempore exiſtenti obedientiam, reverentiam, & ſubiectionem promitto, & quod mihi ab eo, & ſuo nomine fuerit iniunctum, omni morâ poſtpoſitâ adimplebo, eius honori bono, & commodo Capellanorum & Cantorum, aliorumq; Miniſtrorum & ipſius Regiæ Capellæ conſulam, & quæ commoda eſſe poterunt, procurabo: Capellæ Regiæ ſecreta, & quæ in eius congregationibus agentur, cuſtodiam, eiuſq; conſtitutiones, & ſtatuta, & tandem ea omnia obſervabo, quæ ad honorem & decorem prædictæ Regiæ Capellæ concernere & ſpectare intelligam; ſic me Deus adiuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

DE MVNERE.

CAPVT. VI.

1 MVNVS *Aulici Sacellani ſacris operari domi, & foris. Carolus Magnus qualem optaverit in bellis: de quo iucunda hiſtoria. 2. Regijs*

menſis benè precatur. 3. In Aula Bizãtina id munus præcipuè Protopapæ. Ferculũ è mẽſa Imperatoria accepit. 4. In magnis feſtis alij Clerici ferculo donati. Itẽ Proceres, & Magnus Domeſticus cum Diſco. 5. In eadẽ Aula Græco Imperatori Sacellanus, è re Lampadarius, prætulit lampadẽ, & quã ob cauſam. 6. In utroq; Imperio Orientis & Occidẽtis ante pugnã Sacellani quid effecerint. 7. Capellani olim à ſecretis Regũ. 8. Carolus M. cur Epiſcopatũ uni ademerit, alteri dederit.

1 PAUCA ſubijcere oportet de officio, ſeu munere, quo Aulici Sacerdotes in Aulis Regũ fungebãtur. res ipſa de ſe loquitur. etenim tanquam myſtæ, & Deo dicati Regibus præſentibus ſacra myſteria peregerũt. Nec modò domi, & in Aula; foris etiam, & in caſtris rem divinam fecere: quando ſcilicet claſsicum canebat, & turbatâ pace bellum movebatur; quod Reges ipſi gerere malebant. Occurrit hic factum Caroli Magni, quo vel declaravit quàm bonâ & firmâ corporis valetudine debeat eſſe præditus Sacellanus, qui Regum ſequitur itinera; vel certe viros ſacratos voluit modeſtiæ admonere. Illud ſubijciam Auctoris verbis, qui in vi-

ta eiuſdem Imperatoris refert eam hiſtoriam, nec illepidam: *Defuncto quoque*, ait [a] ille, *alio Pontificem quendam iuvenem* (fuiſſe Sacellanum benè poſſumus opinari ex ijs, quæ idem Auctor narrat de more Caroli Magni) *in locum eius ſubſtituit Imperator; qui cùm lætus ad abeundum exiret, & miniſtri eius iuxta gravitatem Epiſcopalem caballum ei ad gradum aſcenſionis adducerent; indignatus ille, quòd quaſi pro infirmo eum habere voluiſſent, de plana terra ita ſuper eum aſcendit, vt vix ſe retineret in eo; quin in ulteriorem partem decideret. Quod per cancellos Palatij Rex proſpiciens, citò illum ad ſe vocari præcepit, & ſic eũ allocutus eſt. Bone vir, celer es, & agilis, pernix, & præpes; utque ipſe tu noſti multis bellorũ turbinibus, undiq; ſerenitas Imperij turbatur. Idcircò opus habeo tali Clerico in comitatu meo. Eſto igitur interim ſocius laborũ noſtrorũ, dum tam celeriter aſcendere potes caballum tuum.* Hanc eandem hiſtoriã paulò aliter expreſsit Auctor damnati nominis, & retulit in Annales Boiorum, ſed tacito interim Auctoris nomine. Item alium, loquitur de eodem Imperatore, lætiorem ob Pontificatũ donatũ, atq; geſtientẽ, & ab humo in equũ abſque ſcamno, ſive ſubpedaneo uno impetu ſubſiliẽtem revocavit. Vales, inquit, ut video, viribus, & eques haud malus es: Tua opera in bellis, ubi tua virtus eniteſcat, indigeo: proinde ignobili & imbecillo, oves & gregem pecudũ relinque:

[a] Monach. Sang. lib. 1. in vita Caroli M. cap. 6. apud Henr. Caniſ. to. 1. antiq. lect.

que:ſed,ut vides, parum bonâ fide hæc [a] tranſcripſit. Haſce expeditiones bellicas, & alia Regum itinera Sacerdotes Palatini ſequebantur, ſacra myſteria facturi: ſacras etiam Sanctorum reliquias adſervabant, & iuxta ſtatas Eccleſiæ cæremonias ſacra omnia obibant.

a *Annal. Boiorum lib.* 4.

2. Quoniam verò Aulicorum Sacerdotum munus etiam fuit Regijs menſis benedicendi, circa morem iſtum libet aliquid annotare, cũ fuerit uſitatus in utroque Imperio Orientis & Occidentis. Quod pertinet ad hanc Imperij partem, extat [b] lex Ludovici Pij, ne *Clerici & Religioſi laici panem ederent, niſi hymno dicto*, jubet etiam poſt cibos Deo bonorum largitori gratias agi grato animi affectu. Quicquid is Princeps verè Pius lege præcepit, citra dubitationem id firmavit exemplo; ſi præcipuè ſpectabat ad Dei cultũ, & nihil erat, quod de maieſtate Regia detraheret. At quid hac præceptione ſanctius quàm ſummę Dei bonitati, unde ad nos bona [c] cuncta ceu ab augusto quodam fonte promanant, accepta omnia referre? Qui mos menſis, & cibis benè precandi, vel Ethnicis fuit uſitatus; ut demõſtrat Oratorum [d] inſtitutor: *Invitavi ad cœnam*, inquit, *quæ hic circunſcriptio eſt? pauper divitem: veniſti, ago gratias, habuiſti honorem, & illud humile limen intraſti, & adiſti menſam, ad quam cùm venire*

b *Lud. Imp. in Addit.* 4. *capitul. c.* 49

c *Deuter. c.* 8 *num.* 10. *Iambl. c.* 28. *Ariſt. lib.* 8. *Eth. cap.* 11.

d *Quintil. declam.* 301.

cæ-

cùm venire cœpimus, Deos invocavimus: morem excepere primævi [a] Chriſtiani,& retinuerunt qui ſunt conſecuti.

a Tertul. in Apol. cap. 39 Chryſoſt. homil. de prec.

3 Viguiſſe eundẽ morem in Aula Cõſtãtinapolitana nobis reliquit conſignatum in ſuis cõmentarijs Georgius Codinus: & tradit non ſubobſcurè munus iſtud Protopapæ fuiſſe; aut, ſi is fortè aberat, alterius cuiuslibet Sacellani Imperatorij. Refert præterea receptũ uſu extitiſſe, ut utrivis Sacerdoti, poſtquã fuerat benè precatus menſę Imperatoriæ ferculum daretur ex eadem menſa, & ex multis quæ diſtribuebantur viris Palatinis, qui ſolebant adſtare præſentes Imperatori mẽſæ accumbenti. Verba [b] Codini Latinè facta hæc ſunt: *Abſolutâ liturgiâ Imperatore ad menſam præſente priuſquam accubat, venit Protopapa, aut alius de Sacerdotum numero, & benedicens Imperatoriam menſam accepto pane, & ferculo diſcedit.* Hîc duo obſerva, ferculum datum, & panem, eoque habito Sacerdotis Aulici diſceſſum. Licèt ego ut primũ laudo, ita alterum non probo. Rationi fuit cõſentaneũ, Dei Sacerdoti poſt benè precandi formulã, Regię mẽſæ primitias dediſſe, quæ debẽtur in re omniviris divino cultui dicatis. Quod verò ad finem menſæ uſque non perſeveraverit, omnino diſplicet. Cur enim idem Sacerdos ob accepta beneficia ſublatis menſis Deo datori gratias non ageret? *Nec cibi ſumantur niſi*

b Geor. Cod. lib. de off. Aulæ & magn. Eccleſ. cap. 7 num. 20.

oratione præmiſſa, nec recedatur à menſa, niſi referatur Creatori gratia: aiebat Diuus [a] Hieronymus. Quæ etiam fuit præceptio Patrum Græcorum, & mos Catholicorum vetuſtiſsimus: quem pluribus illuſtrat Auctor [b] Myſtagogi: adducta in primis lege perſpicuâ, & in [c] Deuteronomio conſignata: cuius uſq; adeò fuere Hebræi obſeruãtes, ut deinde lege veteri abrogatâ ſuperſtitioſiores in ea re apparuerint. Etenim ob neglectas gratias mortem obrepere habebant perſuaſum. Ita R. Iudas Hebrææ Theologiæ Doctor in Thalmud. tria recenſuit quæ fatum accelerarẽt, homineſque ex hac vita ſubitò abriperent: inter ea ſecundo loco ponit, poſt cibum ſumptum gratias Deo non egiſſe.

4 Ad hæc in magnis quibuſdam, & ſolemnibus diebus anni feſtis nõ modò Protopapa, vel alius Clericus Palatinus eo abſente ferculum ex Imperatoris menſa accepere; verùm alij Sacelli Imperatorij officiales, & ex muſicis non nemo; videlicet Magiſter. Is enim non modò recẽſebatur inter officiales Cleri Imperatorij, ſed etiam omnibus Cantoribus tanquam Phonaſcus erat præfectus. Vnde cùm ijſdem indumentum habuit eiuſdẽ coloris, ſi rectè memini quod alibi annotaui, id eſt purpureũ ſuperpelliceũ, ipſi *camiſium* voce Græco-barbara vocabant, cùm alij Clerici Palatini nõ niſi candidũ ſibi ſuperimponerent. Itaque Magiſter in feſto

Epi-

a *Epiſtol. 22. Chryſoſt.*

b *Creſol. lib. 4. Myſtag. c. 24. ſect. 1.*

c *Deut. cap. 8. 10.* Cùm comederis & ſaturatus fueris benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi, *vel ut reddit Vatablus*: Age gratias Domino Deo tuo in terra illa bona, quam dedit tibi.

Epiphaniæ cantabat ad menſam Imperatoriam cum reliquis muſicis;ſed ſolū ferculū tollebat.quod,uti exiſtimo,fuit illi indultū ut Phonaſco,nō ut officiali,cùm in Clero Palatino alij numerarētur officiales,qui tamen eo die ferculū non habuere: ut liquet ex verbis [a] Codini. Sic enim rē enarrat, loquēs de Cantoribus ad mēſam Imperatoris modulos facientibus: *Poſteà ingrediuntur etiā Cantores cū ſuis Epirrhiptarijs & camiſijs,canuntq́; feſti proprium canticum, nempè illud: Magi Perſarum Reges* : & poſt alia ſubdit: *poſtquàm iſti cantandi finem fecerunt, & Imperator iterū comedere cœperit, Magnus Domeſticus ad menſam reverſus extremā eius partem occupat, vocatq́; nominatim primum Cantorē, Domeſticū, Lampadariū, & Magiſtrum, traditq́; illis fercula, quæ de manibus eorū tollunt Canonarchæ, quemadmodū Imperatorij Pueri à proceribus, ut ante dictū eſt, & foras efferunt.* Nomine primi Cantoris Protopſalten intellige;ita vertit alibi Gretſerus, & Græcus codex habet τὸν πρωτοψάλτην, Protopſaltē. Vnde quatuor Clerici Palatini potiſsimū eo honore ferculi donabantur, Protopſaltes & Domeſticus:hic præpoſitus Clero Imperatricis,ille Imperatoris, tertius Lampadarius, quartus Magiſter,vel ut officialis vel potius ut Phonaſcus. Atqui magno Domeſtico ferculū quis dedit ſi ipſe cæteris diſtribuit?an eo caruit?non ita,imò accepit cum auctario.nam ab Imperatore habuit

[a] *Georg.Codin. loco cit. num.24.*

buit, & cum vaſe, in quo erat ferculum repoſitum, ſive aureum illud fuerit, ſive argenteum: expreſſè Codinus: *Cæterùm poſtquàm magnus Domeſticus omnibus ferculum impertijt, Domeſtico & Præfecto menſæ recedentibus, iterum miniſtrat magnus Domeſticus, qui ut explicatum eſt, omnibus dat fercula: magno autem Domeſtico ipſemet Imperator ſuâ manu ferculum porrigit. Et vaſa quidem ferculorum quæ alijs dantur, ſive aurea ſint, ſive argentea, rurſus inferuntur in veſtiarium; at vas illud, quod magnus Domeſticus ex manu Imperatoris accipit ſive aureum ſit, ſive argenteum non infertur amplius in veſtiarium, ſed magnus Domeſticus tanquam ſibi donatum retinet.* Verùm hæc obiter ſint dicta.

5 Alterum quod hîc libet annotare, eſt mos lampadis Imperatori præferendæ. Vnde is, cui tale munus obtigebat, Lampadarius dicebatur. Quæ lampas duplici coronâ, eâque aureâ fuit cincta. Cauſam eius ritus, & ornatus habent[a] Codinus & Balſamon[b]: *Lampadem, ait ille, præferunt Imperatori propter illud Chriſti dictum: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt.* Rectè hoc quòd lampadem Imperatori præferrent, ut boni exempli eſſet: alterum malè quòd cum ornatū adhiberent, ut denotarent Imperatorem Conſtātinopolitanum duplici poteſtate fuiſſe præditum;

a Georg. Cod. loco cit. num. 37.
b Balſam. lib. 7. iuris Græco-Rom.

quâ ſcilicet ſacra & profana moderabatur, ut Græcâ levitate recentiores Græci ſuis Imperatoribus palpum obtrudebant. Hinc etiam prætulere lampadem, ſed tantùm unicâ coronâ incinctam Imperatrici, & Patriarchæ: quòd iſte rerum ſpiritalium curam tantùm haberet; mulieres verò temporanea dumtaxat ſpectarent. Quam prærogativam alijs Patriarchis, & quibuſdam Metropolitanis fuiſſe etiam attributam, refert idem Balſamō in iure Græco-Romano.

6 Præterea in eodem Imperio Bizãtino credibile eſt, imò certũ; Sacellanos Aulicos & Caſtrẽſes quoties claſsicũ canebat, id in bello potiſsimũ effeciſſe, quod fieri præcipit Leo Imperator [a] in Tacticis, ſive libro de re militari. Vt nimirũ Sacerdotes antè prælium ineundũ, ſive terreſtre fuerit, ſive navale vexilla cõſecrarent ſolemnibus cæremonijs (Banda & Flãmula ipſe vocat omnino barbarè) tametſi Ioannes Checus, & Ioãnes Meurſius corruptæ religionis homines, adeóq; Sacerdotũ, & piorũ rituũ oſores, cùm Leonis præcepta militaria in Latinam linguã vertiſſent, eius Sacerdotalis miniſterij non meminerint. Checi impoſturã detegit [b] Antonius Poſſevinus in ſelecta Bibliotheca; ego in verſione Ioannis Meurſij eandem deprehendi.

a Leo in Tacticis initio c. 13. & cap. 19. num. 21.

b Ant. Poſſevin. lib. 5. Bibliot. c. 7.

Quod hoc ipſum Capellani effecerint in Impe-

perio Occidentis non ambiget, qui legerit literas [a] Caroli M. ſcriptas ad coniugem Reginam cum nuncio Avaricæ victoriæ: quam non tam tribuit Ducum ſolertiæ, quàm Aulicorum Sacerdotum pietati & cõſilio, ij quippe ante pugnam ad Numen propitiandũ Carolo perſuaſere, ut triduanæ ſupplicationes haberentur. Item ut omnes milites eodem tempore vino & carne abſtinerent; ſed imbecillus corpore ſi ditior & potentior erat ſolidum unum (erat genus monetæ) eleemoſynæ nomine elargiretur, ſin autem pauper, ſaltem unicũ denarium; ipſi verò Sacerdotes ſacrum facerent; minores Clerici Pſalmos recitarent. *Sic conſideraverunt Sacerdotes noſtri, & nos omnes ita aptificavimus, & Domino adiuvante complevimus*, ait Carolus ad Reginã: quibus peractis victoriâ eſt potitus. Parũ provide diceret hic aliquis: nõ erat potiùs è re bellica corpora curare? eo enim tẽpore vires ſunt refocillandæ nõ debilitãdę. At qui hęc loquitur ignorat quoties ieiuniũ fuit parens victoriarum: quo ſæpiſsimè ingentes copiæ hoſtiles ſunt profligatæ. Adeat Hieronymum [b] adverſus Iovinianum. Et quoties ſupplicationes de hoſtibus trophæa reportarunt, collegit [c] Serarius, quẽ conſulat, qui velit. non eſt huius operis & inſtituti omnia cõplecti.

7 Non ſine aliqua probabilitate licet etiã con-

a Extant to. 2. Conc. Gallic. ann. 790. e editione Sirmondi.

b Lib. 2. & Salian. to. 3. anno. 2964. n. 87.

c Lib. 1. de proceſ. cap. 5. & in Litaneutico.

iectari munus aliud, & quidem magnifaciendum obtigiſſe Capellanis ædis Palatinæ temporibus Caroli Magni, & ſucceſſorum. Iiſdẽ Regibus [a], & Imperatoribus fuere à Secretis. Ita ferebat temporum conditio, cùm Clerici ferè ſoli, & qui erant Deo dicati litterarũ ſtudijs animum adijcerent. Quam obſervationem confirmant eius & vicini ævi Scriptores; qui ferè omnes viri ſacrati fuêre. Ex quibus præcipuè Rempublicam illuſtrarunt ſuis ſcriptis Aymonius, Annonius, Adelmus, Benedictinus, Theganus, Benedictus Levita, Anſegiſus Abbas, Sigibertus, Regino, & alij [b] innumeri. Vvippo, qui ſcripſit vitam Cunradi Salici, fuit eiuſdem Capellanus. is in præfatione ſe excuſat, ſi quid minus rectè ſcribat: quòd ægra valetudine impeditus Aulam & Capellam nequibat frequentare. Pro Sacellanis Aulæ habemus etiam luculentum teſtimonium Monachi Sangallenſis occaſione aliâ laudati. Is [c] refert, ut diximus, Carolum Magnum cooptaſſe inter ſuos Sacellanos Clericum quendam, licet pauperem; qui tamen graphicè ſcribere, & plurimas litteras poterat dictare. An non eſt hoc aliquem à Secretis ſibi ſeligere? Lupus Abbas Ferrarienſis, qui à multis Conſiliarius Caroli Calvi appellatur, idem munus obijſſe liquidò colligitur ex [d] epiſtolis, quas eiuſdem Regis nomine ad non paucos ſcribit idem

a *Buleng. de offic. Reg. Gall.*

b *Rhe. Choppin lib. 2. de ſacr. Pol. tit. 8. n. 16.*

c *Monachus Sangal. lib 1 vita Caroli M. cap. 4.*

d *Lup. Ferrar. epiſ. 81.*

a *Idē ep.* 25. idem [a] Abbas Clerici cuiuſdam meminit, cui Ludovicus erat nomen, & apertè aſſerit fuiſſe Scribam, ſive Secretarium Caroli Calvi: *Ludovicus*, [b] inquit, *magnæ indolis & epiſtolare in Palatio officium gerens.* Sed nullum dubitationi locum relinquit auctoritas Anaſtaſij in vita Adriani I. P. R. quo loco meminit donationis ſubſcriptæ à Carolo M. Romanæ Sedi. Nam qui illam exaravit, fuit Aulicus Sacerdos, & Imperatori à Secretis: *Bono ac libenti animo*, ait Anaſtaſius, *aliam donationis promiſſionē adinſtar anterioris ipſe antedictus præcellentiſſimus, & re vera Chriſtianiſſimus Carolus Francorum Rex adſcribi iuſſit per Etherium Religioſum, ac prudentiſſimum Capellanum & Notarium ſuum, ubi conceſſit eaſdem civitates & territoria Beato Petro, &c.* Donationem anteriorē vocat eam, quam Pepinus Caroli pater fecerat, & quam Fulradus eiuſdem Capellanus Romam detulit, ut alibi diximus. Hinc ſunt qui tradunt tanquam rem exploratam, Clericos, qui ijs Regibus erant à Secretis, Notarios, ſeu Secretarios Palatij, aut Coronæ Franciæ communiter dictos; cæterorum verò Principum Regibus inferiorum Clericos tantùm appellatos.

b *Bulleng. de offic. Regn. Gall.*

8 Hoc caput cōſignabo narratione hiſtoriæ, ſuperiori non abſimili, & petitæ ex vita Caroli Magni, qui Sacellano cuidam Epiſcopatum,

quem

quem dederat, ademit, & alteri attribuit. Cauſam dabit ipſamet hiſtoria, quam licet interpolatam referam Scriptoris verbis, & facit in rem, de qua hoc capite egimus: *Erat*, ait Sangallenſis [a], *quidam Clericus in comitatu Regis vilis, & abiectus, & ſcientiâ litterarum non ſatis inſtructus, quem iuſtus pijſſimus Carolus paupertati eius compaſſus, licet omnes eum odio haberent, & expellere niterentur, nunquam tamen perſuaderi poterat, ut ipſe illum abijceret, vel à conſpectu ſuo removeret. Accidit autem ut in vigilia S. Martini quidam Epiſcopus Imperatori nunciaretur defunctus; qui vocavit ad ſe unum de Clericis ſuis nobilitate & doctrinâ non mediocriter præditum, & dedit ipſi Epiſcopatum ipſum, qui lætitia reſolutus convocavit ad manſionem ſuam multos de Palatinis, plurimos etiam de Parochia illa venientes ad ſe cum grandi faſtu ſuſcepit, & cunctis permagnificè fecit parari convivium. Dapibus ergo prægravatus, mero ingurgitatus, vinoq́; ſepultus nocte illa ſanctiſsima ad nocturnas vigilias venire neglexit. Fuit autem cõſuetudo, ut Magiſter ſcholæ deſignaret pridie ſingulis quod reſponſorium cantare deberent in nocte. Huic autem, qui Epiſcopatum iam in manu tenebat, reſpõſorium,* Domine ſi populo tuo ſum neceſſarius, *erat iniunctum. Cùm ergo defuiſſet, & non caneret, & Imperator alium canere iuſsiſſet, Humilis ille excepit iuſſa Regis.* Sed poſt alia quæ contigêre in ea nocte, & ob eam rem proſequitur is Auctor.

a *Monach. Sang. lib. 1. vita Carol. M. cap. 5.*

De-

Demum Imperator ſic pronūciavit. Superbus ille, qui nec Deum, nec præcipuum eius amicū timuit vel honoravit, ut ſe vel unam noctem à luxuria refrenaret, quatenus reſponſorium quod ſicut audio cantare debuit, ſaltem incipere occurriſſet, divino & meo iudicio careat Epiſcopatu: & tu illum Deo donante, & me concedente iuxta Canonicam & Apoſtolicam auctoritatem regere curato. Rigidior quàm par eſt alicui videbitur, Carolus, qui virum & nobilem, & litteratum eâ ignominiâ notavit, ut de gradu deiecerit quaſi deſidem, & quòd neglexerit adeſſe precibus matutinis, & munus iniūctum nō obierit. Sed non exiſtimo bonū Imperatorem hac tantùm causâ motum: averſatus eſt in Præſule iam deſignato ingluviem, & voracitatem. Cùm enim ſe vino, & cibis intemperanter ingurgitaſſet, nō tam punijt negligētiam, quàm cauſam negligentię, vel utrumque. Idem factum, ſed detruncatum (cùm in eo fideliter relato multa inſint, quæ parum Catholicis moleſtiam exhibeant) tranſcripſit in Annales [a] Boiorum Auctor dānatus. Tantū enim habet; quendā pridie feriarū D. Martini deſignatum Epiſcopū, quòd is auctus tantâ dignitate amicis cœnam exhibens, & uti fit, mero ſeſe nimiū onerans, ſomno deinde oppreſſus noctu divinis rebus nō interfuiſſet, rurſus Sacerdotio à Carolo motum, intolerabilem, negligentiſsimumque fore ratus; qui primo die ſibi nō tempe-

[a] *Annal. Boiorum lib. 4.*

pe-

peraret,ut ſui compos Deũ ad iracundiam nõ provocaret. Præterit tamen quod ex alia narratione elicimus de Eccleſiaſtica pſalmodia, deque auctoritate Pontificia,cui Carolus tantum defert ſuo ore. Neque hiſtoriam fert acceptam Scriptori,quem laudavimus.

NOTÆ.

9 ANtiquum munus Capellani Aulæ Hiſpanæ ad Dominicanam familiam delatum. 10. Horarias preces cumRege recitabat. 11. Munera hodierna. 12. Rex ſui Capellani paræcianus. 13. Regum privilegium eligendi ſibi Confeſſarium 14. Rex Capellano debet decimas perſonales. 15. Rex ſecluſo privilegio cui deberet peccata confiteri. 16. Sacellani adiuvant Antiſtites ſacris operantes Pontificali appiratu. ab ijs convivio excepti. Religioſa convivia in Eccleſia Catholica quàm antiqua. Agapæ dicta. De ijs Concilia Gangrenſe & Laodicenum. 17. Cultus Domus Auſtriacæ erga ſacrã Synaxim. 18. Celebriores dies feſtis quos Rex Catholicus concelebrat. Item ſtatæ, & ſolemnes cæremoniæ.

Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

9 Offi-

9 OFFICIUM, ſeu munus Sacerdotum Aulicorum, qui his temporibus in Hiſpania ſacris operātur diverſus eſt, licèt in paucis, ab eo quod antiquitus in eadem domo Regia obiere. Ex lege [a] enim Hiſpana, & ſuprà adductâ duo præcipua obſervavimus: Primum & præcipuum fuit munus Confeſſarij Regij. erat enim in more poſitum, ut è Capellanis quiſpiam in ſacra exomologeſi Regum noxas expiaret, quod munus proculdubio is Sacellanus exercuit, qui Regi erat aſsiduus (*qui reſidentiam continuam cum Rege facit*) ait Gregorius [b] Lupus poſtquàm diverſum eum agnovit à ſummo Capellano. Vnde eſt factum, ut eadem lex voluerit & deſcripſerit Capellanum quàm fidiſsimum; utpotè cui intima pectoris conſilia Rex arcanò aperiret. Non paucis verò ab hinc annis mos iſte exolevit; & alius obtinuit, ut Regum Hiſpanorum confeſſarios ageret Religioſi cœnobitæ, qui illuſtriſſimæ Divi Dominici familiæ dant nomen. Quem morem Regum Caſtellanorũ eſſe vetuſtiſsimum teſtatus eſt ijſdem Henricus [c] Secundus. Nam morti proximus eius ordinis Cõfeſſario conſcientiæ crimina aperuit; ab eodem corpus Dominicum ſuſcepit, ſacroque oleo eſt inunctus. Imò eodem temporis articulo eſt profeſſus ſeſe aliquando detexiſſe quidem animi vulnera viro Religioſo Frãciſcanæ familiç; ve-

a l. 3. tit. 9. par. 2.

b Greg. Lup. ibidem.

c Chronicon Hēr. II. cap. ult. Mariana de rebus Hiſpan. lib. 18. cap. 2.

verùm id contigiſſe cum ſolo Comitis titulo eſſet inſignitus, nondum ad Regni ſolium evectus. Hunc locum debeo V. D. Alphonſo Ramirez de Prado in Conventu Hiſpalenſi fiſci Patrono. Moderatur hodie Regiam & Catholicam conſcientiã Illuſtr. & Rever. P. F. Antonius de Sotomaior: qui præterea Cõſiliarius Status & Belli, Cruciatæ generalis Cõmiſſarius, Quæſitor fidei in ſupremo Senatu, Abbas, &c. tot ſuſtinet ſolus negotia, ut ſit ſupra fidem; ſed cùm Dei gloriæ, Regis cõmodo, Reiq; publicę ſaluti inſudet dies, noctesque continuatis laboribus, cæleſtem opẽ experitur. Munera quæ obijt in Dominicana familia, Academicos & litterarios honores declarat munus iſtud Regij Confeſſarij, ad quod fuit ſelectus in tanta eligendi facultate, quantam ſuppeditabat Regibus Catholicis Religioſus Ordo D. Dominici, qui illuſtrium virorum ferax nunquam viſus eſt ſterileſcere. Neque immeritò Reges Hiſpani ex ijs ſibi ſeligunt Confeſſarios, cùm ſint alumni eius Sancti, qui non modò Hiſpaniam ipſam, in qua eſt ortus, ſed Orbem illuſtravit univerſum. Quippè ex illius Religioſo cœtu innumerabiles tanquam ex equo Troiano viri prodiere, quâ doctrinâ conſpicui, quâ ſanctitate illuſtres.

10 Alterum munus quod obijt Sacellanus Palatinus & quotidiano Regis miniſterio deſi-

gnatus illud fuit, ut horarias preces, vel coram Rege ad Deum funderet, vel Regem eaſdem recitantem adiuvaret. Liquet illud primum ex lege toties adducta, cuius ea ſunt verba dum loquitur de Sacellano Regio: *Que anda* (el Capellan) *con el* (Rei) *quotidianamente, è le reza las horas cada dia*. Quod non eſt credibile publicè, & in odeo effeciſſe, ſed privatim, & corā Rege: Item cùm paulò antè de ſummo Sacellano lex verba feciſſet, & hæc alia de Sacellano in Aula aſsiduo ſubieciſſet, planiſsimè conſtat illud munus Regem adiuvandi ad recitationem ſacrarum precum, iſtius non alterius munus fuiſſe. Atque homini de hac re dubitanti omnem ſcrupulum adimet Gloſſema Gregorij Lupi, ſeu Breviarum eiuſdem legis, ut ſuprà innui: qui apertiſsimis verbis diſtinguit ſummum Sacellanum ab alio, qui Regi continenter adhærebat; licèt ambigam, an iſti reſpondeat, qui hodie in hac Aula ſolet Regi in orbem inſervire, id eſt ſacra facere. Quamvis in Luſitania Regem in horarijs precibus recitandis ſummus ipſe Sacellanus adiuvaſſet, ut mihi eius Regni incolæ, & Aulicorum morum periti enarrarunt.

11 Munera verò, & officia quæ hodiernis temporibus exercent in Aula Hiſpana eiuſdem Sacerdotes, quos vocamus Capellanos *de Honor*, ſeu *de Banco*, & diſtincti ſunt ab alijs,

qui Capellani Cantores,ſeu *de Altar* nuncupā-
tur; hæc ſunt potiſsima. Quoties in Feſtis &
Dominicis anni diebus Rex ſacris operatur in
publico Sacello,& principali apparatu, toties
adeſſe ibidem debent (niſi velint ſuo muneri
non reſpondere) ſuperinduti ſupparum lineum,
id eſt veſtes illas itidem lineas,quas ſuperpelli-
ceas vocamus;& caput operiti quadrato & ni-
gro tegumēto, quod etiam dicimus berettum.
Miſſæ ſacrificium peragunt per hebdomadas,
& in orbē, ſed in privatis domus Regiæ ſacra-
rijs, & præſente Rege, vel ijs tantū qui ſunt de
cognatione Regia,iiſdem comedētibus qui ſa-
crum fecere adſtare ſolent,& cibis benedicere;
remotiſque menſis agere gratias Deo bonorū
largitori. Regum itinera,& expeditiones ſequū-
tur quotquot ad id fuerint deſignati à ſummo
Sacellano. Eâ occaſione ubicunque gentiū fue-
rint tum ipſe Aulæ Antiſtes, cùm ipſimet Auli-
ci Sacerdotes Sacramēta cōficere & miniſtra-
re poſſunt abſque Epiſcopi diœceſani venia.

12 Quæ res præterquā quòd diplomate no-
viſsimo Pauli V. eſt confirmata, agnoverat idē
privilegium lex Hiſpana; in qua Rex ipſe ubi-
cunque locorum moretur, ſui Sacellani parœ-
cianū ſe fatetur: *A aſsi como*, inquit lex, *los otros* l 3. tit. 9. part.2.
lo ſon de aquellos de quien los (Sacramentos) *reci-
ben; otro ſi, lo es el Rei de ſu Capellan, pues que del lo
recibe por do quier que vaya.*

13 Vtuntur hoc privilegio Reges univerſi, quo innixi poſſunt quem voluerint ſibi eligere Confeſſariũ. Id advertit Gregorius [a] Lupus, & eſt mutuatus ab Abbate [b] Panormitano.

14 Hinc aliud obſervant, deberi à [c] Rege Capellano perſonales decimas, quòd ſit eiuſdẽ parœcianus.

15 Quòd ſi privilegium illud abregaretur, Rex [d] illi Parocho deberet ſua peccata cõfiteri, intra cuius Parochiæ fines ſita eſſet domus Regia, quã rẽ neq; cõtraria cõſuetudo impediret. Adhæc Capellani efferunt & comitantur Regia funera, atque in eũdo eum locum obtinent, qui proximus eſt Regio cadaveri.

16 Prætereà adiuvant Præſules, qui ſolemnioribus feſtis diebus rem divinam faciunt Põtificali apparatu, vel in publico Aulæ Sacello, vel in alia æde ſacrata, ſed præſente, vel iubente Rege. Quo verò die Antiſtiti ſacris operãti inſervire, excipiuntur ab eodẽ religioſis epulis, vel quopiam munuſculo donantur; ſcilicet more vetuſtiſsimo, & ducto ab incunabulis veteris Eccleſiæ. In qua fideles Chriſtiani poſt mentẽ ſpiritali pabulo refectã, corpora aliquãtiſper procurabãt. Quamvis inde originẽ habuerit, quòd Gẽtiles noſtram fidem recens amplexi nõ illico adduci potuerunt ad perfectam Chriſtianæ fidei normam. Vnde qui tunc erãt populi Paſtores, aliquã indulgentiã uſi ſunt.

a *Greg. Lup. l. 3. titul. 2. par. 9.*
b *Abb. in c. omnes Principes, de maior. & obed.*
c *Iuxta Gloſ. in c. Apoſtol. de decimis.*
d *Hoſtienſ. in ſumma tit. de pœnit & remiſ. §. cui cõfitẽdũ, verb.* Cui Rex.

Sic morem iſtum non improbarunt quatuor Gregorij: Niſſenus, Thaumaturgus, Magnus, & Nazianzenus. Primus [a] enim refert de ſecundo permiſiſſe eũ, ut Neocæſarienſes in memoriam ſanctorum Martyrũ ſe ſe oblectarent, & in lętitiam effunderent. Magnus etiã [b] Gregorius ſimile quid non improbat; ut etiã Chriſti fideles die natalitio ſanctorum Martyrum: *Tabernacula ſibi circa eaſdem Eccleſias; quæ ex fanis commutata ſunt de ramis arborum faciant, & religioſis convivijs ſolemnitatem celebrent.* Nazianzenus [c] verò alludens ad verſiculum Pſalmi, qui (ut eſt in Vulgata editione) habet: *In voce exultationis & confeſsionis ſonus epulantis*, aliter legit, & ex mente Septuaginta Interpretum, & Aquilæ ἑορτάζοντος, id eſt feſtum agẽtis, ſeu epulantis, ut exponit [d] Nicetas quaſi verò ſemper cum epulo eſſet feſtum coniungendum. Sed mos iſte quoties modum eſt prætergreſſus cenſuram ſubijt aliquorum. Non modò Iuliani, qui in Miſopogone perſtringit Antiochenos, qui cùm effutè & licenter comeſſarentur, id liberiùs in feſtis præſtarent, ſed [e] Chryſoſtomi; qui de ijſdem, & eâdẽ causâ graviter eſt conqueſtus. Atque olim in eundem intemperantię ſcopolum impegere religioſi quidam viri. Etenim Amyda urbs à [f] Cabade Perſarũ Rege ea parte fuit capta, quia turris ex ſtabat Monachorum cuſtodiæ concredita; ſed cùm

[a] *Greg. Niſſ. in vita Thaumaturg.*

[b] *D. Gregor. epiſt. 31 lib. 9.*

[c] *Nazianz. orat. 3.*

[d] *Nicet. in cand. orat. num. 34.*

[e] *Chryſoſt. homil. in S. Iulian. mart.*

[f] *Procop. lib. 1. de bello Perſico.*

ille pridie celebrato feſto lautioribus epulis excepti gravius ſterterent, Perſæ occupatâ turri omnes obtruncant, urbemque ipſam ingrediuntur. Verùm ea religioſa & modeſtè celebrata convivia Agapas antiquitus vocarunt; in quæ Tertullianus (ſed lapſus in errores Mõtani, & Catholicæ[a] fidei deſertor) illa evomuit nimis immodeſta: *Agape in caccabis fervet, fides in culinis calet, ſpes in ferculis iacet.* Sed de iiſdem meminere Concilia[b] Gangrenſe & Laodicenum, & ne modum excederent moderationem adhibuere. Solebat enim accidere, ut convivæ parum verecundi nõ contẽti edere, quod erat ſatis ſuperque, fercula è menſis auferrẽt, & domum aſportarent. Quam voracitatem deteſtata eſt in primis Synodus Laodicena, de qua re decrevit: *Quod nõ oporteat eos ad Agagas vocatos partes, hoc eſt cibos tollere; eò quòd ignominia inuratur Ordini Sacerdotali.* In quem Canonem præter cætera hæc habet Ioannes[c] Zonaras: *Ne igitur ſacro Ordine initiatis, Clero'q; adſcriptis, imò verò nec laicis partes tollere, hoc eſt ex appoſitis epulis particulas auferre, domumq; nõ ſine aliqua Eccleſiaſtici Ordinis ignominia aſportare liceat, Canon decernit. Eſt id namq; hominis abdomini dediti, atque improbi argumentum,*[d] quod neque ſine ſcrupulo animi poteſt agi: cùm convivæ ciborum uſum habeant, non dominium. Sanctus[e] Remigius Rhemorũ Archiepiſcopus inter cætera ſupre-

a Tertul. lib. de ieiun. adverſus Pſich.

b Concil. Gãgr. can. 12. Laodicen. can. 27. 28.

c Ioann. Zonara in can. 27. cit.

d Malder de iuſt. & iur. tract. [illegible] cap. 3. dubit. 4. §. 3.

e Apud Briſſon. de formulis, & Aubertũ Meroeum Cod. Don. piar. cap. 1.

mis teſtamenti tabulis legata iubet, ut expenſis nepotis cuiuſdam, cui vineam reliquerat; *Laudunenſibus Presbyteris, atque Diaconibus annua convivia præbeantur*, ut ſunt teſtamenti verba. Quo etiam poſſumus referre longum & diuturnum uſum apud Catholicos in ſolemnioribus feſtis mittendi ſibi mutuò, ſeu panem, ſeu placentã, quas *eulogias* vocabant. In quo etiã more ſi quid peccaretur, emendavit a Concilium Laodicenum. Sed hęc obiter, & pro ſtudioſis antiquitatis Eccleſiaſticæ. *a Cõcil. Laodic. cap. 14.*

17 Domus Auſtriaca familiæ diuturnitatem, & Imperij amplitudinem (quæ duo nulla hactenus Regum proſapia ſimul coniunxit, & tandiu retinuit) acceptam refert mente gratiſſima Auguſtiſsimo Euchariſtiæ Sacramento; quod uſque ab incunabulis ſuæ magnitudinis eſt venerata ſingulari quodam cultu. Vnde Reges noſtri in dies teſtatam volunt hanc religioſam obſervantiam, publiciſque documẽtis, ita more maiorum, & quolibet menſe quintam Feriam, & Sabbathum unius hebdomadę huic cultui impendunt. In publico Aulæ Sacello, & matutinis oris ara decenter ornatur, in qua ſanctiſsimum cruſtulum exponitur oculis corporeis viſendum, animi luminibus adorandũ. Sacellani Pſalmos pœnitentię Dividicæ alternis vicibus recitãt præſente Rege intra ligneos cancellos. Solemni ritu peragitur Miſſæ ſa-

crificium; quo peracto ſacra Synaxis per Sacelli ambitum circumfertur ſubter aureũ uraniſcum, deferentibus argenteas haſtas ipſiſmet Sacellanis, & proſequentibus viris illuſtribus Palatinis. Sacellani qui interſunt annonam diurnam percipiunt, quam dicimus diſtributionẽ quotidianã, in cuius rei uſum adſervatur, quicquid pecuniæ cogitur; & infertur in ærarium Sacelli. Sed hæc hactenus de officijs: pergamus ad beneficia, quæ illa conſequuntur.

18 Sed acturus ſum etiam rem gratam ijs, qui ad Aulam Hiſpaniam non acceſſere; ſi brevibus recenſuero præcipuos dies feſtos, & ſtatas, ſolemneſque cæremonias, quibus Rex Catholicus inſigne ſpecimen Catholicæ pietatis ſolet exhibere. Atque primùm patefaciã Regis maximi Religionem, & erga Ordinem ſacratum obſervantiam. Prætereo quòd nemini, qui ſit Sacerdotio initiatus permittat manum deoſculandam, quod ſubditi in ſubiectionis, & reverentiæ ſignum efficiunt; imò honoris loco ducunt. Illud generatim annoto, Regem Catholicum in publico Sacello, publiciſque actionibus ſemper primas concedere Collegio Eccleſiaſtico Palatino. Ita cereum in feſto Purificationis, palmam in palmatibus, cinerem ineũte ieiunio Quadrageſimũm dierum, non niſi poſt omnes Sacellanos Aulicos, & minores Clericos, qui Sacello inſerviunt, accipere

re conſuevit. Itidem in Paraſceve, die dicato orbi redempto, poſtquàm Antiſtes, qui ſacris operatur, & cæteri Sacerdotes Palatini oſcula dedere ſanctiſsimæ Cruci; tunc demũ Rex ipſe Catholicus ſalutare lignum genuflexus adorat progrediens ad aræ gradus. Licèt Crux ipſa, quam illi ſunt deoſculati, invertatur: & ſublato operculo fruſtulum vivificæ arboris appareat, quod deoſculatur: ſed ad alia.

In pervigilio Natalis Dominici, & Epiphaniæ matutinis precibus, quæ noctu modis muſicis decantantur, intereſſe conſuevit; ſed intra ligneos cancellos. Quo feſto die trium Regum ſacrum peragit ſolemni ritu, & Pontificali apparatu Antiſtes ex inſignioribus, qui in Aula degunt (vel Nuncius Apoſtolicus, vel ſummus Sacellanus) ſed ante oblatam hoſtiã Rex è cortinis Regijs ad arã procedit, ibique flexis genibus tres calices argẽteos deauratos, affabre factos, ſigillis & emblematis aureis diſtinctos offert Antiſtiti ſacris operanti; qui ad Regem converſus utraque manu, & è ſuperiore parte patenam tenet; eamque dat deoſculandam, poſtquàm efformata cruce, Regi pro oblato munere temporario perpetuam ſalutem, & affluentem rerum copiam eſt à Deo precatus & pollicitus in ea verba: *Centuplum accipies, & vitam æternam poſsidebis.* Calices verò ob feſti myſterium continent, primus fruſtulum au-

ri,

ri, alter grana thuris, tertius parum myrrhę. qui deinde donantur pijs locis quemadmodum cēſuerit magnus Eleemoſynarius: licèt unum quotannis, & quaſi iure ſuo ſibi vendicet familia Hieronymiana, quæ incolit celeberrimum Cœnobium Laurentinum ex vicino oppidulo, dictum Eſcoriale.

Singulari quodam cultu, animique & corporis ſubmiſsione peraguntur à Rege Catholico myſteria Hebdomadis maioris. maximè dies ſacer cœnę Domini. Etenim poſt peracta in publico Sacello, & eo cultu quem diem decet officia divina; inde itur ad ampliſsimā Aulam, vicinam Regijs cubiculis (ob opportunitatem loci capacioris) præcedente ſacra ſupplicatione, & viris Palatinis, ipſoque Rege ſubſequente cum Legatis Principum. Vbi ad locum eſt deventum decātatur Evangeliū Ioannis xiij. *Ante diem feſtum.* Et ſimul atque ea verba de Ieſu audiuntur *ponit veſtimenta*; Rex enſem & pallium deponit. Ad alia eiuſdem ſacræ lectionis, *cùm accepiſſet linteum*, Rex etiam linteo præcingitur; atque genuflexus progrediens duodenum pauperum pedes licèt anteà lotos, adhuc tamen abſtergit, & ijſdem pollicem & indicem in modum crucis decuſſatos ſuperimponit, itaque admotos deoſculatur. Quæ cæremonia peragitur magno, & religioſo aſtantium horrore, qui cernunt Maieſtatem

Re-

Regiam, quâ in terris non eſt maior, ad pedes homunciorum provolutam. Hoc peracto ad menſas progreditur, quæ ibidem Regio appa- ratu conſpiciuntur, ipſos pauperes veſtibus & numis anteà donatos, cibis appoſitis partici- pat; manu propriâ ſingulis ſingula fercula diſ- pertiens. Iiſdem conceduntur omnia menſæ utenſilia cultrum, cochlear, mappæ, patinæ, vaſcula, & alia. Ciborum tanta eſt copia, ut pauper quiſque à tergo habeat ciſtã capacio- rem ad eos reponendos, & adſportandos: qui- bus divenditis bonam pecuniæ ſummam con- flare ſolet.

Subſequente die, quo ſe pro nobis Chriſtus Dominus in cruce tradidit, quæ eſt Paraſceves in Sacello publico nullus conſpicitur Regius apparatus. Omnia præferunt diei mœrorem. Deducuntur enim Regiæ cortinæ, ne tapetum quidem Regijs pedibus ſubſternitur; vix pul- vinar nigrum eſt genibus ſuppoſitum. In nudo & ligneo ſcamno Rex ſe reclinat; in ſumma nullus faſtus. Quod præcipuè eodem die ſpe- ctatur, illud eſt. Poſtquam Rex ſacroſanctam Crucem adoravit adhuc flexus genibus ante eandem reis quibuſdam delictorum gratias fa- cit, à quibus tamen ſolùm fiſci Advocatus exi- git vindictam. Pro iiſdem verò intercedit ſum- mus Sacellanus deponens ante Regem crimi- num tabulas (proceſſus vocant Forenſes, La-

tini

tini quæſtiones) inſtitâ ſericâ obligatos.

Sed diem, quem auguſtiſsimo ritu Euchariſtiæ anniverſarium ſacrum percolimus, præcipuo & exquiſito cultu Rex Catholicus concelebrat. Nam è Regia ad Templum D. Mariæ ſe confert: unde initur univerſa ſupplicatio poſtquam Antiſtes rem divinam fecit pompâ apparatiſsimâ. Præter ſodalitates pias, & religioſos ordines præcedunt victimam ſacroſanctam Senatores omnes Regij. Conſiliũ, quod dicunt Cruciatæ, Ordinum Equeſtrium, Regij Aerarij, Italicum (Luſitanum non adeſt, ne iſti de loco cedat) Aragonicum, Quæſitorum fidei, & Caſtellanum. Sacram Synaxim deferunt Sacerdotes induti veſte, ornatúque ſacrificantium, & ſub umbella candida holoſerica, auro prętexta; cuius argenteæ haſtæ deferũtur à Sacellanis Palatinis, ſed tantùm ab ara maxima, ſeu paſtophorio ad fores templi: quo loco deferendas tradunt oppidi Decurionibus (Regitores dico) recepturi eaſdẽ ubi dederant. Proſequitur Antiſtes Pontificali apparatu, quo fuit ſacris operatus; & è Capellanis Regijs quotquot eundem adiuvarunt cappis induti. Ad utrumque latus ſubſequuntur Maiores domus Regiæ, tum Hiſpaniæ Magnates, demum Regij ſanguinis ſoboles patrum antecedens. Regem ipſum Catholicum, qui in ea ſolemni tranſvectione Corporis Auguſtiſsimi non tam

Rex,

Rex, quàm pietatis ſignifer conſpicitur. Etenim toto, nec exiguo ſupplicationis ſpatio (durat duas integras horas) funale accenſum manu geſtans nudo vertice viſitur in calore æſtivo ſolis meridiani, quem ægrè prohibent ſuſpenſa linea vela. Regis latus ferè claudunt (vel parum diſtant) ſi qui adſunt Patres purpurati ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales. ſubſequuntur Legati Principum, ſummus Sacellanus, Status Conſiliarij, Cubicularij: claudunt omnes ſupplicationem milites prętoriani Burgundiones. Neque hîc ſiſtit religio Regis Catholici erga ſacrā Synaxim. Nam in eiuſdem fęſti octodialibus bis denuo feſtum auguſtiſsimum cōcelebrat. Primùm feriâ quartâ in Cœnobio Regio puellarum Deo dicatarum, quòd domui item Regiæ contiguum dicatur Beatæ Virgini ab Angelo ſalutatæ. poſt preces veſpertinas initur ſupplicatio, & tranſvehitur victima ſacroſancta in ambitum Templi præcedente universâ familiâ Palatinâ, cuius propria cenſetur ea ſolemnitas; adeſt Rex eâdem pompâ, quam ſuprà deſcripſimus; ſi demas Religioſos Ordines & Senatores. Deinde ſubſequente die, qui eſt octavus feſti in altero Cœnobio, item Regio, & in quo degunt virgines ſanctiſsimæ Regij ſanguinis, & Chriſto conſecratæ, à nudis pedibus *Diſcalceatas* dicimus, eundem cultū exhibet Rex Catholicus:

tan-

tantùm non adſunt Legati Principum. Quæ his diebus viſantur ſuſpenſa periſtromata, conchyliata tapetia, è pergulis, è podijs, collucentium facium multitudinem, & alia ſplendoris plena facilè diiudicat, qui reputat cum ſuo animo, hæc peragi in Aula Hiſpana.

Conſuevit etiam Rex maximus tanquam Dux Burgūdiæ, & aurei Velleris ſummus Præfectus ſolemne feſtum Andreæ Apoſtoli celebrare: in cuius Divi patrocinio is Ordo ſplēdidiſsimus fuit inſtitutus, & quem domus Burgundica habuit Tutelarem. In pervigilio Rex Catholicus veſpertinis horis, quæ in publico Aulę Sacello modis muſicis decantantur, pręſens adeſt, ſed deductis Regijs cortinis, milites ipſi aurei Velleris operti capita conſident in ſcamno, in quo aſsidere ſolent cæteris diebus Hiſpaniæ Magnates, qui eo die non interſunt: hos excipiunt Cancellarius & Secretarius eiuſdem Ordinis, ſed in ſcamno diſtincto: aſsidentes etiam caput contegunt. Cùm matutinis horis ſacrum eſt peragendum Pontificali apparatu, Rex Sacellum intrat, quem parum antecedunt Fœciales (vulgò Reges armorum) qui deinde ſe ſiſtunt paulò ſupra Regias cortinas. In ſacro, quod peragit ſolemni ritu Antiſtes aliquis è primarijs, qui in Aula degunt, illud eſt notandum; poſt oblatam hoſtiam Rex ad aræ gradus progreſſus, & genu flexus Antiſtiti offert

offert nummum aureum. Idem efficiunt cæteri commilitones aurei Velleris, ſuo ordine, quem antiquitas demonſtrat (ut & in ſeſsione) necnō Cancellarius & Secretarius; ad ſuas quiſque ſedes deinde revertitur.

Demum non ſilebo, quòd Rex maximus omnium Religioſorum Ordinum templa eo die ſuâ præſentiâ condecorat, quem diem ſacrum Parenti, & Conditori celebrant. Si modò exceperis Societatē IESV, quæ hoc genus honorificentiæ ſibi vēdicat Kalendis Ianuarij.

DE BENEFICIIS Regijs.

CAPVT VII.

1 REGVM beneficia in ſuos Sacellanos. 2. Proclamatio Caroli Calvi in eam rem. Mos iurandi in ingreſſu honoris. 3. Regum veterum capellæ, Antiſtitum ſeminaria. 4. Concilium Valentinum quas adhibuerit restrictiones. 5. Puellæ nubiles, & Eccleſiæ viduæ aſſimiles. 6. Regia nominatio in Hiſpanijs, & Gallijs quàm antiqua. 7. Aulicorum & Capellanorum potior ratio

ratio quatenus habenda. 8. Mos Principum evehendi Capellanos ad ſumma Sacerdotia quàm vetuſtus, & diffuſus in Aula Germanica. 9. Bohemica. 10. Anglica. 11. Conſtantinopolitana veteri. Qua induſtria Ioãnes quidam in ea Sacellanus factus Patriarcha? 12. Contentio inter Carolum M. & uxorem pro alterius deſignatione. 13. Reges ægrè ferunt ſuos Sacellanos ipſis inſcijs, vel nolentibus factos Epiſcopos. 14. Aviditas & ambitio Clericorum Aulæ à quibus notata. 15. Ærarium Sacelli Palatini.

1 CVM Sacellani Regum in ea, quam hactenus obſervavimus, dignitate Palatina fuerint conſtituti; conſequens fuit, ut ſumma & opîma Sacerdotia, & nõ vulgaria liberalitatis Regiæ beneficia gradum illum conſequerentur. Etenim poſt exactos in Aula aliquot annos, poſt conſumptam nõ exiguæ pecuniæ ſummam (quis in Aulis Regum diu ſufficiat laboribus, & expenſis?) rationi fuit conſentaneum, ut repeterent lares domeſticos tum opimis Regij muneris beneficijs locupletati,

tati, cum ſumma aliqua dignitate inſigniti. Ita poſtulabat gradus ipſe, ſive ordo, cui fuerant adſcripti, dum in Aula degerent. Ita etiam Reges ipſi faciebant ſatis (quod ſano modo eſt interpretandum, ut poſterius dicemus) expenſis, quas ut ſplendidè viverent, ſubierunt. Atqui *ex claritate ſervientium creſcit fama dominorũ*, ait Auctor [a] in Aulis verſatiſsimus.

2 Quòd ſi quis velit expreſſam intueri magnorum Principum liberalitatem verè Regiam in ſuos Sacellanos, adeat [b] Concilium Tullenſe, cuius alibi meminimus. In ea Synodo Carolus Calvus Rex, ut Venilonem Archiepiſcopum Senonenſem Regiorum beneficiorum parum memorē, ingrati animi argueret; porrecto manu propriâ accuſatorio libello ad Epiſcopos, qui convenerant ad Venilonis cauſam diiudicandam, & eundem, ut res tulit, exauctorandum, hæc præter alia indignabundus eloquitur: *In qua parte Regni vacabat tūc Metropolis Senonum, quam iuxta conſuetudinem prædeceſſorum meorum Regū Veniloni tunc Clerico meo, in capella mea mihi ſervienti, qui more liberi Clerici ſe mihi commendaverat, & Sacramento fidelitatem promiſerat, conſenſu ſacrorum Epiſcoporum ipſius Metropolis ad gubernandum commiſi.* Hîc obiter obſerva Capellanos, cùm primùm Regio Sacello nomen dabant, ſolitos iurare, id eſt fidã operã ſuis Regibus promittere. Quod Sacra

a *Caſſiod. lib. 4. epiſt. 3.*

b *Cõcil. Tulleſ. ann. 839. ſub Nicolao I tom. 3. Cõcil. par. 1,*

mentum Reges præſtandum curavere nõ modò, ut illi ſuo munere ritè & ordine, & cùm opus eſſet fungerentur; verùm ut fidem ſuam obſtringerent, iurarentque ſe ſe Regem nunquàm deſerturos. Cùm tanquam Clerici ædis Palatinæ Sacerdotijs opîmis, & præfecturis Eccleſiaſticis donarentur; quibus fulti interdum Regibus negotium faceſſere ſolebant. Deinde debemus adnotare; quod facit in rem noſtram, morem illum evehendi Capellanos ad ſummas dignitates, & conſuetudinem Regum, qui Carolum Calvum præceſſere: quorum nomine non ſolùm comprehendo Carolovingios, ſed etiam Merovingios. Morem enim non abſimilem ornandi Aulicos Sacerdotes ſummis honoribus repetere poſſumus abſque controverſia uſque ab antiquiſsimis temporibus: nempè ab anno Chriſti 500. & in eadem Regum Francorum Aula. Etenim Clodoveus Aptonium ſuum Sacellanum Angoliſmenſem Epiſcopum deſignavit: ut refert Auctor [a] valde doctus ex manuſcripto, quod ipſe legit, & cui erat titulus: *Geſta Epiſcoporum & Comitum Angoliſmenſium.*

a Rhenat. Chopp. lib. 3. de ſacra Polit. tit. 4. nu. 11.

3 Libentiores Reges conſequentes ex altera Francorum Regum prole, imprimìs Carolus M. & Ludovicus, & Reges poſteri ſuos Sacellanos ſummis; & opîmis Sacerdotijs ornarũt. Certè ipſe Carolus diſertis verbis hoc promi-

mi-

miſit ſtudioſis illis adoleſcentibus, quos cōperit in re litteraria maximos proceſſus effeciſſe. E quibus unum allegit inter Aulæ Sacellanos; & quem deinde Præſulem deſignavit, licet cōtrà annitente Reginâ, ut mox dicemus. Verba autem Caroli ea [a] fuere, *Dabo vobis Epiſcopia, & Monaſteria magnifica.* Hinc eſt factum, ut iiſdem temporibus, & in eadem Aula Sacellum Regium verè cenſeretur Antiſtitū, & magnorum Præſulum Seminarium. Quam rem nobis ob oculos ponit [b] Lupus Abbas Ferrarienſis ſcribens ad Amulium Epiſcopum, qui morem illum fortaſſe ægrè ferebat: *Id veſtræ prudentiæ* (loquitur Regis nomine, cui erat à conſilijs, & ab epiſtolis) *dominus noſter Carolus iuſsit ſuggerere; non eſſe novitium, aut temerariū, quod ex Palatio maximè honorabilioribus Eccleſijs procuret Antiſtites.* En quibus opibus, & honoribus aucti ab Regibus illis Aulæ Sacellani miſsionem impetrabant! ait quippè Auctor iſte, non infimis, ſed inſignioribus Eccleſijs deſponderi ſolitos. Idem Abbas, & eâdem epiſtolâ cuiuſdam Sacellani Palatini inaugurationem petit nomine Regis antedicti: *Godelſadum etiam, quem ex Palatio ſuo, more prædeceſſorum Regum maiorum, ut antè monſtratum eſt, Cabilonenſi præfici Eccleſiæ flagitat idem Rex, in hac quadrageſima non gravemini ordinare.* Sunt eiſdem verba.

[a] Sāgall. lib. 1. vit. Carol. M. cap. 4.

[b] Lup. Ferrar. epiſt. 81.

4 Qui mos, & conſuetudo ſi Præſulibus aliquando diſplicuit, nec ſine contradictione viguit; certè proceſſu temporis libenter illam comprobarunt. Cùm enim Epiſcopi univerſi, qui Valentinum Concilium celebrarunt, extorquere vellent à ſuis Regibus Antiſtitũ electionem, ſeu deſignationem, & Clero & Populo iterum reſtituere; ut fuit antiqua, & nota conſuetudo in Eccleſia Catholica; cùm, inquã, hoc Regibus proponerent, excepere tamen nõ comprehendi hac ſuâ petitione caſum illum, ſi aliquando ſcilicet vellent Reges ſuos Sacellanos Epiſcopos deſignare; dignos cæterà, & ijs dotibus inſtructos, quas in cãdidato ſacræ præfecturæ Canones Pontificij requirunt. Imprimìs enim non arridebat illis is Aulicus Sacerdos, cui vita, moreſque non benè olerent, item qui vanus ſeu levis, qui cupidus, qui illitteratus, qui ſimoniacus audiret. Non mea hæc ſunt, ſed eiuſdem Synodi. Quę proinde monuit Metropolitanum (cuius cenſuræ, ſeu examini Regis candidatus, & Sacellanus erat ſubijciẽdus) ne inaugurarct hominem, licèt ab Aula veniret, quem reperiret obſtrictum aliquo crimine ex enumeratis. Sed præſtat audire ipſos Epiſcopos loquentes, & in eo ſacro Conventu. Nam ubi decreverũt petendum abs Rege hoc quod præmiſimus a ſubijciũt: *Sed & ſi à ſervitio Pij Principis noſtri aliquis Clericorũ venerit,* ut

a *Concil. Valent. in Vienneñſ. prim. habitum anno 855. c. 3. Concil. p. 1. cap. 7.*

ut alicui Civitati proponatur Epiſcopus, timore caſto ſollicitè examinetur. Primùm cuius vita ſit; deinde cuius ſcientia; ne maculata vita, & pompis ſeculi turgidus, (t) ſimoniacâ hæreſi pollutus. Nec præſumat (Metropolitanum alloquitur) *illitteratum, aut cupiditate nimia cæcatum rediturus facti ſui rationem, populo Dei præficere.* Quòd ſi Sacellanus à Rege deſignatus iudicio Metropolitani, cui ea cura incumbebat, parum dignus cenſebatur, qui ad ſacram præfecturam eveheretur; decernunt Epiſcopi in eadem Synodo congregati, non è veſtigio repellendum,& cum ignominia;ſed Regem ipſum cōſulendum,& ut alium deſignet, deprecandum; hæc ſunt verba eorundem, & plena humanitatis, ſummæque adverſus Reges obſervantiæ. *Si neceſſarium idem Metropolitanus viderit, ne tantum malum cogatur agere, ut indebito honorem bonis tantum debitum tradat, inſtruat populum, informet Clerum, potius adire clementiam imperialē; & ipſe cū Coepiſcopis quibus valuerit modis adeat, ut Eccleſiam Dei glorioſus Imperator digno honoret miniſtro.*

5 Rectè cùm Eccleſiæ ipſæ, dum ſunt viduæ, etiam in hac parte ſint ſimillimæ puellis, quæ licèt nubiles, attamen verecundiâ præpeditæ nequaquam audent ſponſos petere ex animi ſententia: ijs contentæ ſunt, quos dederint parentes: *Non eſt virginalis pudoris*

a Ambr. lib. 1. de Patriarchis, 32. q. 2. Can. honorãtur. *eligere maritum*, ait [a] Ambroſius loquens de Rebecca, quæ non de nuptijs, ſed de profectionis die eſt conſulta. ex quo loco ſanctorum

b Euripid. in Androm. Bibliorum cenſuit deſumptum illud [b] Euripidis in Andromacha: Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς μέριμναν ἕξει: κοὐκ ἐμὸν κρίνειν τάδε. *Sponſaliorum meorum pater meus curam ſubibit. Hoc enim non eſt meum.* Atque alius ex Ethnicis loquens de pulchro ſponſo adultis puellis ſeli-

c Plin. Iun. gendo: *Debet hoc*, inquit [c], *caſtitati puellarũ quaſi præmium dari*. Ita planè quemadmodum parentes puellis, ſic Patroni viduis Eccleſijs debent ſponſos optimos conquirere. Alia eſſent quæ ex hoc loco Concilij Valentini poſſent obſervari, ſed alij id efficiant.

6. Hîc tantùm annoto, licèt etiam extra orbitam, Reges Galliæ antiquitus ius obtinuiſſe nominandi Antiſtites; Metropolitanos nominationem ratam habuiſſe: vel ut aliter dicam, Antiſtites à Rege deſignatos inauguraſſe. ſimilis fuit prærogativa Regum Gothorum in Hi-

d Conc. Tol. 12. cap. 6. & Conc. Tolet. 16 ep:ſtol. Brau'io. al Iſid. & Iſidor. ad Braulion. ſpania [d] (ius Regiæ nominationis iam uſque ab ijs temporibus repetunt Hiſpaniarum Reges) Epiſcopos enim ipſi nominabant, & eoſdem Archiepiſcopus Toletanus, licèt ſuæ ſedi minimè ſubiectos, ſingulari prærogativâ inſtituebat. licèt Epiſcopis Toletanæ Eccleſiæ non ſubditis, ſed aliarum ſuffraganeis eam legem imponeret poſt inaugurationem, ut intra

trimeſtre ſpatium ſuis Metropolitanis ſe ſiſterent in ſubiectionis argumentum. Quæ omnia fuiſſe factitata auctoritate, & veniâ Pontificis Romani, cui Hiſpaniēſis Eccleſia primas ſemper detulit, prudēter autumat [a] Garſias Loaiſa Sacelli Regij ſummus olim Sacellanus, & deinde Archiepiſcopus Toletanus.

a Garc. Loaiſa in not. ad Concil. Tol. 12. cap. 16.

7 Ex hactenus dictis, & alijs, quæ paulò poſt dicemus, ſunt nonnulli, qui contendūt, Aulicos & Regū Sacellanos in contentione honorū & collatione beneficiorū eſſe cęteris præferēdos. Quod ego tamen timidius aſſererē, & illud cōcederē in pari ſciētia, prudētia, probitate, alijſque adiunctis, quæ poſtulat ſtatus rerū, & conditio dignitatis cōferēdæ. Secus verò nolo ego meo ordini, & meis ſodalibus tam addictus videri, ut incidam in reprehenſionem doctiſsimi cuiuſdam viri; licèt parum æqui ordini Eccleſiaſticorum; ijs præſertim, qui in Aulis degunt, & vitâ Aulicâ nituntur ad ſacros honores: niſi tamen depravata temporum, de quibus loquitur, Aulæque, in qua vixit, conditio iuſtam illi anſam præbuiſſent nimis licenter loquendi, dum interea vult videri tacuiſſe: *Silendum eſt*, ait [b] ille, *ne ſacroſanctam exiſtimationem lædamus, qui auguſtam illam cauſiam, non vitæ ſanctitate, non illæſa famâ commendatione, non probabili aliquo conſilio mereri; ſed Aulici ambitus decennali ſervitute, ſed ampliſsimi ordinis ſigillatâ reverētiâ, &c.*

b Budæus lib. de Aſſe, pag. 258.

Nec ſanè à vero longè abeſt, ſi quis contendat, vitâ ſolum Aulicâ reddi quempiam dignum, qui ad ſummos Eccleſiæ honores, alijs non inſtructus dotibus, conſcendat.

8 Sed revertor unde abij. Poſtquàm Imperium è Francis ad Saxones eſt translatū quàm propensè ferrentur Germaniæ Imperatores in ſuos Sacellanos Aulicos elicimus ex vita Sancti Ottonis Bambergenſis Epiſcopi. deſcripſimus ſuprà non pauca, ſolū addam teſtimonium Gulielmi Tyrij Archiepiſcopi, quod cōfirmat morem illum Aulæ Imperatoriæ: *Henricus,* inquit ille, *Theutonicus Rex, & idē Romanorum Imperator à Divo Gregorio Papa VII. paſſus fuerat quæſtionem & controverſiam non modicam ſuper annulo Epiſcoporum defunctorum, & baculo; inoleverat enim conſuetudo præſertim in Imperio, quod defungentibus Eccleſiarum Prælatis annulus, & virga paſtoralis ad D. Imperatorem dirigebatur. Vnde poſtmodum unum quemlibet de familiaribus & Capellanis ſuis inveſtiens ad Eccleſiam vocantem dirigebat, ut ibi Paſtoris fungeretur officio, non expectatâ Cleri electione:* hactenus [a] Gulielmus, & quid in ea re peccaretur, alibi adnotavimus. certè S. Otto Capellanus Hērici Quarti Imperatoris deſignatus Epiſcopus Bambergenſis noluit inaugurari niſi conſentiēte Pōtifice Romano, ut diximus in Anacephaleoſi eius vitæ.

[a] *Guliel. Tyrius lib. 1. de bello ſacro, cap 13.*

Sed ijs Germaniæ Regibus facem prætulerat

Henricus in primis, S. Cunegundis maritus, & ipſe etiam in Sanctorum numerũ relatus, Vngarorum Apoſtolus ex re dictus: unde ſentio nihil in hac re deliquiſſe, ut poſteri peccarunt. Is porrò Mersburgenſi Eccleſiæ Vvigbertum Aulicum Sacellanum præfecit; & cum maximè eiuſdem Eccleſiæ bono voluit conſulere. Occaſionem habes in [a] Ditmaro, in cuius Chronico legimus: *Henricus divina gratiâ antecessorum nævum ſuorum cupiens emendare, &c. dedit Episcopatum ſanctæ Mersburgenſis Eccleſiæ Capellano ſuimet, nomine Vvigberto.*

a Ditmar in Chron lib 6. anno 1005.

9 Ea Regũ cõſuetudo ſuos Sacellanos opibus locupletãdi & honoribus augẽdi, quę viguit pręſertim in Aula Occidẽtis, ad alias proceſſu tẽporis pervenit: alioſq; Principes excitavit, ut ſcilicet in ſuos Aulicos Sacerdotes ferrẽtur volũtate propẽſiſsimâ. Hinc enim in [b] Bohemia cõtroverſia illa eſt exorta inter Principẽ Vlaſdislaũ, & Pragenſe Collegiũ Canonicorũ ob electionẽ Danielis, qui Vlaſdislai Sacellanus, ab eodem fuerat electus ſive deſignatus Episcopus Pragẽſis. cùm tamen aſſererent Canonici electionem Antiſtitis eſſe ſuorum ſuffragiorum; vicit tamen Principis ſentẽtia, effecitq; ut Daniel Aulæ Sacellanus inauguraretur: licèt præceſſerit imaginaria quædam, & fictitia electio. Dubravius Olomucẽſis Episcopus hãc hiſtoriam refert, in ea quàm ſcripſit de rebus Bohemicis.

b Dubravius Olomucenſ. lib. 14. hiſt. Bohem. Rhenat. Chop. de ſacr. polit. lib. 1. titul. 2. num. 12.

10 In

10 In Aula Anglicana vetuſtiſſimis temporibus, dum coleret fidem Orthodoxam, & Romanæ ſedi obtemperaret eundem morem ab hiſtoricis eius gentis video expreſſum: evehendi ſcilicet Capellanos ad ſummas Eccleſiæ præfecturas. Henricus [a] de Hovedē Turſtinum memorat Regis Angli Capellanum, qui Eboracenſis Archiepiſcopus eſt creatus: *Turſtinus*, ait ille, & alij Torſtannum & Turſtānum vocant, *Regis Capellanus ad Eboracenſem Archiepiſcopatum die Aſſumptionis ſanctæ Mariæ eligitur Vvintoniæ.* Sed licet Ivo [b] Carnotēſis videatur indicare eam electionem ſuffragijs Canonicorum factam; ait enim: *Elegit prætaxata Eccleſia* (Eboracenſis) *venerabilem virum Turſtinum in Archiepiſcopum. qui quantum ad perſonam pertinet, continentis eſt vitæ, & honeſtæ famæ, & utilis quantùm humana conſcientia de alterius vita poteſt iudicare ſanctæ Dei Eccleſiæ.* Non tamen videtur inijcere hunc ſcrupulū Matthæus [c] Paris: *Anno Domini M. CXIII.* ait iſte, *Rex Henricus dedit Archiepiſcopatum Cantuarienſem Rodulpho Londonienſi Epiſcopo; & illum per anulum & baculum Paſtoralem inveſtivit. Obijt eodem anno Thomas Eboracenſis Archiepiſcopus, & ei Thurſthanus ſucceſſit.* Non modò primum, ſed & alterum opinor electum Archipræſulem beneficio Regis: cùm Rex Angliæ omnibus eius Regni Eccleſijs per baculum & anulum Epiſcopos daret;

a *Henric. de Hoved. Annal. part. 1. in Henric. I.*

b *Ivo Carn. epiſt. 276.*

c *Matth. Paris in vita Henrici I.*

an iure res non caruit controverſiâ; quæ deinde inter Germanos Imperatores & Pontifices Romanos eas turbas movit, quas ſuprà indicavimus. Sed ſuperior fuit Romana ſedes. Hic eſt ille Turſtinnus, qui Archiepiſcopus Eboracēſis cum Cantuarienſi de primatu toties contēdit, & incredibili conſtantiâ. Et licet aliquādo coactus fuerit cedere in tempore, ut his verbis enarrat a Hiſtoricus laudatus: *Anno Domini M.CXXII. Rex Henricus ad natale tenuit curiam ſuam apud Vvindeleshoram, ubi cùm Turſtannus Eboracenſis Archiepiſcopus Regem vellet coronare, iudicio omnium repulſus eſt, & lator crucis ejus, quã in Capella Regis ante ſe deferri fecerat, extra Capellam eiectus eſt*; at deinde Pontificis Romani favore, & iudicio innixus Archiepiſcopo Cantuarienſi primas nunquam detulit. ſed eius cōtroverſiæ fuſe meminit Vvilielmus b Malmesburienſis in geſtis tum Regum, cùm Pontificum Anglorum.

a *Matth. Pariſ loc. cit.*

b *Vvillielm. Malmesbur. lib. 3. de geſtis Reg. & Pontif. Anglor.*

Imperator Conſtantinopolitanus non modò duxit Clericos Palatinos ad ſumma Sacerdotia, verùm etiam ad culmen, atque apicem Eccleſiaſticarum dignitatum interdum evexit, quòd in Eccleſia Græca fuit Patriarchæ ſolium. Inſigne eſt teſtimonium Nicephori Gregoræ, qui refert poſt Becum Patriarchã ſede eiectum, ſive ab Aula relegatum, ut aliã occaſione dixi, in eiuſdem locum fuiſſe ſuffe-

ctum Gregorium Cyprium è Sacello Cleri Imperatorij ſic habet [a] Gregoras: *Erat autem tum inſignis vir facundiâ ex Imperatorij Cleri Collegio Georgius Cyprius, qui elegantes Græcæ litteraturæ numeros, & Atticam illam linguam longo iam tempore oblivionis gurgite demerſam ingenij dexteritate, ac ſingulari ſtudio in lucem produxit; ac veluti ab inferis revocavit.* Et poſt alia: *Eſt ab Imperatore poſt debita ſuffragia, & teſtimonia deſignatus: & paſtorale pedum in Imperatorio ſuggeſtu more veteri ab Imperatore porrectum accepit.*

[a] *Nicepb. Gregor. lib. 6. Hiſt. Bizant.*

Occurrit in hiſtoria Andronici, quam Græcè ſcripſit Cantacuzenus eximperator, & Latinè fecit Iacobus Pontanus, narratio adſimilis; & ob ea quæ contigêre lectu, & ſcitu digna. Nos eam brevibus referemus, cùm de more Græcorum ſit prolixior, quàm ut integra adducatur. Cùm olim Eccleſia Bizãtina ſuo Antiſtite careret, de novo eligendo agebatur: ſed in magna controverſia, & diſſenſione magnus Domeſticus (is ut alibi dixi erat Aulæ ſumma dignitas, cui in parte reſponderet in Aula Hiſpana primus Maiordomus Regiæ) Imperatori perſuaſit, uti Ioannem Presbyterum, & Sacellanum Aulicum Antiſtitem Eccleſiæ Bizantinæ deſignaret: quem licèt obſcuro loco natum, tamen rerum Eccleſiaſticarum peritiſſimus ipſemet magnus Domeſticus primò inter ſuos familiares adſcripſerat, ut ſibi eſſet à

ſa-

ſacris domeſticis, ſed deinde, cùm ita uſus poſceret, inter Sacellanos Imperatorios allegerat ſtipendia ſua illi relinquens, & Imperatoria inſuper attribuens. Porrò Ioãnes partes ſuas tã benè explevit, ut Imperatoris gratiam meruerit. Qui de eiuſdem electione magni Domeſtici conſilium probavit ſi modo perfici poſſet. Sed Imperator ubi de ea re ad Epiſcopos retulit, nemo fuit qui vellet ire in ſuffragia. Vnde magno Domeſtico impoſuit negotium, ut ipſe cum Epiſcopis de eadẽ re vellet agere. qui nihilo blandiores facti poſt magnam controverſiam id faciendum pernegarunt. Cùm Ioannes profanæ vitæ curis implicitus, ut aiebant, uxorem, & filios haberet, licèt ijs ſe poſſet extricare, ut reſpondebat magnus Domeſticus. Qui tamen Epiſcopos tantopere reluctantes aliâ viâ eſt aggreſſus, & devicit. Eoſdem enim de re eadem deliberaturos interrogavit, an ſaltem vellent Ioannem Presbyterum (cùm nullo crimine eſſet irretitus) ad aliam quampiam Eccleſiam evehere, poſthabitâ Bizantinâ? Quod cùm Epiſcopi malè cauti id ſe ſe libenti animo facturos reſpondiſſent, ineunt ſuffragia, & Ioannem Theſſalonicenſem Antiſtitem renunciant. Quod decretum Chirographo etiam confirmant, ita petente magno Domeſtico. Sed quò iſte collimaret, Epiſcopi non advertêre. Etenim in manus Chirographum

de-

deſumens factum laudavit primùm, ſed deinde infit. Si ea quæ obiiciſtis Ioanni Sacellano Imperatorio ne Patriarcha Conſtantinopolitanus crearetur, firma & valida fuere, cur eadem crimina non eundem repulere ab Eccleſia Theſſalonicenſi? Cui vita integra, & mores incorrupti ad aliquam Eccleſiam aperiūt aditum, ad quamlibet aliam patere poteſt ingreſſus. Viderent igitur quàm malè facerent, & quàm putidas rationes adducerēt, dum adverſarentur Imperatoris voluntati. De me nihil dico (addidit magnus Domeſticus) ſi quis honos mei veſtrum tangit animum. Ad hæc cum Epiſcopis ſeorſum egit: Ioanni, ſi qui erant favorabiles confirmans, adverſarios inflectens, ut futuri Præſulis ſibi gratiam & amicitiā conciliarēt. Quibus dictis, factiſque Epiſcopi manum dedere ſuis ſe pennis captos intelligentes. Vnde licèt initiò repugnantes Ioannem Sacellanum Palatinum Patriarcham renunciatunt; *Hoc modo* (ſunt verba [a] Hiſtorici, qui fuit ipſemet magnus Domeſticus) *Ioannes contentione magni Domeſtiti Patriarcha decretus, paulòq́ poſt conſecratus eſt.*

a Cantacuz. lib. 2. c. 52.

12 Mirùm quantùm faverint ſuis Sacellanis optimi Principes; & ipſæ etiam Regiæ mulieres. quod mihi memoriam refricat, & facit meminiſſe contentionis olim exortæ inter Carolum M. & uxorem Hildegradam: quis ſcilicet

cet è duobus Clericis Palatinis ad Epiſcopatum quem iam eveheretur. Iſne qui, ut ante dixi, cùm graphicè litteras pingeret, nec illaudatas epiſtolas dictaret, caſque plurimas, fuit Carolo ab epiſtolis & à ſecretis? an verò Reginæ alius quidam Sacellanus (utriuſque Sacerdotes fuiſſe diſtinctos ex hac hiſtoria liquidò conijcimus) cui ipſa favebat impenſe? adeò ut ad hoc impetrandum miſerit ad virũ Regni proceres primùm, deinde ipſa acceſſerit idem petitura. Referam hiſtoriam [a] Auctoris ſtylo, imò verbis ut non ſemel feci: ſic enim poſt nõnulla proſequitur: *Tandem Hildegrada Regina miſit proceres Regni, poſteà verò per ſe ipſam acceſſit ad Regem, ut impetraret Epiſcopium illud Clerico ſuo: cùmq; ille petitionem eius iucundiſsimè ſuſciperet, dicens ſe nihil ei velle, aut poſſe denegare: niſi quòd Clericum illum* (cui ſcilicet promiſerat) *fallere dedignaretur: ut eſt omnium conſuetudo fæminarum, ut conſilium ſuum & votum virorum decretis præponderare velint, diſsimulatâ iracundiâ mẽte conceptâ, & groſſa voce in exilem converſa, geſtibuſq; languidulis inconvulſos Imperatoris animos emollire tentans, dixit ad eum: Domine mi Rex, quid puero illi Epiſcopatum illud ad perdendum? Sed obſecro domine dulciſsime, gloria mea, & refugium meum, ut detis illum fideli famulo veſtro Clerico meo illi; Hæc Hildegrada, quæ tamen Caroli mentem non flexerunt.* Nam in propoſito perſe-

a *Monach. Sangall. lib. 1. vit. Carol. M. cap. 5.*

verans alterum evexit: declarat tamen factum iſtud, quàm impenſè faverent ſuis Sacellanis Reges & Imperatores. De hoc diſsidio Caroli & Hildegradæ meminit etiam qui ſcripſit Annales [a] Boiorum, & in pauciora reſtrinxit, dum laudat Carolum ſatagentem; ut boni Paſtores Eccleſijs præficerentur. Hildegradæ Reginæ, inquit peteti pro ſacrifico ſuo, idem proceribus Aulæ rogantibus, reſpondit: *Idoneo, & ſi pauperi iam deſtinavi: Imperatorem mentiri, aut falli non decet, ut obtrudat ſuperis, cuius vitam, mores, ingenium ignoret; & tantone operi par ſit, compertum non habeat.* Scriptorem, qui primus ad nos hæc tranſmiſit, reticet qui ſcripſit Annales [b] laudatos, diſsimulans per quem profecerat. Sed parum ingenuè.

13 Quin etiam obſervavi ex vetuſtiſsimis monumentis Reges interdum ægrè tuliſſe quorundam Sacellanorum factum, qui Regibus ipſis vel nolentibus, vel inconſultis Epiſcopi ſunt facti. Ita [c] Carolus Calvus indignè tulit Thiotum Sacerdotem Palatinum electũ fuiſſe ipſo Rege ignorante Antiſtitem Baiocenſem. Idem Rex eundem animi ſenſum expreſsit, cũ Agius Aulicus etiam Sacerdos Aurelianenſis Præſul eodem Rege inſcio eſt creatus; quãvis deinde electioni conſenſerit, efflagitatu Synodi [d] in Verno Palatio habitæ; adeòque in Caroli gratiã Agius redierit, ut autumat Sirmon-

a Annal. Boiorum lib. 4.

b Annal. Boiorum lib. 4.

c Buleng. in Append. de offic. Reg. Gall.

c Concil. in Verno Palatio inter capitula Caroli Calvi ubi Sirmondus.

mondus in notis ad Capitula eiuſdem Regis.

14 Non tamen ſilebo locum quendam Lupi [a] Abbatis Ferrarienſis, qui teſtatur Clericos Palatij, id eſt Capellanos, maximo interdum flagraſſe deſiderio Abbatiarum poſsidendarum: *Cæterum*, inquit, *fama verſatur inter nos, Clericos Palatinos diverſorum Cœnobiorum ſibi præfecturam optare, atque poſcere: quibus nulla alia cura ſit, niſi ut ſuæ avaritiæ oppreſsione ſervorum Dei ſatisfaciant.* Tacitè aviditatem inſectatur, quâ fortaſſe Sacerdotes Aulici bonis Eccleſiaſticis inhiarunt. Sed ea fuit temporũ, quãdo Lupus hæc ſcripſit, corruptela, ut ne laici quidem ipſi à redditibus ſacris abſtinerẽt; & Regum beneficio neque fœminæ interdũ excluderentur. Legat qui de hac re plura noſſe cupit, querelam Eccleſiæ Gallicanæ, ſeu tractationem de ſacrilegio laico; quam eruditè ſcripſit Ioannes Fileſacus Theologus Pariſiẽſis, qui eius morbi periodos, & acceſsiones perbellè agnovit & oſtendit.

a *Lupus Ferrar. epiſt. 28.*

15 Atqui, ut rem quam cœpi, concludam, Reges & Imperatores antedicti nõ modò ſuos Sacellanos opîmis Sacerdotijs locupletabãt, cùm ab Aula diſcederent miſsione impetratâ; ſed eoſdem dum in Regia moratẽtur rei divinę faciendæ causâ, honorarijs, & ſtipendijs donabãt. In Imperio Orientis Clericos Aulicos ſtipendio fuiſſe donatos apertè docet hiſtoria ſu-

prà relata, de electione Ioannis Patriarchæ. Is enim cùm prius fuiſſet magno Domeſtico à ſacris, allectus deinde inter Sacerdotes Imperatoris ab utroque ſtipendia percepit. Præterea in Imperio Occidentis non contemnenda vectigalia Sacellum Regium percepit. Certè habuit peculiare ærariũ, cui mulctas quaſdã Reges attribuebant, id eſt pœnæ nomine exactas pecunias. Ita Sacerdotes illi qui vocati negligebant ad Synodum accedere, neceſſe erat inferrent in ærarium Sacelli Regij pecunię certã ſummã. Lex[a], quæ hoc iubet, extat in Capitularibus Caroli & Ludovici: *Solidi verò LX. de ipſa cauſa in Sacellum domini Regis veniãt.* Sũt verba ſanctionis. Plurimarum etiam rerũ decumam percepere Sacellani Aulici in eadem Orbis parte, ut apertis verbis nos edocet Capitulare III.[b] Ludovici Imperatoris: *De decimis, quæ ad Capellas dominicas dãtur, &c.* Reges conſequẽtes aliâ viâ ſuos Sacellanos, dum etiã in Aulis degerent, opibus locupletarunt. ut nimirũm decus & dignitatem perſonæ, quã gerebant, ſuſtinerent. Regũ Galliæ Capellani, quos Rhenatus Choppinus[c] vocat ſacros ſodales Palatini Fani Pariſienſis, Regalem habent redituũ perceptionem vacuorum Epiſcopatuũ: unde refert Sacellanis ędis Palatinæ adiudicatos vindiciariâ quãdam formulâ profanos reditus vacui Epiſcopatus Pictaviẽſis. Regijs[d] itẽ eiuſ-

a *Carol. & Ludov. lib. 5 Capit. cap. 9*

b *Tom. 2. Cõcil. Gall. ex collect. Sirmon.*

c *Rhenat. Chopp. de ſacra Polit. lib. 1. tit. 7 num. 15.*

d *Idem lib. 3. tit. 3. n. 20.*

eiuſdem Aulæ ſacrificulis, ut vocat idē Auctor, ſingulari iure competunt proventus aliorū Sacerdotiorum, tametſi abſentibus à Collegio Sacerdotum, cui ſunt adſcripti; demptis tamen diurnis ſportulis, ſeu diurnâ annonâ, quā diſtributionem quotidianam appellamus. Sed hæc privilegia, quas patiantur reſtrictiones, declarabit ſermo, qui de eâdem re poſteriùs recurret. Hoc enim privilegium Regij Sacelli nimis vagum, effuſumque viſum fuit univerſo Clero Gallicano, adeòque interceſsit. Sed ferè irrito conatu.

NOTÆ.

SECTIO PRIMA.

16 **D***E ſtipendio diurno.* 17. *Aulico Sacerdoti ob quæ maximè neceſſarium.* 18. *An ſola ſpe beneficij liceat ſervire Magnatibus?* 19. *Stipendium neceſſarium etiam ad exemptionem.* 20. *Familiaris quis verè dicatur.* 21. *Beneficium quādo vacet ob eiuſdē mortem.* 22. *Diploma Sacelli Aulæ Hiſpanæ & Luſitanæ.* 23. *Qui excuſentur Capellani Regū ab aſsiduitate in beneficijs?* 24. *Viduæ Eccleſiæ reditus ijſdē ubi attributi?* 25. *Itē* Pro Capella Aulæ Hiſpanæ.

aſsiduitatis venia conceſſa. 26. Collegia alia Eccleſiaſtica, & Senatores Regum gaudent ſimili privilegio. 27. Capellani quoque Aulæ Neapolitanæ & Luſitanæ. 28. Et familiares Cardinaliũ. 29. Ordo Eccleſiaſticus in Hiſpania & Gallia ſe oppoſuit antedicto privilegio. 30. Quæ reſtrictiones ſint adhibitæ.

16 VT univerſam diſſertationem cõcludamus, aliquid dicendum ſupereſt de beneficijs, & muneribus Regijs, quibus in Aula Hiſpana Sacerdotes Palatini poſt exactos aliquot annos in miniſterio Sacelli Regij, principali liberalitate ditantur; & de honoribus quibus in diſceſſu itidem augentur. De qua re, ut etiam loquamur partitè, duplex volumus tempus attendere. Primum non reſtringimus ad miſsionem; cùm ſcilicet Capellani Regali exeunt Aulâ; ſed dum adhuc in ipſa Regia commorantur. Quæ ſcilicet ſtipendia percipiant? quæ commoda lucrentur? Alterum tempus eſt illud, quod innuimus; cùm ſcilicet receptui canunt, vel ut melius dixi miſsionem, ſeu honeſtam, ſeu cauſariam impetrant. quibus honoribus aucti? quibus Sacerdotijs ditati lares patrios, & domeſticos repetunt?

17 Quæ etiam in re advertere debemus, ſtipendium illud, quod Aulici, præſertim ſacris initiati, & ſacratis miniſterijs addicti, erectique in ſpē beneficij Eccleſiaſtici, ſolent percipere, omnino eſſe neceſſarium, ſive intueamur Principem ipſum, in cuius Aula verſantur, & cuius Sacellani perhibentur; ſive ipſoſmet, qui vitam Palatinam vivunt. Quantumvis ſtipendium illud ſit exiguum, dummodo ſe contineat intra latitudinem iuſti, licèt infimi pretij: quod hîc *Gagges*, Romæ *Partem* appellant. Nam quod attinet ad virum Principem, cui famulantur, dum is aliquantulum pecuniæ ex ſuo ærario depromit, hac viâ ſibi conſulit, ſeque ſcrupulo liberat. Eo enim ſtipendio Aulici laborem aliquantulùm etiam compenſat. Licèt deinde (cùm ſumptus in Aula facti multum præponderent) ſoleat grati animi ergò viâ aliâ illis facere ſatis: debeatque ob eam cauſam (vocant antidoralem obligationem) ferri in Aulicos voluntate propenſiſsima. cum cautionibus tamen ſuprà datis. Quamvis etiam ſint, qui dicant, ut liberent omni ſcrupulo tum Aulicos, cùm Principes, non reſpicere ad hęc minutiora Reges & magnos viros; ſed beneficos eſſe & liberales ſuâ naturâ, quamvis nulla promerita (præter quędam omnibus neceſſaria) præceſſerint. Cuius rei illud indicium certiſsimum eſſe

 aiunt,

aiunt, quòd interdum Regius animus inſtar ſolis, qui inexoratus exoritur, ſua beneficia non poſcentibus offert. Neceſſarium eſt etiam idē ſtipendium, ſi reſpiciamus ipſoſmet viros ſacratos, qui in Aulis degunt. Etenim ne videantur [a] ſolâ ſpe Eccleſiaſtici beneficij aſſequendi ſuam operam pręſtare (quod etiā licere nonnulli aiunt) dum hoc honorario ſtipendio donantur, videntur quoquomodo ad illud reſpicere: præterquàm quòd dum Regi inſerviunt hæc etiam ſervitus, eà quę ſola reponitur in loco muneris præcipui, nec immeritò.

118. Quæ plane poſſunt generatim excuſare omnes Aulicos promiſcuè, dum exhibent eâ ſpe ſuâ obſequia viris primarijs. Sed Sacerdotes Aulicos præcipuè tuetur alia ratio; quod nimirum operam, quam præſtant, eſt omnino ſpiritalis. Vnde ſi ad beneficium aliquod ſpiritale reſpiciat, culpâ carent. Pro certo enim conſtituimus Sacerdotes Aulicos præter rem divinam peractam nullum profanum obſequiū deferre: neque ea miniſteria peragere, quæ Clericus ille, in quem invehitur Divus [b] Bernardus. Etenim apud [c] doctiſſimos Theologos nullius criminis ſimoniaci eſt reus, qui ad aſſequendum aliquod ſpiritale, ſpiritalem itidem operam præſtat. Maximè ſi nulla pactio præcedat, atque hæc opera aliquod lucrum reportatura diurno aliquo ſtipendio, ut ante di-

[a] *Suar. to. 1. de Relig. lib. 4. c. 40. n. 7.*

[b] *D. Bernar. ad Sugger. Abbat. epiſt. 78. Rogo, inquit, quid hoc eſt mōſtri? ut cùm & Clericus & miles ſimul videri velit neutrum ſit? Par ſatis utrobique abuſio, ſive quòd Diaconus menſæ Regiæ deputetur miniſterio, ſive quòd Regis dabifer miniſterijs altaris inferviat.*

[c] *Suar. loco citat. n. 11.*

dixìmus, quoquomodo compenſatur.

19 Verumenimverò neceſſe eſt omnino, ut Sacellani Regum, magnorumque Principum ſtipendia quantumvis exigua percipiant, ad duo imprimis conſequenda, quæ illis conceduntur iure ſingulari. Primum eſt, ne Epiſcopi Diœceſani legibus, & iuriſdictioni ſubdantur, ſed proprio Antiſtiti obedeant: ut nos hodie ſummo Sacellano ſubdimur, & Legatis ſedis ſacroſanctæ: quâ poteſtate eſt præditus Nuncius Apoſtolicus, qui in hac Aula eſt aſsiduus; & hodie Illuſtr. & Rever. D. Cæſar Monte Patriarcha Antiochenus: in quem ea Deus cõgeſsit ornamenta, prudentiæ, pietatis, humanitatis, & eruditionis, quæ in integerrimo & ornatiſsimo Præſule poſſumus deſiderare. Tales optat atq; amplexatur Aula Hiſpana; & tales ſemper alleget ad Reges Catholicos Romana. Alterum, ut in ijs beneficijs quibus potiuntur, & quæ alioquin aſsiduum beneficiarium requirũt aſsiduitatis, quam reſidentiam dicimus, veniam aſſequantur. Hæc enim duo privilegia ijs tantummodo irrogarunt Pontifices Romani, qui vere eſſent domeſtici & familiares Principum ex Canonum præſcripto. At quiſquis hæc duo ſimul non coniunxit famulatum & ſtipendium, nullo modo talis cenſetur.

20 Sic lege [a] Pontificiâ Bonifacij Octavi eſt definitum; illum eſſe familiarẽ & domeſti-

[a] *Cap. ult. de verb. ſignif. in 6. ubi notant omnes Doctores.*

ſticum Magnatis alicuius, qui non modò ſerviat ſervitutem, verùm etiam impenſis eiuſdem alatur. In cuius Canonis explicationem Dominicus tam verè, quàm facetè [a] dixit familiaritatem *corpore & dentibus* acquiri. corpus enim ſerviat, neceſſe eſt, dentes verò mandant. Licèt [b] pro victu & cibo pecunia poſsit dari. Idem quod Dominicus notarunt alij Canonum [c] Doctores.

21 Vnde etiam eſt factum, ut iuxta regulam [d] Cancellariæ Apoſtolicæ non dicatur vacare beneficium ob mortem familiaris Cardinalis, ſi is qui mortem obijt, verſabatur quidem more Aulicorum in quotidiano Patris Purpurati obſequio, quem fortaſſe deducebat, & reducebat, vel aliam operam præſtabat, ſed nullum interea ſtipendium percipiebat. Vt enim verè familiaris cenſeretur, neceſsè erat ut tum ea obſequia exhiberet, cùm pecuniæ certã ſummam, vel cocti, & quotidiani cibi partẽ in dies ſingulos [e] perciperet. Licèt opus nõ eſſet, ut comederet in triclinio [f] communi, & referretur in album, in quo deſcribuntur domeſtici.

22 Hæc duo etiam coniunxit præteritis annis [g] Paulus Quintus in diplomate quod efflagitatu Philippi Tertij conceſsit Aulæ Hiſpanę Sacellanis; ſi nollent ſubeſſe Antiſtiti Diœceſano, & exſolvi cuperent lege aſsiduitatis; quã cætera, ſi quæ haberent, Sacerdotia requirerẽt: Con-

a *Dominicus in c. ult. cit. penult. notabili.*
b *Deciſ. 54. lib. 1. par. 3.*
c *DD. in c. ult. cit Anaſtaſ. Germonius de indult. Card. §. præterquàm.*
d *Gomez ad Reg. de Impetr. benef. vac. per obitũ famil. Cardinal. glo. 13*
e *Deciſ. 145. Rotæ lib. 2. par 3.*
f *Rot deciſ. 619 nu. 16. lib. 3. par. 3.*
g *Bulla Pauli V. anno 1613.*

Conſueta, inquam, *ſtipendia; & Aulæ miniſterium.* Quòd ſi alterutrum deeſſet, nec ſummus Capellanus ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubijceretur, neque reliqui Sacerdotes Aulici hũc agnoſcerent ſuum Præſulem, & ſuarum controverſiarum iuridicum diſceptatorem: neque occaſione Regij famulitij abeſſe poſſent à ſuis beneficijs, quæ aſsiduum Beneficiarium requirunt. Ad hæc duo conſequenda eaſdem leges præſcripſit in ſimili privilegio Leo X.[a] Luſitanæ Aulæ Sacellanis. His temporibus admodum exiguum reputatur ſtipendium, quòd Aulæ Hiſpanæ Sacellanis exſolvitur. Etenim durat adhuc vetus domus Regiæ œconomia, quâ omnibus ferè officijs Palatinis ea eſt pecuniæ ſumma pro mercede attributa, quę olim inſpectâ temporũ cõditione potuit ſe cõtinere intra latitudinẽ iuſti pretij; licet infimi; nũc autem immutato pretio rerum vænalium, auctoque in immenſum (pro antiqua frugalitate) temporum luxu in multis Aulæ adminiſtris vix extat veſtigium ſtipendij, licèt non lucri, ſed honoris ergò, tanquam honorarium expetatur.

23 Nuperis annis Philippus III. Rex noſter bullatas tabulas à Paulo V.[b] Põtifice Romano obtinuit (quod paulò ante dixi) ut triginta Sacellani Aulæ Hiſpanæ perciperẽt integros fructus beneficiorum, quæ in alijs Eccleſiaſticis ſodalitatibus obtinerent; licet ea præſentiam &

[a] Bulla Leonis X. apud Cabed. de patron. Regiæ Coronæ.

[b] Bulla Pauli V. anno 1613.

& aſsiduitatem beneficiarij requirerent (excepta ſunt tamen iiſdem codicillis Pontificijs præbenda, quæ Theologalia dicuntur, necnõ Pœnitentialia. Demptæ ſunt etiã diurnæ ſportulę, quas diſtributiones quotidianas vocamus) ita enim fieret, ut Aulici Sacellani, decus & dignitatem perſonæ, quam gerunt, ſuſtinerent. Sed hoc diploma, & alia Pontificia privilegia alijs Regum Capellis irrogata in calcem huius operis reijcimus.

24 Hac eâdem moti ratione, id eſt ut Aulici Sacerdotes honeſto, ſplendidoque cultu viverent, & quales Aulam decent, Reges alij vias alias excogitarunt ad eoſdem moderato, & decenti ſtipendio donandos. Sacellani[a] Regum Gallorum ditantur fructibus Eccleſiarum viduarum, qui durante viduitate ad Regem iure regaliæ pertinerent. Facilè hoc poſſet indulgẽre Capellanis Siculis, qui in hac Aula rẽ divinam faciunt. Siquidem in ea provincia reditus vacui Epiſcopatus, & multorum Sacerdotiorum caducarij proventus cedũt Regio ærario; licèt in alios uſus, quàm in pios erogari nolit religio Regum Hiſpanorum. certè ita præcipiunt.

25 Præterea Sacellanis Aulæ[b] Gallicæ ob eandem rationem, ut haberent unde ſumptibus ſufficerent, Romanorum Pontificum indulgẽtiã eſt conceſſum, ut ſi in alijs Collegijs benefi-

a Rhenat. Chopp. de ſacra Polit. lib. 1. tit. 7. n. 4. & 15.

a Idẽ de Domanio lib. 5. tit. ult. n 8. ubi Bullæ Põtificũ. Gaymar. in pragmat ſanct. gloſſem. Carol de Graſſal. lib. 2. regal. Franciæ tit. 29. Dec. in cap. decernimus, de iudæis.

Y3 cia

cia poſsideant, quæ aſsiduitatem, id eſt reſidē-
tiam requirunt; ea aſsiduitatis lege exſolvan-
tur, quâ cæteroquin ligarentur: quod privile-
gium extenderunt Gregorius Nonus, Clemēs
Sextus, Ioannes Vigeſimusſecundus ad ea e-
tiam beneficia, quibus immineret cura ani-
marum.

26 Fruuntur ſimili prærogativâ ſodalita-
tes aliæ Eccleſiaſticæ, quæ nullo modo ſunt
comparandæ cum Sacello & Sacellanis alter-
utrius Regis, ſive Hiſpani ſive Galli. Canonici
Ambianenſes a dū Cathedrali Eccleſiæ inſer-
viunt, non eſt illis neceſſe, ut adſint, & ſint aſsi-
dui in alijs Sacerdotijs, quæ aſsiduos optant
beneficiarios, habentque regimen animarum.
gaudent eodem privilegio Canonici Senonē-
ſes. Huc referri poteſt mos non abſimilis, ni-
mirum in nonnullis Eccleſijs Cathedralibus,
quædam eſſe Sacerdotia, in quibus beneficiarij
eo tantum nomine non ſunt aſsidui, quod in
Cœnobijs quibuſdam ſummam præfecturam
aſſequantur. Talis eſt [b] Abbas ſancti Martini
Pariſienſis, qui hoc tantum titulo non eſt aſsi-
duus in Cathedrali Eccleſia, in qua præbendā
obtinet perpetuam. Abbas item ſancti Euricij
Sacerdotium aliud habet in Eccleſia Aurelia-
nenſi, in Sedunenſi habet veniam aſsiduitatis,
dum agunt Cœnobiarchas. In eadem Aula
Regum [c] Gallorum non ſolum Sacellani Pa-
la-

a *Rhenat. Chopp. lib. 3. de ſacr. Polit. tit. 3. n. 17.*

b *Henr. Boich. c. Deus qui, de vita & honeſt. Cleric.*

c *Rhenat. Chopp. lib. 2. Monaſt. tit. 1. num. 14. idem lib. 3. de ſacr. Polit. tit. 3 n. 17. Boerius deciſ. 17. num. 12. par. 1.*

latini, Senatores etiam & Conſiliarij Regum eorundem, ſi Clericis ſint adſcripti, & Sacerdotia poſsideant, quæ aſsiduā beneficiatij præſentiam requirunt, utuntur privilegio antedicto, dum Regi & Reipublicæ ſuam operam accommodant.

27 Præterea comperi Sacellanos aliorum Regum fuiſſe Pontificum indulgentiâ eodem privilegio munitos. Hoc enim irrogārūt duodecim [a] Capellanis Regum Neapolitanorū Benedictus XI. Carolo II. Rege, & Ioannes XXII. Roberto Rege petente, qui Pontifex in ſuis codicillis idem antea conceſſum aſſerit Aulæ Parthenopeæ Sacellanis à Clemente V. Hoc etiam fuiſſe indultum Sacellanis Regum Luſitanorum oſtendunt duo diplomata Leonis X. quæ exſcribit [b] Cabedus, & ad curalia Sacerdotia, id eſt beneficia curata porrigūtur. eiuſdem notæ ſunt quæ Clemens Sextus Regibus Galliæ conceſsit; quorum bullatas tabulas referunt Carolus [c] de Graſſalijs, & Rhenatus Choppinus.

28 Non abſimile eſt, quod ſcribunt de familiaribus & domeſticis Cardinalium (quippè Regibus æquiparantur) Abbas [d] Panormitanus, & Ioannes Andreas.

29 Quamobrem in his Hiſpaniarum Regnis hoc Sacelli Regij privilegium benè poſſet ſartum tectum haberi abſque alia Eccleſia-

a Petr. Vincent in M. S ex Regiſtris anni 1305. 1306. & 1326. 1327.

b Cabed. de Patron. Regiæ Coronæ, cap. 42.

c Carol. de Graſſ. lib. 2. Regal. Frāc. tit. 19. Rhen. Chopp. locis ſuprà citatis.

d Abbas & Ioan. Andr. in cap. cum dilectus, de Cleric. non reſident.

ſtici Ordinis contradictione.qui,cùm primùm ad Sacellum Regium diploma Pontificiũ pervenit,è veſtigio interceſsit. Etiam in Gallijs univerſus Clerus Gallicanus non ſemel inſurrexit in ſimile privilegium, quod Pontifices Romani Aulæ Sacellanis irrogarunt. Verùm Senatus [a] ſupremus,vel Clero reclamante,& repugnante illud non ſivit labefactari. Extant, & referuntur in eam rem quamplurima Senatuſ-conſulta Sacello Regio favorabilia. Imò vicit ſæpè ea ſententia,quæ Aulicis Sacerdotibus aſsiduitatis veniam conceſsit.

a Rhenat. Chopp. de ſacra Pol.t lib. 3.tit.5.n.10

30. Non tamen ſilentio involvam reſtrictiones,quas idem Senatus in hac parte adhibuit; & hoc privilegiũ Sacelli Regij eſt moderatus: nimis enim vagũ,&effuſum eſſe vociferabatur Clerus Gallicanus. Imprimis vetuit,ne Collegia & ſodalitia Canonicorũ, quæ Regij muneris(id eſt Patronatus)& beneficij nõ eſſet, pluribus quàm duobus Sacellanis Regiæ familiæ onerarentur. Alias verò Eccleſias Regiæ collationis ultra quatuor id genus Clericos amittere nõ permiſit. Niſi tamẽ eá Eccleſiaſtica ſocietas quadragenario Canonicorũ numero cõſtaret, vel ampliore:ex ea enim aſſumi poſſent ſex Aulici Sacerdotes. Atque hæc fuit prima exceptio;altera quæ ſequitur: id eſt, ut Sacellani Palatini exacto anni tempore, quo in domo Regiá miniſterium ſuum obeunt(quod de-

bet

bet redire in Orbem) ſuas adeāt Eccleſias, ſuoque officio defungantur. Id enim vehementer expoſtularat univerſus Ordo Eccleſiaſticus: & cauſabatur Eccleſias ob id Sacerdotibus deſtitutas, Collegiorum dignitatem imminutam. Ad hoc maiores Sacerdotia inſtituiſſe, & opîmis præbendis dotaſſe; ut Collegia Eccleſiaſtica, & maximè Templa Cathedralia præ cæteris ſplendorem præſeferrēt. Cùm rurſus in eadēm Aula Sacellani Regij aliud, nec abſimile, diploma elicuiſſent, veniæ ſcilicet & gratiæ aſsidui officij in ſuis Eccleſiaſticis beneficijs, & iterùm ordo Eccleſiaſticus interceſsiſſet, ne promulgaretur; Fuit tamen reſcriptum cum ea cautione publicatum, ut Sacerdotes & Cantores Aulici diſtinctè referrent in ſuas Eccleſias ſyngrapham Regij famulitij aſſertoriam, ideſt teſtem & indicem temporis, quo verſati eſſent in familiari Regū comitatu. Alia refért Rhenatus Choppinus Senatuſ-cōſulta, quibus pronunciatū eſt, ut Aulæ Sacellani aliorum beneficiorum fructibus potirentur abſentes, hoc eodē nomine, quòd in Domeſticis Regum Sacerdotibus numerarentur. Quid ergo prohibet, quominus in Hiſpania non abſimile privilegium Sacelli Regij è Pontifice Romano Regum efflagitatu conceſſum in uſum, atque praxim deducatur? ſi præſertim cautiones antedictę adhibeātur: ſed de primo tempore hæc hactenus.

SECTIO SECVNDA.

31 *PRincipis aſpectus loco muneris. 32. Eiuſdem beneficia vel exigua magnifacienda. 33. Aulicorum ſeu Curialium privilegia. 34. Capellanis vacatura beneficia alicubi affecta. 35. Item Regum Conſiliarijs. Patrono Principi an liceat variare? 36. Regis Neapolitani Capellanis, quæ beneficia reſervata? 37. Sacellum Aulæ Hiſpanæ Antiſtitum ſeminarium. 38. Quot dederit Reip. viros clariſsimos. 39. Supremus Italiæ Senatus eiuſdem fautor. 40. Teſtamentum Philippi II. & lex Hiſpana Regio Sacello favorabilis. 41. Rex & Capellani, quæ ſibi mutuò rependant.*

31 AD alterum tranſeamus: quibus ſcilicet honoribus aucti, quibus Sacerdotijs locupletati diſcedat ab Aula Sacellani Regum Hiſpanorum. Hoc unum reſtat oſtendendum ad operis & tractationis concluſionem. Qua etiam in re duo rata habeo. Primum illud eſt, veram cenſeri argutam Caſsiodori a ſententiam: *Certè*, ait ipſe, *munus eſt videre Principem*: quaſi verò nihil gratius & acceptius

a *Caſsiodor. lib. 10. ep. 3.*

ptius poſsit bono ſubdito accidere, quàm ſui Principis aſpectu poſſe perfrui. Cuius dicti
a Idem lib. 5. epiſt. 26. idem Auctor [a] alibi cauſam dederat ijs verbis: *Pene ſimilis eſt mortuo, qui à ſuo dominante neſcitur.* Atque ipſemet Theodoricus [b] dum ſer-
b Idem lib. 3. epiſt. 22. monem habet (ſed eiuſdem Caſsiodori linguâ) de ſuis Aulicis hæc loquitur: *Nam quilibet habere noſtra colloquia, munera credit eſſe divina.* Verumenimverò licèt Aulicis ſui Principis aſpectus ſatis, & abundè pro mercede eſſe debeat, alios tamen pro humani corporis imbecillitate Aulæ miniſterium debilitat, alios attritis facultatibus ſumptus frangit, alios amor patriæ ad ſe revocat (licèt Aulam communem patriã
c l. Roma, D. ad municipal. ſint qui [c] appellent) ſeu, ut veriùs dicam, amor ſui ipſius; nam cùm patriam volumus repetere, falsò obtenditur eiuſdem amor; potius nobis perſuademus, ita dictante naturâ, noſtrum eſſe facili negotio ibi ſervaturos, unde accepimus. cùm enim conſervatio ſit continuata quædam productio, nihil poteſt faciliùs cõſervare, quàm illud, quod nos produxit *dias in luminis oras* diceret Lucretij ſtudioſus. Hanc ipſam affectionem mihi videtur ob oculos habuiſſe Caſsiodorus
d Caſsiodor. lib. 1. ep. 21. [d] cùm dixit: *Vnicuiq; Patria ſua carior eſt, dum ſupra omnia ſalvum fore quæritur, ubi ab ipſis incunabulis commoratur.* Demum vult ali-
e Lucret. quando Aulicus, ſi ſapiat ſibi [e] vivere: *Tan-*
f Plinius Secundus. *quam ſatur conviva recedere*, & [f] *prima & media*

dia tempora Reipub. poſtrema ſibi ipſe imperiiri.

32 Alterum, quod iterum etiam eſſe exiſtimo, illud eſt; Principum beneficia quantumvis exigua (ut ſentiunt æqui rerum æſtimatores) magni eſſe facienda: *Dona Regalia quamvis parva ſublimant*, ait [a] Caſſiodorus ſæpe laudatus. Et ſi vis cauſam, idem dabit: *Quia ſimul & meritorum gratiam reperiſſe creditur, qui principali munere ſublevatur.* Tum ſententia, cùm ratio, ut dixi, eſt Auctoris in Aula verſatiſsimi. Neque enim debet primo loco adduci in conſiderationem pretium beneficij Regij collati, ſed Principis benefici iudicium; quod cum laude profert de eo ſubdito, quem Regijs muneribus extollit. quod generatim de beneficijs eſt dictum à Philoſophis, id maximè in ijs locum obtinet, quorum Princeps eſt munificus largitor: nimirum beneficia non conſiſtere in pretio, ſed in tribuentis voluntate: per quæ voluntas amica ſeſe explicat. conformis fuit ſententiæ Caſſiodori altera, ſed [b] Auctoris antiquioris: *Graviſsimi Principis*, ait ille, *iudicium etiam in minoribus rebus conſequi pulchrum eſt.* ſed hæc tanquam parerga.

[a] *Caſsiodor. lib. 9. ep. 13.*

[b] *Plin. Iun. lib. 4. epiſt. 8.*

33 Quamvis hæc duo veriſsimè dicantur, atque Aulici deberent interdum ſuâ ſorte vivere contenti, & quælibet Principis beneficia vel exigua magnifacere, nunquam tamen optimi Principes paſsi ſunt ſuperari ſubditorum

& Aulicorũ obſequijs. Imperatores [a] & Pō-
tifices Romani univerſis in Romana Curia degentibus, nedum ſolis Aulicis domus Imperatoriæ & Pontificiæ peculiaria privilegia irrogarunt. Ita enim compenſarunt ſumptus & labores, quos in adeũda, & incolenda Curia ſunt perpeſſi, In qua etiam dum commorãtur, multorum & infimorum hominum injurijs ſunt expoſiti, aiebat [b] Alphonſus Soto Hiſpanus. Vnde quibus privilegijs Romana [c] Curia dicatur, iiſdem Curiales perfruuntur: quorum commodo & favori inventa fuit beneficiorũ reſervatio [d]. Iiſdem Pontifex intendit beneficia primum conferre: Hinc in [e] pari cauſa præferuntur, & multa alia aſſequuntur, quæ tradunt legum & canonum Conſulti, quæ nos ne actum agamus, in parte præterimus.

134 Reges etiam non minorem curam adhibuere, ut qui Regales Aulas frequentarẽt, ſummis privilegijs & muneribus ornarentur. Quod attinet ad Aulicos Sacerdotes hęc maxime obſervavi. Pontificiâ auctoritate & Gallorũ Regum indulgentiâ eo privilegio [f] utuntur eius Aulæ Sacellani, ut in quolibet Canonicorum Collegio ſex beneficia vacatura habeãt effecta; ſi tamen fuerint patronatus Regij, aut ad Regẽ collatio pertineret iure regali. Alias etiã adhibuit huic privilegio Aulicorum Sacerdotum coërtiones ſuprema Curia Pariſienſis,

Pri-

a *l. 1. & 2 de Curial. urbis Romæ. Cod. lib. 11. cōſtitut Pōtificũ quas refert Gonçalez in Reg 8. Cancell. gloſſ. 4. à num. 149.*

b *Gloſſator antiquus in reg 15.*

c *Arg. l. fin. D. de milit. teſtam*

d *Gloſſ in extravag. execrabilis, §. quia omnia, verb.* Reſervamus, *de præbẽd. loã. 22. Rebuff. in prax. 3 par. verb.* Alia clauſula.

e *Regul. Cãcel. 16. de concur. in datis.*

f *Rhenat. Chopp lib. 2 Monaſt. tit. 3. num. 21.*

Primùm ut ea ſolùm beneficia & Sacerdotia Aulæ Sacellanis eſſent affecta, quæ obitu ultimi beneficiarij vacarent; non quæ ad Regiam nominationem iure regaliæ pertineret. Deinde ut duo tantùm beneficia cenſerentur affecta in eo Collegio, quòd non plures, quàm duodecim ſodales, ſeu Canonicos enumeraret. Si eũ numerum excederet, quatuor: ſi viginti quatuor, aut plures contineret, ſex: unum verò, ſi neque duodecim ſodalibus conſtaret.

35 Quoniam verò in præſidiali quoq; Galliæ ſolio Senatores Clerici profanis admiſcẽtur, ut iuris Eccleſiaſtici opes accuratiùs tanquam ſuas tueantur, cùm ad ea prætoria ſacratæ cauſæ *abuſus* nomine deferantur; Pontifices Romani [a] indulſere, ut ijdem Senatores Clerici & Aulici Conſiliarij ad beneficia vacatura poſſent deſignari. Vnde [b] Iuriſ-conſultus qui hæc refert, eâdem occaſione quæſivit, utrùm Senator Clericus, nominatus ad beneficium eius generis, id eſt quod nondũm vacat, ſi interea magiſtratu ſe abdicat, beneficium cùm primùm vacaverit, eidem debeatur? De qua controverſia ait Prætorianos Conſiliarios amplius deliberandum pronunciaſſe; cùm id privilegium Magiſtratui conceſſum, ſtatũ perſonæ mutato, [c] ſublatũ videretur; ex alia verò parte alij aſſerebant nominatione ipſã ius tributum fuiſſe, & vacaturum beneficium ſemel

a *Eugenius 4. anno 1434. Paulus 3. anno 1538.*

b *Rhenat. Chopp. lib. 2 de Domanio Frãc. tit. 10. num. 16. 17.*

c *l. Tit. Seio, §. uſuras, D. de legat. 2. l. per procuratorem, D de acquir. hære dit. l. licitatio, §. vec. D. de publican.*

affectum, nominatóque ſoli deſignatum. Quãvis aliàs doceat apertè, capacitatem Regij nominatarij conſiderandam die ipſo vacationis, non nominationis, licèt aliud ſciamus eſſe cõſtitutum [a] in candidato Põtificis Maximi, ſeu mandatario Apoſtolico.

Volebã hoc loco addere, an rum liceret Regi deſignatum ſemel beneficiatium, & Antiſtitem nominatum removere? quod eſt an liceat Patrono Regi variare? Nam variationẽ nõ admitti ex ſanctioris Conſilij Regij iudicio, & deſinitione refert Iuriſ-conſultus [b] non ignobilis & Gallus: licèt enim Patrono inferioris ordinis liceat mutare calculum; id eſt variate [c] in offerendo collatori Sacerdote, Principalem autem maieſtatem minimè decet levis hæc voti, & ſententiæ mutatio. Cùm eius vox, ac fides publica debeat inconcuſsè, conſtanterque ſervari. Laudabat etiam huius opinionis Auctorem [d] Baldum; cuius auctoritati plus fuiſſet deferendum, ſi hoc docuiſſet. Locum enim, quem citat, quæſivi, ſed non reperi id docere: Atque ambiguum videri poteſt, ſi Principi poſt nominationem candidati, innoteſcant vitia hactenus incognita, quæ perſæpè poſt electionẽ ad notitiã deveniũt. Cùm ſcilicet Populus, & gẽs ſubiecta evectos ad honores & dignitates examinat, an collato munere ſint digni, ut alibi fusè [e] dixi: *Cùm ſe mobilis aura circumegit*

a *Cap. ſi eo tempore, de reſcript. in 6.*

b *Rhenat. Chopp. lib. 2 Dom. Frãc. tit. 10. num. 15.*

c *Cap. quod autem, c. autem, de iure patronat.*

d *Bald. vol. 4. co. 3. ſ. 327.*

e *Vide me in Parallelis Ethic. & Iuridic. diſſertat. 8.*

ipſi qui fecere, mirantur, ait Auctor valdè bonus loquens de electionibus (nomen excidit) certè ego memini, à ſupremo quodam huius Aulæ Senatu quæſitum fuiſſe in mores, & crimina cuiuſdam, quæ illi obiecta fuere poſt nominationem, quam (fortaſſe ficta, vel non manifeſta iudicarunt) ſuppreſsâ tantiſper nominationis ſcedulâ, ratā deinde habuerūt. Audivimus etiā Epiſcopū Lucenſem neſcio quem ab Eccleſia Hiſpalenſi, ad quā fuerat Archipræſul deſignatus, remotū fuiſſe à Philippo II. ob ea quæ poſt nominationem Rex Prudentiſsimus reſcivit.

36 Quod etiam in Aula Regum Neapolitanorum Aulicis Sacerdotibus beneficia reſervarentur, tametſi non eſſent Regij muneris, eſt qui obſervet [a] ex non uno loco Archivij, & Regiſtri Regij.

37 Sed pluribus immorati ſumus extra Chorum; ut alicui poteſt videri, licet neceſſariò huc fuerit divertendum, ad Sacellum Aulæ Hiſpanæ redeamus. Si inſiſtere velimus eâdem viâ, quâ alij Auctores antè laudati, benè poſſumus oſtendere illius præſtantiam. Nam ſi hactenus in utroque Imperio Orientis & Occidentis prærogativam Sacelli Palatini, & Aulicorum Sacerdotum dignitatem ex eo indicarunt, quòd Reges & Imperatores ſuos Sacellanos ſummis Sacerdotijs ornabant, imò inſignioribus Eccleſijs deſpondebāt, eodem nomi-

a Petr. Vincēt ex M.S. de Eccleſ. Regal. Siciliæ, lib. 2. ex Regiſtro Ferdinandi par. 6.

mine Sacellum Regium Regis Hiſpani nulli de loco concedet. Verè enim dici poteſt ſeminarium ſummorum Antiſtitum, & virorum omni dignitatum genere antecedentium. Quamvis enim Rex Catholicus decretorum Tridentinæ Synodi obſervantiſsimus, quas vocant expectativas, illius item decreto iã ſublatas, ad beneficia vacatura, & quæ ſunt Regij muneris, nec ipſe huiuſmodi expectationes ſacrorum munerum cõcedat, ſi poſsit, ſuis Sacellanis, neque à Põtifice eliciat; adeòq; nulla illi habeant beneficia in aliquo Eccleſiaſtico Collegio affecta; cùm tamen Sacerdotia altioris ordinis contingit vacare, non poſtrema Aulicorum Sacerdotum ratio haberi ſolet. Planè ex Archivio Sacelli obſervavi ſolùm ab anno 1588. ad hæc noſtra tempora (vetuſtior memoria excidit) ex Hiſpanis, ſeu, ut rectiùs dicam, ex Caſtellanis tantùm Capellanis quadraginta circiter Antiſtites factos Regum deſignatione, atq; inſignioribus Eccleſijs præfectos, nimirũ Toletanæ, Hiſpalenſi, Burgẽſi. Licèt ex ijs nõnulli per gradus eò pervenerint: præterea ad Abbatias, & alias Eccleſiaſticas præfecturas quamplurimos evectos. Præfuere Regio Sacello cũ ſumma poteſtate tres Indiarum Patriarchæ, Aſpexit idem aliquot è ſuis Romanâ purpurâ indutos, Cardinales dico ſanctæ Romanæ Eccleſię, quæ quia notiora ſunt, quàm ut pluri-

bus ſcribantur, ideò reſtringimus in pauca.

38 Neque nullam Reipublicæ partem Regij Sacellani in hoc Imperio attingerunt; Magiſtratus enim politicos, neq; infimos geſſere. Dedit Sacellum noſtrum ſuo Regi, & noſtrâ tempeſtate Cōſiliarios, viros imprimìs doctos ab epiſtolis: dedit Senatus Aragonij Vicecancellarios; & quod in hoc hemiſpherio eſt ſolſtitium honoris, dedit Præſides ſupremo Caſtellę Senatui.

39 Nihil hîc ſubdo de Capellanis gentis Italicæ (ex quo enim, ut ſuprà dixi, Hiſpano Imperio non deterior, nec mediocris Italiæ pars acceſsit, in Regium Sacellum cooptantur Siculi, Neapolitani, Mediolanenſes) è quibus quamplures Antiſtites deſignantur; omnes certè opîmis Sacerdotijs locupletantur. Quod honorificentiæ, & liberalitatis genus tum Regis indulgentiæ, cùm ſupremo Italicarum rerum Senatui mente gratiſsimâ acceptum referunt. Summâ enim curâ provident Patres illi, ut Sacerdotes, qui in Aula rem divinam fecere extorres patriâ, ſumptu fatigati tandem natali ſolo tanquam poſtliminio reddātur; & quidem ſummâ aliquâ dignitate condecorati, uti par eſt, Sacellanis eius Regis omnium quot ſunt, fuerunt ve maximi. De qua re quoties Senatus (loquor ex antiqua formula) ita cenſet in ſuis conſultationibus, Rex iubet.

Vnde

Vnde noſtra ſodalitas Palatina ſemper fuit in clientela huius ſupremi Senatus:quo favitore eius dignitas multum fuit amplificata. Nec minora beneficia ſibi in poſterum pollicetur; cùm is ampliſsimus ordo conſtet Senatoribus clariſsimis,integerrimis,& Reipublicæ tam amantiſsimis,quàm in eadem verſatiſsimis. Ac niſi animos ab omni faſtu alienos offendere vererer, propria uniuſcuiuſque ornamenta delinearem. Licèt anceps hîc mihi locus, atque lubricus eſſet; cùm quid potiſsimùm attendere deberem mihi pariter eſſet ambiguũ: illudne quod virtuti deberetur, iuſta inquam ipſius prædicatio? An quod aures modeſtiſsimæ ferre poſſunt? Hoc unum ſaltē ęqui boniq́ue cõſulam(quod neque mihi inuret notam hominis blandientis,& palpum obtrudentis) ſi ſingulos ſuo tantùm,nudoq́ue nomine appellavero;cæterùm poſteritati ſatis commendatos, non uno titulo: quâ enim animi dote non ornantur,quâ litteratum ſupellectile non inſtruuntur Iuriſconſultorum eruditiſsimi, eruditorum Iuriſconſultiſsimi? Illos recenſeo ſuo ordine,& quo ad hoc honoris ſolſtitũ pervenere: atq; hi ſunt (cave meliores putes in tota Hiſpana Monarchia) præter Excell. Præſidem Comitem de Monterei Præſidem,& Ducem Medinæ-Turritæ Theſaurarium generalem cum Præſidis prærogativa,D.Ioannes Baptiſta Valençuela

Ve-

Velazquez, D. Ioſeph de Neapoli meus avũculus, D. Alphonſus Guillen de la Carrera, D. Stephanus Torreſilla, Ferdinandus Brancia. Atque à ſecretis Regis maximi in eodem ſupremo Senatu viri lectiſsimi, & ornatiſsimi Laurentius Pater, & D. Inicus Filius * Eques S. Iacobi, de Aghirre, Aloiſius Mattienſus, D. Antonius Carnero: quibus arcana quælibet huius Imperij tutò concredantur: tanquam in armario recondita ibi invenies, & reſumes ubi depoſueris.

*Qui 26. ſuę ætatis anno patri adhuc viventi ſufficitur: & verã fecit diſſertationem meã 15 ex Parallelis Ethicis & Iuridicis.

40 Hinc fit, ut PHILIPPVS IV. Rex Maximus, quia Optimus haud ſit mediocriter propenſus ad Sacellanos Aulicos omni honorum genere exornandos: quod quoties efficit, toties Avum Prudentiſsimum Philippum II. ipſius veſtigijs perſequitur. Ille quippe dum vixit, egregius fuit fautor, & amplificator Regij Sacelli. Vnde fiebat, ut cum voluntate propenſiſſima ferretur in Sacerdotes Palatinos, qui ipſi erant à Domeſticis ſacris, eoſdem manu duceret ad Eccleſiaſticas quaſque præfecturas; imò licet Aulæ egreſſos, novis ſemper beneficijs adaugeret. Hinc etiam veram fecit eam ſententiam: *Teſtamenta hominum ſpeculum eſſe morum*, id eſt vitę anteactæ; quę, licet vulgò iactata, infirmatur tamen à non nemine [a]. Philippus enim morti proximus, ſupremis teſtamenti tabulis Capellam & Capellanos præ cęteris Au-

a *Plin. Iun. lib. 8. ep. 18.*

licis Philippo III. [a] filio cõmendavit. Huius legis (eſt teſtamentum lex privata) atque moris gẽtilitij retinẽs eſt PHILIPPVS IV: qui præterea aliam legẽ ſervat, licet legibus [b] ſolutus, & ſupra leges. Eam tulit, & præſcripſit in Hiſpanijs [c] Alphõſus Legislator in ea verba patrij ſermonis: *Otro ſi diximos, q̃ el Rei deve amar, è honrar a ſu Capellan, faziendole bien, è honra, como à home que es ſu Confeſſor, è medianero entre Dios è el.* Id enim in dies præſtat Sacellanos ſæpiſſime dimittens honoribus, & opibus cumulatos.

a *Cap. teſtamẽt. Philippi II. in lib. Capella.*

b *l. 1. D. de conſtit. Princip. l. 4. Cod. de legib.*

c *Lib. 3. tit. 8. par. 9.*

41 Verùm nos Aulici Sacerdotes (ſodales meos alloquor) ne officij noſtri obliviſcamur: Nam lex eadem nobis aurem vellit: eius particulâ nos tangit: noſtri muneris nos admonet. Cùm enim inter utramque maieſtatem dividam, inquam, & humanam internuncij conſtituamur, proxenetę, feciales; ad divinam preces adhibere debemus continenter, ut humanã ſervet felicem, & diutinam. Quamobrem, ut oratione parænetică univerſam diſſertationem concludam; beneficijs Regijs ad cæleſte Numẽ effuſis precibus reſpondeamus. Niſi ſi velimus Regem lege agere, qui eam ſibi impoſuit benè nobis faciendi. Deprecémur Regi noſtro Catholico, Orthodoxæ fidei aſſertori hoſtes devictos, perduelles debellatos, quàm Imperij amplitudinem, tam vitę diuturnitatem. Nam

ſi ſacra Biblia, Cõcilia [a] Orthodoxa, Religionis Chriſtianæ Apices & Antiſtites ad huius officij munus omnes omnino Sacerdotes inſtruxerunt (ut alibi dicemus, ſi modò Deus annuat) hoc maximè eſt noſtrarum partium, & ad nos pertinet Sacerdotes Aulicos, Sacellanos Palatinos, Regi Catholico à domeſticis ſacris eius muneris colendi, efficiendique cauſâ præcipuè deſignamur, dum in Aula ſacris miniſterijs addicimur. Aſpiret noſtri precibus cæleſte Numen flante aurâ ſanctiſsimi, & ſaluberrimi cõſilij, ut quicquid PHILIPPVS IV. Rex Maximus (quod voti caput habeamus) ſive domi, ſive foris agit, id totum commodo Reipublicæ cedat, & bono Chriſtiani Orbis velificetur; ipſi liceat annare, & perennare diutiſsimè. Interea VIVAT, VALEAT, VIGEAT bonis omnibus.

[a] *Cõcil. Arelat. IV. Turonenſe III. Cabilon. II. Remenſ. Pariſienſ. Mogũt. Cæſaraug. III. Tolet.*

DIPLOMA PONTIFICIVM Pauli Papæ V. conceſſum Capellæ & Capellanis Regis Catholici; ad quod impetrandum Philippus III. è Capellanis Romam allegavit Petrum Fernandez de Navarrete, virum doctiſsimum, & omni litterarum genere inſtructiſsimũ, deque Hiſpana Monarchia optimè meritum, Regibus Catholicis, & ſereniſsimo Infanti Ferdinando à Secretis.

PAVLVS PAPA V.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO noſtro Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

CHARISSIME in Chriſto fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionẽ. Pijs Catholicorum Regum votis, per quæ divinus cultus augeri, & miniſtrorum Eccleſiaſticorum, præſertim Capellarum Regiarum ſervitio adſcriptorum, ſtatus ad Dei gloriã tranquillè, & rectè dirigi, & gubernari valeat, libenter annuimus, ac privilegijs & indultis communimus, & aliàs diſponimus, prout cõſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Itaque veſtigijs Romanorum Pontificum prędeceſſorum noſtrorum inhærentes, ac ſupplicationibus Maieſtatis tuæ nomine, nobis humiliter porrectis, inclinati eidẽ Ma-

ieſt. tuæ, ut Archiepiſcopus Compoſtellanus pro tempore exiſtens, cui ſicut ex inſinuatione eiuſdem Maieſtatis tuæ nomine nobis nuper facta, accepimus, cura Regiæ familiæ tuæ, conſanguineorum, affinium tuorum, ac omnium perſonarum in Curia tua pro negotijs confluentium & commorantium, ipſamque Curiam ſequentium, tanquam Capellæ tuæ Capellano maiori ex indulto Apoſtolico, aut antiqua, & immemorabili conſuetudine incumbit, in quibuſvis civitatibus, oppidis & locis, in quibus dictam Maieſtatem tuam, tuamque Regiam Curiam pro tempore reſidere contigerit continuè, vel ad tempus, curam animarum familiæ tuæ, omniumque, & ſingularum perſonarum, tam ex tuis Regnis, & dominijs originem trahentium, quàm extraneorum curialium, ac dictam Curiam ſequentium, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis, ac præeminentiæ exiſtentium, tam Eccleſiaſticorum, quàm ſecularium (Archiepiſcopis & Epiſcopis exceptis) exercere, earumque Rector nuncupari, eaſque corrigere & viſitare: ac in eaſdem omnimodam iuriſdictionem ordinariam, omniaque & ſingula alia, quæ Archiepiſcopi & Epiſcopi, ac alij locorum ordinarij in diœceſibus ſuis de iure, vel conſuetudine, aut aliàs quomodolibet facere, & exercere conſueverunt; ac per ſe, vel alios miniſtros ſuam iuriſdictionem ordinariam exercere, necnon miniſtros, & officiales neceſſarios ad exercendam Apoſtolica auctoritate huiuſmodi omnimodam iuriſdictionem, tam Curiæ Palatij, quàm uti iudex Capellæ huiuſmodi, & aliorum prædictorum, qui ab eo, & eius mandato nominati exerceant eorum officia, & iuriſdictionẽ ſuam; tam in cauſis familiarium, Capellanorum, ſervientium oratorijs Capellæ, Cantorũ, & miniſtrorum, & laicorum eiuſdem Capellæ, quàm aliarum perſonarum, quarumcunque nationum tibi ſervientium,

ac

ac perſonarum Regalium, & Regiæ prolis, in illos tā-
tum, qui verè ſunt curiales, necnon Capellanorum
in ruralibus, domibus, ſeu Palatijs tuis exiſtentium,
nominare, necnon per ſe, aut miniſtros ſuos, confeſ-
ſores regulares de licentia ſuorum ſuperiorum, aut ſe-
culares pro cura animarum dicti Palatij, & Curiæ
nominare Capellanos; & Clericos ſervientes tibi, &
domui Regali in dicta Capella & oratorio ad cele-
brandum Miſſas, & confeſsiones audiendas, ac ver-
bum Dei prædicandum examinare, ſeu examinari
facere, & eis id faciendi, licentiam & facultatem da-
re, ac etiam Prædicatores regulares, aut ſeculares
in dicta Curia, vel extra eam ad prædicandum ver-
bum Dei in Capella Regia & domo, ubi tu, & Curia
tua erit, ita ut nullus Ordinarius loci, in quo dicta
Curia, ſeu tu, aut domus tua erit, ſive eundo, ſive
ſtando, ſive & recreationis cauſa prædicationem ver-
bi Dei impedire poſsit convocare. Inſuper, Capel-
lanos, Cantores & ſcholares in dicta Capella pro
tempore exiſtentes, propter iniectionem manuū
violentarum inter ſe ipſos, ac etiam in Clericos
dicta Capella non exiſtentes, citra tamen membro-
rum mutilationem, aut enormem læſionem, excom-
municationis ſententiam incurrentes, ab eadem ſen-
tentia ſatisfactione prævia, & iniunctis iniungen-
dis abſolvere, & cum ipſis ſuper irregularitate, q
quam huiuſmodi ſententijs ligati Miſſas, & alia di
vina officia, non tamen in contemptum clavium ce-
lebrando, aut illis ſe immiſcendo, contraxerint, diſ-
penſare, omnemque inhabilitatis, & infamiæ macu-
lam, ſive notam, per eos propterea contractam abo-
lere, Infantes, Turcas & Saracenos, qui in præſen-
tia tua ex quavis cauſa pro tempore baptizabuntur,
baptizare. Ac tibi, & tuis filijs, reliquiſque in domo
tua pro tempore ſervientibus & reſidentibus, alijſque

R 2 dictæ

dictæ Curiæ Curialibus, Pœnitentiæ & Euchariſtiæ ac alia Sacramenta, etiam in feſto Reſurrectionis D. N. Ieſu Chriſti, abſque alicuius licentia miniſtrare, ſeu miniſtrari facere. Necnon idem Capellanus maior, te, & omnes Curiales, & quoſcumque alios Curiã ſequentes tuam ab omnibus & ſingulis delictis, exceſſibus & criminibus, etiam caſibus Epiſcopalibus iniunctis iniungendis abſolvere, & interdicti tempore Eccleſiaſticæ ſepulturę tradere. Quodque pro ſe, & alijs Capellanis prædictis in quacumque Eccleſia & ordinum fratrum Minorum, ad quam te pro tempore declinare contigerit, dummodo in ea ipſi Capellani, & Cantores divina officia celebrent, & cantent, oblationes, etiamſi de manu tua, tuorumque filiorum, ſeu filiarum procedant, prout in dicta Regia Capella recipere. Necnon quæcumque matrimonia, quę in præſentia tua contrahētur, ſolemnizare, ac prædictus Capellanus maior in Epiſcopali dignitate cõſtitutus tantũ, omnibus & ſingulis intereſſentibus Miſſarum ſolemnijs, & verbi Dei prædicationi in tua præſentia verè pœnitentibus & confeſsis, ducentos dies de iniunctis eis pœnitētijs miſericorditer in Domino in forma Eccleſiæ conſueta relaxare, utque omnium, & ſingulorum Chriſti fidelium in Curia tua, ubicũque reſidebis continuè, vel ad tempus, pro tempore commorantium, per ſe, vel aliũ, ſeu alios per cũ ad id deputãdos à ſuo, ſi Curiales nõ fuerint, Ordinario approbatos confeſsiones audire, eoſq; a peccatis abſolvere iniunctis ijſdē pro commiſsis pœnitētia ſalutari, ac alijs iniungendis. Necnon tam ipſe, quàm ab eo deputatus presbyter ſecularis, vel cuiuſvis ordinis de ſuorũ ſuperiorũ licentia, regularis pariter à ſuo, ſi nõ fuerit Curialis, Ordinario approbatus, omniũ & ſingulorũ in hoſpitoli Curiæ tuæ exiſtentium confeſsiones ſimiliter audire, eiſque Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare, & in

& in mortis articulo omnium peccatorum ſuorũ abſolutionem iniunctis pariter iniungendis, impendere, ac parochialem Eccleſiam viciniorem Palatio, ubi te pro tempore morari contigerit, & ſi fuerint duæ parochiales Eccleſiæ æquè vicinæ dicto Palatio, alteram quam maluerit eligere, in eaq; tã Capellanus maior, quàm perſona ab eo ad animarũ curam deputanda liberè ingredi, & ex inde Sacraméta prædicta accipere, & ſibi ſubditis miniſtrare, ac ad infirmos Curiæ tuæ deferre, & monitiones matrimoniales ſuorum ſubditorũ, iuxta decreta dicti Concilij publicari facere, eoſq; matrimonio, ſine tamen præiudicio iurium parochi, coniũgere. Præterea ſi eidem Capellano maiori videbitur, conſiderata decẽtia, & neceſsitate, ſanctiſsimũ Euchariſtiæ Sacramentum, & Extremæ unctionis in Capella Regia, ut ad infirmos, & infirmas in dicto Palatio exiſtentes commodiùs deferatur, & multis incõmodis, quæ aliàs naſci poſſent, obvietur, reponere liberè & licitè, & abſq; ullo conſcientiæ ſcrupulo, aut cenſurã Eccleſiarũ incurſu valeat, licentiã, & facultatẽ auctoritate Apoſtolica, tenore præſentiũ, concedimus, & indulgemus. Ad hæc, ut quicumq; locorũ diœceſani, & alij Ordinarij iudices in maiorẽ, & Capellanos, Cantores, & ſcholares prædictos actu inſervientes, & conſueta ſtipendia percipientes, quos ab illis prorſus, & omnino eximimus, & totaliter liberamus, & quoad maiorem ſedi Apoſtolicæ immediatè, quoad alios verò Capellanos, Cantores & ſcholares huiuſmodi dicto Capellano maiori ſubeſſe decernimus, nullam penitus ſuperioritatem, dominium, & iuriſdictionem exercere, nec ſe de illis quomodolibet intromittere valeant, ſed prædicti Capellani, Cantores & ſcholares corã ipſo Capellano maiori, ſeu legatis, aut delegatis dictæ Sedis dũtaxat teneãtur de iuſtitia reſpondere. Inſuper, ut Capellani, Cãtores, & ſcholares

 ſer-

ſerviẽtes prędicti à quocunque maluerint Catholicō Antiſtite gratiam & communionem ſedis Apoſtolicæ habẽte, ordines ſacros ſtatutis ad id à iure tẽporibus ſucceſsivè accipere, dictique Capellani & Religioſi. Miſſas, Horas Canonicas, & divina Officia etiam te abſente, iuxta tamen ritum Rom. Curiæ, & in dicta Capella tantùm, tam alij Capellani, quàm Cantores, & ſcholares, dicere, recitare & canere, eaſdemq; horas Canonicas, ex cauſa tamen, & infra diei terminũ, ac privatim, non autem in ipſa Capella anticipare, & poſtponere, ac in feſto ſanctiſsimi Corporis Chriſti, & per eius octavam ſanctiſsimum Euchariſtiæ Sacramentum in eadem Capella cum debitis reverentiā & honore tenêre, ac in quinta & ſexta maioris Hebdomadę ferijs idem ſanctiſsimum Sacramentum in dicta Capella in ſacrario, ſive urna reponere, & ad morem patriæ monumentum, ſeu tumulum nuncupatũ, cum luminaribus facere & tenêre, necnon coram te Miſſas, & antequàm eluceſcat dies, circa tamen diurnam lucem, ac per unam horam poſt meridiem celebrare. Quodque perſona loco Archiepiſcopi Compoſtellani Capellani maioris, ut infra deputanda, necnō triginta ex Capellanis prædictis, non tamen Præbendas Theologales & Pœnitentiales obtinẽtes fructus, redditus & proventus quorumcunque beneficiorum ſuorum Eccleſiaſticorum, etiam ſi Canonicatus & Præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia fuerint cum ea integritate (diſtributionibus quotidianis exceptis) percipere poſsint, cum qua illos perciperent, ſi in eiſdem Eccleſijs perſonaliter reſiderent, nec ad reſidendum interim in eiſdem teneatur, auctoritate, & tenore ſimilibus etiam concedimus. Inſuper ut Chriſti fideles Curiales tui de licentia ipſius Capellani maioris dumtaxat quemcunque idoneum presbyterum ſecularem, vel cuiuſvis ordinis

regu-

regularem approbatum ab Ordinario, ſi Curialis non fuerit, in ſuum poſsint eligere confeſſorem, qui eorum confeſsionibus diligenter auditis, eos à peccatis abſolvere, & pro commiſsis pœnitentiam ſalutarē, & alia iniungenda iniungere, & Sacramenta prędicta, etiam in die feſto Reſurrectionis Dominicæ miniſtrare poſsit, utque Capellani, Cantores, & aliæ Eccleſiaſticæ perſonæ deputandę ad informationes faciendas ſuper puritate ſanguinis admittendorum in Capellam huiuſmodi, teſtes per cenſuras Eccleſiaſticas compellere poſsint, iuxta ſacrorum Canonum diſpoſitionem auctoritate, & tenore prædictis pariter indulgemus. Atque hæc omnia & ſingula moderno, & pro tempore exiſtenti Archiepiſcopo Compoſtellano, tanquam dictæ Capellæ Capellano maiori, quandiu, & quoties in dicta Curia perſonaliter reſederit, & eo ab eadem Curia abſente, ſeu in illa non reſidente, perſonæ in presbyteratus ordine conſtitutæ per te toties quoties tibi viſum fuerit nominandæ, & per ſuum Ordinariū approbandæ, qua Nos ex nūc, prout ex tunc poſtquàm per te nominata, & à ſuo Ordinario approbata fuerit, deputamus & approbamus, quæ durante abſentia dicti Archiepiſcopi in Curia prædicta in quibuſvis civitatibus, oppidis & locis, in quibus te, tuamque Curiam Regiam pro tempore reſidere cōtigerit, omniaque, & ſingula alia, quæ Archiepiſcopi & Epiſcopi, ac alij locorum Ordinarij in diœceſibus ſuis de iure, vel conſuetudine, aut aliàs quomodolibet facere & exercere conſueverunt, citra tamen exercitium Pontificalium, & ordinum, ac beneficiorum collationem, exercere liberè & licitè, quodque omnibus & ſingulis gratijs, favoribus, præeminentijs & indultis, quibus dictus Archiepiſcopus, dum in tua Curia reſidet, ratione dicti officij Capellani maioris gaudet, fruitur & utitur, ac gaudere, uti, & frui quomodolibet,

 po-

poteſt gaudere, uti frui poſsit,& valeat pariform iter, & æquè perſonaliter, ac tibi perſonam huiuſmod i nominandi, & eligendi plenam & omnimodam facultatem Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Præſentes quoque litteras de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu notari, impugnari, vel invalidari nullatenus poſſe, ſed illas validas, & efficaces exiſtere, ſuoſque plenarios & integros effectus ſortiri, & obtinere debere, ſicque, & non aliter per quoſcunque iudices quavis auctoritate fungentes, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales ſublata eis, & eorū cuilibet quavis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, ac irritū, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Quo circa venerabilibus fratribus Segovienſi & Abulenſi Epiſcopis, ac dilecto filio noſtro, & ſedis Apoſtolicæ in Regnis Hiſpaniarum Nuntio per præſentes committimus & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, & aut unus eorum, per ſe, vel alium, ſeu alios, quoties pro parte Maieſtatis tuæ, ſeu alicuius ex Capellanis, vel Cātoribus, & ſcholaribus prædictis fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, tibique, & illis in præmiſsis efficacis defenſionis præſidio aſsiſtentes, faciāt auctoritate noſtra Maieſtatem tuam, ac Capellanos, vel Cantores, & ſcholares prædictos præmiſſorū omnium, & ſingulorum effectu pacificè frui & gaudere, non permittentes Maieſtatem tuam, aut illos deſuper à quoquam quomodolibet indebitè moleſtari, cōtradictores quoslibet, & rebelles, per cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia appellatione poſtpoſita compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis.

Non

Non obſtant.cõſt.fœl.recẽrd.Bonifacij Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, qua cavetur, ne quis extra ſuam civitatem, vel diœceſim, niſi in certis cauſis, & certis caſibus, & in illis ultra unam dictam à fine ſuæ diœceſis ad iudicium evocetur, & de duabus dictis in Cõcilio generali editis, dummodo ultra tres dictas aliquis auctoritate præſentium ad iudiciũ non trahatur, ac alijs conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon quibuſvis ſtatutis & conſuetudinibus, etiã iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitatis alia roboratis, privilegijs quoque indultis, & litteris Apoſtolicis, per quoſcunque Romanos Pontifices etiam prædeceſſores noſtros, ac nos, & dictam Sedem, & per viam generalis legis, ac ſtatuti perpetui, ac motu proprio, & ex certa ſcientia, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, etiam cum quibuſvis irritantibus, annullativis, caſſativis, revocativis, præſervativis, exceptivis, reſtitutivis, declarativis, mentis atteſtativis, ac derogatoriarum derogatorijs, alijſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis quomodolibet, & plures conceſsis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus etſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales, idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſsio habenda, aut exquiſita forma ſervanda foret, & in eis caveatur expreſsè, quòd illis nullatenus derogari poſsit illorum, ac omnium & ſingularũ litterarũ prædictarum tenore præſentibus pro ſufficienter expreſsis, ac ad verbum inſertis, necnon modos & formas ad id ſervãdas pro individuo ſervatis habẽtes hac vice dũtaxat, illis aliàs in ſuo robore permanſuris harũ ſerie ſpecialiter, & expreſsè derogamus contrarijs quibuſcũq;. Volumus autẽ, quod præſentiũ litterarũ trãſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis,

&

& ſigillo alicuius perſonæ, in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, ubique in iudicio, & extra illud, quę præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, ſub anulo Piſcatoris, die xvij. Februarij. M.DCXIV. Pontificatus noſtri anno nono. *S. Cobellutius.*

MULTA poterant adduci in explicationem huius noſtri Pontificij diplomatis: ea præterij, ne viderer antevertiſſe conſilium doctiſsimi viri ex noſtris, qui ad idem illuſtrandum luculenta commentaria promittit. Quamvis non potuerim in meo opere nonnulla omittere, quæ maximè pertinent ad duo præcipua capita eiuſdem privilegij Pontificij; ad exemptionem, inquam, à poteſtate & iuriſdictione Epiſcopi diœceſani, quod eſt primum: & ad veniam aſsiduitatis, id eſt, diſpenſationẽ reſidentiæ in beneficijs, quæ aſsiduum requirũt beneficiariũ, quod eſt alterum.

Subijcio hic etiam quendam quaſi indicem diplomatum ſimilium, quæ Pontifices Romani aliorum Regum Capellis & Capellanis conceſſere ad hæc duo, quæ dixi, præcipuè aſſequenda.

Quod facit ad primum caput, Leo X. idem indulſit Capellæ & Capellanis Regum Luſitanorum a *Bullam ipſam refert* Cabedus de Patronatu Regiæ Coronæ cap. 43. *qua Capella Regia, & Capellani ſubduntur iuriſdictioni ſolius maioris Capellani & Legati Apoſtolici. Circa quam tamen extant reſtrictiones & declarationes Regis Emanuelis; de quibus loquitur* Novella Regni part. 2. tit. 4. l. 1. 2. 3. 4. & vide in eadem par. 2. extravag. pag. 87. *ubi fit mentio ſimilium Bullarum eiuſdem Leonis X. Clementis VII. Iulij III. Pij IV.*

a *Die 26. Iulij anno M.DXV.*

Idem Pontifex petente Carolo V. Capellam Neapolitanam, & eiuſdem Capellanos adverſum iuriſdictionem ordina-

nariam munivit ſimili diplomate die ij. Novembris, anno 1519. ſubiecitque maiori Capellano præter alias facultates, quas eidem conceſſit. In eodem fit mentio aliorũ privilegiorum, quæ eiſdem conceſſere Sixtus IV. Innocentius VIII. Alexander VI. Iulius II.

Capellæ Regiæ ſacri Palatij Panormitani cõceſſam fuiſſe ſimilem exemptionem (qua Capellani etiam eximuntur ab ordinaria iuriſdictione) à Rogerio primo Siciliæ Rege, ſed auctoritate Apoſtolica ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ad id ſibi conceſſa, aſſerunt Canonici eius ædis Palatinæ, quæ S. Petri nuncupatur. Rogerij diploma eſt ſubſcriptum IV. Kalendas Maij anno M.CXI. alia etiam oſtendunt ſubſequentium Regum privilegia Capellæ Regiæ favorabilia. Sed Capellæ ſacri Palatij Panormitani mentionem crebram fieri in tabularijs Regum Siculorum millies obſervaſſe ſcribit in ſuo manuſcripto de Eccleſijs Siculis [a] *Petrus Vincentius.*

[a] *Lib. 2. de Eccl. Sicil.*

Capellam & Capellanos Regum Gallorum exemit etiã à poteſtate ordinaria Epiſcopi Pariſienſis, & Archiepiſcopi Senonenſis Ioannes XXII. anno 1317. unde Aulæ Franciæ Sacerdotes, necnon Regij Conſiliarij; amanuenſes & familiares eorundem Regum, qui in Aulicis officijs; & comitatu verſantur, Abbatem S. Genovefæ agnoſcunt ſuarum litium iudicem & diſceptatorem. Lege Rhenatum Coppin. lib. 2. de ſacra Polit. tit. 5. num. 5. *Hinc Capellas Regias eſſe omnino exemptas tradidit pro re nõ controverſa* Paulus Fuſcus de viſitatione lib. 2. cap. 11. *ad hæc & ſimilia privilegia reſpexit.*

Quòd facit ad alterum caput noſtræ Bullæ, veniam nempè aſſiduitatis in beneficijs, ſimilia indulta obſervavi aliorũ Regum Capellanis conceſſa. Pro Capellanis Regum Neapolitanorum extant Bullæ Pontificum Benedicti XI. anno I. ſui Pontificatus, & Ioannis XXIII. anno VII. apud P. Vincentium in M.S. de Eccleſ. Regni Siciliæ lib. 2.

Idem indulſit Capellanis Aulæ Luſitanæ Leo X. anno

1515.

1525. & extendit ad beneficia curata, quibus provideri voluit Vicario. Extat apud Cabedum de Patronatu Regię Coronæ cap. 43.

Idem privilegium irrogarunt Clericis omnibus Aulæ Gallicæ Clemens VI. datum Avenione anno Chriſti 1341. Pontificatus 9. & anteà conceſſerat Ioannes XXII. anno etiam Chriſti 1317. ſui verò Pontificatus 1. Quo privilegio an hodie etiam fruantur cùm immutata temporum ratione mutatum etiam ſit Aulæ miniſterium, diſputat Rhen. Coppin. lib. 3. de domanio, tit. ult. num. 9. *ubi exſcripta habes antedicta diplomata: & vide etiam* Carol. de Graſſal. lib. 2. de Regal. Franciæ tit. 29. Gaym. in pragm. ſanction. gloſſ. quo quiſque tempore debet eſſe in choro. *Capellani eiuſdem Regis apud Genomanos ſimile privilegiū oſtendunt conceſſum à Clemente VI. anno. 1342. lege* Rhen. Coppin. lib. 3. de ſacra Polit. num. 21. ſimilem Pij II. refert gloſſ. Pragmat. in tit. qualiter horæ Canonicæ.

Præterea Capellanis Aulæ Neapolitanæ fuit indultum, ut ipſis eſſent affecta, & reſervata beneficia quædam, licèt nō eſſent Regij Patronatus. Ita ex tabularijs Regum obſervat P. Vincentius in M.S. lib. 2. de Eccleſ. Regn. Siciliæ.

Ex quo etiam obſervavi eoſdem donatos fuiſſe ſtipendio duodecim tarinorum in ſingulos menſes: qui nec aureum quidem Caſtellanum conficiunt. Fuit perexiguum niſi cōditionem temporis attendamus Quo etiam D. Thomas Theologorum Princeps cùm in Neapolitana Academia Theologiam explicaret in ſingulos menſes ſtipendium unius unciæ lucrabatur, quæ triginta tarenis conſtabat; qui ſimul vigintiquatuor regales Caſtellanos conficiunt. Ex eodem P. Vincent.

Capellanis etiam Regum Gallorum ſunt itidem affecta in quolibet Eccleſiaſtico Collegio ſex beneficia vacatura, ut diximus capite 7. ſed cum cautionibus, quas affert Rhenat. Coppin. lib. 2. Monaſticōn tit. 3. n. 21. *Quod etiam annuente Eugenio IV. anno 1434. & Paulo III. anno 1538.*

fuit

fuit conceſſum Conſiliarijs & Senatoribus eiuſdem Aulæ: idem lib. 2. de Domanio, tit. 10. num. 16. & 17. *Sed fructus Eccleſiarum vacantium ibidem Aulæ Sacerdotibus eſſe attributos*, refert lib. 1. de ſacra Polit. tit. 7. n. 4. & 15.

Nec longè digrediar ab inſtituto, ſi recenſuero ſumma capita diplomatis Pōtificij, quo S.D.N. Vrbanus Papa VIII. ſuos Capellanos multis prærogativis ornavit, licèt ſint cōceſſæ perſonis. Subſcriptum fuit 20. Maij 1624. Pontificatus anno 1. eas breviter referā. Et licèt Rota Romana Auditores non ceſſent fungi ſuo priſtino munere, ut ſuo loco diximus, adiuvandi ſcilicet ſummum Præſulem cùm publicè ſacris operatur: hi tamen hodie in privato Aulæ Pontificiæ Sacello ſacra myſteria peragunt.

Porrò illis primùm impertit: Abſolutionem à quacūque cenſura. II. Protonotarios creat, & Comites Palatinos. III. Concedit privilegia, quibus fruuntur nobiles in aſſecutione beneficiorum. IV. Nobiles Romanos creat. V. Eximit à decimis, & alijs tributis. VI. Diſpenſat ad duo diſsimilia, vel ſimplicia ſimilia ſub ſingulis tribus teſtis. VII. Liberat à reſidentia beneficiorum, ſed ſi non habeant curam animarum. VIII. Dat indultum audiendi & docendi leges: necnō Iudicis, Advocati, & Procuratoris officium exercēdi. IX. Eligendi ſibi Cōfeſſorem approbatum, qui valeat eos abſolvere etiam à reſervatis ipſi Pontifici. X. Cōmutandi vota. XI. Transferendi penſiones etiam in mortis articulo uſque ad ſummam 200. ducatorum.

Quæ omnia latiùs continentur in ipſo diplomate: & fuit conceſſum die 20. Maij anno 1624. Pontificatus primo.

INDICES DVO,

PRIMVS CONTINET CAPELLANOS ET ARCHICAPELLANOS, DE QVIBVS MEMINIMVS; ALTER SVMMOS Capellanos Regis Catholici, & Capellanos inſigniores eiuſdem Aulæ, quorum memoria non extabat.

NVMERVS ROMANVS DENOTAT Capita, in quibus de iiſdem meminimus. Arithmeticus verò annum Chriſtianum, quo plus minus vixère. dico plus minus: nam in quibuſdam nolim Lector exigat exactiſſimam temporis rationem. Annō Chriſti.

VII. AGIVS Epiſcopus Aurelianēſis Caroli Calvi Capellanus. 844.

II. Aptonius Clodovei Capellanus, Epiſcopus Angoliſmenſis. 500.

II. Azarias filius Sadochi, quem Carthuſianus vocat Salomonis Capellanum: ſed vide noſtrum iudicium. anno mundi 3022.

IV. Benedictus Caietanus, qui deinde Bonifacius VIII. P.R. Capellanus Caroli I. 1275

III. Daniel Vladislai Bohemiæ Principis Capellanus, deinde Epiſcopus Pragenſis. 1198

III. Drogho Caroli M. nothus, Ludovici Pij frater, eiuſdem & Lotharij nepotis Archicapellanus: Epiſcopus Metenſis, Dux copiarum. 845.

III. Ebroinus Pictavorum Epiſcopus, Caroli Calvi ſummus Capellanus. 845.

Egin-

		Anno Chr.
III.	Eginhardus Caroli M. Cancellarius, Gener, Archicapellanus.	780.
IV.	Epiſcopi duo Marſicanus & Troianus Capellani Regum Neapolitanorum.	1342 / 1407
VI.	Etherius Capellanus, & Secretarius Caroli Magni.	774.
IV.	Franciſcus Petrarcha Capellanus Ioannę Neapolitanorum Reginæ.	1343
IV.	Fulradus Capellanus, Legatus, Conſiliarius, & amicus Regis, necnon Dux copiarum.	755.
VII.	Georgius Cyprius Græci Imperatoris Capellanus, deinde Patriarcha Conſtantinopolitanus.	1280
VII.	Godelſadus Capellanus Caroli Calvi, deinde Epiſcopus Cabilonenſis.	848.
III.	Grimoaldus Archicapellanus Ludovici Regis, qui Pij filius.	840.
IV.	Gifredus de Anagnia. — *Capellani, & Nuncij Apoſtolici.*	1278
	Guido Novavillanus. — *Capellani, & Nuncij Apoſtolici.*	1280
	Gulielmus Matiſconenſis. — *Capellani, & Nuncij Apoſtolici.*	1278
	Gulielmus Durante. — *Capellani, & Nuncij Apoſtolici.*	1278
III.	Hilduinus Archicapellanus Ludovici Pij.	820.
IV.	Hilduinus Capellanus & cõſanguineus Lotharij Lotharingiæ, quæ olim Auſtraſia, Regis.	840.
III.	Hildebaldus Archicapellanus Caroli Magni, & Archiepiſcopus Colonienſis.	813.
VII.	Ioannes Presbyter Capellanus Andronici Imperatoris, deinde Patriarcha Conſtantinopolitanus.	1320
III.	Ioſeph Archicapellanus, in præfatione Concilij Ticinenſis.	855.
IV.	Incertus Capellanus Caroli Magni, ſed eiuſdem conſanguineus.	755.
VI.	Incertus eiuſdem Capellanus, ſed nobiliſsimus.	711.
IV.	Ioannes Vveldehuſenius Epiſcopus Boſnẽſis, & Præfectus Ordinis Dominicani Capellanus P. R.	1249
IV.	Lambertus Idæ, Goffredi Bullioni matris Capellanus.	1096

Lu:

		Ann. Chr.
VI.	Ludovicus Capellanus & Secretarius Caroli Calvi.	845.
IV.	Meliteniotes & Metochites } Capellani Michaelis Imperatoris.	1278
IV.	Oddo de Salas Archiepiſcopus Piſanus, Capellanus Roberti Regis.	1314
IV.	S. Otto Henrici Imperatoris Cancellarius & Capellanus, Epiſcopus Bambergenſis.	1100
IV.	Paulus Diaconus Capellanus Caroli Magni.	780.
IV.	Raimundus Pignafortius Capellanus & Pœnitentiarius Pontificis Romani.	1234
IV.	Ranulphus Capellanus Gulielmi II. Angliæ Regis.	1080
IV.	Robertus Capellanus Idæ Comitiſſæ, & matris Gofredi Bullionij.	1096
IV.	Theophanes Capellanus Baſilij Imperatoris, Cæſareę Epiſcopus.	878.
VII.	Thiothus Epiſcopus Baiocenſis, Capellanus Caroli Calvi.	843.
IV.	Turſtinus Regis Angliæ Capellanus, Archiepiſcopus Eboracenſis, quem pręceſſerat.	1120
IV.	Thomas eiuſdem Regis domeſticus Sacerdos, ut eum appellat Polyd. Virgil. lib. 10. hiſt. Angl.	1111
IV.	Vbertus Pactenſis, & Liparenſis Epiſcopus Regis Neapolitani Capellanus.	1392
IV.	Vvenilo Capellanus Caroli Calvi, deinde Archiepiſcopus Senonenſis.	830.
VII.	Vvigibertus S. Henrici I. Imperatoris Capellanus, deinde Merſpurgenſis Epiſcopus.	1005
VI.	Vvippo Cunradi Salici, cuius vitam ſcripſit, Capellanus.	1024

PRAETEREA EX CHRONICO EPISCOPORVM MINDENSIVM,

Archicapellanos aliquot collegi: de quibus quia in meo opere non memini, eoſdem extra ordinem ſubijcio.

ARIBO Archicapellanus Conradi Salici. 1029

Bardo Archicapellanus Henrici Tertij Imperatoris. 1133. 1039

Bruno Archicapellanus Ottonis Magni. 961.

Leopoldus Archicapellanus Henrici IV. 1109.

Rodbertus Archicapellanus Ottonis III. 994.

Sigifridus Archicapellanus Henrici IV. 1100.

Vyilegiſus Archicapellanus Henrici Sancti & II. 1009. 1008.

Horum vice, & nomine Cancellarius recognoſcit, & ſubſcribit privilegia Mindenſi Eccleſiæ ab Imperatoribus conceſſa: quod refer ad ea quæ annotavi in calce capitis tertij.

SVMMI

SVMMI CAPELLANI AVLAE HISPANÆ, QVOS POTVIMVS INVENIRE.

Non recenſentur Archiepiſcopi Compoſtellani.

Anno Chriſti.

SANCTVS MARTINVS Dumienſis Abbas, & Epiſcopus, videtur fuiſſe quaſi Capellanus maior Miri, ſeu Theodmiri Suevorum Regis qui in Hiſpania regnavit. anno 567.

¶ *Lege notas capitis ſecundi.*

Teſtamẽti Alphõſi X.

Ioannes Martinus Abbas Covarruviæ, Capellanus maior Alphonſi X. cognomento Sapientis, quem teſtamentarium procuratorem nominavit; eo præſertim teſtamento, quo vetuit cor alibi ſepeliri, quàm Ieroſolymis in monte Calvariæ. 1284.

Franciſcus Caſcales in hiſtor. Murciæ. p.430. col.3.

D. Didacus Comontes Capellanus maior Regis D. Ioannis II. Epiſcopus Carthaginienſis. Scripſit vitam Epiſcoporum ſuæ Eccleſiæ. obijt 1471.

D. Petrus Mõtoia Epiſcopus Oxomenſis, Hẽrici IV. Capellanus maior. obijt 1475.

D. Ludovicus Acugna Hẽrici etiã IV. Capellanus maior, Epiſcopus Segobiẽſis & Burgẽſis. obijt 1495.

Ex Didaco à Caſtello

D. Alphonſus Fonſeca Capellanus maior Ioannis Secundi, Epiſcopus Abulenſis, Archiepiſcopus Hiſpalenſis. Vixit olim in gratia Henrici IV. potuit vixiſſe in alterius Aula. 1450.

Ex Didaco à Caſtello

D. Ioãnes Alphõſus Chirinus Abbas Cõplutenſis, exercuit munus Capellani maioris in Aula Hẽrici IV. initio Regni; quandiu duravit cõtroverſia inter Capellanum maiorem Ioannis II. & alterũ eiuſdem Henrici olim Principis, deinde Regis. Imò omnes utriuſque Regis Capellani de loco, & prærogativa contendebant. Quinam præferendi Sacerdotes Regis mortui, an viventis? Nam prio-

ces volebant anteferri, quia antiquiores in Aula, poſteriores, quia Princeps iam Regni erat potitus. Adeòque in ſeſsione præferendi. Sedavit litem idemmet Henricus, & antiquiores in Regio famulitio, & comitatu, ſive ſuo, ſive paterno, potiores iudicavit. Verba Henrici, & momenta cauſæ proſequitur *Didacus Henricus Caſtello in vita eiuſdem Regis.*

D. Iacobus Ramirez de Villaſcuſa Reginæ Ioãnæ Capellanus maior, Epiſcopus Conchenſis, Aſturicẽſis, Malacitanus, Præſes Prætorij Pinciani. In Academia Salmantina erexit Collegium Conchẽſe. Vir apprimè doctus, ut * *Lucius Marineus Siculus teſtatur; & utriuſque mutua epiſtolæ.* Is eſt qui olim cùm in eo Conventu Pinciano eſſet Præſes non ignobili coacta militum manu, & tubis undique claſsicum concinentibus equo vectus, & armatus Villafratrum proficiſci voluit ulturus Regiã quandam iniuriam, & Reipublicæ contumeliam. obijt anno 1537.

** Lib. 2. epiſtol.*

Acceſſeri poteſt sũmis Capellanis Fr. Alvarus Oſorius Infantis Ferdinãdi (qui deinde Germaniæ Imperator) Magiſter & ſummus Capellanus. De eiuſdem Principis educatione cõmẽtariũ ſcripſit, deque rebus geſtis ſuo tempore.

¶ *Lege Gomez. lib. 6. de reb. geſt. Franc. Ximen.*

D. Ioannes Martinus Siliceus Capellanus maior, & Præceptor Philippi Secundi, Epiſcopus Carthaginenſis, Archiepiſcopus Toletanus, S. R. E. Cardinalis. Auctor inſtituti Toletani: *Ex M. S. Collegij S. Bartholomæi Salmantienſis.* 1543.

D. Petrus de Caſtro Capellanus maior Philippi Secundi, Epiſcopus Conchenſis, & Salmantinus. Regem in Britanniam eſt ſecutus. Cum hæreticis acutiſsimè diſſeruit, Archiepiſcopum Gloſcheſtrenſem ad fidem orthodoxam revocavit. Qui vivente Henrico Octavo cùm eſſet Regni Cancellarius ſcripſerat contra poteſtatem Pontificis Romani; unde publicè eſt faſſus ſuos errores: & libros editos collegit comburẽdos coram Legato

ſedis

ſedis Apoſtolicæ Reginaldo Polo Cardinali. Addidit præterea errores ſuos initiò agnoviſſe, ſed ſcienter evulgaſſe, ut Henrico Regi morem gereret. Sed D. Petrus de Caſtro obijt anno 1561. Anno Chriſti

Ægid. Gonçal. de Avila lib. 3. Theatr. Eccl. c. 22.

D. Petrus Acoſta Capellanus maior Principis D. Ioannæ, Epiſcopus Portucalenſis, Oxomenſis, Legionenſis. 1563.

D. Ludovicus Manricus Philippi Secundi Capellanus ex Ambroſio de Morales; potuit vixiſſe anno 1564.

Lib. 22. cap. 50.

Garſias de Loaiſa Gironius ſummus Capellanus Philippi Secundi, Archiepiſcopus Toletanus. 1588.

D. Ioannes Guſmanius Indiarum Patriarcha ſummus Capellanus Philippi II. 1593.

D. Alvarus Caravajalius Capellanus maior Philippi Tertij. 1606.

D. Didacus Guſmanius Philippi Secundi Capellanus; Philippi Tertij Præfectus Regijs cortinis: eiuſdem & Philippi Quarti Capellanus maior, Indiarum Patriarcha, Archiepiſcopus Hiſpalẽſis, nunc S.R.E. Cardinalis.

D. Alphonſus Pereſius Guſmanius ex ſplendidiſsima proſapia Ducum Medinæ-Sidoniæ, eorũdem filius: Capellanus maior Philippi Magni, Indiarum Patriarcha, cui præterea eminẽtiſsimos quoſque honores auguramur.

Quam reliqui prenſant ambit te purpura.

CAPELLANI ALIQVOT AVLAE Hiſpanæ, quorum memoria vel perierat, vel in eiuſdem albo non apparebat.

S. Evgenivs Tertius Archiepiſcopus Toletanus antequàm cucullum indueret, potuit eſſe

Cindaſuinthi Sacerdos Regius(*lege caput 11. in no-*
tis)& anno Domini plus minus. 640.
Magiſter don Gonçalus Capellanus Alphonſi
Sapientis, quem idem Rex poſtremis teſtamenti
tabulis deſignat Abbatem de Arvas. 1284.
D. Ioannes de Tordeſillas Capellanus Henrici
Primi, & Ioannis Secundi; ſed deinde Epiſcopus 1370.
Segobienſis, Romam mittitur ab Hērico Tertio,
anno luſtrali, & 1400. Solebāt enim Caſtellæ Re-
ges ad lucrandas indulgentias plenarias Iubilæi
Romam Epiſcopum aliquem mittere: de quo mo-
re meminit *Magiſter Ægidius Gonçalez de Avila in*
hiſtoria Henrici III. prope diem edenda.
D. Martinus Yañez Medinæ Archidiaconus in
Eccleſia Salmantina, Eleemoſynarius maior Re-
ginæ Iſabellæ uxoris Ioannis Secundi. 1448.
Rodericus Sancius Henrici Quarti Capellanus,
à quo ad Paulum Secundum fuit miſſus gratulatū
de ſummo Pontificatu. poſt præſtitam obedientiā
Regis nomine, Romæ deinde vixit in ſumma gra-
tia apud eundem ſummum Præſulem: cuius Refe-
rendarius & Theſaurarius fuit; & quod eſt admi-
randum, Pręfectus moli Adrianæ, vulgò *Caſtellanus*
S. Angeli. Deinde fuit Epiſcopus Ovetenſis, Zamo-
renſis, Calagurritanus, Palentinus: multa ſcripſit,
& ferè omnia dicavit eidem Pontifici: *Defenſorium*
ſtatus Eccleſiaſtici Clericorum, & Prælatorum. De
paupertate Chriſti & Apoſtolorum. An ſine peccato fi-
deles fugiant à locis ubi ſævit peſtis. De Monarchia
Orbis. Reges Hiſpaniæ & Franciæ non eſſe ſubditos
Imperatori: Reges ſi deliquerint, quomodo puniēdi. Sed
inter eius opera eminet *Speculum vitæ humanæ*,
vulgò *Zamorenſis*, colliguntur *ex ipſomet in hiſtoria*
quam ſcripſit etiam à Gothis ad Henricum IV. 1464.
D. Martinus de Vilches, & D. Petrus de Acunia

li-

licèt non fuerint Capellani, ſed Cantores Henrici Quarti, ab eodem tamen Rege deſignati ſunt primus Epiſcopus Giennenſis, alter Abulenſis; ſed legenda eſt hiſtoria manuſcripta eiuſdẽ Regis, quam ſcripſit *Alphonſus de Palencia.* 1460.

Didacus Héricus à Caſtello, Hiſtoriographus, Capellanus, Conſiliarius & comes Henrici IV. legenda eſt item hiſtoria, quam de eodem Rege reliquit manuſcriptam. 1470.

D. Alphonſus Manſus Magnus Aedituus Capellę Principis D. Ioannis Regum Catholicorum filij, Epiſcopus primus Portorici. obijt 1530.

D. Franciſcus Mãricus de Lara Epiſcopus Salmantinus & Segobienſis: fuerat Granatæ Capellanus maior Regum; ſuſpicor fuiſſe Capellanum Caroli V. nam eiuſdem ſacrum libenter audiebat ob oris decus. *Auctor Theatri Eccleſiaſtici.* obijt 1560.

Don Chriſtophorus de Rojas Marchionis Deniæ filius, Ducis & Cardinalis Lermenſis patruus, Caroli Quinti Capellanus: cuius expeditiones eſt ſecutus. Ratisbonæ deſignatur Epiſcopus Ovetenſis, deinde Pacenſis, tum Cordubenſis, & demũ

Theatr. Eccl. lib 2. c. 23. Archiepiſcopus Hiſpalenſis. obijt anno 1560.

D. Hieronymus Bononius, meus proavunculus Panormitanus, Caroli V. Capellanus, deinde Epiſcopus Syracuſanus, ut habet ſtemma nobiliſsimæ familiæ Bononiorum editum Panormi à D. Balthaſare Bononio anno 1607. vixit anno circiter. 1540.

Cui addo, & ex meis licèt recentiorum & viventẽ

D. Vincentium de Neapoli, matris meæ conſobrinum, qui in hac Aula Philippi Secundi & Philippi Tertij fuit Capellanus, ab hoc fuit deſignatus Epiſcopus Pactenſis anno 1609. ſed 1625. nominatus Epiſcopus Agrigentinus, à prima ſponſa nõ diſceſsit: ſuperiori verò Philippo Quarto Regi

noſtro potẽtiſsimo quatuor milia aureorum præſtatione voluntaria refudit. ſed redeo ad alios, & ferè incognitos. Anno Christi

Clemens Caietanus Caroli V. Capellanus anno 1556. & Philippo filio à ſecretis in ſupremo Italicarum rerum Senatu 1561. ut habet privilegium quod mihi oſtendit vir bonis artibus exultus Chriſtophorus Salazarius Mardones depromptũ ex ſcrinijs Regijs, ſeu Secretario Regni Siciliæ, in quo officialis maior, ut vocant, Regi noſtro fidam, & indefeſſam operam navat. 1561.

D. Cæſar Merullus Siculus Meſſanẽſis Philippi II. Capellanus, Epiſcopus Agrigẽtinus, deinde Archiepiſcopus Panormitanus, omniũ Præſulum exemplar: cuius extant Panormi illuſtria pietatis monumenta. In primis ſeminarium Clericorum nulli in Orbe Chriſtiano ſecundum: in quo adoleſcentes qui aluntur, & convivunt uberes reportant religionis, & ſapientiæ fructus. 1580.

Benedictus Arias Mõtanus noſtri ſeculi, & Sacelli ornamẽtũ, Eques D. Iacobi, Philippi II. Capellanus, & Gregorio XIII. cariſsimus: ſed rariſsimi exẽpli homo, nã cùm polleret utriuſq; ſummi Principis gratiâ, & uterque honores extraordinarios offerrent, atque ſtipendia opulenta, paucis contẽtus vixit, ut ſacris litteris liberiùs vacaret.

D. Henricus Hẽriquez Philippi II. Capellanus, deinde fratre emortuo Comes Alvæ de Aliſte Hiſpaniæ Magnas. obijt anno 1606.

Ioãnes Baptiſta Azevedus Philippi II. Capellanus, Epiſcopus Valliſoletanus, Indiarũ Patriarcha, ſupremus Fidei Quæſitor, Caſtellæ Præſes.

D. Ferdinandus Azevedus Philippi II. Capellanus, Epiſcopus Oxomenſis, Archiepiſcopus Burgenſis, Philippo Tertio à Conſilijs Status, &

Belli

Belli, Caſtellę Præſes. obijt anno 1625.

D. Petrus Guſmanius Philippi II. Capellanus Aragoniæ Vicecancellarius. obijt anno 1623.

Nō ſine piaculo præterirem è noſtris Luciū Marineū Siculum, Ferdinandi & Iſabellæ, necn ó Caroli V. Capellanū. De quo hęc cōperipoſt opuſculū noſtrū iā typis impreſſum. Lucius Marineus Siculus Vizinēſis Panormi commodū degebat, & lautè vivebat cùm in Hiſpaniā venit, ſuadente Federico Hērico Caſtellę Architalaſſo, qui in Siciliā iverat uxorē ducturus Annā Cabrerā, Modicę Comitiſsā. Salmāticę artē oratoriā, & poëticā duodecim annos docuerat; cùm à Regibus Catholicis Ferdinādo & Iſabella indidē ad Aulā evocatur: in qua *ſtatim Rex* (ſunt verba Alphonſi Seguritani) *miniſtros & famulos litteris informandos, & Regina Palatinos Sacerdotes pleniùs inſtruēdos cōmendarunt.* Sed ipſum interea Hiſtoriographi & Capellani Honore decorarunt. Sic Frāciſcus Guicciardinus Florentinorū Orator in cuiuſdā epiſtolæ inſcriptione Luciū vocat *Ferdinandi Regis Hiſtoricū & Sacerdotē.* & hoc ipſum munus de ipſomet Lucius teſtatur epiſtolâ ad Luciū Flaminiū Siculū: *Me præterea*, ait, *a i te ſcribere Palatina ſacra, divinaque cæremoniæ, quibus dies, noctēſque impendo, non ſinebant.* In eiuſdem Lucij epiſtolis Capellanos aliquot habemus, quorum memoria alioqui intercidiſſet: ijs verò ita ſcribit.

Ex Alphon. Segur. lib. 6. epiſt. eiuſdem Lucij.

Franciſco Henrico viro Nobili, & Sacerdoti Regio.

Ioanni Corteſio, Regio ſacriſtæ maiori.

Franciſco Fernando Raſconio diſcipulo ſuo, & Sacerdoti Regio.

Martino Azorpæ Ciſtercičſis Ordinis Equiti, & Sacerdoti Regio.

Martino Lupo Gamboæ Sacerdoti Regio.

Bartholomæo Albioni diſcipulo & Sacerdoti Regio.

Præ-

Præterea *Iacobum Ramirũ de Villaſcuſa* Capellanum maiorem, de quo ſuprà quædam dixi: licèt pauca pro dignitate tanti viri.

An verò Lucius ad aliam evectus fuerit dignitatem, ipſe epiſtolâ ad Almazanũ Ferdinãdo à ſecretis ambiguum reliquerat, à quo petebat ut Regi labores ſuos, & ætatem cõmemoraret. Seriùs enim ad quædam Siciliæ, Canariæque ſumma Sacerdotia animum adiecerat, utpotè iam alijs delata. Epiſtolam antedictam hîc tranſcribo.

Siculus Almacitano Secretario Regio S.

EXpoſuit mihi Quintana tuus, vir præſtantiſsime, te ſuam meamque negligentiam accuſaſſe, moleſtèque tuliſſe quod in Siciliæ, Canariæque conferendis Pontificatibus tibi ſeriùs, fruſtraque ſupplicavimus. Quare etſi nihil tum culpa noſtra ſumus adepti, ſpe tamen quod polliceris in poſterum meliùs fore, tibi pro tua erga nos humanitate, animoque benigno gratias agimus immortales. Rurſuſque ſupplicamus, ut in beneficijs, quæ propter Hilerda Pontificis obitum conferenda ſunt, Ferdinando Regi noſtro labores meos, & ætatẽ commemores. Vale.

Ex qua etiam annotavi Lucium Marineum licèt exterum, non tamẽ prohibitum fuiſſe accedere ad beneficia Hiſpanæ ditionis. Sed deinde donatum fuiſſe Sacerdotio, ſeu Abbatia Bordonarienſi, ut ipſe appellat, & in Sicilia collegi ex duabus eiuſdem epiſtolis. Verùm Reginus Cardinalis neſcio quam moleſtiam illi exhibebat lite motâ aſſerens ſuum eſſe illud à Rege collatum Sacerdotium. Vnde Lucius Blaſcum Lanceam Siculum, & I.C. celeberrimum, ſibi duxit advocatum: ſuamque cauſam ſummopere commendat in una ex epiſtolis

Lib. 16. epiſt.

lis ante citatis. In altera Lucæ Barberio tunc tē-poris, & nunc etiam in Sicilia ſatis noto (quem vocat Equitum Siculorum decus, & Secretarium Regium) quòd adverſus Cardinalis potentiam ſuum patrocinium ſuſceperat, gratias agit immortales. Sed ſedatam fuiſſe eam litem non exitu ſententię, ſed morte Cardinalis, adeòque adeptum Lucium liberam beneficij Regij poſſeſsionem gratulatur eidem Gaſpar Bartachinus: *Vt ſenectam venerandā, ait, honeſtè transigere, & fratres tuos cariſsimos tueri poſsis.* Sed Lucius Marineus Siculus quibuslibet Regijs beneficijs fuerat dignus; & Ferdinandi in primis, cuius iuſſu luculenta & prolixa commentaria de rebus Hiſpaniæ conſcripſit, & de geſtis Ioānis eiuſdem patris Aragoniæ Regis, quæ mirum quantum Ferdinando accepta fuere; licèt cenſurā quandam ſuam appoſuerit, eo nomine illuſtriora. Ita declarant epiſtolæ Lucij ad Ferdinandum, & Ferdinandi ad Lucium: & ad eundem aliæ Alphōſi Aragonij, qui Regis nothus Cæſarauguſtę, & Valentiæ erat Archiepiſcopus.

Lib. 16. cit. epiſt. ult.

Ex hiſtoria eiuſdem Lucij apparet, quæ eſſet ſedendi ratio in Sacello Ferdinandi & Iſabellæ: *Sedes, inquit, in Sacello ſuperiores, & inferiora ſedilia diſponi, & ordinem hunc ſervari iuſsit* (Iſabella) *ut ſcilicet ex altera parte primus Cardinalibus locus daretur, ſecundus Archiepiſcopis, tertius Oratoribus, quartus Epiſcopis, & deinceps gradatim reliquis Sacerdotibus. Ita tamen ut antiqui novitijs præferrentur. In altera verò parte ſederent Comeſtabiles, Almirantes, Duces, Marchiones, Comites, & item gradatim cæteri nobiles, & generoſi.* Hæc Lucius in cap. *de religione Iſabellæ.* Quo etiam loco tradit ab ea Regina Sacerdotes Aulicos in ſyllaba peccantes ſæpè fuiſſe admonitos. Id ego retuleram ex Iuſto Lipſio, & in no-

Lib. 21. de reb. Hiſp.

Ad pag. 88. initio hac refer. notis capitis ſexti, ſed ipſe ex Lucio narratiunculam eſt mutuatus.

Lucius tandem munus Regij Capellani continuavit in Aula Caroli V. & ad annum 1517. ut patet ex eiuſdem commentarijs.

Denique in gratiam religioſorum Ordinum adnotabo, cœnobitas à Sacellis Regũ olim non fuiſſe excluſos, & *Capellanos* nũcupatos. id generatim annotat de Benedictinæ familiæ alumnis Prudentius Sandovalius in hiſtoria celebriorum Monaſteriorum ſui Ordinis. Licèt non quoslibet eo honore donatos velit, ſed tantùm cœnobiarchas: quos aſſerit ſolitos, Reges & caſtra ſequi, ut Capellanos, Secretarios, Hiſtoriographos, & Concionatores agerent. *In Monaſterio S. Millan.*

Comperit etiam ex Tabularijs Regum Neapolitanorum Petrus Vincentius in manuſcripto de Eccleſijs Regni Siciliæ; ſodales aliquot Franciſcanos inter Capellanos Aulæ Neapolitanæ receſeri Regum beneficio & codicillis. *Lib. 2.*

Drepani etiam in Sicilia, & in cœnobio Dominicanæ familiæ extat tabula marmorea cum inſcriptione, qua Manfredus infans eius cœnobij ſodales ſuos Capellanos & Confeſſores vocat. *Antiqua tabula collecta à Gualtero.*

Sed maximè in Hiſpania Ordo Triados ſanctiſſimæ habuit è ſuis alumnis, quos Reges hoc beneficio adauxere.

In primis recenſetur doctor frater Simon Camargus Regum Catholicorum Conſiliarius, & Capellanus maior: de quo honore voluit mihi diploma Regium exhibere vir Religioſus eiuſdem familiæ. Talem etiam agnovit Ægidius Gonçalez de Avila Hiſtoriographus Regius. *In vita S. Ioãn. de Matta & S. Felicis Valois.*

Summus Præfectus eiuſdem Ordinis Conſiliarius, & Eleemoſynarius maior Regum Gallorum

per-

perhibetur. Ex iiſdē qui præeſt cœnobio Fōtisbellei eſt Capellanus maior Sacelli Regij cōſtructi in eodē ſuburbano.

EX VTROQVE INDICE COLLIGE LECTOR QVOT, QVANTOSQVE VIROS DEDERINT SACELLA REGIA REIPVBLICÆ, TVM SACRÆ, CVM PROFANÆ.

Præter aliquos in Sanctorum numerum relatos,

ID EST,

S. Martinvm Dvmiens. S. Ottonem.
S. Evgenivm III. S. Raimvndvm.

DEDIT,

Pontifices Romanos.
Cardinales S.R.E.
Nuncios Apoſtolicos.
Patriarchas Indiarum.
Patriarchas Conſtantinopolitanos.
Supremos Fidei Quæſitores.
Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios Præſules: quorum numerum præſertim Aulæ Hiſpanæ erat difficilè inire.
Regum amicos, Hiſpanè Privatos.
Aulæ Cancellarios.
Legatos Regum.
Duces copiarum.
Hiſpaniç Magnates.
Caſtellæ Præſides.
Aragoniæ Viceecācellarios.
Conſiliarios Status & Belli, Senatores, & Senatus Prç ſides.
Regum Secretarios.

¶ Paulus IV. Pontifex Romanus ſub Ferdinando Catholico, & Carolo V. Sacelli Regij octo annis Sacerdos fuerat: dictus Ioānes Petrus Carafa Neapolitanus, Matalunæ Comitis filius: *Ex Theodoro Petreio Carthuſiano in Chronologia Pontif. Rom. anno.* 1555.

INDEX RERVM.

A

ABBAS Fuldenſis Archicapellanus Auguſta. 35.a
Aerariũ Capella Regia. 136.b
Agapa & religioſa convivia. 99.b
Alphonſus IX. quales Capellanos voluerit. 81.a
Amici Regum vice manuum, pedum, oculorum. 64.b
D. Andrea feſtum aurei Velleris celebritas. 102.b
Apocriſiarij quale munus. 31.b 32.b
Apotheoſis veterũ Cæſarũ. 9.b
Aptonius Epiſcopus Engoliſm. Clodovei Capellanus. 19.b
Archicapellanus in Aula Occidentis qui? 32.b
Archiepiſcopi electores, Cæſarũ Archicapellani. 33.a
Archiepiſcopi vox quando in Eccleſia Latina? 33.a
Arias Montanus Philippi II. Capellanus. 38.a
Arma Eccleſiaſticorum quæ? 17.a
Athaliæ mors ubi contigerit? 15.b
Aula an exeat qui vult eſſe pius? 56.a. Communis patria. 120.b. Germana quibus honoribus affecerit Capellanos. 108.b. Bohemica. 109.a. Anglicana. 109.a. Conſtãtinopolitana. 110.a
Aulici Sacerdotes an olim Romæ apud Cæſares. 8.b
Aulici, qui habendi? 105.a. in beneficijs an præferendi? 108.a
Aulicos Sacerdotes an habuerint Reges Iſraëlis? 13.a
Aulicorum aviditatem quis inſectetur? 108.a. 113.a
Aulicorum privilegia & prærogativæ. 121.b
Auſtriaca familia cultus erga ſacram Synaxim. 100.a

B

BAptiſmus in Capella Regia poteſt dari. 77.a
Bardocucullus quale veſtis genus? 3.a
Becus Patriarcha cur factus? 64. a. Imperatoris amicus. 64.a
Benedicere menſæ Regiæ munus Sacellani. 90.b. Hic mos quàm vetuſtus, & apud

apud Ethnicos. ibidem.

Bonifacius VIII. fuerat Caroli I. Capellanus. 70.a

Bulla pro Capella Regis Catholici. 76.a

Bulengeri error de Clericis Palatinis. 53.b. Eiuſdem opinio de origine Capellanorum reiecta. 18.b

C

CAncellarij munus honoris ſolſtitium. 40.b

Canonici nomen quid ſignificet. 80.b

Canonici Lugdunenſes ſoli nobiles: & omnes Comites. 84.b. Item in Belgio. 85.a. Et in Germania ſoli nobiles Canonici fiunt Epiſcopi. ibidem.

Cantores ad menſam Græci Imperatoris. 92.a

Capella & Capellanus voces barbaræ. 1.a. 5.b. Vnde dictæ? Quæ notiones reiectæ. ibidem.

Capella an etiam dicta arcula reliquiarum. 4.a. Ita primùm dicta Regum Sacellum. 7.a. Hæc vox an in Concilijs Toletanis? 7.b. antiquiſſima in Hiſpania cùm voce Capellani. 7.b

Capellam, Regiam Eccleſiam dixere Græci. 28.a

Capella Hiſpana deſcriptio. 73.a. Regia & priuata in quo differant. 77.b. Regia quot exempta. 76.b. Pariſienſis, Luſitana, Neapolitana. 77.a. Ea exemptio locodetur an perſonis. 76.a Emolumenta. 78.a.b.

Capella Hiſpana viros illuſtres utrique Reipub. dedit 123.b. 124.a. Quid eidem ſolvant Hiſpani Dynaſtæ. 78.b.

Capellani dicti à cappa S. Martini. 3.b. Eorundẽ origo, & ſub hoc nomine. 16.b. 18.a. An à voce Græca derivati? 4.b. Cum excommunicatis probibentur cõmunicare. 91.b

Capellani primùm dicti Sacerdotes Regij. 7.a. Eorundem dignitas. 46.a. Cum Epiſcopis ferè æquati. 46.b. Qui è Regia ſtirpe. 47.a. Davidis filij an eiuſdẽ Capellani? ibidem.

Capellani ſubſcribendo comitibus Prælati. 49.b. Reip. magiſtratus quos geſſerint. 50.a. An ſubmiſſi ad occiſiones. 53.b. 54.a. Regum Conſiliarij. 52.b. Regum adminiſtros fidiſſimos adiuvant.

inoant.64.a. Habitant in Aula utriuſq; Imperij.65.a.66.b. Quomodo eligerentur.67.b. Inter eos aſciti viri illuſtres Abbates, Epiſcopi, Archiepiſcopi. 68.a

Capellani Pontificij in duplici differentia. Qui olim Pōtificum adſeſſores. adiuuabant ſacra peragentem. 70.a.70.b. Ij hodie Rotæ Auditores. Nunciorum munere functi. quam impigrè ſe geſſerint. quos ornarint ea dignitate Pontificis Romani. 71.b

Capellani Regum qui eligendi? 79.b. Iurabant in ingreſſu honoris. 79.b. Aſpirarunt ad ſummas dignitates. 80.a

Capellanorũ diſtinctio in Aula Hiſpana.74.b. Honorarij ibidem: quo ſenſu dicti. 75.a. De quibus noſter ſermo. ibidem.

Capellani Regij qua dignitate præditi. 75.b

Capellani Aula Hiſpana, quo in pretio. 77.b. Quo loco ſedeant præſente Rege. quo ambulent in publicis ſupplicationibus. 77.b.78.a.

Capellani eiuſdem Aulæ, qui eligendi de iiſdem, & Sicu-lis reſponſum Caroli Quinti. 85.b. Vult eſſe nobiles Gregorius Lupus, ibidem. Hodiernus cooptationis modus ibid. Quales eoſdem voluerit lex Hiſpana. 86.a. Litteratos fidos. 86.b. Integros, peritos rituum Eccleſiaſticorum. 87.b. Olim Regum confeſſarij: quis eo munere functus. 86.b

Capellani Regis Sueviæ lapſus linguæ. 88.a

Capellani in bellis quid effecerint. 93.a. Olim Regibus à ſecretis. 94.a. Et in Aula Hiſpana a confeſsionibus. unde lex fidos voluerit. 96.b. Regem adiuuat in recitãdis precibus horarijs. 97.b. Reos maieſtatis quis puniat. 96.b. Rex debet illis decimas perſonales.

Capellani quando, & ubi honoribus ornati. 105.b. Eligi Epiſcopos, qui Reges curarunt. 106.b. Indignos an reiecerint, & quomodo. 107.a. Reginæ iiſdem favere, Epiſcopos factos ipſis inſciis ægrè tulere Reges. 122.a.

Capellanis Regum, ubi beneficia affecta. 121.b.123.a

Capellanus maior variè dictus

ctus. 31. b. Apocriſiarius Palatij cuſtos & aliter, ibid. Apex dignitatum Aulicarum. 33.b. Principem locum in Synodis obtinet. 34.a. Iuvat Imperatorem moribūdum. Reficit Eucbariſtia ſacra. 33.b. Eiuſdem fideicōmiſſarius. 39.b. Excipit Pō tificem Romanum. 40. a. Recognouit privilegia Regia. 41.b. Negotia Canonica, & Monaſtica peragebat. ibid. Cācellario & Comiti Palatij antefertur. 42. a. Eiuſdem vices ſupplet Cācellarius. ibid.

Capellanus maior Aula Hiſpana, & eiuſdē dignitas. iure perpetuo Archiepiſcopus Cōpoſtellanus. 43.a.b. Cācellario præfertur lege Hiſpana. ibid. Qui hodie eo munere fungi poſsit? 44.b. 45.a. Pro eiuſdem electione Bulla Pij V. Regum Gallorum quis. 43.a

Cappa quale veſtis genus? 2.a. Ruſticorum Hiſpanorum qualis. Hiſpanica quæ in Belgio? ibidem. Ita dictum quicquid eſt ſupremum pro capitis tegumento. 2.a. Cur ita dicta veſtis Monaſtica. 2.b. Hodierna in quo differt à vetuſta. 2. b. Fuit veſtis expedita, & viri parum delicati. ibid.

Carolus M. an infimos fecerit Epiſcopos. 81. b. Eiuſdem amor in litteratos. Scripſit, & docuit Grammaticā. 82.b. Seminaria erexit, quid ſtudioſis adoleſcentibus eſt pollicitus. 82.b. Capellanum in bellis qualem voluerit. pro electione Epiſcopi cuiuſdam uxoris precibus & lacrymis nō emollitur. 112.a

Childerici depoſitionē Capellanus perficit. 50.b

Cleri Aula Græca qui meminerint. 63.b

Clerus Græci Imperatoris, eiuſdem diviſio. 62.a. Diverſus Clerus Imperatricis. 62.b

Clericorum Aulicorum ambitio vituperata. 108.a

Cœli Palatium cur Ennius dixerit. 10.b

Compoſtellæ Archiepiſcopus Capellanus maior Regum Hiſpaniæ, & Cancellarius Legionenſis. 43.a.44.

Concilia habita pro inveſtituris Epiſcoporum de manu laica. 49.a

Conciliū Aquiſgranenſe, Moguntinū, Francfordienſe de

Capellanis meminere. 21.a *Ratisbonenſe quando celebratum.* 19.b. *Lucenſe an exprimat Sacellanos Palatinos.* 23.a.
Toletanum VII. an eoſdē adumbret. 25.a. *Moguntinum illuſtratur.* 38.a. *Tullenſe pro dignitate Capellanorū.* 50.a. 105.a. *Pariſienſe.* 79.a *Meldenſe pro cooptatione Capellanorum.* 80 a. *Aquiſgranenſe.* 80.b. *Valentinum quos Capellanos fieri Epiſcopos ægrè tulerit.* 106.a.
Concionatores Regij laudātur, quo loco ſedeant in Capella Hiſpana. 74.b.a.
Confeſſarij Regum Hiſpanorum hodie è familia Dominicana; qui mos, quàm vetuſtus. 96.b
Conf ſſarium ſibi Rex poteſt eligere. 98.b
Comitis Palatij dignitas, & officium. 41.a.
Conſtantinus M. primus habuit Sacerdotes Aulicos: eiuſdem pietas. 16.b
Cōuivia in feſtis diebus quàm vetuſta in Eccleſia? 99.a. *Laodicena Synodus in ijs modeſtiam præcepit.* 99.b
Curia olim in qua regione urbis. 11.a

D.

D*Amna ex electione infimorum.* 81.b.
Die ſuo natali quid dent Capella Reges Hiſpani? 79.a.
Dignitas Capellanorū ex Cōcilio Tullenſi. 79.a. *Capellanorum Regis Catholici.* 123.a
Dignitates Aulicæ ægrè dimittuntur. 35. *Habent multos procos.*
Diœceſeum diviſio in Hiſpania. 20.b. 24.a.
Diſpoſita de maiori ad minorē ſpectat. 3.a.
Dominicanæ familiæ laus. 97.a.
Domeſticus præfectus Cleroi Imperatricis. 62.b
Domus Regia quibus viris ornentur. 84.a.
Donatio Caroli Magni Eccleſia Romana à Capellano ſubſcripta. 94.b
Drogo Ludovici Pij frater & Archicapellanus. 34.a. *Copias ducit.* 53. b. *Alia de eodem.* 30. a. 34.b.

E

E*Ccleſia Regia Toletana an Palatina?* 27.b
Eginhardus gener Caroli M. an Archicapellanus? 39.a
Epiſcopi Conſtantino à Conſilijs. 17.a. *In Templo To-*

letano cur aſsidui. 28.b. Ignobiles electi quid efficiebant. 82.a. Qui eligēdi. 58.b. Eorundem cura. 59.b. Muneris difficultas. 61.a.
Epiſcopo Gerundenſi cur lingua abſciſſa. 89.a.
Epiſcopum deſignatum cur Carolus M. removerit, alterū fecerit? 94.b
Epiſcopatum quot effugerint? 61.a
Equeſtres ordines mortuis Cæſaribus dati. 10.a
Epirrhiptaria quæ veſtimenta. 67.b
Era Francorum ab obitu D. Martini. 3.a
S. Eugenij III. an Capellanus Regius. 27.a
Eulogia quæ olim in Eccleſia? 100.a
Exemptio Capellanorum quibus Cōcilijs innitatur. 77.a
Exocatacœli qui in Eccleſia Græca. 62.b

F

Familia Regia quid in Concilio Lucenſi? 116.b
Familiaris quis verè dicatur? 23.b.
Ferculum è menſa Imperatoria qui Clerici habuere è Palatinis? 91.a.b. M. Domeſtico quis dedit? 92.a
Feſtos dies quos maximè celebrat Rex Hiſpanus. 101.b
Flamines Cæſarum an Sacerdotes Aulici. 9.b
Franciſci Petrarchæ elogium, Capellanus Ioannæ Neapolitanæ. 79.a
D. Franciſci ad Sultanum optio. 64.a
Francorum Religio erga D. Martinum. 3.a
Fructus caducarij Epiſcopatus quibus Capellanis conceſſi. 117.b
Fulradus Capellanus quot munera geſſerit? 50.b. Pontificem excipit. 51.a. Romam deducit. 51.b. Romanæ ſedi quot civitates recuperarit? 52.a. Romam triumphans ingreſſus. Claves defert in confeſsione D. Petri reponit. 52.a. Legatus & Regis Conſiliarius. 52.b. Ducit exercitum. 53.a. Quot nominibus cohoneſtetur, an Archicapellanus. 53.a

G

Garſiæ Loaiſæ laus, opinio non probata. 23.b
Gloſſarium ll. antiquarum emendatur. 4.a
Gloſſæ Gratiani error. 6.b
Gothi Reges in Hiſpania an ha-

habuerint Sacerdotes Palatinos. 25.a
Gothos quis primus excoluerit? 26.a
Gratiarum actio poſt cibos emendata. 91.a. Vſitata in utraque Eccleſia. praecepta in veteri lege. de re eadem perſuaſio Hebraeorum. 91.b
D. Gregorius Apocriſiarius in Aula Graeca. 32.a. Leandri rogatu ſcribit in Iob. ibidē.
Gretſeri error de D. Gregorio. 32.b

D

Hildebaldus Caroli M. Archicapellanus ſubſcribit primus eius teſtamentū. 39.b
Hiſtoria de Capellano conſanguineo Caroli M. & alio Epiſcopo. 48.a. De eodē Imperatore, & alio Capellano intemperante. 94.b. Itē de alio facto Epiſcopi, & equū celeriter conſcendente. 89.b
Hilduinus Lotharij cognatus, & Capellanus. 47.b. Non patitur Papa eundē fieri Epiſcopū cōtra Canones. 48.a

I

Iacobus I. Rex Aragoniae Epiſcopo Gerundenſi linguam abſcidi iuſſit. eius facti poenitentia. 87.a
D. Iacobus Hiſpanorū Patronus eiuſdem vexilliferos Reges ſe appellant. 44.a
Ieiuniū parēs victoriarū. 93.a
Inn. III. auctoritas pro Archiepiſcopo Compoſtellano. 44.a. Reſcriptum pro Capella Regis Burgūdiae. 44.a
Ioannis Camertis error. foedus. 5.b
Inveſtiturae Epiſcoporum quot turbas excitarunt inter Eccleſiam, & Imperium. 49.a
Iſabella Caſtellae Regina corripit Capellanos in ſyllaba peccantes. 88.a
Italiae ſupremus Senatus fautor Regiae Capellae. 124. a
Eiuſdem laus. 124.b
Iuramentum Capellanorū in honoris ingreſſu. 105.a. Formula qua iurant in Aula Hiſpana. 88.b

L

Lāpas cur Graeco Imperatori praelata? & duplici corona cincta? 92.b. Cur item Imperatrici & Patriarchae ſed unica corona? 93.a
Lampadarius qui Clericus in eiuſdem Aula? 92.b
Lararium qui locus adium, & Alexandri Severi. 12.a
Legatum S. Remigij ad annuū convivium. 99.b
S. Leo-

S.Leocadiæ Sacellum Regium dicatum. in eodem ſepulta, & celebre miraculum.29.a
Eiuſdem domus Prætoriēſis quæ? 29.b
Leo Imperator à quibus, & quomodo interēptus.muſicū ſe optimū exiſtimabat. 66.b
Lex Hiſpana de Capellanis. 30.b
Ludovicus Pius defenſus. eius pietas. 81.82.
S.Ludovicus quos Capellanos voluerit. 81.a

M

MAli nō rarò inter bonos. 54.b.
D.Martini cappa Regum vexillum. 3.b
Martini Dumienſis ſanctitas & doctrina. 23.b
Merovingij Reges Capellanos habuere. 19.a
Meurſij & Checi fraudes.93.a
Munera Capellani Aulæ Hiſpanæ. 95.a
Munus Sacerdotum Aulicorum. 89.b

N

NAtalium reſtitutiones in Caſtella ſubſcriptæ à duobus Capellanis. 78.b
Nobiles ſoli an admittendi ad beneficia. 84.b
Nominatio Regia in Hiſpanijs & Gallijs quàm antiqua? 107.b

O

ORigo Capellæ Regiæ in Hiſpanijs.22.b. Sacerdotum Aulicorum. 31.a
S.Otto Capellanus Hērici IV. Imp. & eiuſdem Cancellarius.55.a. Natus rebus agēdis.frugalitas. 57.a. Modeſtia.58.a. Invitus fit Epiſcopus Bambergenſis.virtutes.59.a. Duos Epiſcopatus reſpuerat. Pontificis aſſenſum requirit.60.a. Eundem adit. 60.a. Ab eodem conſecratur. 61.b

P

PAlatij cuſtos qui. 31.a
Palatinus Apollo unde dictus.9.a
Palatini Sacerdotes Salij, & unde dicti. 9.b
Palatium Regio urbis Romæ. cur ita, & quando domus Regia.Sedes Cæſarum.10.a
Palatua Dea unde dicta. Palatualis flamen: palatual ſacrificium. 10.a
Pallium cappæ adſimile. 2.b
Patriarcha qua arte electus Ioannes Preſbyter. 110.b
Patria cur ametur. 120.b
Patronatus laici origo. 6.a

Pa-

Patrono Principi an liceat variare. 122.b
Paulus Diaconus Capellanus Caroli M. feſtum abbreviat à quibus vapulat. laudatur. 68.69.
Pileati Sacerdotes qui olim apud Gothos. 26.a.
Philippi II. de ſuis Capellanis reſponſum. 78.b
Philippi II. fautor Capellæ Regiæ. 125.a
Philippus IV. ſaluti & felicitati votũ nuncupatũ. 126.a
Photij ambitio & fraus Baſilium decipit. 65.a
Polonica lex de Sacerdotijs nobili, an plebeio non deferendis. 84.a
Pontifex Hebræorum an ſubditus Regiæ iuriſdictioni? an plures eodẽ tẽpore. 14.a
Præmia alũt bonas artes. 83.b
Principis aſpectus loco muneris. 120.b
Principis beneficia vel exigua magnifacienda. 121.a
Principum filij Capellani Regum & Cæſarum. 58.b
Privilegia Capellæ Regum Francorum tutatus eſt Senatus, & moderatus. 119.a
Privilegium Capellæ confirmat Concil. Trident. 76.a
Privilegia Archiepiſcopi Cõpoſtellani. 43.b
Protocapellanus Aulæ Neapolitanæ. 33.b
Protopapa officium in Aula, & Eccleſia Græca. 62.b
Protopſaltes Præfectus Clero Imperatorio. 62.b. *Quanta auctoritate apud Imperatorem.* ibidem.

R

Rachis è Monacho Dux copiarum ob Regnum. 53.a
Ranulphi Capellani illaudatæ actiones. 54.b. *Eiuſdem aviditas, pecuniæ corraſor.* 55.a
Reges qui in itinere SS. Reliquias portarunt. 20.a
Reges Suevi in Hiſpania an habuerint Capellanos. 23.a
Regis Catholici reverentia erga Eccleſiaſticos. 100.b. *Idẽ quæ feſta maximè concelebret.* Ibidem
Regum filij inter Eccleſiaſticos adſciti. 83.a
Regum beneficia in ſuos Capellanos. 104.b.
Regum Conſiliarij ad vacatura beneficia deſignati. quid ſi ante vacationẽ magiſtratu abdicentur? 122.b
Reges cui confiteri deberent ſecluſo privilegio? 98.b
Reſidere quando nõ teneantur Re-

Regum Capellani, & qui. 119.b.116.b.117.a.
Reſidere non tenentur alicubi Canonici. 118.a. Item Cœnobiarchæ, licèt adſcripti Cathedrali. 118.a. Itē Cōſiliarij Regum & familiares Cardinalium. 119.b

S

SAcellarij M. quale munus in Eccleſia Græca? 33.b
Sacellum portatile Conſtantini M. 17.a. Regum Gothorum B. Leocadiæ dicatum. 29.b. Aula Hiſpana deſcribitur. 73.a
Sacerdotes Gothorum in Ethniciſmo. 25.b
Sacerdotes Dei, cur dicti filij Davidis. 47.b. Electi apud Ethnicos è nobilibus. ibidē. Aulicos an habuerint Reges Hebræorum. 16.a
Sacrarium an locus ſacer, & apud privatos? 11.b
Sacramenta quando & ubi poteſt miniſtrare Capellanus Aulæ Hiſpanæ. 98.a
Sacrificia Regia à Salomone inſtituta. 16.a
Salomonis domus Regia Templo vicina. 15.a
Secretarij Regum olim Capellani. 94.b
Secretarium Populi R. in qua regione urbis. 11.a. Quid ſignificet, qui locus in veteri Eccleſia? ibidem.
Sepulchra domi habere licuit Ethnicis. Eorundem ornatus qui fuerit. 13.a
Sermone ut numis uti debemus. 13.a
Servire an liceat ſpe beneficij. 115.b
Sydonij epiſtola de quo Theodorico loquatur. 26.b
Sigilli ius condonatum Capellanis Aulæ Neapolitanæ. 70.a
Sodalitates inſtitutæ Cæſaribus mortuis. 10.a
Sponſi Eccleſijs, & puellis qui eligendi. 107.a
Statutum Capellæ Hiſpanæ de paro ſanguine. 84.a
Stipendia Capellanis quæ olim data? 113.a.b. Aulicis & maximè Sacerdotibus ob quæ ſit neceſſarium? 114.b. 115.a
Sultanici Sacerdotes. 63.b
Supplicatio ſacra Eucharistiæ in Aula Hiſpana. 102.a
Synagogæ quando primùm in Reipubl. Hebræorum? 15.a

T

TEmplum quemlibet locum denotavit. Vnde dictum.

Tem-

Templa Acheruſia pro inferno. Templum pro cœlo. Templũ lingua palatum. 12.b
Templum unicum in Reip. Hebræorum. 15.a
Teſtamentum Caroli M. de rebus mobilibus. 39.a
Thaſſilo Dux Boiorum Monachus. 21.b
Theodoricus an habuerit Sacerdotes Aulicos. 26.b
Theophanes Imperatoris Capellanus & amicus. 65.b
Toletanæ Eccleſiæ laus. 78.a
Turcicæ Aulæ Sacerdotes quot, quo officio functi, quo ſtipendio donati. 63.a
Turpini hiſtoria cur fabulis referta. 48.b.

MATRITI,

Ex Officina Typographica Franciſci Martinez.

Anno cIↄ Iↄc xxx.

